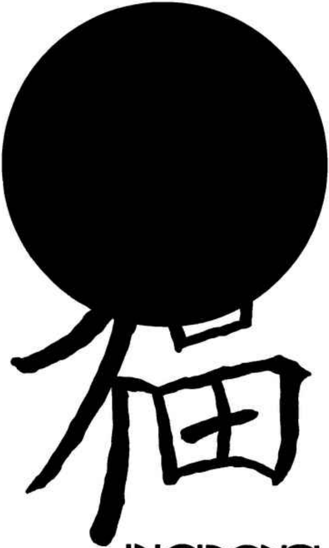

INCIDENTUL DE LA SAKAI

MORI ÔGAI

MORI ŌGAI

INCIDENTUL DE LA SAKAI

Redactor: VLAD PAVLOVICI

© UNESCO COLLECTION OF
REPRESENTATIVE WORKS

Japanese Series
UNESCO, 1977

EDITURA FUNDAȚIEI CULTURALE ROMÂNE
Aleea Alexandru nr. 38
Sector 1, București 71273
ROMÂNIA
Tel: 212 25 43 Fax: 312 75 59
Email=fcr@tag.vsat.ro

ISBN 973-9132-61-8

MORI ŌGAI

Incidentul de la Sakai

Traducere de
VIVIA SĂNDULESCU

EDITURA FUNDAŢIEI CULTURALE ROMÂNE
Bucureşti • 1996

CUPRINS

Tabel biobibliografic 5

I. Incidentul de la Sakai – traducere din limba engleză de Vivia Săndulescu 7
Okitsu Yagoemon no Isho 9
Prima versiune 10
A doua versiune 18
Abe ichizoku 34
Gojingahara no Katakiuchi 79
Sakai Jiken 116
Sanshō dayū 147
Gyogenki 181
Saigo no ikku 198
Takasebune 213
Note 228
Glosar 238

TABEL BIOBIBLIOGRAFIC

1862 S-a născut Mori Rintarō – cunoscut ulterior cu numele de Ōgai drept unul din marii scriitori clasici japonezi – ca fiul cel mai mare al medicului marelui nobil – daimyō – al domeniului Iwami.

La vîrsta de şase ani citea deja în limba chineză, la opt ani studia limba olandeză, iar la zece ani venea la Tokio şi locuia la savantul Nishi Awame, care i-a îndrumat studiile şi de la care a învăţat limba germană.

1877 La vîrsta de cincisprezece ani intră la Şcoala de medicină din Tokio, de unde, în 1881, primeşte diploma, devenind medic militar în armata japoneză.

1884 – 1888 Perioada studiilor de medicină în Germania, unde a avut prilejul să ia contact cu spiritul empiric al ştiinţelor; acestea contribuie la cultivarea spiritului metodic şi întărirea respectului pentru ştiinţă. Traducerile sale din literatura europeană, *Improvisatoren* (1892 – 1901) a lui Hans Christian Andersen şi *Faust* (1913) constituie un important impact în lumea literară din epoca Meiji.

În timpul şederii la München, în 1886, apare un articol de Edmund Naumann, *Japonia – ţara şi poporul*, în care acesta susţine că Japonia este o ţară săracă, subdezvoltată şi murdară, invadată de boli indigene şi cu obiceiuri barbare.

În replică, Ōgai susţine falsitatea aşa-zisei subdezvoltări, prin redescoperirea Japoniei tradiţionale.

Participarea la războiul ruso-japonez, degradarea lui Ōgai la Kokura, vreme de trei ani (1899 – 1902), marea trădare din ultimul an al erei Meiji – *Daigaku-jiken* – sinuciderea – *junshi* – a soţilor Nogy au avut un rol important în devenirea literară a scriitorului.

1890 Apare prima sa operă – *Maihime* ("Dansatoarea"), ecou al unei experienţe de viaţă personală – dragostea pentru o europeană, care îl urmase şi la care trebuie să renunţe datorită obiceiurilor tradiţionale japoneze care impun obligaţii deosebite faţă de familie fiului cel mare.

Opera literară a lui Ōgai cuprinde schiţe concise despre viaţa medicală, ca *Masui* ("Anestezia"), altele ce reflectă poziţia poetului, ca *Seinen* ("Tînărul"), a funcţionarului, ca *Shokudō* ("Cantina"), a femeii întreţinute, în *Gan* ("Raţa sălbatică"), a bogatului cinic în *Hyaku monogatari*. Alte proze au teme diverse: dragostea – *Dansatoarea* ("Maihime"), descrierea experienţelor sexuale în *Vita sexualis*, a competiţiei dintre tînăra căsătorită şi frumoasa ei mamă, în *Han-nichi* ("O jumătate de zi"), de inspiraţie creatoare a unui artist, în *Hanako*, de critică socială în *Turnul Tăcerii*, amintirile autobiografice şi filosofice în *Visări*.

În acelaşi timp, Mori Ōgai este şi un remarcabil poet – antologia *Waka* (poezii japoneze), *Waga hyaku-shū* (Colecţia mea de 100 de poeme) sînt concludente în acest sens.

1912 Primul roman istoric care face indirect apologia faptei generalului Nogy – *Okitsu Yagoemon no Isho* ("Testamentul lui Okitsu Yagoemon"), dovedind caracteristicile prozei lui Ōgai – amestec subtil de retorică chineză şi fină analiză psihologică europeană.

1914 Apare *Incidentul de la Sakai* – în care descrie grupul de samurai de rang inferior, care, impasibili, se sinucid ritual sub ochii ofiţerilor francezi pentru a ispăşi moartea marinarilor francezi, subliniind de fapt trăsături pozitive ale eticii războinice a epocii Tokugawa.

1917 Apare biografia *Shibui Chūsai*, evocînd lumea morală şi fizică a unui personaj din trecut.

Ideologia lui Ōgai este impregnată de confucianismul feudal al păturilor de samurai, filtrată însă de ochiul obiectiv al omului format la şcoala ştiinţifică europeană.

1922 Mori Ōgai moare, la vîrsta de 61 de ani.

[redacted]

INCIDENTUL DE LA SAKAI

OKITSU YAGOEMON NO ISHO

"Ultimul testament al lui Okitsu Yagoemon no Isho" este prima povestire istorică a lui Ōgai. Împăratul Meiji a murit la 30 iulie 1912. Ōgai a participat la ceremoniile funerare, care au avut loc la 13 septembrie. În acea zi, generalul Nogi Maresuke (1849-1912) şi soţia sa şi-au făcut *junshi*. În jurnalul său, Ōgai menţionează că a primit această veste a doua zi, în timp ce se întorcea de la funeralii. Iată însemnarea din acea zi: "Nici nu o cred, dar nici nu mă îndoiesc". Din însemnarea din jurnalul său, cinci zile mai tîrziu (19 sept.), aflăm că a însoţit catafalcul generalului Nogi, apoi a prezentat "Ultimul testament al lui Okitsu Yagoemon" revistei Chūō kōron spre publicare.

Prima versiune a povestirii a apărut în octombrie 1912. În luna decembrie a aceluiaşi an a început să o revizuiască şi, conform jurnalului său, a terminat o a doua versiune, mai extinsă, între 3 şi 6 aprilie 1913. Aceasta a fost publicată în iunie 1913.

În momentul sinuciderii sale, unii au interpretat gestul lui Nogi ca potrivit pentru un războinic, în timp ce alţii au resimţit o mare nelinişte faţă de această manifestare a vitalităţii, în secolul XX, a moralităţii feudale. Povestirea reprezintă prima reacţie a lui Ōgai faţă de acel eveniment. El a adoptat o altă perspectivă asupra acelui *junshi* în povestirea *"Abe ichizoku"*, pe care a terminat-o în ultimele zile ale lunii noiembrie 1912, şi care a fost publicată în ianuarie 1913. Cele două povestiri sînt astfel înrudite ca subiect şi oferă un contrast izbitor citite împreună.

Alegerea de către Ōgai a unui personaj istoric (Yagoemon) care, în realitate, s-a sinucis în modul descris în povestire, oferă o paralelă efectivă cu generalul Nogi. Sentimentele personale ale lui Nogi, de devotament faţă de împărat, erau centrate în jurul unui incident din 1877 cînd, în timpul răscoalei din Satsuma (o revoltă civilă din sudul Japoniei), a pierdut un drapel militar. În povestirea lui Ōgai, Yagoemon, încercînd să-şi îndeplinească datoria faţă de stăpînul său, Hosokawa Sansai Tadatoki, a ucis un om. Şi el se oferă să se sinucidă dar, ca şi în cazul lui Nogi, i se spune să trăiască şi să continue să slujească. (Mai tîrziu, generalul Nogi s-a întors din războiul ruso-japonez ca erou al bătăliei de la Port Arthur. Ōgai s-a evidenţiat el însuşi în aceeaşi campanie).

Povestirea amplifică natura gestului şi motivaţia sa ca rambursare a unei datorii de recunoştinţă – Ōgai pătrunde dincolo de austeritatea lui Nogi şi lumea sa valorică. Yagoemon, ca şi Nogi, ceruse în tinereţe permisiunea de a se sinucide, dar dintr-un motiv diferit. El îşi ucisese tovarăşul în toiul unei certe privind cum să fie cheltuiţi banii stăpînului. Acela insistase că a plăti un preţ exorbitant pentru lemnul de tămîie era o risipă, susţinînd că e mai bine să cumpere un înlocuitor mai ieftin, că nu ar trebui să risipească banii decît pentru lucruri demne de un războinic, cum ar fi armele. Poziţia lui Yagoemon se referea la faptul că porunca stăpînului trebuie executată întocmai şi, dincolo de această dispută tehnică, susţinea cheltuirea banilor şi pentru alte scopuri decît cele pur utilitare. Mai tîrziu, stăpînul său îi întări această convingere. Viaţa înseamnă mai mult decît arme şi cai, iar Ōgai, prin această analogie, afirmă că viaţa înseamnă mai mult decît capcanele civilizaţiei tehnologiilor avansate. Dar deşi expune aceasta, cea mai importantă concluzie a povestirii constă în celebrarea continuării vieţii în venerarea tradiţiei.

Povestirea este scrisă în limbajul complex şi ceremonios al perioadei Tokugawa, care îi conferă o puternică notă de autenticitate. În interesul clarităţii şi inteligibilităţii nu s-a făcut totuşi nici o încercare de a reproduce acest aspect al textului original al lui Ōgai.

Ōgai a continuat să scrie despre influenta familie Hosokawa în multe din naraţiunile sale istorice ulterioare. "Abe ichizoku" şi "Kuriyama Daizen", de exemplu, înfăţişează alte portrete ale celor trei generaţii prezentate aici, dar dintr-un punct de vedere diferit. Temele estetice şi filosofice surprinse în textul de faţă figurează şi în povestirile sale de mai tîrziu. "Okitsu Yagoemon no Isho" este începutul remarcabil al unei lungi serii.

Prima versiune

Sinuciderea mea rituală de azi va fi fără îndoială un mare şoc şi vor exista unii care vor susţine că eu, Yagoemon, sînt ori servil ori nebun. Dar acest lucru este foarte departe de adevăr.

Îndată după ce m-am retras, m-am ocupat de construirea unei colibe dintre cele mai simple aici, la poalele muntelui Funaoka(1) în partea de apus. Restul familiei mele s-a mutat de la fortăreaţa Yatsushiro din Higo, după moartea fostului meu stăpîn, nobilul Shōkōji şi acum trăiesc în aceeaşi provincie, dar la Kumamoto. Ei vor fi, prin urmare, zguduiţi cînd vor da cu ochii de acest testament, dar doresc ca cineva din preajmă să li-l trimită cu primul prilej. De cîţiva ani duc o viaţă de preot budist, dar scriu acest ultim testament pentru că în suflet sînt un războinic, deci adînc preocupat de reputaţia mea postumă.

Coliba mea arată atît de sărăcăcios încît cei care văd că anul e pe sfîrşite pot chiar să-şi închipuie că mă sinucid din cauza datoriilor. Dar eu nu las datorii. Nici nu vreau să oblig pe altcineva fie şi la cea mai neînsemnată cheltuială pentru mine. Într-o cutie, în dulapul din perete de lîngă *tokonoma*, sînt ceva economii care, deşi neînsemnate, doresc sincer să fie folosite pentru a se plăti incinerarea mea. M-aş socoti cît se poate de norocos dacă, o dată cu această înştiinţare, aţi trimite o mică relicvă acelor rude din Kumamoto pe care le-am pomenit – poate măcar vreo unghie, căci mi-am ras părul.

Cele trei plăcuţe comemorative de lemn din *tokonoma* sînt pentru trei bărbaţi: fostul meu stăpîn Hosokawa Tadaoki, stăpînul de la Etchū, cunoscut după retragere ca nobilul Sōryū Sansai, iar după moarte ca nobilul Shōkōji; Hosokawa Tadatoshi, stăpînul de la Etchū, cunoscut după moarte ca nobilul Myōge Inden şi Hosokawa Mitsuhisa, stăpînul de la Higo. Doresc ca plăcuţele să fie arse cu grijă în foc sfînt, astfel încît să nu poată fi supuse nici unei purtări nerespectuoase.

Îmi pun capăt vieţii astăzi, în cea de-a doua zi a lunii a douăsprezecea din primul an /al perioadei/ Manji (1658), deoarece ea corespunde cu cea de-a treisprezecea aniversare a morţii nobilului Shōkōji, care s-a stins în cea de-a doua zi a lunii a douăsprezecea din al doilea an /al perioadei/ Shōhō (1645).

Întrucît doresc ca motivul morții mele să fie înțeles de urmașii mei, las următoarea explicație:

S-a întîmplat acum mai bine de treizeci de ani. În a cincea lună a primului an /din perioada/ Kan'ei (1624), o corabie de la Annam a sosit la Nagasaki. Se împlineau trei ani de cînd nobilul Shōkōji adoptase tonsura. El îmi porunci să cumpăr un lucru rar, pe care să-l poată folosi la ceremonia ceaiului, și astfel am plecat la Nagasaki cu un coleg. Din fericire fusese importat un copac mare din lemn rar de aloe. Era împărțit în două – tulpina și crengile de sus – iar un slujitor care fusese trimis tocmai de la Sendai de către nobilul Date Gonchūnagon hotărî că trebuie să obțină trunchiul. Eu pusesem ochii pe aceeași bucată de lemn, așa că am început să licităm, făcînd să crească treptat prețul.

Ajunși aici, colegul meu spuse că, chiar dacă era în joc porunca stăpînului, lemnul parfumat însemna un lucru nefolositor și că ar fi fost necugetat să arunc o mare sumă de bani pe el. El era de părere să-l las pe /nobilul/ Date să ia trunchiul, iar noi să cumpărăm crengile. I-am spus că nu puteam fi de acord. Porunca stăpînului meu era să merg să cumpăr un lucru rar, iar cel mai de preț dintre bunurile importate era lemnul de aloe. Întrucît fusese împărțit în două, era limpede că trunchiul însemna tot ce putea fi mai rar și că numai cumpărîndu-l îndeplineam porunca stăpînului. Dacă l-am fi lăsat pe /nobilul/ Date să se fălească și i-am fi îngăduit să ia el trunchiul, numele /nobilului/ Hosokawa ar fi fost murdărit.

Colegul meu rîse de mine și spuse că dădeam prea multă importanță faptului. Dacă problema ar fi fost să alegem între a ceda sau a cuceri o provincie sau un castel, atunci firește că ar fi trebuit să luptăm pînă în pînzele albe. Dar ce altceva era aceasta decît o bucată de lemn, de ars în vasul ritual dintr-o cameră destinată ceremoniei ceaiului? Era de neînchipuit să cheltuiești atîția bani pe ea. Dacă stăpînul nostru însuși ar fi licitat pentru ea, noi ar fi trebuit, ca slujitori ai săi, să încercăm să-l facem să se răzgîndească. Chiar dacă și-ar fi pus în cap să obțină trunchiul, ar fi fost un gest de linguşire grosolană să-l lăsăm să-şi îndeplinească această dorinţă.

Încă nu aveam treizeci de ani pe atunci şi ceea ce a încercat el să mă convingă, m-a jignit, dar m-am stăpînit. Am spus că toate acestea par pline de chibzuinţă, dar singura mea grijă sînt hotărîrile şi dorinţele stăpînului meu. Dacă mi-ar fi poruncit să cuceresc un castel, l-aş fi luat chiar dacă ar fi avut ziduri de oţel. Dacă mi-ar fi poruncit să decapitez un om, aş fi făcut-o chiar dacă ar fi fost un diavol. Întrucît îmi poruncise să cumpăr un lucru rar, simţeam că trebuia să caut ceva unic. Atîta vreme cît aceasta fusese porunca stăpînului, nu era treaba mea să-mi bag nasul sau să critic; doar dacă, desigur, nu ar fi fost potrivnic principiilor morale.

El rîse de mine şi mai tare. Se declară de acord cu mine, zise. Nu spusesem tocmai că nu trebuie să faci nimic contrar propriilor principii? Dacă ar fi fost vorba despre vreun echipament militar, nu l-ar fi supărat să cheltuim o sumă enormă, dar să licitezi şi să plăteşti un preţ disproporţionat faţă de valoarea acelui lemn era un semn de nechibzuinţă tinerească, conchise el.

Ştiu diferenţa dintre echipamentul militar şi lemnul parfumat, în ciuda vîrstei mele, i-am întors-o eu. Pe cînd Taishō Inden(2) era capul familiei, nobilul Gamō(3) spusese că auzise cum că /nobilul/ Hosokawa avea multe lucruri minunate şi că ar fi vrut să vină el însuşi să le vadă. Ziua stabilită sosi. Cînd apăru nobilul Gamō, Taishō Inden scoase felurite tipuri de armuri, săbii, arcuri şi lănci spre a i le arăta. Nobilul Gamō fu întrucîtva surprins, dar le aruncă o privire şi apoi spuse că el venise de fapt ca să vadă cele trebuincioase ceaiului. Taishō Inden rîse. Întrucît nobilul Gamō pomenise mai înainte de "lucruri", el îi arătase obiectele pentru care era de obicei cunoscută o familie de militari. Dacă nobilul Gamō voia să vadă vasele pentru ceai, se întîmpla să aibă şi cîteva din acelea. Abia atunci le scoase. Putea să mai existe o asemenea familie în Japonia, care de generaţii să se fi dăruit treburilor militare şi totuşi să fie la fel de pricepută în arte ca acelea de felul poeziei şi ceremoniei ceaiului? Dacă cineva ar fi susţinut că ceremonia ceaiului era un ritual fără rost, atunci la fel erau şi ceremoniile de stat şi sărbătorile strămoşilor. Porunca pe care o primisem de astă dată era să cumpărăm un lucru rar, pentru a fi folosit la ceremonia ceaiului şi nimic mai mult. Era porunca stăpînului nostru, aşa că trebuia să o îndeplinim chiar dacă ne-ar fi costat viaţa. Colegul meu credea cu încăpăţînare că era necugetat din partea stăpînului nostru să cheltuiască o sumă mare de bani pentru lemnul parfumat, pentru că el nu înţelegea arta ceaiului, i-am răspuns eu.

Nici nu m-a lăsat să termin.

– Sigur că nu ştiu nimic despre ceremonia ceaiului. Sigur că sînt un războinic încăpăţînat! Dacă eşti atît de priceput la felurite arte, hai să-ţi văd îndemînarea! spuse el, sărind în picioare.

Acolo, în han, îşi smulse sabia de pe poliţa din *tokonoma* şi-o repezi pe neaşteptate spre mine. Sabia mea atîrna în cuierul de sub rafturile duble din nişă, şi cum nu aveam altceva la îndemînă, am apucat un vas de bronz în care se afla un aranjament floral de primăvară cu liliac şi i-am parat astfel lovitura. Am sărit în lături, mi-am apucat sabia şi, mînuind-o cu iuţeală, l-am doborît dintr-o lovitură.

Am cumpărat trunchiul de lemn de aloe fără multă zăbavă şi m-am întors cu el la castelul auxiliar al familiei Hosokawa, aflat la Kitsuki. Slujitorul clanului Date nu avu de ales, aşa încît cumpără crengile de sus şi se întoarse cu ele la Sendai. Înfăţişînd lemnul parfumat nobilului Shōkōji, i-am cerut îngăduinţa să-mi fac *seppuku*. Dădusem atîta importanţă poruncilor stăpînului meu încît ucisesem un samurai care i-ar fi putut fi folositor. Nobilul Shōkōji ascultă povestirea mea. Apoi îmi răspunse că tot ceea ce spusesem era plin de chibzuinţă şi, chiar dacă lemnul parfumat s-ar fi dovedit a nu fi de preţ, era fără îndoială acel lucru rar pe care-mi poruncise să-l cumpăr. De aceea avusesem dreptate să găsesc problema atît de importantă. Dacă am privi totul după utilitate, n-ar mai rămîne nimic de preţuit pe lumea asta, mi-a spus el. Ba mai mult, aprinse de-ndată o bucată de lemn de aloe adus de mine. Era de o calitate deosebită şi îl boteză Hatsune ("primul cîntec"), după vechiul poem "De cîte ori se aude cucul chemînd, sună atît de ciudat; mereu îşi cîntă primul cîntec". Era foarte mîndru că-i adusesem un lucru de o asemenea calitate. Dar urmaşii omului pe care-l ucisesem nu trebuiau să-mi poarte duşmănie, a mai zis el. Porunci pe loc să se înfăţişeze fiul colegului meu, ceru să ni se aducă sake şi noi făgăduirăm să nu ne păstrăm ură.

Doi ani mai tîrziu, în cea de-a şasea zi a lunii a noua din al treilea an /al perioadei/ Kan'ei (1624), cînd împăratul se îndreptă spre castelul de la Nijō, îi ceru lui Myōge Inden din tămîia sa fină şi ea îi fu oferită. Împăratul fu încîntat şi am auzit că a numit-o Shiragiku ("crizantemă albă"), după vechiul poem "Cine poate tăgădui că acesta este un lucru unic: o crizantemă albă care înfloreşte încă, după ce s-au stins culorile toamnei". Lemnul parfumat pe care îl adusesem eu fu preţuit cu bunăvoinţă şi deveni mîndria familiei. Am plîns de o fericire atît de neaşteptată.

Eu hotărîsem totuşi deja să-mi fac *seppuku* şi aşteptam în secret prilejul potrivit. Între timp m-am bucurat de favoruri deosebite nu numai din partea nobilului Shōkōji, care se retrăsese din viaţa militară ci şi din partea celui care era pe atunci capul familiei, nobilul Myōge Inden. În anul al nouălea /al perioadei/ Kan'ei (1632), cu ocazia transferului unor domenii(4), nu numai că am devenit gardian la castelul de la Yatsushiro unde locuia nobilul Shōkōji, dar mi s-a şi poruncit să-l însoţesc în capitală. Astfel, ocupat cu muncă foarte primejdioasă, am văzut cum se scurg zilele şi lunile fără nici un ţel. Apoi, în al patrusprezecelea an /al perioadei/ Kan'ei (1637), a venit campania împotriva /răscoalei din/ Shimabara şi am cerut nobilului Shōkōji permisiunea de a pleca să lupt ca *hatamoto* sub /comanda/ nobilului Myōge Inden. Intenţia mea era să mor în luptă, dar sorţii bătăliei au fost de partea noastră şi conducătorul răsculat, Amakusa Shiro Tokisada, fu ucis. Au fost răsplătiţi chiar şi oameni atît de neînsemnaţi ca mine. Aşa că am continuat să trăiesc ani îndelungaţi cu dorinţa pe care o nutream de mult încă neîmplinită.

În al optsprezecelea an /al perioadei/ Kan'ei (1641), nobilul Myōge Inden se îmbolnăvi pe neaşteptate şi muri înaintea tatălui său. Stăpînul de la Higo deveni capul familiei. Apoi, în al doilea an /al perioadei/ Shōhō (1645), nobilul Shōkōji se stinse şi el. Înaintea acestor două morţi, în al treisprezecelea an /al perioadei/ Kan'ei (1636), nobilul Chūnagon din Sendai, care preţuise acelaşi lemn parfumat pe care-l împărţisem, muri în castelul său din Wakabayashi. El numise tămîia din crengile de sus Shibafune ("corabie din lemn de foc"), după poemul "Priveşte corabia din lemn de foc încărcată cu toate dorurile lumii: purtată de vîsle, dragostea se va pîrjoli înainte de a deveni scrum", şi o păstrase ca pe o comoară nepreţuită.

Apoi, în al doilea an /al perioadei/ Kan'ei (1649), stăpînul de la Higo se stinse pe neaşteptate, la vîrsta de treizeci şi doi de ani. În ultimele sale clipe se frămînta că fiul său, nobilul Rokumaru(5), ar putea să nu fie în stare să cîrmuiască o provincie atît de întinsă, căci era doar un copilandru. El îl înştiinţă pe shogun că dorea să înapoieze feuda. Cu toate acestea, shogunul îşi aminti de credinţa familiei, încă din vremea lui Taishō Inden, aşa că porunci ca nobilul de şapte ani Rokumaru să fie confirmat la cîrmuirea domeniilor.

Am cerut atunci permisiunea să mă retrag. Am părăsit Kumamoto şi am venit aici. Dar tot mai purtam grija nobilului Rokumaru şi, deşi nu eram cu el, am ţinut să mă rog pentru ca el să poată domni în pace, cel puţin pînă cînd avea să devină bărbat. Şi aşa, în ciuda intenţiilor mele, am continuat să trăiesc ani mulţi.

În al doilea an /al perioadei/ Shōō (1653), Rokumaru deveni stăpînul de la Etchū, deşi nu avea decît unsprezece ani. Primi numele de Tsunatoshi şi se bucură de bunăvoinţa shogunului. Cînd am primit această veste, am sărit în sus de bucurie în sinea mea.

Acum nu mai aveam nimic de urmărit, şi cu toate acestea simţeam că ar fi fost păcat să mor de bătrîneţe. Am aşteptat ziua de azi, a treisprezecea aniversare a morţii nobilului Shōkōji, de la care am primit atîtea favoruri şi pe care jinduiesc să-l urmez, deşi a plecat de atît de demult. Ştiu foarte bine că este interzis în mod oficial să-ţi urmezi stăpînul în moarte, dar nu mă aştept să fiu ţinut de rău. Mi-am ucis însoţitorul şi ar fi trebuit să mă sinucid cu mulţi ani în urmă, în tinereţe.

Nu am prieteni apropiaţi dar, întrucît am fost în ultima vreme în relaţii strînse cu preotul Seigan de la /templul/ Daitokuji, doresc din tot sufletul ca acei care locuiesc prin apropiere să-i arate această scrisoare, înainte de a o trimite în provincia mea de baştină.

Am scris aceste rînduri la lumina unei lumînări care tocmai s-a terminat. Dar nu e nevoie să mai aprind o alta. E destulă lumină oglindită de zăpada din fereastră, ca să-mi pot spinteca burta zbîrcită.

Cea de-a doua zi a lunii a douăsprezecea
din primul an /al perioadei/ Manji

Semnătura lui Okitsu Yagoemon

Către cititor

Acest testament fictiv se bazează pe informaţii conţinute în /culegerea/ *Okinagusa*[(6)]. În afară de aceasta, am mai consultat doar /lucrările/ *Tokugawa Jikki* şi *Yashi*[(7)], căci s-a întîmplat să-mi fie amîndouă la îndemînă. Toate acestea există tipărite, *Jikki* făcînd parte din /culegerea/ *Zoku Kokushi taikei*. În *Okinagusa* se afirmă că moartea lui Okitsu a avut loc la cea de-a treia aniversare a morţii /nobilului/ Sansai, dar o datează totodată cam în perioada Manji Kambun (circa 1660), aşa că trebuie să fie o greşeală aici. Dacă se ia în considerare moartea lui Sansai, cea de-a treia aniversare ar fi fost primul an /al perioadei/ Keian (1648). De aceea am schimbat-o în cea de-a treisprezecea aniversare, din primul an /al perioadei/ Manji (1658).

Nu ştiu cînd a fost Okitsu la Nagasaki, dar însemnarea spune că tămîia numită Hatsune i-a fost oferită împăratului Go Mizunoo pe vremea înaintării sale spre Nijō, deci călătoria aceea trebuie să fi avut loc înaintea celui de-al treilea an /al perioadei/ Kan'ei (1626). Se aminteşte de asemenea că Okitsu a dus lemnul parfumat înapoi la Kumamoto. Aici, din nou, anul e greşit, căci Hosokawa Tadatoshi a devenit stăpîn al castelului din Kumamoto în cel de-al nouălea an /al perioadei/ Kan'ei (1632). Cum lemnul parfumat venise de la Annam în a cincea lună a primului an /din perioada/ Kan'ei (1624), chiar înaintea călătoriei împăratului la Nijō, am folosit acea dată în loc şi am schimbat Kumamoto cu Kitsuki.

În fine, nu ştiu cîţi ani avea Okitsu cînd a murit, dar sînt mai bine de treizeci de ani între înaintarea împăratului spre Nijō şi primul an /al perioadei/ Manji (1658). Cum Okitsu era deja slujbaş cînd a fost la Nagasaki, înainte ca împăratul să se îndrepte spre Nijō, trebuie să fi avut cam şaizeci de ani la moartea sa, chiar dacă nu avea decît vreo douăzeci de ani cînd a fost la Nagasaki. Poate părea pretenţios să faci cercetări pentru o lucrare ca aceasta, dar am consemnat aceste cîteva fapte ca să nu le uit.

Octombrie 1912

A doua versiune

Mîine îmi voi îndeplini dorinţa pe care am nutrit-o de ani de zile şi-mi voi face *seppuku* cu inima voioasă, dinaintea mormîntului nobilului Hosokawa Myōgein Tadatoshi(1).

Întrucît aş vrea să consemnez şi să las în urmă o înfăţişare a împrejurărilor morţii mele pentru urmaşi, scriu acest document în casa fratelui meu mai mic, Matajirō din Kyoto.

Bunicul meu a fost Okitsu Uhyōe Kagemichi. El s-a născut la Okitsu, în provincia Suruga, în /anul/Eishō unsprezece (1514), l-a slujit pe nobilul Imagawa Jibu Taifu(2) şi a trăit la Kiyomigaseki în aceeaşi provincie. Cînd nobilul Imagawa a murit în luptă, în cea de-a douăzecea zi a lunii a cincea /a anului/ Eiroku trei (1560), Kagemichi a murit o dată cu el. Avea patruzeci şi unu de ani. Numele său budist postum a fost Senzan Sōkyū Koji.

Tatăl meu, Saihachi, s-a născut în /anul/ Eiroku unu (1558): de cînd şi-a pierdut tatăl la vîrsta de trei ani, a fost crescut pînă la vîrsta bărbăţiei de mama sa. Ca adult, a primit numele de Yagoemon Kagekazu şi a fost luat vremelnic în slujba lui Sano Kanjurō, o rudă din familia mamei sale, care locuia în provincia Harima. În acest fel a ajuns în cele din urmă să-l slujească pe nobilul Akamatsu Sahyōe no kami Hirohisa(3), iar în /anul/ Tenshō nouă (1581) a primit o leafă de o mie de *koku*. Patru ani mai tîrziu, nobilul Akamatsu a anexat provincia Awa şi şi-a impus cîrmuirea asupra ei; Kagekazu a devenit administratorul său pentru Awa, a avut o leafă mărită pînă la trei sute de *koku* şi a continuat să îndeplinească acea slujbă pînă în primul an /al perioadei/ Keichō (1596). În tot acest timp a trăit la Inotsu. În luna a şaptea a /anului/ Keicho cinci (1600), nobilul Akamatsu, cu sprijin de la Ishida Kazushige(4), şi însoţit de Onogi Minosuke(5), din provincia Tamba, a pornit să atace castelul Tanabe din /provincia/ Tango(6). Pe vremea aceea, Hosokawa Sansai Tadatoshi(7) se apăra singur în castel, dar cînd Tokugawa Ieyasu şi-a îndreptat atacul împotriva lui Uesugi Kagekatsu(8), Sansai a venit în ajutorul lui Ieyasu. În urma sa, în castel, îl lăsa pe tatăl său, Hosokawa Yusai Fujitaka, drept supraveghetor.

Pe cînd Kagekazu locuia în conacul familiei Akamatsu din Kyoto, se împrieteni cu un anume nobil, Karasumaru Mitsuhiro(9).

Mitsuhiro studiase poezia cu nobilul Yūsai Fujitaka şi datorită acestei legături primise favoarea de a căsători pe fiul său Mitsukata cu Manhime(10), fiica lui Sansai Tadaoki. Kagekazu, datorită bunăvoinţei lui Mitsuhiro, era astfel apropiat atît de tatăl cît şi de fiul familiei Hosokawa. La vremea atacului asupra /castelului/ Tanabe, nobilul Sansai Tadaoki, care era la Edo, trimise drept sol la castel pe un anume Mori Mitsuemon, văr cu Kagekazu, din partea mamei sale. Mori sosi la Tanabe, stătu de vorbă cu Kagekazu şi îi transmise solia. Kagekazu se sfătui atunci cu Ikado Kamēmon, comandantul unei unităţi a familiei Akamatsu, care trimise o săgeată cu o scrisoare în turnul Myōan Maru al castelului. În dimineaţa următoare, Kagekazu îl puse pe Mori să se amestece printre cercetaşii săi şi îl trimise dincolo de liniile de asalt. Mori reuşi să pătrundă în castel fără piedici, obţinu o scrisoare de la însuşi nobilul Yūsai Fujitaka şi plecă în aceeaşi noapte spre Kanto(11). Casa lui Akamatsu fu distrusă în acel an; cu ajutorul lui Mori, Kagekazu merse în provincia Buzen şi în anul următor, Kaicho şase (1601), fu luat în slujba /familiei/ Hosokawa. În /anul/ Genna cinci (1619) lui Mitsuhisa(12) i se născu un fiu, viitorul cap al familiei Hosokawa, care primi numele de copil, Rokumaru. Kagekazu deveni însoţitorul personal al băiatului. În /anul/ Genna şapte (1621), cînd nobilul Sansai Tadaoki se retrase din viaţa publică, Kagekazu se făcu monah şi luă numele de Sōya. În cea de-a noua zi a lunii a douăsprezecea din anul nouă /al perioadei/ Kan'ei (1632), cînd Hosokawa Myōgein Tadatoshi sosi în provincia Higo ca *daimyo,* Kagekazu îl însoţi. În cea de-a şaptea zi a lunii a treia din anul optsprezece /al perioadei/ Kan'ei (1641), Tadatoshi muri, iar în cea de-a doua zi a lunii a noua a aceluiaşi an, Kagekazu se îmbolnăvi şi el şi se stinse. Avea optzeci şi patru de ani.

Fratele meu mai mare, Kurobē Kazutomo(13), era moştenitorul lui Kagekazu şi veni la Buzen cu tatăl meu; el fu chemat de către Sansai Tadaoki în /anul/ Keicho şaptesprezece (1612) pentru a-i sluji ca însoţitor personal, iar mai tîrziu, din motive de sănătate, căpătă însărcinări pentru paza de hotar. În timp ce Myōgein Tadatoshi era capul familiei Hosokawa, Kazutomo îl însoţi la atacul de la Shimabara, în iarna /anului/ Kan'ei patrusprezece (1637)(14). În cea de-a douăzeci şi şaptea zi a lunii a doua a anului următor, el şi Kaneta Yaichiemon primiră titlul de "atacatori de frunte" în avangarda forţelor /familiei/ Hosokawa; muri în luptă, sus pe zidul castelului aşezat cu faţa spre mare. Numele lui postum a fost Gishin Eiryū Koji.

Eu sînt cel de-al doilea fiu al lui Kagekazu şi m-am născut în /anul/ Bunroku patru (1595); numele meu de copil a fost Saisuke. Cînd aveam şapte ani, am venit cu tatăl meu la Kokura, în provincia Buzen, iar în /anul/ Keicho şaptesprezece (1612) am fost chemat în slujba nobilului Sansai Tadaoki. În /anul/ Genna şapte (1621), cînd nobilul Sansai Tadaoki se retrase, iar tatăl meu merse cu el, l-am însoţit pe nobilul Sansai la Okitsu, în provincia Buzen; aveam douăzeci şi opt de ani pe atunci şi-mi foloseam numele de adult, Yagoemon Kageyoshi.

La trei ani după ce nobilul Sansai se călugări, în a cincea lună a /anului/ Kan'ei unu (1624), o corabie de la Annam sosi în portul Nagasaki; am fost trimis la Nagasaki împreună cu un însoţitor, Yokota Seibē, ca să cumpăr nişte lucruri rare, de folosinţă la ceremonia ceaiului. Printr-o întîmplare fericită, încărcătura cuprindea cîteva bucăţi mari, cu totul deosebite, de lemn de aloe. Erau două feluri de lemn: o parte de la baza copacului şi alta de la vîrful crengilor. Un alt slujbaş, din partea Sfetnicului Mijlociu Împuternicit, nobilul Date Masamune(15), fusese trimis tocmai de la Sendai; el încerca tot ce-i stătea în putinţă ca să obţină lemnul de la bază, dar cum eu ochisem acelaşi lemn, întrecerea noastră făcu treptat să crească preţul.

Părerea lui Yokota era că, deşi urmam poruncile nobilului Sansai, lemnul de tămîie era un fleac nefolositor şi deci, nu trebuia să cheltuim pe el o sumă prea mare. El prefera să lase lemnul de trunchi trimisului familiei Date şi noi să cumpărăm lemnul din vîrful crengilor. I-am spus că eu nu eram deloc de acord; stăpînul meu îmi poruncise să cumpăr "lucruri preţioase", şi cum acest lemn de aloe era obiectul cel mai valoros din încărcătura corabiei, lemnul trunchiului era, fără îndoială, de nepreţuit. Noi trebuia să obţinem acest lemn; numai astfel puteam îndeplini porunca stăpînului nostru. Am glumit chiar că a o lăsa pe familia Date să aibă lemnul trunchiului de aloe, însemna să-i dăm posibilitatea să se umfle în pene, *(date)*, murdărind astfel prundul izvorului Hosokawa *(pîrîiaş)*.

Yokota rînji. "Depinde unde îţi foloseşti muşchii. Dacă ar fi vorba despre a cuceri sau pierde o provincie ori un castel, ar fi firesc să te împotriveşti pînă la capăt familiei Date, dar bucăţica aceea de lemn n-ar încălzi nici măcar o cameră de nouă picioare pătrate. De aceea e de neînchipuit să dai pe ea un preţ uriaş. Dacă însuşi stăpînul nostru ar fi aici şi ar licita, ar fi de datoria noastră ca slujitori ai săi să-l dojenim şi să-l împiedicăm. Chiar dacă ar insista că vrea să obţină lemnul acestui trunchi, a-l lăsa să o facă ar însemna să ne purtăm ca nişte umili linguşitori".

Am ascultat aceste vorbe; pe vremea aceea aveam treizeci şi unu de ani. Eram furios, dar le-am suportat şi am răspuns: "Sfatul tău e demn de un înţelept. Şi totuşi, fie ce-o fi, porunca stăpînului este lucrul cel mai important. Dacă mi-ar porunci să cuceresc un castel, aş călări într-acolo şi aş trece chiar şi ziduri de fier; dacă mi-ar porunci să iau capul unui duşman, aş lovi pînă la sfîrşit, chiar dacă acesta ar fi un duh rău; tot aşa, dacă el îmi porunceşte să obţin lucruri preţioase, este de datoria mea să găsesc cele mai minunate lucruri. Pentru că aceasta este în fapt porunca stăpînului meu, şi dacă nu mă dau în lături de la datorie, nu are rost să o critic".

Yokota zîmbi din ce în ce mai batjocoritor. "E cu neputinţă să vrei a spune că în acest fel nu te dai în lături de la datoria ta; dacă ar fi niscaiva arme, nimeni nu s-ar împotrivi să plăteşti o sumă mare pentru ele. Dar să azvîrli o asemenea sumă pentru un lemn de tămîie este o gafă pe care ar face-o doar un ageamiu".

"Oi fi eu ageamiu, am spus, dar ştiu cu siguranţă să deosebesc armele de lemnul de tămîie. Pe vremea nobilului Yūsai Fujitaka, nobilul Gamō(16) a întrebat odată: "Am auzit că în casa Hosokawa se află foarte multe lucruri minunate. Aş putea să vin să le admir?" În ziua hotărîtă, nobilul Gamō veni, iar nobilul Yūsai Fujitaka înşiră tot felul de coifuri, armuri, săbii, arcuri şi lănci ca să i le arate. Nobilul Gamō, părîndu-i-se aceasta cam neobişnuit, le aruncă o privire, apoi spuse: "De fapt, am vrut să văd vasele pentru ceremonia ceaiului". Nobilul Yūsai Fujitaka zîmbi: "Aţi spus la început *lucruri*, aşa că v-am arătat lucrurile artei pe care în mod firesc te aştepţi să le găseşti într-o casă de războinic. Dacă doriţi să vedeţi vase pentru ceai, se întîmplă să am şi cîteva din acestea". Vorbind astfel, el le scoase la iveală de astă dată. Casa Hosokawa, de generaţii întregi, se preocupase profund de artele marţiale, dar ei se pricepeau de asemenea, foarte bine, la arta poeziei şi la ceremonia ceaiului; aceasta era într-adevăr o combinaţie nepotrivită. Dacă crezi că ceremonia ceaiului este un ritual gol, nefolositor, atunci toate marile ceremonii ale naţiunii, toate sărbătorile la altarele strămoşilor noştri sînt ritualuri la fel de goale. Noi am primit porunca să obţinem lucruri preţioase, de folosinţă la ceremonia ceaiului. Întrucît aceasta este porunca stăpînului meu, o voi îndeplini chiar dacă mi-ar fi în joc viaţa. Gîndul dumitale, domnule, că a cheltui o mare sumă de bani pentru nişte lemn parfumat e ceva nepotrivit, mi se pare o neghiobie; gîndeşti aşa fiindcă nu ai înţelegere pentru artă".

Yokota nu m-a lăsat să termin. "Aşa e. Nu înţeleg ceremonia ceaiului. Sînt un biet războinic căpăţînos. Arată-mi cît de bun eşti în propria-ţi meserie, tu care eşti atît de desăvîrşit în arte". Şi rostind acestea, se ridică deodată şi-şi repezi sabia sa scurtă către mine. M-am ferit. Sabia mea era pe o poliţă, din josul unei scăriţe;

sărind înapoi am apucat-o şi am tras-o. Dintr-o lovitură l-am doborît pe Yokota.

Astfel am salvat lemnul trunchiului de aloe şi curînd l-am adus cu mine la Okitsu. Slujbaşul trimis de casa Date a trebuit să se mulţumească cu lemnul crengilor, pe care îl cumpără şi îl duse la Sendai. Am pus să fie dus lemnul parfumat prinţului Sansai. Apoi am cerut: "Deşi am gîndit că porunca stăpînului meu este cea mai importantă, sînt copleşit de ruşine şi doresc să mi se îngăduie să-mi fac *seppuku*".

Prinţul Sansai ascultă, apoi îmi spuse: "Aşa cum ai procedat, a fost întru totul potrivit. Chiar dacă lemnul parfumat nu ar fi fost atît de preţuit, tocmai pentru că este acel lucru rar pe care ţi-am cerut să mi-l aduci, a fost cît se poate de firesc să-l consideri important. Dacă ne-am uita la toate numai din punct de vedere al utilităţii, lucrurile cele mai preţioase de pe lumea asta ar înceta să mai existe. Ba mai mult, cînd am ars de încercare puţin din lemnul adus de tine, s-a dovedit a fi o esenţă rară şi minunată. Un vechi poem spune:

"Kiku tabi ni
Mezurashikereba
Hototogisu
Itsumo hatsune no
Kokochi koso sure."

(Căci este minunat
Oricînd să auzi
Cîntînd cucul,
Întotdeauna-ţi pare că-i
Întîiul cîntec al anului.)

şi cu gîndul la poemul acela, am numit acest lemn "Întîiul cîntec". Mi-ai făcut într-adevăr un mare serviciu, aducîndu-mi un lucru atît de minunat. Oricum, nu se cade ca familia lui Yokota Seibē, pe care l-ai ucis, să-ţi poarte duşmănie".

Îl chemă de îndată pe moştenitorul lui Seibē şi sorbirăm cîteva ceşti de sake în prezenţa stăpînului nostru, jurînd să nu păstrăm duşmănie între noi. Totuşi, poate că cei din familia Yokota au lăsat să se înţeleagă că erau de altă părere – în cele din urmă plecară să trăiască în provincia Chikuzen. Cît despre mine, prinţul Sansai mi-a îngăduit să folosesc semnul "oki" din numele său Tadaoki, dînd dispoziţie oficială să se schimbe semnul cu care îmi scriam numele, Okitsu.

Doi ani mai tîrziu, în cea de-a şasea zi a lunii a noua a /anului/ Kan'ei trei (1626), împăratul(17) vizită castelul Nijō din Kyoto. El îşi exprimă dorinţa de a avea nişte lemn din faimosul trunchi parfumat al lui Sansai, pe care stăpînul meu i-l oferi. Împăratul fu foarte încîntat, şi în spiritul vechiului poem:

"Tagui ari to
Tare ka wa iwamu
Sue niou
Aki yori nochi no
Shiragiku no hana"

(Cine poate spune
Că au egal în lume:
Parfumată pînă la urmă,
Tînjind după toamnă
Dalba crizantemă înfloreşte),

acordă lemnului numele de "crizantemă albă". Faptul că acest lemn, pe care îl cumpărasem, fusese preţuit de către împărat şi devenise mîndria casei Hosokawa era un lucru la care n-aş fi îndrăznit niciodată să sper; am fost mişcat pînă la lacrimi.

După această întîmplare, am primit favoruri deosebite de la nobilul Sansai, iar cînd familia Hosokawa a fost strămutată pe o feudă nouă (Kumamoto) în /anul/ Kan'ei nouă (1632), am primit noi îndatoriri în castelul prinţului Sansai, la Yatsushiro. În plus, am fost chiar trimis ca însoţitor, cînd stăpînul meu a plecat în capitală. Era pe vremea înfrîngerii răscoalei din Shimabara, în /anul/ Kan'ei paisprezece (1637). Am intrat în garda personală a fratelui mai mic al nobilului Tadatoshi, nobilul Tatsutaka(18), şi mi s-a încredinţat steagul său. În cea de-a douăzeci şi doua zi a lunii a doua a anului următor, cînd am ţinut steagul mai întîi în fruntea forţelor de atac /ale familiei/ Hosokawa, am fost lovit în coapsa stîngă de un plumb de muschetă şi abia am scăpat cu viaţă. Pe atunci aveam patruzeci şi cinci de ani. După ce mi s-a vindecat rana, am fost chemat la datorie la Edo, în /anul/ Kan'ei şaisprezece (1634).

În /anul/ Kan'ei optsprezece (1641), Myōgein Tadatoshi se stinse după o boală scurtă şi neaşteptată, murind înaintea tatălui său. Capul familiei Hosokawa deveni actualul stăpîn de la Higo, nobilul Mitsuhisa. Tatăl meu, Yagoemon Kagekazu muri în cea de-a doua zi a lunii a noua a aceluiaşi an. Patru ani mai tîrziu, în /anul/ Shōhō doi (1645), prinţul Sansai muri şi el. Cu cîţiva ani mai înainte, în /anul/ Kan'ei treisprezece (1636), stăpînul casei Date din Sendai care preţuise atît de mult lemnul parfumat de aloe şi care primise partea de deasupra, se stinsese la castelul său de la Wakabayashi. Se spunea că numise tămîia făcută din lemnul acelor crengi "Luntre pictată", gîndindu-se la poemul

"Yo no naka no
Uki wo mi ni tsumu
Shibabune ya
Takanu saki yori
Kogareyukuramu"

(Acea luntre pictată
Ca inima mea înflăcărată de dragoste
În care mi se încarcă
Toată amărăciunea lumii!
Înainte de a-ţi folosi toată puterea
Ramele o vor îndepărta
Înainte ca tămîia să ardă pensula
Ca ea inima-mi se va preface în scrum).

Era limpede că o îndrăgise ca pe un lucru de preţ.

Cînd am cumpănit cu grijă tot ceea ce se întîmplase de cînd răposatul meu tată venise să slujească în casa Hosokawa, mi-am dat seama că atît el cît şi fratele meu mai mare primiseră tot felul de favoruri deosebite. Cît despre mine însumi, nobilul Sansai îmi salvase viaţa cînd am luat zilele colegului meu Yokota Seibē, la Nagasaki. După moartea stăpînului, faţă de care aveam această îndoită datorie, m-am hotărît: cum puteam să mai trăiesc?

Cînd nobilul Myōgein Tadatoshi murise în urmă cu mai mulţi ani, nouăsprezece oameni se sinuciseseră ca să-l urmeze(19), iar acum doi ani, cînd murise nobilul Sansai, patru oameni – Minota Heishichi Masamoto, Ono Dembē Tomotsugu, Kuno Yoemon Munenao şi Hosen'in Shōen Gyōja(20)– îl urmaseră în moarte. Străbunicul lui Minota, pe nume Izumi, Mai-Mare al Han-ului, care îl slujea pe Sagara, stăpînul de la Tōtōmi, muri în luptă cu stăpînul său; bunicul său, Wakasa, şi tatăl său, Ushinosuke, erau pribegi, dar Heishichi fu luat în slujba prinţului Sansai cu o leafă de cinci sute de *koku*. Heishichi îşi făcu *seppuku* la vîrsta de douăzeci şi trei de ani; pajul Isobe Chōgōro fu secundantul său. Ono fu luat în slujbă în locul bunicului său, Imayasu Tarōzaemon, în provincia Tango. Pe vremea cînd tatăl său, Tanaka Jinzaemon, se răzvrătise împotriva stăpînului său şi fugise de la conacul din Edo, lui Dembē, care slujea ca paj, i se porunci: "Caută-l pe tatăl tău şi adu-l înapoi. Dacă te întorci fără să-l fi găsit, o să te execut pe tine în locul lui".

Dembē se întoarse povestind că deşi călătorise prin multe provincii, nu dăduse peste el. Prinţul Sansai îl iertase atunci, judecînd că trebuia lăudat pentru că se întorsese fără să-i pese de condamnarea la moarte. Dembē, cu gîndul la această îndatorire, îşi făcu *seppuku*. Secundantul său fu Isoda Jūrō. Kuno fu luat în slujbă în provincia Tango de către prinţul Fujitaka Yūsai; era un om care primea o leafă de o sută cincizeci de *koku* pentru merite deosebite în timpul asediului castelului din Tanabe. Secundantul său fu Yano Matasaburō. Hosen'in era un *yamabushi*(21) care sufla dintr-o scoică de luptă; era fiul lui Ishii Bingo no kami Yoshimura, fratele mai mic al lui Tsutsui Junkei(22). Se pare că secundantul lui a fost un *yamabushi*, prieten de-al său.

Văzînd şi auzind povestiri despre asemenea lucruri, am simţit o nelămurită invidie şi eram nerăbdător să-mi dovedesc propriile simţăminte; dar fiind lăsat la Edo cu îndatoriri de îngrijitor, mi-era cu neputinţă să fac pregătiri prin oameni din afară, aşa că m-am resemnat cu scurgerea fără rost a zilelor şi lunilor. După ce rămăşiţele nobilului Sansai au fost arse în templul Taishōin din Yatsushiro, preotul Sen'yo, conform dorinţei lui Sansai, însoţi rămăşiţele sale la Kyoto în cea de-a unsprezecea zi a primei luni a anului trecut. Au plecat împreună cu el, ca însoţitori, cinci oameni: Nagaoka Kawachi Kagenori, Kaku Sakusaemon Ietsugu, Yamada San'emon, Sakata Genzaemon Hidenobu şi Yoshida Ken'an. În cea de-a douăzeci şi şasea zi, cortegiul ajunse la Kyoto şi depuse osemintele în /altarul/ Kōtōin, în incinta templului Daitokuji din districtul Murasakino. Aceasta se făcea potrivit cu înţelegerea încheiată în timpul vieţii lui Sansai cu stareţul Seigan(23) al acelui templu.

Cînd îndatoririle mele oficiale au luat sfîrşit anul acesta, mi-am mărturisit dorinţa fierbinte stăpînului meu actual, Mitsuhisa, care s-a înmuiat în faţa hotărîrii mele de neclintit. În cea de-a douăzeci şi noua zi a lunii a zecea, dimineaţa, m-am dus să-mi iau rămas bun de la el; a stat de vorbă cu mine, oferindu-mi ceai pregătit chiar de mîinile lui. Ca o dovadă de mare favoare, mi-a dat două veşminte de mătase căptuşite, însemnate cu panaşul cu nouă stele al familiei Hosokawa şi brăzdate cu roşu. După ce m-am retras, a trimis doi domni ca soli, Hayashi Geki şi Fujisaki Sakuzaemon. Prin ei mă înştiinţa că nu trebuia să-mi fac griji pentru familia mea după moarte; îmi trimitea şi un poem şi mă ruga ca atunci cînd aveam să merg la Kyoto, să fac toate pregătirile sfătuindu-mă cu Furuhashi Kazaemon. Doi nobili, Hotta Kaga no kami şi Inaba Noto no kami(24), mi-au trimis şi ei poeme. În cea de-a doua zi a lunii a unsprezecea, pe cînd plecam din Edo, Tanaka Sahyōe a venit ca emisar al actualului meu stăpîn, ca să-mi fie alături pînă la Shinagawa.

De la sosirea mea aici sînt îndatorat stăpînului acestei case, fratele meu mai mic, Matajiro, pentru ospitalitatea sa. Îi las deci pumnalul meu ca amintire.

Cei care mi-au trimis poeme în chineză sau japoneză ca daruri de adio sînt: Karasumaru Dainagon Sukeyoshi, Uramatsu Saisho Sukekiyo(25), stareţul Seigan de la /templul/ Daitokuji, şi mai vîrstnicii călugări de la /templele/ Nanzenji, Myōshinji, Tenryūji, Shōkokuji, Kenninji şi Kōfukuji din Nara.

Prin pregătirile făcute de Furuhashi, am înţeles că s-a construit un chioşc temporar la poalele muntelui Funaoka, drept loc unde să-mi fac *seppuku* mîine. De-a lungul a optsprezece *chō* care se întind din faţa porţii /templului/ Daitokuji şi pînă la acest chioşc temporar, au fost împrăştiate trei mii opt sute de rogojini de paie; în interiorul chioşcului a fost întins un *tatami* acoperit cu pînză albă. Toate acestea mă duc cu gîndul la un spectacol şi mă fac să mă simt stînjenit, dar dacă astfel este voinţa stăpînului meu, nu mai e nimic de făcut. Ca martori, Tani Kuranosuke, Mai-Marele Han-ului Nagaoka Yohachirō şi Hanzaemon din familia sa au venit cu împuternicire de la nobilul Mitsuhisa; stareţul Seigan Jitsudō de la /templul/ Daitokuji va fi şi el de faţă. Ar trebui să vină şi fiul meu, Saiemon. I-am cerut deja lui Nomi Ichirobē Katsuyoshi să-mi fie secundant.

Drept nume postum mi-am ales Kohō Fuhaku. Oricît de nevrednică ar fi starea mea, nu găsesc că voi avea un sfîrşit nedemn. Cît despre acest ultim testament, îl las fiului meu Saiemon, să şi-l transmită fiu după fiu, nepot după nepot, îndeplinind la rîndul lor ţelul meu; ei trebuie să se evidenţieze prin dăruire cu credinţă în slujba nobilei noastre case.

/anul/ Shōhō patru (1647), prima zi
a lunii a douăsprezecea,

Okitsu Yagoemon Kageyoshi

Lui Okitsu Saiemon

***

În cea de-a doua zi a lunii a douăsprezecea, /anul/ Shōhō patru, Yokitsu Yagoemon a făcut o vizită ceremonială la mormintele din /cimitirul/ Kōtōin, apoi a pătruns în chioşcul ridicat temporar la poalele muntelui Funaoka. Înaintînd pe *tatami*, a apucat sabia scurtă în mîini. Întorcînd capul către Nomi Ichirobē, care stătea în picioare la spatele său, i-a spus: "Te rog să mă ajuţi".

De deasupra straielor albe şi-a tăiat pîntecul în trei linii paralele. Nomi i-a despicat grumazul cu o lovitură, fără să-l desprindă de tot. Yagoemon a spus: "Loveşte beregata". Totuşi, Yagoemon a încercat să mai respire înainte ca Nomi să izbească cu amîndouă mîinile.

În jurul chioşcului temporar, locuitori din Kyoto de toate vîrstele erau îngrămădiţi ca un zid. Printre poemele anonime improvizate cu această ocazie, unul spunea:

Pînă la sălaşul norilor (Curtea imperială)
A înălţat un nume
Fără egal,
Okitsu Yagoe, întîmpinînd cerul,
Şi-a tăiat pîntecul, urmîndu-şi stăpînul.(26)

Arborele genealogic al casei Okitsu este, pe scurt, următorul:

/omisiune/

Moştenitorul lui Yagoemon Kageyoshi, Saiemon Kazusada, a primit o leafă de două sute de *koku* şi a slujit pînă cînd a devenit căpitanul a treizeci de muscheţi; în /anul/ Hoei unu (1704) a murit de boală.

Era cea de-a patra generaţie de la Uhyōe Kagemichi. Yagoemon din cea de-a cincea generaţie a slujit pînă cînd a devenit căpitanul a zece muscheţi şi a murit de boală în /anul/ Gembun patru (1739). Yachūta, cea de-a şasea generaţie, a slujit în poliţia militară şi s-a retras în /anul/ Hōreki şase (1756). Kurōji, cea de-a şaptea generaţie, a slujit în poliţia militară şi s-a retras în /anul/ An'ei cinci (1776). Kurobē, cea de-a opta generaţie, a fost un fiu adoptiv; a slujit în poliţia militară şi a murit de boală în /anul/ Bunka unu (1804). Eiki, cea de-a noua generaţie, a fost un fiu adoptiv; a slujit în poliţia militară şi a murit de boală în /anul/ Bunsei nouă (1826). Yachūta, cea de-a zecea generaţie, a fost moştenitorul lui Eiki; mai tîrziu şi-a schimbat numele în Saiemon. A slujit în poliţia militară şi a murit de boală în /anul/ Man'en unu (1860). Yagoemon, cea de-a unsprezecea generaţie, a fost cel de-al doilea fiu al lui Saiemon; mai tîrziu şi-a schimbat numele în Sōya. Se pricepea să ucidă cîini de pe cal cu arcul şi săgeata. În /anul/ Meiji trei (1870) a fost făcut *banshi* (membru al unei unităţi de gardă).

Kagekazu, tatăl lui Yagoemon Kageyoshi, a avut şase fii, cel mai vîrstnic fiind Kurobe Kazutomo, iar cel de-al doilea, Kageyoshi. Cel de-a treilea fiu, Hanzaburō, şi-a schimbat mai tîrziu numele în Sakudaifu Kageyuki; a murit de boală în /anul/ Keian cinci (1652). Fiul său Yogodaifu a murit de boală în /anul/ Kambun unsprezece (1671) şi descendenţa sa luă sfîrşit. Chūta, cel de-al patrulea fiu al lui Kagekazu, şi-a schimbat mai tîrziu numele în Shirōemon Kagetoki. În /anul/ Genna unu (1615), în campania de vară de la Osaka, l-a urmat pe nobilul Sansai şi s-a distins în luptă, dar deoarece atunci cînd s-au distribuit recompensele el a refuzat spunînd că avea unele reţineri, a fost lăsat la vatră. După aceasta el şi-a schimbat numele de familie în Teramoto şi, ducîndu-se în provincia Ise, s-a angajat la Honda Shimosa no kami Toshitsugu(27). Mai apoi a fost făcut comisar al oraşelor de poştă Sakanoshita, Seki şi Kameyama(28). În iarna /anului/ Kan'ei patrusprezece (1647), stăpînii de prin provinciile de vest au părăsit în grabă Edo ca să înfrunte răscoala din Shimabara. Hosokawa Etchū no kami Tadatoshi(29) şi Kuroda Uemon no suke Tadayuki(30) porniră din Edo pe drumul spre Tokaido în aceeaşi zi. Lipsa cailor şi oamenilor le dădu mult de furcă. Tadayuki mai avea o zi de călărit, dar Teramoto Shirōemon împrumută şapte sute de *ryo* de la fratele său mai mic, Matajiro din Kyoto şi cumpără oamenii şi caii disponibili în oraşele de poştă Sakanoshita, Seki şi Kameyama. Pe aceştia îi ascunse în munţi, în timp ce aştepta sosirea lui Tadatoshi. Sprijinit de oamenii şi caii de care făcuse rost Shirōemon, Tadatoshi îl depăşi pe Tadayuki la posturile de la Tsuchiyama-Minaguchi. Tadatoshi a fost foarte încîntat de aceasta şi mai tîrziu l-a luat pe Shirobē, cel de-al doilea fiu al lui Shirōemon, care era la Edo, în slujba sa, ca lefegiu. Sakuemon, moştenitorul lui Shirobē, a primit o leafă de douăzeci de *koku* pentru cinci oameni şi a fost luat în Corpul Mijlociu de paji; a murit de boală în /anul/ Genroku patru (1691). Lui Noboru, fiul lui Sakoemon, i-au fost încredinţate îndatoriri de către Etchū no kami Nobunori(31) şi a primit o leafă de şapte sute de *koku*; a slujit ca funcţionar de casă în timpul generaţiei lui Etchū no kami Munetaka(32) şi în /anul/ Gembun trei (1738) s-a retras. Din cauză că Shirōemon, fiul lui Noboru, s-a împotrivit poruncilor, în timp ce slujea drept comandant de unitate în /anul/ Kan'ei trei (1750), i-au fost retrase veniturile şi favorurile.

Uheita, fiul său, a slujit mai întîi ca intendent lui Etchū bo kami Shigataka(33); mai tîrziu, devenind un însoţitor personal apropiat al lui Nakatsukasa Taifu Harutoshi(34), a primit echivalentul a o sută cincizeci de *koku*. Apoi a fost avansat comandant de unitate şi ataşat curţii doamnei Tsunahime(35). S-a retras în /anul/ Bunka doi (1805). Junji, moştenitorul lui Uheita, era maestru în ştiinţa militară şi a tragerii cu arcul; a murit de boală în /anul/ Bunka 5 (1808). Kumaki, fiul adoptiv al lui Junji, era de fapt cel de-al treilea fiu al lui Yamano Kanzaemon; a primit douăzeci de *koku* drept alocaţie, a slujit ca Paj Mijlociu şi a murit de boală în /anul/Tempo opt (1837). Eiichirō, moştenitorul lui Kamachi, şi-a schimbat mai tîrziu numele în Shirōemon, a slujit ca intendent în Tamana şi a avut gradul de comandant de unitate. În /anul/ Meiji trei (1870) a devenit funcţionar civil la închisoarea din Kiku şi şi-a schimbat numele în Noboru. Hachisuke, cel de-al cincilea fiu al lui Kagekazu, s-a rănit la picior la vîrsta de trei ani şi a umblat cu greutate. Şi-a schimbat numele în Muneharu şi a murit de boală în /anul/ Kambun doisprezece (1672), Matajirō, cel de-al şaselea fiu al lui Kagekazu, a trăit în Kyoto şi l-a luat pe Ichirōzaemon, nepotul lui Sano Kanjurō din Harima, ca fiu adoptiv.

Iunie 1913

ABE ICHIZOKU

"Abe ichizoku" sau *"Familia Abe"* este poate cel mai terifiant tur de forţă din întregul canon al acestor povestiri tîrzii. Tratarea anterioară de către Ōgai a ritualului *junshi* în povestirea *"Okitsu Yagoemon no Isho"* reprezintă prima sa reacţie faţă de sinuciderea generalului Nogi, la moartea împăratului Meiji. *"Abe ichizoku"*, publicată cîteva luni mai tîrziu, oferă o privire mai contradictorie asupra obiceiului şi a mentalităţii care l-a produs. Comentariul lui Ōgai, că distrugerea întregii familii Abe în conacul ei seamănă cu "o foşgăială de gîndaci într-o strachină, devorîndu-se unii pe alţii", sugerează atmosfera tragediei iacobine, cu care povestirea se aseamănă în multe privinţe.

Sînt multe de admirat în lucrarea aceasta impresionantă, atenţia meticuloasă acordată detaliului, atmosfera psihologică aparte din scenele de la început, care duc la primele sinucideri macabre, apoi prezentarea lucidă a încîlcitei reţele de relaţii care au împins pînă la urmă pe atîţia în încăierarea finală.

Relatarea lui Ōgai se bazează pe o întîmplare istorică reală, dar la fel ca în multe alte povestiri, selectarea detaliului pe care o operează, oferă o concentrare şi un aport filosofic dincolo de simpla relatare. Şi mai ales, Ōgai îşi menţine ironia muşcătoare şi pătrunzătoare în tot cursul descrierii minuţioase a psihologiei celor care mor mai curînd pentru reputaţie în lumea aceasta, decît din credinţă faţă de fostul lor stăpîn. Litota constituie baza stilului său.

În primăvara anului Şarpelui, în cel de-al optsprezecelea an /al perioadei/ Kan'ei (1641), nobilul Hosokawa Tadatoshi(1), tînăr demnitar de rangul al patrulea, Mai-mic în Grad, Mic Căpitan în Divizia stîngă a Gărzilor interne ale palatului şi guvernator al provinciei Etchū, aruncă o ultimă privire crengilor îmbobocite de pe domeniul său, provincia Higo, unde cireşii înfloresc mai devreme decît în alte părţi. O dată cu primăvara, care înainta dinspre sud către nordul Japoniei, se pregătea să plece la Edo pentru vizita anuală de credinţă(2) faţă de shogunul Tokugawa, cu o întreagă suită, aşa cum îi stă bine unui *daimyo* cu cinci sute patruzeci de mii de *koku*(3), cînd deodată căzu la pat. Cum reţetele medicului curţii sale se dovediră nefolositoare, iar starea sănătăţii se înrăutăţea pe zi ce trecea, fu trimis la Edo un sol cu mesajul că plecarea nobilului Tadatoshi avea să fie amînată. Shogunul Tokugawa Iemitsu(4), renumitul nepot al lui Ieyasu, fu cuprins de îngrijorare pentru soarta lui Tadatoshi, care pe vremea răscoalei din Shimabara îi învinsese pe capul răsculaţilor, Amakusa Shiro Tokisada(5). De aceea, în cea de-a douăzecea zi a lunii a treia, porunci să fie caligrafiat un document pe care să-l semneze şi Matsudaira Izu no kami, Abe Bungo no kami şi Abe Tsushima no kami(6), poruncind ca doctorul în acupunctură Isaku să fie trimis de la Kyoto. În cea de-a douăzeci şi doua zi, Iemitsu trimise un emisar, pe samuraiul Soga Matazaemon, cu porunci semnate întocmai de către cei trei nobili. Purtarea casei shogunului faţă de *daimyo*-ul Hosokawa era în această privinţă de cea mai mare curtenie. Întrucît Tokugawa mersese deja departe cu răsplătirea nobilului Tadatoshi după înfrîngerea răscoalei din Shimabara cu trei ani în urmă – oferindu-i încă o bucată de pămînt pentru un conac la Edo şi terenuri de vînătoare unde se puteau prinde cocori – era foarte firesc ca shogunul, auzind de grava boală a lui Tadatoshi, să fie atît de săritor pe cît cereau faptele petrecute înainte.

Totuşi, înainte ca shogunul să poată îndeplini acestea, starea lui Tadatoshi se înrăutăţi rapid şi, pînă la urmă, în jurul orei patru a după-amiezei celei de-a şaptesprezecea zile a lunii a treia îşi dădu duhul, la vîrsta de cincizeci şi şase de ani, în vila sa Hanabatake, din Kumamoto. Soţia sa, una din fiicele lui Ogasawara Hyobu Taifu Hidemasa(7), pe care shogunul o adoptase şi o dăduse în căsătorie lui Tadatoshi, avea acum patruzeci şi nouă de ani. Se numea O-sen no kata(8). Moştenitorul lui Tadatoshi, Rokumaru(9), devenise bărbat cu şase ani mai înainte şi i se îngăduise folosirea semnului "Mitsu" de către casa shogunului, după care se chemă Mitsusada şi fu înaintat Tînăr demnitar de rangul patru, Mai-mic în grad. I se oferiră de asemenea funcţia de şambelan şi de stăpîn al /provinciei/ Higo. Mitsusada avea acum şaptesprezece ani(10). Fusese la Edo unde îşi îndeplinise obligaţia sa anuală de credinţă şi se întorcea spre casă, la Hamamatsu, în provincia Totomi, dar cînd primi vestea morţii tatălui său, porni înapoi spre Edo. Acum Mitsusada îşi schimbă numele în Mitsuhisa. Cel de-al doilea fiu al lui Tadatoshi, Tsuruchiyo(11), fusese trimis pe cînd era copil la un templu budist, Taishoji din Tatsutayama. Acolo luă numele de Sogen şi deveni discipolul stareţului Taien(12), care fusese iniţiat la /templul/ Myoshinji din Kyoto. Cel de-al treilea fiu al său, Matsunosuke(13), fusese adoptat de către clanul Nagaoka, cu care casa Hosokawa avea legături vechi. Cel de-al patrulea fiu al său, Katsuchiyo(14), deveni fiul adoptiv al vasalului său, Nanjo Daizen. Tadatoshi avea două fiice. Cea mai mare era Fujihime(15), soţia lui Matsudaira Suho no kami Tadahiro(16). Cea mică, Takehime(17), deveni mai tîrziu soţia lui Ariyoshi Tanomo Hidenaga, un înalt slujitor al familiei Hosokawa. Tadatoshi era cel de-al treilea fiu al lui Hosokawa Sansai(18) şi îi avea astfel ca fraţi mai mici pe Naka-tsukasa Taifu Tatsutaka(19), Gyōbu Okitaka(20) şi Nagaoka Yoriyuki(21). Surorile sale mai mici erau Tarahime(22), care era măritată cu Inaba Kazumichi(23) şi Manhime(24), soţia lui Karasumaru Chunagon Mitsukata. Nenehime(25), fiica acestei Manhime, urma să devină soţia moştenitorului lui Tadatoshi, Mitsuhisa. Tadatoshi avea doi fraţi mai mari, amîndoi din clanul Nagaoka şi două surori mai mari, măritate în familiile Maeno şi Nagaoka. Tatăl său, Sansai Soryu, mai trăia încă, la pensie şi avea şaptezeci şi nouă de ani. Dintre aceste rude, unele erau în Edo, ca moştenitorul Mitsuhisa, iar altele erau la Kyoto sau în provincii îndepărtate, dar durerea celor prezenţi la vila din Kumamoto era cu mult mai mare decît tristeţea celor care auziră vestea mai tîrziu. Mutsuhima Shokichi şi Tsuda Rokuzaemon plecară să anunţe la Edo moartea stăpînului lor.

În cea de-a douăzeci şi patra zi a lunii a treia fu îndeplinită ceremonia primei Zile a şaptea de la moartea lui Tadatoshi. În cea de-a douăzeci şi opta zi, coşciugul, care fusese coborît în pămînt desfăcîndu-se scîndurile din podeaua camerei de zi a vilei, fu dezgropat. Urmînd poruncile de la Edo, cadavrul fu incinerat la templul Shuunin, în satul Kasuga din districtul Akita, iar cenuşa fu îngropată în munţi, în faţa porţii Kosai a castelului din Kumamoto(26). În iarna anului următor fu ridicat /templul/ Myogenji pe deal, sub mausoleul lui Tadatoshi şi desemnat ca templu de gardă al ţinutului. Preotul Keishitsu(27), care fusese cîndva călugăr alături de faimosul Takuan(28), maestru Zen, sosi de la /templul/ Tokaiji din districtul Shinagawa, la Edo, ca să-i devină stareţ. După ce Keishitsu se retrase în pustnicie, într-un loc numit Rinryuan de pe pămînturile templului, Sogen, cel de-al doilea fiu al lui Tadatoshi, luă numele de Tengan şi îi urmă lui Keishitsu. Tadatoshi primi numele budist de Myogein-den Taiunso Godaikoji.

Rămăşiţele lui Tadatoshi fuseseră incinerate la /templul/ Shuunin potrivit cu ultima sa dorinţă testamentară. Tadatoshi fusese odată la o vînătoare de găinuşe sălbatice şi se oprise la Shuunin pentru odihnă şi ceai. Cu acel prilej, Tadatoshi observase că îi crescuse brusc mustaţa şi-l întrebase pe stareţ dacă îi putea împrumuta un brici. Stareţul adusese apă într-un lighean şi pusese un brici lîngă el. În timp ce unul din pajii săi îl bărbierea, Tadatoshi remarcase bine-dispus către stareţ: "Ce zici, cred că ai ras o mulţime de capete de morţi cu briciul ăsta, nu-i aşa?" Neştiind ce să răspundă, stareţul fusese foarte încurcat. De atunci Tadatoshi se împrietenise cu el şi ca urmare, hotărîse ca acest templu să fie locul unde aveau să fie incinerate rămăşiţele sale.

Şi iată ce se întîmplă chiar în timpul incinerării lui Tadatoshi. Dintre slujitorii care veniseră să însoţească coşciugul, o voce strigă: "Ia uitaţi! Şoimii! Şoimii!" Sub cerul albastru mohorît, întărit de şirul de cedri de pe pămînturile templului şi deasupra frunzişului unui cireş aplecat ca o umbrelă peste zidul rotund de piatră al puţului, doi şoimi se roteau în aer. În timp ce mulţimea privea uimită, cele două păsări se apropiaseră atît de mult una de cealaltă încît ciocul şi coada păreau să se atingă, apoi plonjară cu capul în jos în puţul de sub florile de cireş. Dintr-un grup de oameni care tocmai se certau în faţa porţii templului se năpustiră doi bărbaţi înspre marginea puţului, şi, punîndu-şi mîinile pe zidul de piatră, priviră înăuntru. Şoimii dispăruseră deja în adîncul apei, iar suprafaţa ei era din nou netedă ca mai înainte, sclipind ca o oglindă din mijlocul stratului gros de ferigi. Cei doi bărbaţi erau şoimari. Păsările care plonjaseră în fundul puţului şi se înecaseră erau şoimii preferaţi ai lui Tadatoshi. Primiseră numele de Ariake şi Akashi. Îndată ce mulţimea îşi dădu seama de aceasta, unii şoptiră: "Va să zică chiar şi şoimii stăpînului nostru l-au urmat în moarte!" De fapt, de la moartea lui Tadatoshi şi chiar cu două zile mai înainte, mai bine de zece dintre slujitorii săi îşi făcuseră *junshi*. Opt îşi făcuseră *seppuku* imediat cu două zile în urmă şi încă unul în ajun. Astfel că nu se afla nimeni în toată gospodăria lui Tadatoshi care să nu aibă *junshi*-ul în minte. Nimeni nu ştia cum de putuseră cei doi şoimi să le scape şoimarilor sau de ce se aruncaseră în puţ, ca şi cum ar fi urmărit vreo pradă nevăzută. Şi nici nu se găsea nimeni care să încerce să cerceteze aceste fapte. Şoimii fuseseră favoriţii lui Tadatoshi şi se aruncaseră în moarte de ziua incinerării lui în puţul de la Shuunin, locul său de incinerare – acestea erau de ajuns ca să arate că şoimii îşi făcuseră, de fapt, *junshi*. Nu încăpea nici o îndoială, nu mai trebuia căutată altă explicaţie.

Cele patruzeci şi nouă de zile de doliu oficial după moartea lui Tadatoshi se terminară în cea de-a cincea zi a lunii a cincea. Pînă atunci Sogen, cel de-al doilea fiu al lui Tadatoshi, apoi ceilalţi preoţi Zen – Kiseido, Konryodo, Tenjuan, Choshoin şi Fujian – ţinură slujbe comemorative. Veni ziua a şasea, dar continuau veştile despre practicări de *junshi*. Nu numai cei care îşi puseseră în minte să-şi facă *junshi* ei şi familiile lor, dar chiar şi persoane care nu aveau nici un fel de rudenie de sînge cu familia /Hosokawa/ nu se mai gîndeau decît la *junshi*. Pierduţi în reverie, îşi vedeau totuşi de treburi, care cuprindeau şi pregătirile pentru primirea doctorului în acupunctură de la Kyoto, trimisul shogunului de la Edo. Nu culeseră irişi, aşa cum se obişnuia în acel timp al anului, pentru a decora pragurile caselor la Sărbătoarea băieţilor; chiar şi familii ale căror fii urmau să ia parte la prima lor Sărbătoare a băieţilor erau cufundate în tăcere, ca şi cum ar fi uitat că fiii lor se născuseră.

Codul care reglementa *junshi*-ul se formase de la sine, în loc să fi fost stabilit de cineva pentru vreun motiv anume, la un moment dat. Oricît de mult şi-ar fi respectat stăpînul, un slujitor nu putea să-şi facă *junshi* după voie. Legea era aceeaşi pentru demnitarii care înfăptuiau anual vizita de credinţă shogunului în lumea paşnică din Edo şi pentru războinicii care plecau la luptă, în vreme de război; pentru a-ţi însoţi stăpînul pe Muntele morţii şi la Rîul celor trei treceri, trebuia neapărat să ai încuviinţarea sa. A muri fără această încuviinţare însemna să mori degeaba, fără rost. Întrucît onoarea samuraiului era de cea mai mare importanţă, el nu trebuia să moară fără rost. A muri aruncîndu-te cu capul înainte în rîndurile duşmanului era lăudabil, dar a muri pentru că te-ai furişat într-o tabără duşmană înaintea camarazilor tăi, nesupunîndu-te poruncilor, nu aducea nici un merit. Aceeaşi dezonoare era dacă îţi făceai *junshi* fără îngăduinţă. Rareori acest fel de moarte nu devenea o ruşine, cînd exista o înţelegere tacită între stăpîn şi slujitorul care primise favorurile sale şi, deşi nu avea încuviinţarea oficială, era la fel ca şi cum aceasta ar fi fost dată. Învăţămintele budismului Mahayana, care s-au format după ce Buddha a atins nirvana, nu conţineau această consfinţire anume; totuşi, se spunea că Buddha, a cărui atoateştiinţă se întinde peste cele trei lumi ale trecutului, prezentului şi viitorului, a prevăzut că vor apărea învăţămintele lui Mahayana pînă la urmă şi, în realitate, a permis-o. Cei care puteau să-şi facă *junshi* fără încuviinţarea stăpînului, ar semăna cu cei care propovăduiesc învăţămintele lui Mahayana ca şi cum ar fi înfăţişate de Sakyamuni însuşi.

Astfel stînd lucrurile, cum putea cineva primi încuviinţarea stăpînului? O pildă bună ar fi fost metoda folosită de către Naitō Chōjurō Mototsugu(29), care era unul dintre cei care-şi făcuseră *junshi* atunci. Cum Chōjurō slujea de obicei la masa de scris a lui Tadatoshi şi se bucura de multă bunăvoinţă din partea stăpînului său, i se dăduse voie să îngenuncheze lîngă patul de boală al stăpînului, pînă la sfîrşit. Cînd Tadatoshi îşi dădu seama că vindecarea era nesigură, îi porunci lui Chōjurō:

– De-ar fi să mi se apropie sfîrşitul, să-mi atîrni lîngă pernă pergamentul cu cuvintele «Toate sînt una», scrise cu semne citeţe.

În cea de-a şaptesprezecea zi a lunii a treia, pentru că starea sa se înrăutăţea treptat, îi porunci lui Chōjurō să atîrne pergamentul. Tadatoshi îi aruncă o privire şi închise o clipă ochii. Apoi spuse:

– Îmi sînt picioarele grele.

Chōjurō strînse încet cuvertura căptuşită a lui Tadatoshi şi, frecîndu-i uşor picioarele, îl privi ţintă în faţă. Tadatoshi îi susţinu privirea.

– Servitorul Înălţimii Voastre are o rugăminte, stăpîne.

– Care?

– Boala Înălţimii Voastre se pare că s-a înrăutăţit, dar mă rog ca prin protecţia zeilor, a lui Buddha şi a minunatelor Voastre medicamente să Vă însănătoşiţi cît de curînd. Totuşi, există o şansă la zece mii ca starea Înălţimii Voastre să nu se îndrepte. Dacă s-ar întîmpla aşa ceva, Vă rog să-i daţi voie umilului Vostru slujitor Chōjurō, să Vă însoţească.

Vorbind astfel, Chōjurō ridică încet laba piciorului lui Tadatoshi şi şi-o lipi de frunte. Lacrimi îi ţîşniră din ochi.

– Nu-ţi dau voie! Spunînd acestea, Tadatoshi, care pînă atunci îl ţintuise pe Chōjurō cu privirea, se întoarse într-o parte.

– Vă implor să nu vorbiţi aşa. Chōjurō puse din nou piciorul lui Tadatoshi deasupra sprîncenei sale.

– Nu-ţi dau voie! Nu-ţi dau voie!, răspunse Tadatoshi, tot cu faţa întoarsă.

Dintre cei care-l înconjurau pe Tadatoshi, cineva spuse;

– Ar fi mai cuviincios pentru un băiat atît de tînăr să se reţină de la purtări atît de îndrăzneţe.

Chōjurō avea şaptesprezece ani pe atunci.

– Vă implor, spuse Chōjurō cu o voce gîtuită, ţinînd piciorul lui Tadatoshi la frunte pentru a treia oară.

– Ce ticălos încăpăţînat!, bombăni de astă dată vocea furioasă. Dar în acelaşi moment Tadatoshi dădu de două ori din cap a încuviinţare.

Chōjurō scoase un strigăt înăbuşit de emoţie, îngenunchind lîngă patul bolnavului, îmbrăţişînd totodată piciorul lui Tadatoshi. În acel moment Chōjurō se simţea ca şi cum ar fi ieşit din cea mai periculoasă încurcătură, ajungînd la ţelul pe care ştia că trebuie să-l atingă.

În afara uşurării tensiunii din corpul său şi a calmului care îl umplea acum, nu-şi dădea seama de nimic, nici măcar de faptul că lacrimile sale curgeau pe eleganta saltea de pai de Bingo.

Chōjurō era încă tînăr şi nu făcuse nici o faptă de valoare remarcabilă, dar Tadatoshi fusese tot timpul grijuliu pentru binele lui şi îl folosise prin preajma sa. Deşi lui Chōjurō îi plăcea *sake*-ul şi făcuse o dată o asemenea greşeală încît dacă ar fi fost altcineva în locul lui, s-ar fi făcut vinovat de necuviinţă, Tadatoshi remarcase numai, rîzînd: "Nu Chōjurō a făcut asta, ci *sake*-ul." Obsedat după aceea de gîndul că trebuia să recîştige bunăvoinţa stăpînului său şi să-şi repare greşeala, Chōjurō, după ce boala lui Tadatoshi se înrăutăţi, fu încredinţat că nu-şi putea arăta recunoştinţa şi răscumpăra mai bine datoria, decît făcîndu-şi *junshi*. Totuşi, dacă ar fi să cercetăm mai adînc motivele sale, s-ar părea că pe lîngă obligaţia de a-şi face *junshi* la propria sa cerere, simţea cu aceeaşi intensitate că ceilalţi se aşteptau ca el să o facă, de aceea nu avu încotro, căutînd totodată aprobarea lor. Reversul aceluiaşi motiv era teama sa că dacă nu şi-ar fi făcut *junshi*, ar fi fost cu siguranţă dispreţuit. Chōjurō avea asemenea slăbiciune şi totuşi nu simţea nici o teamă de moarte. Iată de ce dorinţa de a căpăta încuviinţarea stăpînului său îi domina întreaga voinţă, neîngăduind nici o oprelişte.

După cîtva timp, Chōjurō crezu că simte ceva vlagă revenind în picioarele stăpînului său pe care încă le ţinea îmbrăţişate dar care parcă înţepeneau. Chōjurō crezu că picioarele stăpînului s-au îngreunat din nou, şi continuă să le maseze uşor, ca şi pînă atunci. De data aceasta, îi pluteau prin minte chipul bătrînei sale mame şi al soţiei lui. Gîndindu-se cu cîtă bunătate erau tratate rudele supravieţuitoare ale cuiva care-şi făcuse *junshi*, de către familia fostului stăpîn, simţi că putea să moară cu seninătate, lăsîndu-şi familia în siguranţă. La aceste gînduri, faţa lui Chōjurō se lumină.

În dimineaţa celei de-a şaptesprezecea zi a lunii a patra, Chōjurō, îmbrăcat în ţinută de ceremonie, merse la mama sa ca s-o înştiinţeze despre intenţia sa de a-şi face *junshi*, şi ca să-şi ia rămas bun. Mama lui nu fu cîtuşi de puţin surprinsă. Chiar şi ea, deşi nu schimbaseră nici un cuvînt, îşi închipuise că fiul ei îşi va face *seppuku* în acea zi. Probabil că ar fi fost sincer uimită dacă i-ar fi spus că nu avea de gînd să-şi facă *junshi*.

Mama lui Chōjurō o chemă pe proaspăta soţie a acestuia de la bucătărie şi o întrebă simplu dacă pregătirile erau gata. Tînăra femeie se ridică de-ndată şi aduse ceştile şi tava pentru paharul lor de adio, care erau aranjate. Şi ea, ca şi mama lui, ştia de cîtăva vreme că soţul ei avea să-şi facă *seppuku* azi. Îşi aranjase părul cu grijă şi se îmbrăcase în cele mai bune straie. Expresia artificială, gravă, atît a mamei cît şi a soţiei, era aceeaşi, dar cum ochii soţiei erau roşii la colţuri, era limpede că plînsese la bucătărie. Cînd ceştile şi tava fură aduse, Chōjurō îl chemă pe fratele său mai mic, Saheiji.

Cei patru îşi trecură în tăcere o ceaşcă de *sake*. După ce ceaşca merse de jur împrejur, mama lui spuse:

– Chōjurō, ăsta e *sake*-ul tău preferat. Nu mai vrei puţin?

– Da, e plăcerea mea, răspunse el şi cu un zîmbet dădu pe gît vesel o ceaşcă după alta.

După un timp, Chōjurō se adresă mamei sale:

– Băutura m-a destins într-adevăr. Poate că din cauza gîndurilor mele din ultimele zile mi se pare că *sake*-ul şi-a făcut efectul mai mult decît de obicei. Iertaţi-mă, eu o să trag un pui de somn.

Spunînd acestea, Chōjurō se ridică şi se duse în camera de zi; se întinse în mijlocul ei şi curînd începu să sforăie. Cînd soţia sa intră încet în cameră şi-i puse o pernă sub cap, el doar mormăi puţin, se întoarse pe partea cealaltă şi continuă să sforăie. Soţia sa îl sorbi o clipă din ochi, dar deodată, de parcă emoţia ar fi copleşit-o, se ridică şi merse în camera ei. Se gîndea că nu trebuie să plîngă.

Casa amuţise. Servitorii şi slujnicele îşi dădeau seama la fel de bine ca şi mama şi soţia de hotărîrea neexprimată a stăpînului lor de a-şi face *junshi*, aşa că nici de la bucătărie, nici de la grajduri nu se auzea vreun hohot de rîs.

Mama, soţia şi fratele mai mic, fiecare în camera sa, erau adînciţi în gînduri. Capul casei continua să sforăie în camera de zi. La fereastra deschisă atîrna o ferigă agăţătoare, de care fusese prins un clopoţel. Acesta scotea din cînd în cînd un clinchet, de parcă amintea ceea ce urma să se întîmple. Dedesubt se afla un mic bazin pentru spălatul mîinilor, scobit în partea de sus a unei pietre înalte. O libelulă coborîse pe căuşul de lemn, aşezat pe bazin, aripile-i nemişcate dîndu-i forma unui munte.

Se scurse astfel o oră. Apoi a doua. Era deja trecut de amiază. Slujnicele aveau porunci pentru pregătirea mesei de prînz, dar soţia lui Chōjurō ezita să aducă vorba despre masă, căci nu era sigură că soacra ei ar fi mîncat ceva; şi, de asemenea, pentru că nu voia să pară singura care se gîndea la mîncare.

Atunci sosi Seki Koheiji, care fusese invitat să fie secundantul lui Chōjurō. Mama o chemă şi pe nora sa. Soţia îşi deschise braţele tăcută şi se înclină; cînd se interesă din obişnuinţă despre sănătatea bătrînei doamne, soacra sa o întrerupse:

– Chōjurō a spus că o să tragă un pui de somn, dar doarme deja de mult. În afară de asta, a sosit Seki. Cred că ar trebui să-l trezeşti acum.

– Da, doarme de mult. Mai bine să nu se facă prea tîrziu, răspunse tînăra soţie şi se ridică imediat să-l trezească pe soţul ei.

Odată intrată în camera de zi, tînăra femeie privi din nou îndelung chipul soţului ei, aşa cum făcuse cînd îi pusese perna sub cap. Dîndu-şi seama că îl trezea din ultimul său somn, cîtva timp nu se putu hotărî să-l atingă.

Părea că soarele pătrunzînd dinspre grădină l-ar fi orbit în ciuda somnului său adînc, dar Chōjurō era cu spatele la fereastră.

– Iubitule..., îl chemă ea.

Chōjurō nu se mişcă.

Ea se apropie şi-i puse mîna pe umăr. Chōjurō mormăi scurt, îşi întinse braţele şi sări în picioare cu ochii deschişi.

– Ai dormit foarte bine. Mama ta se întreba dacă nu cumva s-a făcut tîrziu, aşa că am venit să te trezesc. A sosit şi Seki Koheiji.

– Fireşte. Ei, se pare că s-a făcut amiază deja. Am crezut că o să trag doar un pui de somn, dar cu siguranţă am dormit prea mult, din cauza *sake*-ului şi a prea marii oboseli. Oricum, mă simt mult mai bine. Hai să mîncăm nişte orez cu ceai sau ceva uşor, apoi trebuie să pornesc la timp spre templul Tokoin. Spun asta şi mamei.

Un samurai nu se îndoapă înaintea unei fapte hotărîtoare. Dar nici nu pleacă să îndeplinească o acţiune importantă cu stomacul gol. Chōjurō se gîndise într-adevăr să tragă doar un pui de somn, dar cum dormise mult fără voia sa şi auzise că deja era amiază, vorbise în mod firesc despre mîncare. Cei cinci îndepliniră formalitatea de a sta la masă şi a prînzi, ca şi cum ar fi fost o zi obişnuită.

Apoi Chōjurō se pregăti cu calm şi porni cu Seki către /templul/ Tokoin, ca să-şi facă *seppuku*.

Aşa cum ceruse lîngă patul de moarte al lui Tadatoshi, Chōjurō deveni unul dintre cei optsprezece slujitori care primiseră favoruri deosebite din partea stăpînului lor şi care ceruseră cu sinceritate şi obţinuseră încuviinţarea de a-şi face *junshi*. Fiecare din ei era un om în care Tadatoshi avusese mare încredere. De aceea, lui Tadatoshi i-ar fi plăcut mai mult să-i lase în urma sa, ca să păzească averea fiului său, Mitsuhisa. El simţea cu adevărat barbaria de a accepta moartea lor împreună cu el. În fiecare caz, totuşi, îşi dăduse încuviinţarea, chiar dacă propriile sale cuvinte îl străpungeau ca nişte săbii, din pura necesitate a dependenţei.

Tadatoshi ştia că aceştia, vasalii săi cei mai de încredere, îi erau credincioşi pînă la a nu-şi precupeţi propria viaţă. Înţelegea prin urmare că nimănui nu-i era teamă de propriul său *junshi*. Dar cum ar fi fost dacă ar fi continuat să trăiască, după ce nu le-ar fi îngăduit să-şi facă *junshi*? Toată familia lor i-ar fi privit ca pe nişte oameni care nu au murit la momentul potrivit, nerecunoscători şi laşi, şi ar fi putut chiar rupe relaţiile cu ei. Dacă asta ar fi fost tot, aceşti slujitori ar fi putut suporta situaţia, aşteptînd să-şi ofere viaţa lui Mitsuhisa. Dar dacă cineva ar fi sugerat că fostul lor stăpîn folosise nişte nerecunoscători şi nişte laşi fără să-şi dea seama, ar fi fost de neîndurat pentru ei. S-ar fi simţit fără îndoială adînc indignaţi. Cugetînd la acestea, Tadatoshi nu putea să le refuze dorinţa. De aceea procedase astfel, deşi aceasta îi provoca mai multă îngrijorare decît boala sa trupească.

Cînd numărul slujitorilor ajunse la optsprezece, Tadatoshi, care trăise cincizeci de ani de pace şi războaie şi cunoştea bine firea omenească şi mersul lumii, medita mereu la apropiata moarte, a sa şi a celorlalţi, chiar în timpul dureroasei sale boli. Ceea ce este viu piere inevitabil, gîndea el, dar mlădiţe noi răsar şi înfloresc lîngă un pom bătrîn şi veşted. Din punctul de vedere al celor mai tineri, care îl vor sluji pe fiul său, Mitsuhisa, cei mai vîrstnici, care îl slujeau pe el, puteau fi înlocuiţi. Aceia i-ar fi stat de-a dreptul în cale. Tadatoshi voia ca oamenii lui să continue să trăiască şi să-l slujească şi pe Mitsuhisa, deşi cîţiva dintre cei care îl slujeau deja aşteptau prilejul să i se înfăţişeze. Poate că oamenii pe care Tadatoshi îi folosise ajunseseră să stîrnească invidia unora, de-a lungul anilor cît îl slujiseră. În orice caz, deveniseră ţinta geloziei. Din acest punct de vedere, nu ar fi fost prudent să insiste ca ei să continue să trăiască. Ar fi fost un gest milos din partea sa să le îngăduie să-şi facă *junshi*. Tadatoshi se consola întrucîtva cu aceste gînduri. Cei optsprezece slujitori a căror rugăminte fusese primită erau următorii: Teramoto Hachizaemon Naotsugu, Otsuka Kinhē Tanetsugu, Naitō Chōjurō Mototsugu, Ōta Kojūrō Masanobu, Harada Jōjirō Yukinao, Munakata Kahē Kagesada şi fratele său Kichidayu Kageyoshi, Hashitani Ichizoshi-getsugu, Ihara Jūzaburō Yoshimasa, Tanaka Itoku, Honjō Kisuke Shigemasa, Itō Tazaemon Masataka, Migita Inaba Muneyasu, Noda Kihei Shigetsuna, Tsuzaki Gosuke Nagasue, Kobayashi Riemon Yukihide, Hayashi Yozaemon Masasada şi Miyanaga Katsuzaemon Munesuke.

Teramoto se trăgea din Teramoto Tarō care trăise la Teramoto, în provincia Owari. Naizennoshō, fiul lui Taro, slujise în casa Imagawa. Sahē era fiul lui Naizennoshō, Uemonnosuke era fiul lui Sahē; Yozaemon, fiul lui Uemonnosuke, se distinsese sub /comanda lui/ Katō Yoshitake(30) pe vremea invadării Coreei. Hachizaemon, fiul lui Yozaemon, slujise sub /comanda lui/ Gotō Mototsugu(31) în timpul asediului castelului din Osaka. După ce intrase în serviciul casei Hosokawa primise o leafă de o mie de *koku* şi comanda a cincizeci de puşcaşi. Hachizaemon îşi făcu *seppuku* la vîrsta de cincizeci şi trei de ani, la templul An'Yōji, în cea de-a douăzeci şi patra zi a lunii a patra a anului 1641. Secundantul său fu Fujimoto Izaemon.

Otsuka era inspector adjunct, cu o leafă de o sută cincizeci de *koku*. El îşi făcu *seppuku* în cea de-a douăzeci şi şasea zi a aceleiaşi luni. Secundantul său fu Ikeda Hachizaemon.

Al treilea dintre cei optsprezece fu Chōjurō.

Denzaemon, bunicul lui Ōta, slujise sub /comanda lui/ Katō Kiyomasa(32). Cînd Tadahiro(33), fiul mai mare al lui Katō, fusese deposedat de feuda sa în 1611, Denzaemon şi fiul său, Gonzaemon, deveniră *rōnini*. Shōjurō, cel de-al doilea fiu al lui Gonzaemon, era tînăr paj în serviciul lui Tadatoshi, cu o leafă de cincizeci de *koku*. El fu primul care-şi făcu *junshi*, la templul Kasuga, în cea de-a şaptesprezecea zi a lunii a treia, la vîrsta de optsprezece ani. Secundantul său fu Moji Gembē.

Harada era unul dintre însoţitorii personali ai lui Tadatoshi, cu o leafă de o sută cincizeci de *koku*. El îşi făcu *seppuku* în cea de-a douăzeci şi şasea zi a lunii a patra, secundat de către Kamada Gendayū.

Fraţii Munataka Kahē şi Kichidayū se trăgeau din Chūnagon Ujisada; ei îl urmaseră pe tatăl lor, Seihē Kagenobu, în slujba lui Tadatoshi. Fiecare primea cîte o leafă de două sute de *koku*. Kahē îşi făcu *seppuku* la templul Ryūchōin, Kichidayū la /templul/ Renshōji, în cea de-a doua zi a lunii a cincea. Secundantul lui Kahē fu Takata Jūbē; cel al fratelui său fu Murakami Ichiemon.

Hashitani era de fel din provincia Izumo şi provenea din casa Amako. Chemat de către Tadatoshi la vîrsta de paisprezece ani, slujise ca însoţitor personal, cu o leafă de o sută cincizeci de *koku* şi se ocupase cu gustarea mîncării stăpînului său, ca precauţie împotriva otrăvirii. După ce boala sa se înrăutăţise, Tadatoshi se odihnea uneori folosind poala lui Hashitani drept pernă. Hashitani îşi făcu *seppuku* la /templul/ Seiganji în cea de-a douăzeci şi şasea zi a lunii a patra. Tocmai cînd să-şi înfigă cuţitul în partea de jos a pîntecului, toba de la castel bătu slab în depărtare. Hashitani ceru unuia dintre slujitorii însoţitori să iasă şi să asculte cît era ora. Slujitorul se întoarse spunînd: "N-am auzit decît ultimele patru bătăi, nu le-am putut număra pe toate". Hashitani şi ceilalţi slujitori zîmbiră la această observaţie. "Ce drăguţ din partea ta că mă faci să surîd o ultimă dată", spuse Hashitani, apoi întinse *haori*-ul său slujitorului şi-şi făcu *seppuku*. Yoshimura Jindayū îi servi drept secundant.

Ihara primea o leafă de zece *koku*, care cuprindea şi o raţie de orez pentru trei slujitori. Cînd îşi făcu *seppuku*, Hayashi Sahē, slujitorul lui Abe Yaichiemon, îi servi drept secundant.

Tanaka era nepotul lui O-Kiku, autoarea /povestirii/ *O-Kiku monogatari*(34). Fusese prieten din copilărie cu Tadatoshi, încă de pe vremea cînd mergeau la şcoală împreună pe domeniul templului de la Atago, din Kyoto. Pe atunci Tanaka îl convinsese în secret pe Tadatoshi să renunţe la a deveni călugăr budist. Mai tîrziu ajunse unul dintre însoţitorii personali ai acestuia, cu o leafă de două sute de *koku*. Îi era de folos lui Tadatoshi datorită priceperii sale la matematică. Cînd îmbătrîni, i se îngădui să şadă cu picioarele încrucişate în faţa lui Tadatoshi, fără să-şi descopere capul. Cum cererea sa de a-şi face *junshi* fusese mai întîi respinsă, se înjunghiase în stomac cu un pumnal şi scrisese o altă cerere, în cea de-a nouăsprezecea zi a lunii a şasea, cînd primi în sfîrşit încuviinţarea. Katō Yasudayū îl secondă.

Honjō, de fel din provincia Tango, dusese o viaţă de hoinar înainte de a sluji la Honjō Kyūemon, un însoţitor personal al nobilului Hosokawa Sansai. Doborîse cîndva un răzvrătit din Nakatsu şi primea o leafă de cincisprezece *koku*, care cuprindea şi o raţie de orez pentru cinci slujitori. De atunci îşi luase şi numele de Honjō. Îşi făcu *seppuku* în cea de-a douăzeci şi şasea zi a lunii a patra.

Itō primea o mică raţie de orez, căci servea drept custode al îmbrăcăminţii şi mobilierului apartamentelor lui Tadatoshi. Îşi făcu *seppuku* în cea de-a douăzeci şi şasea zi a lunii a patra, secondat de către Hawakita Hachisuke.

Migita era un *rōnin* din casa Otomo, care îl slujise pe Tadatoshi cu o leafă de o sută de *koku*. Îşi făcu *seppuku* la locuinţa sa în cea de-a douăzeci şi şaptea zi a lunii a patra. Tawara Kambē, slujitorul lui Katsuno Ukyō, îl secondă.

Noda, fiul lui Noda Mino, care fusese un înalt slujbaş al lui Amakusa Izu no kami Tanemoto, era angajat de Tadatoshi în schimbul unei mici raţii de orez. El îşi făcu *seppuku* la /templul/Genkakuji în cea de-a douăzeci şi şasea zi a lunii a patra. Secundantul său fu Era Han'emon.

Mă voi ocupa mai pe urmă de Tsuzaki.

Kobayashi primea o leafă de zece *koku*, care cuprindea şi o raţie pentru doi slujitori. Cînd îşi făcu *seppuku* îl secondă Takano Kan'emon.

Hayashi fusese ţăran din satul Shimoda din /provincia/ Nangō; era plătit cu o leafă de cincisprezece *koku*, care cuprindea şi o raţie de orez pentru zece slujitori, ca prim-grădinar al conacului lui Tadatoshi Hanabatake. Îşi făcu *seppuku* la templul Butsuganji în cea de-a douăzeci şi şasea zi a lunii a patra. Secundantul său fu Nakamitsu Hansuke.

Miyanaga era angajat la treburile bucătăriei pentru o leafă de zece *koku*, care cuprindea şi o raţie de orez pentru doi slujitori; el fu primul care ceru încuviinţarea lui Tadatoshi. Îşi făcu *seppuku* tot în cea de-a douăzeci şi şasea zi a lunii a patra, la templul Jōshōji. Yoshimura Kaemon îl secondă.

Unii dintre aceştia fură înmormîntaţi în templele respectivelor familii, în timp ce alţii doar îngropaţi lîngă mausoleul stăpînului lor, în munţii din faţa porţii Kōrai. Un număr destul de mare dintre ei primiseră doar lefuri mici. Printre aceştia am reţinut exemplul lui Tsuzaki Gosuke drept deosebit de interesant.

Gosuke era îngrijitorul cîinelui lui Tadatoshi, cu o leafă de şase *koku* şi o raţie de orez pentru doi slujitori. Întotdeauna însoţea ieşirile lui Tadatoshi cu şoimi şi atrăsese atenţia stăpînului asupra sa la cîmp. Primise îngăduinţa să-şi facă *junshi* după mai multe cereri insistente, dar curtenii mai vîrstnici ai lui Tadatoshi îi spuseră: "În timp ce alţii au venituri mari şi au trăit în bogăţie, tu nu eşti decît îngrijitorul cîinelui stăpînului nostru. Dorinţa ta este lăudabilă, iar încuviinţarea stăpînului nostru este cea mai mare onoare. Nu e nevoie să o duci la îndeplinire. Insistăm să-ţi schimbi intenţia de a-ţi face *junshi* din dorinţa de a fi de folos moştenitorului său."

Gosuke nu vru să asculte. Plecă de acasă în cea de-a şaptea zi a lunii a cincea către templul Kōrinji de la Oimawashi-tahata, însoţit de cîinele pe care-l luase întotdeauna la vînătorile cu şoimi ale stăpînului său. Soţia îşi luă rămas bun de la el cu vorbele: "Gosuke, şi tu eşti bărbat. Arată că nu eşti mai prejos decît cei care sînt slujbaşi de frunte."

Templul familiei Tsuzaki era Ōjōin, dar întrucît era legat de personaje mai importante decît el, Tsuzaki îl ocoli, preferînd /templul/ Kōrinji ca loc al morţii sale. Cînd Gosuke pătrunse în cimitir, văzu că Matsuno Nuinosuke, căruia îi ceruse să-i fie secundant, îl aştepta deja. Gosuke îşi scoase traista de un albastru şters care-i atîrna de umăr şi luă din ea un coş de mîncare din papură. Deschise capacul. Înăuntru erau două turte de orez, pe care le luă şi le puse în faţa cîinelui. Acesta nu se îndreptă imediat spre ele; dădu din coadă şi se uită în ochii lui Gosuke. Gosuke vorbi atunci cîinelui ca şi cum ar fi fost o fiinţă omenească.

– S-ar putea să nu înţelegi, fiindcă eşti cîine, dar stăpînul nostru, care te mîngîia pe cap, s-a dus. De aceea toţi slujbaşii înalţi, care s-au bucurat de bunăvoinţa sa, o să-şi facă *seppuku* astăzi. Starea mea este umilă, dar şi eu la fel ca şi ceilalţi îmi datorez viaţa bunătăţii sale. Şi eu am fost onorat cu prietenia sa. Aşa că o să-mi fac *seppuku* azi. După ce nu voi mai fi, o să fii liber să hoinăreşti. Îmi pare rău pentru tine. Şoimii stăpînului nostru s-au aruncat în puţ la /templul/ Shuunin şi s-au omorît. Dar tu?

Poate că preferi să vii cu mine. Dacă preferi să trăieşti ca un cîine vagabond, mănîncă turtele•astea de orez. Dacă preferi să mori, nu le mînca.

Gosuke scrută chipul cîinelui. Cîinele îl privi la rîndul lui, fără să se apropie de turtele de orez.

– Deci vrei să mori?, spuse Gosuke, uitîndu-se încă o dată atent la cîine.

Cîinele lătră şi dădu din coadă.

– Foarte bine. Mi-e greu, dar o să-ţi respect dorinţa. Gosuke săltă în sus cîinele, îşi scoase sabia scurtă şi îl omorî dintr-o singură lovitură.

Apoi puse de-o parte cadavrul cîinelui. Pe urmă scoase o foaie de hîrtie de orez din kimono, o desfăşură în faţa sa pe pămînt şi o ţinu întinsă punînd pietre la colţuri. Pe această hîrtie, care fusese îndoită, era un poem scris în metru obişnuit, aşa cum îşi amintea că văzuse la o lectură de poezie la conacul cuiva:

Karō shū wa
Tomare tomare to
Ōse aredo
Tomete Tomaranu
Kono Gosuke kana

Bătrînii
Mă-ndeamnă să mă opresc,
Dar chiar şi aşa
Nu pot,
Nu eu, Gosuke!

Nu era semnat. Se gîndise pur şi simplu că apariţia numelui său în poem va fi de ajuns şi părerea sa, într-adevăr, era potrivită practicii străvechi.

Gîndind că totul era în ordine acum, Gosuke spuse: "Matsuno, fă-ţi treaba", şi se aşeză cu picioarele încrucişate, descoperindu-şi stomacul. Întoarse în jos sabia sa scurtă, cu sîngele cîinelui încă pe ea, strigînd: "Dar voi, şoimarilor? Îngrijitorul cîinelui stăpînului nostru se duce acum", şi-şi despică stomacul în cruce, rîzînd din toată inima. Din spate Matsuno îi izbi gîtul.

Deşi starea lui Gosuke era umilă, văduva sa primi mai tîrziu o alocaţie la fel cu cea dată de familiile de rang înalt ale celor care-şi făcuseră *junshi*. Aceasta deoarece fiul său se călugărise încă de copil. Ea primi o raţie de orez pentru cinci slujitori şi o casă nouă şi trăi pînă la cea de-a treizeci şi treia aniversare a morţii lui Tadatoshi. Un nepot luă numele Gosuke, după care casa sa servi drept înlocuitor pentru diferite cancelarii ale *han*-ului timp de multe generaţii.

În afara celor optsprezece de mai sus, care şi-au făcut *junshi* cu încuviinţare, mai trebuie pomenit unul, Abe Yaichiemon Michinobu. La început fusese membru al clanului Akashi; numele său ca băiat fusese Inosuke. Slujise pe lîngă Tadatoshi de la o vîrstă fragedă şi ajunsese la un rang de peste o mie de *koku*. În timpul răscoalei din Shimabara, trei dintre cei cinci fii ai săi primiseră lefuri noi de cîte două sute de *koku* fiecare, pentru merite militare. Membrii casei lui Tadatoshi ştiau că Yaichiemon urma să-şi facă *junshi* şi el însuşi ceruse încuviinţarea de fiecare dată cînd era rîndul său să stea de veghe noaptea lîngă patul de boală al lui Tadatoshi. Dar Tadatoshi îl refuzase pînă la capăt. "Dorinţa ta îmi face plăcere, dar prefer ca tu să trăieşti şi să-l slujeşti pe Mitsuhisa", răspundea Tadatoshi la fiecare rugăminte stăruitoare a lui Yaichiemon.

De fapt, Tadatoshi avea obiceiul să nu aprobe nici o cerere a lui Yaichiemon. Încă de cînd acesta se mai numea Inosuke şi îi servea drept paj, Tadatoshi îi răspundea la "Să vă aduc tava?" cu "Nu mi-e foame". Cînd alţi paji puneau aceeaşi întrebare, răspundea: "Foarte bine, ad-o." De cîte ori îl vedea pe Yaichiemon, Tadatoshi simţea un fel de spirit de contrazicere faţă de acesta. Te-ai fi aşteptat ca Yaichiemon să fie certat, dar aşa ceva nu s-a întîmplat niciodată, căci nimeni nu-l slujea pe Tadatoshi cu mai multă scrupulozitate, atent la fiecare amănunt şi fără să greşească vreodată. Tadatoshi nu avea niciodată motiv să-l mustre, chiar dacă ar fi vrut.

Yaichiemon făcea singur lucruri care altora le-ar fi fost poruncite. Îndeplinea în tăcere ceea ce alţii ar fi anunţat mai întîi. Tot ce înfăptuia era întotdeauna corect şi ireproşabil. Yaichiemon venise să-l slujească pe Tadatoshi pur şi simplu din încăpăţînare. Stăpînul său nu-l suferise la început cumva fără să-şi dea seama de ce, dar mai tîrziu ajunsese să-l urască, atunci cînd înţelese că Yaichiemon îl slujea din pură încăpăţînare. Totuşi, deşi îl detesta, şiretul Tadatoshi îşi amintea de ce Yaichiemon devenise astfel şi înţelegea că el însuşi pricinuise totul. Şi uite aşa, deşi Tadatoshi intenţiona să-şi îndrepte înclinaţiile sale contrare, ura sa se adînci treptat o dată cu trecerea lunilor şi a anilor.

Fiecare om are simpatii şi antipatii fireşti. Dacă încearcă să le înţeleagă, adesea nu poate spune cu precizie de ce simte într-un anume fel. Aşa şi în cazul aversiunii lui Tadatoshi faţă de Yaichiemon. Undeva în Yaichiemon, trebuia să fi fost ceva care-l împiedica să se apropie de ceilalţi, vizibil din faptul că avea puţini prieteni apropiaţi. Toată lumea îl respecta ca pe un samurai onorabil. Dar nimănui nu-i era uşor să se apropie de el. Se întîmpla rar ca vreunul să fie destul de curios încît să încerce să se împrietenească cu el, iar dacă făcea efortul, Yaichiemon nu-i răspundea, aşa că pînă la urmă omul renunţa.

Cînd Yaichiemon era cunoscut ca Inosuke şi încă-şi mai păstra zulufii, persoane mai vîrstnice care intrau uneori în vorbă cu el sau îi întindeau o mînă, renunţau spunînd: "Abe e cumva... cu totul închis în sine însuşi." Nu era de mirare deci, că Tadatoshi nu-şi putea schimba atitudinea faţă de Yaichiemon, deşi o dorea.

Oricum, Tadatoshi se stinse mai înainte ca Yaichiemon să fi primit încuviinţarea, în ciuda stăruinţelor sale. Chiar înainte ca stăpînul său să moară, Yaichiemon îl privise drept în ochi, rugîndu-l: "Nu am cerut niciodată nimic. Aceasta este singura dorinţă a vieţii mele". Tadatoshi îi susţinuse privirea şi îi răspunse sec: "Nu, vreau să-l slujeşti pe Mitsuhisa."

Yaichiemon se hotărîse după o lungă luptă interioară. Pentru un om cu starea sa, a continua să trăiască fără să-şi facă *junshi*, trebuind să aibă de a face cu membrii casei stăpînului său, era ceva ce nici unul dintr-o sută n-ar fi fost în stare. Nu avea de ales, decît să-şi facă *seppuku* în dezonoare, sau să plece din Kumamoto ca *rōnin*. "Dar sînt ceea ce sînt, gîndi el, iar un samurai nu e totuna cu o tîrfă. Nu o să renunţ la onoarea mea, chiar dacă nu se potriveşte cu dorinţa stăpînului." Îşi continuă îndatoririle zilnice, cumpănindu-şi dilema.

Între timp zilele trecură pînă în cea de-a şasea zi a lunii a cincea, şi cel de-al optsprezecelea om îşi făcu *junshi*. *Junshi* era singurul subiect de discuţie la Kumamoto."Ce-a spus acesta cînd a murit?" sau "Acela a murit mai frumos decît oricare altul!" Înainte ca aceste zvonuri despre *junshi* să umple atmosfera, cu Yaichiemon se vorbise arareori şi numai despre treburi; din cea de-a şaptea zi a lunii a cincea, pe cînd se ducea la postul său din locuinţa lui Tadatoshi, disperarea sa crescu. Colegii, care se prefăcuseră tot timpul că nu-l băgau în seamă, începură acum să-l urmărească. Le simţea privirea cînd sta întors cu spatele sau le surprindea ocheadele furişe. Fierbea pe dinăuntru. Nu se afla încă printre aceia, nu fiindcă i-ar fi fost teamă să moară: "oricît de mult m-ar urî, cugeta el, doar nu-şi închipuie că sînt un laş; dacă aş putea, aş muri chiar acum, ca să le arăt!" Se retrase în aceste gînduri, absorbit de ele.

Două-trei zile mai tîrziu, o bîrfă răutăcioasă îi ajunse la ureche. N-avea habar de la cine pornise. "Abe pare să pună la inimă refuzul stăpînului nostru de a-l lăsa să-şi facă *junshi*. Dar asta nu înseamnă că nu se poate sinucide fără încuviinţare. S-ar părea că pielea de pe stomacul lui e altfel decît a celorlalţi. E atît de subţire încît ar putea fi străpunsă chiar şi de o tărtăcuţă unsă cu ulei." Auzind acestea, Yaichiemon clocoti de furie. "Dacă cineva vrea să fie răuvoitor, gîndi el, n-are decît să spună ce-o vrea; dar oricum s-ar uita la mine, nu sînt un laş! Deci asta se prefac ei a crede. În cazul ăsta o să le arăt eu lor, spintecîndu-mi burta cu o tărtăcuţă unsă!"

În ziua aceea, după ce se întoarse de la îndatoririle sale, Yaichiemon îi chemă de îndată pe cei doi fii ai săi care locuiau separat, la locuinţa sa din Yamazaki. Îndepărtase panourile care despărţeau camera de zi de saloane şi, aşezîndu-i alături pe moştenitorul său Gombē, pe cel de-al doilea fiu Yagobē şi pe cel de-al cincilea fiu Sichinojō, care încă mai avea zulufi, aşteptă solemn sosirea celorlalţi. Gombē, al cărui nume de copil fusese Gonjurō, primea o leafă de două sute de *koku* pentru meritele sale în timpul răscoalei din Shimabara. Era un tînăr deloc mai prejos decît tatăl său. Despre recentele comiteri de *junshi*, îl întrebase o dată: "Cererea ta n-a fost acceptată?", iar tatăl răspunsese: "A fost refuzată". Nu mai vorbiseră despre aceasta. Fiecare înţelesese în sinea sa că nu mai era nimic de spus.

Deodată, două lampioane de hîrtie apărură la poartă. Cel de-al treilea şi al patrulea fiu al lui Yaichiemon, Ychidayū şi Godayū, sosiră la intrare aproape în acelaşi timp, îşi scoaseră hainele de ploaie şi intrară în salon. Anotimpul ploios începuse în ziua care urmă sfîrşitului perioadei de şapte săptămîni de doliu după Tadatoshi, iar cerul lunii a cincea fusese tot timpul înnorat.

Deşi *shoji* erau deschise, aerul era fierbinte şi nemişcat. Cu toate acestea, flacăra sfeşnicului pîlpîia. Un licurici singuratic zbură şerpuit printre copacii din grădină şi dispăru în noapte.

Yaichiemon se uită la fiecare dintre cei prezenţi, apoi vorbi:

– V-am deranjat chemîndu-vă noaptea tîrziu, dar aţi avut cu toţii bunătatea să veniţi. Cum zvonul umblă peste tot în casa stăpînului nostru, l-aţi auzit fără îndoială şi voi. Că burta mea e atît de subţire încît poate fi despicată cu o tărtăcuţă unsă. Am hotărît să mă sinucid exact în felul acesta. Vreau ca voi toţi să-mi fiţi martori pînă la sfîrşit.

Ichidayū şi Godayū primiseră fiecare lefuri noi de cîte două sute de *koku* pentru serviciile lor lăudabile în timpul răscoalei din Shimabara şi avea fiecare locuinţa sa. Dintre cei doi, Ychidayū ajunsese curînd însoţitorul personal al tînărului Mitsuhisa, fiind astfel unul dintre cei invidiaţi în momentul succesiunii acestuia. Ychidayū se apropie în genunchi.

– Acum pricep. Erau subînţelesuri în observaţiile colegilor mei atunci cînd spuneau că Yaichiemon şi familia sa au fost atît de norocoşi încît să poată, din voinţa nobilului Tadatoshi, să continuie să slujească în casa Hosokawa. Am simţit că insinuau ceva.

Tatăl lor rîse:

– Probabil aşa şi era. Nu te alătura acelor miopi, care nu văd decît ceea ce e în faţa nasului lor. Acum, cînd voi fi murit contrar aşteptărilor, alţii îşi vor bate joc probabil de voi, ca de fiii unuia a cărui sinucidere a fost nepermisă. Vă e scris să fiţi copiii mei. N-aveţi ce face! Cînd va veni nenorocirea, înfruntaţi-o împreună. Nu vă luptaţi între voi. Acum luaţi aminte cum îţi poţi spinteca burta cu o tărtăcuţă.

Spunînd acestea, Yaichiemon îşi despică stomacul în faţa fiilor săi şi muri străpungîndu-şi ceafa de la stînga la dreapta cu propria sa mînă. Cei cinci fii ai săi, care nu-şi dăduseră seama de intenţia tatălui lor, încremeniseră de durere, dar totodată simţeau că depăşiseră neliniştea care-i stăpînise înainte, ca şi cum li s-ar fi luat o greutate de pe umeri. .

– Gombē!, se adresă Yagobē, cel de-al doilea fiu fratelui mai mare, tata ne-a interzis să ne luptăm între noi. Sîntem toţi de acord. Întrucît situaţia mea a fost proastă la Shimabara şi nu am primit nici o leafă, probabil că o să devin povară pentru voi după asta.

Dar orice s-ar întîmpla, puteţi conta pe lancea mea. Vă puteţi bizui pe mine.

– Ştiu că mă pot bizui pe tine. Oricare ar fi urmările, leafa mea e şi a ta, răspunse Gombē, încrucişîndu-şi braţele pe piept şi încruntîndu-se.

– Aşa e. Urmările sînt nesigure. Cineva o să spună cu siguranţă că sinuciderea tatălui nostru n-a fost totuna cu un *junshi* îngăduit. Vorbise Godayū, cel de-al patrulea fiu al lui Yaichiemon.

– E cît se poate de limpede. Orice s-ar întîmpla..., zise şi Ychidayū, cel de-al treilea fiu, şi se opri, uitîndu-se la Gombē. Orice s-ar întîmpla, trebuie să fim uniţi.

Gombē aprobă dînd din cap, păstrînd aceeaşi faţă gravă. Deşi îşi respecta fraţii mai mici, nu era un om care să vorbească deschis. Mai mult, de obicei judeca lucrurile singur şi le făcea după capul lui. Rar se sfătuia cu cineva. De aceea Yagobē şi Ychidayū căutau un semn de aprobare din partea sa.

– Întrucît voi, fraţii mei mai mari, sînteţi aici împreună, nimeni nu-l va putea bîrfi cu uşurinţă pe tata.

Acestea ieşiră din gura lui Shichinojō, care încă mai avea zulufi. Vocea lui era ca aceea a unei fete, dar conţinea o convingere atît de puternică, încît le încălzi inimile ca o flacără luminînd drumul întunecat din faţa lor.

– Ei, hai să-i spunem mamei despre moartea tatei şi femeilor să-şi ia rămas bun cum se cuvine de la el, rosti Gombē şi se ridică de la locul său.

Ceremoniile succesiunii lui Mitsuhisa, Tînăr Demnitar de rangul al patrulea, Mai-Mic în grad, şambelan şi guvernator al provinciei Higo se terminaseră. Toţi slujitorii primiră lefuri noi, măriri şi avansări. Urmaşii celor optsprezece care-şi făcuseră *junshi* putură să-şi moştenească taţii fără complicaţii. Nu fu omis nici un moştenitor, oricît de tînăr. Văduvele şi rudele mai vîrstnice primiră alocaţii. Li se oferiră locuinţe, chiar dacă în unele cazuri faptul însemna construirea de case noi. Acestea erau gospodării ale căror capi decedaţi fuseseră deosebit de privilegiaţi de către Tadatoshi şi care merseseră pînă acolo încît îl însoţiseră pe stăpînul lor în călătoria către viaţa viitoare; de aceea, chiar dacă aceste familii erau invidiate de către ceilalţi slujbaşi, nu era o invidie răutăcioasă.

Singura familie a cărei succesiune se discută în mod diferit, fu cea a lui Yaichiemon. Gombē, moştenitorul, nu putea moşteni drepturile şi proprietăţile familiei, aşa cum fuseseră deţinute de către Yaichiemon.

Leafa de o mie cinci sute de *koku* a lui Yaichiemon fu împărţită şi proporţionată astfel încît să cuprindă şi pe fraţii mai mici. Alocaţia totală a familiei rămase aceeaşi, dar Gombē, care moştenea ramura principală a familiei, fusese redus la o stare inferioară. Prestigiul lui Gombē era, desigur, considerabil micşorat. Deşi fraţii mai mici cîştigau fiecare o alocaţie, simţeau acum diferenţa, căci dacă stătuseră pînă atunci sub protecţia unei case de ramură principală a peste o mie de *koku*, ca sub un copac mare, ocrotitor, acum aveau lefuri egale, dar copacul protector dispăruse. Astfel că recunoştinţa lor nouă era amestecată cu consternare.

Atîta vreme cît stăpînirea este consecventă, nimeni nu-i contestă hotărîrile. Dar cînd consecvenţa este încălcată, se ridică întrebări despre părtinire. Supraveghetorul şef al cîrmuirii vasale era un om pe nume Hayashi Geki, ce se bucura de încrederea nobilului Mitsuhisa, pe care îl slujea îndeaproape. De valoare mediocră, fusese potrivit ca însoţitor pentru Mitsuhisa, cîtă vreme Tadatoshi mai trăia, dar îi lipsea lărgimea perspectivei şi era înclinat să se piardă în amănunte. El argumentă că întrucît Yaichiemon murise fără încuviinţarea lui Tadatoshi, trebuia să se facă deosebire între cei care-şi făcuseră *junshi* adevărat şi Yaichiemon. De aceea el recomandă să se sisteze alocaţia familiei Abe. Mitsuhisa însuşi se dovedise a fi un judecător cumpănit, dar cum era încă lipsit de experienţă, cît şi neobişnuit cu Yaichiemon sau cu fiul său Gombē, nu fu binevoitor; el adoptă poziţia lui Geki, deoarece implica o creştere a lefii fratelui mai mic Ichidayū, care fusese însoţitorul său apropiat.

Cînd cei optsprezece samurai îşi făcuseră *junshi*, unii membri ai casei Hosokawa îl dispreţuiseră pe Yaichiemon tocmai pentru că fusese un însoţitor apropiat al lui Tadatoshi, dar nu-şi făcuse *junshi*. Apoi, doar la două-trei zile după ce muri cel de-al optsprezecelea, Yaichiemon îşi făcuse *seppuku* într-un fel impresionant. Totuşi, fără a lua în considerare legitimitatea gestului său, dezonoarea odată atrasă nu se putea şterge cu uşurinţă; nimeni nu-l lăuda pe Yaichiemon. Întrucît autorităţile hotărîseră ca rămăşiţele lui să fie înmormîntate alături de mausoleul lui Tadatoshi, ar fi fost mai înţelept să fi avut consecvenţă în privinţa succesiunii lui Gombē. Dacă ar fi făcut aceasta, demnitatea familiei Abe ar fi fost neştirbită şi toţi membrii săi ar fi slujit cu credinţă casa Hosokawa. Dar cum tratamentul aplicat familiei Abe era cu o treaptă mai jos decît cel acordat celorlalte, dispreţul păstrat de cei din casa Hosokawa pentru familia Abe căpătă astfel recunoaştere oficială. Gombē şi fraţii săi fură evitaţi treptat de către ceilalţi samurai şi-şi petreceau zilele într-o stare de adîncă descurajare.

Prima aniversare a morţii lui Tadatoshi căzu în cea de-a şaptesprezecea zi a lunii a treia din anul nouăsprezece /al perioadei/ Kan'ei (1642). /Templul/ Myōgenji de lîngă mausoleul lui Tadatoshi n-a fost terminat decît în anul următor, dar se construi un templu numit Kōyōin, în care era păstrată placa comemorativă a lui Tadatoshi. Preotul răspunzător se numea Kyōshuza. Înaintea datei aniversării, stareţul Ten'yu(35) coborî de la /templul/ Daitokuji din districtul Murasakino din Kyoto. Aniversarea urma să fie sărbătorită cu mult fast; timp de o lună întreagă înainte, fortăreaţa din Kumamoto fu ocupată cu pregătirile.

În sfîrşit, veni ziua. Vremea era minunată, iar mausoleul era învăluit în flori de cireş. În jurul /templului/Kōyōin, care era păzit de samurai, fusese legată o perdea. Nobilul Mitsuhisa însuşi prezida şi arse primul tămîie în faţa plăcii comemorative a tatălui său, apoi în faţa plăcilor celor nouăsprezece care-şi făcuseră *junshi*. Apoi li se îngădui să ardă tămîie şi familiilor celor nouăsprezece. Totodată, primiră în dar veşminte ceremoniale avînd ca blazon panaşul /familiei/ Hosokawa şi îmbrăcăminte de primăvară. Samuraii din Escorta Călare şi cu rang mai înalt primiră haine fără mîneci şi pantaloni largi, al căror material bogat forma o mică trenă. Cei cu rang de soldat pedestraş primiră haine fără mîneci şi pantaloni scurţi, formînd şi aceştia tot o mică trenă. Cei cu rang şi mai mic primiră bani ca să plătească slujbele de pomenire pentru defunct.

Ceremonia s-ar fi terminat cu bine, dacă n-ar fi fost o întîmplare neobişnuită. Abe Gombē, ca reprezentant al uneia dintre familiile îndoliate, înaintînd la rîndul său spre plăcuţa comemorativă a lui Tadatoshi, arse tămîie, dar înainte de a se retrage, îşi scoase cuţitul cel mic atîrnat de teaca sabiei sale scurte, îşi tăie coada din creştet şi o depuse dinaintea plăcii. Samuraii prezenţi, surprinşi de acest gest neaşteptat, îl priviră uluiţi, în timp ce Gombē se retrase calm, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Se dăduse deja cu mai mulţi paşi înapoi, cînd un samurai care-şi venise pînă la urmă în fire strigă: "Gombē! Aşteaptă!", şi îl apucă pe la spate. Apoi doi sau trei alţii se sculară şi îl ajutară să-l scoată pe Gombē în altă cameră.

Interogat de însoţitorii nobilului Mitsuhisa, Gombē răspunse astfel: "Aţi putea crede că am înnebunit, dar nu e cîtuşi de puţin adevărat. Deoarece tatăl meu, Yaichiemon, şi-a dedicat viaţa slujirii stăpînului său, a făcut parte dintre cei care şi-au făcut *junshi*, chiar dacă nu obţinuse încuviinţarea defunctului nostru stăpîn; iar eu, fiul său supravieţuitor, am putut oferi tămîie în faţa plăcii sale comemorative înaintea cîtorva dintre ceilalţi. Totuşi, nu sînt demn de îndatoririle tatălui meu, în ochii superiorilor, iar alocaţia familiei a fost împărţită în mod egal între cei cinci fii ai săi. Am fost dezonorat în faţa fostului meu stăpîn, a actualului nostru stăpîn, a defunctului meu tată, a membrilor familiei mele şi a celorlalţi samurai. Copleşit de această dezonoare, pe cînd ofeream tămîie în faţa plăcii comemorative a fostului nostru stăpîn, am hotărît dintr-o pornire că voi renunţa la viaţa de samurai. Primesc bucuros dojana pentru purtarea mea necuviincioasă în această împrejurare. Dar îmi dau seama pe deplin de ceea ce fac."

Nobilului Mitsuhisa nu-i conveni povestea interogării lui Gombē. În primul rînd, îi displăcuse faptul că Gombē se purtase nerespectuos faţă de superiorii săi. În al doilea rînd, era supărat pe sine însuşi pentru că acceptase în mod necugetat modul lui Geki de a rezolva succesiunea familiei Abe. Mitsuhisa era un tînăr impulsiv de douăzeci şi patru de ani, încă lipsit de stăpînire de sine. Nu avea nici mărinimia care răsplăteşte jignirea prin bunătate. Porunci imediat ca Gombē să fie închis. Cînd aflară despre acest ordin, Yagobē şi fraţii săi hotărîră să tragă poarta şi să aştepte ce va urma; după căderea nopţii întreaga familie dezbătu în secret viitorul lor drum.

Familia Abe hotărî să apeleze la stareţul Ten'yu, care încă nu se întorsese de la Kyoto. Ichidayū merse la gazda lui Ten'yu, îi spuse întreaga poveste, întrebîndu-l dacă ar putea interveni pentru a reduce pedeapsa lui Gombē. Ten'yu cumpăni povestea lui Ichidayū. "Sînt cuprins de compătimire pentru nefericirea familiei voastre" spuse el. "Totuşi, nu pot discuta cîrmuirea nobilului Mitsuhisa. Dacă Gombē va primi pedeapsa cu moartea, cu siguranţă voi cere ca viaţa să-i fie cruţată. Mai ales, avînd în vedere că Gombē şi-a tăiat deja coada din creştet, nemaideosebindu-se astfel de un preot, aş cere cumva să fie cruţat." Ichidayū se întoarse acasă uşurat. Cînd auziră relatarea sa, ceilalţi din familie se simţiră ca şi cum ar fi găsit o cale de ieşire din impas. Între timp, zilele treceau şi se apropia treptat vremea întoarcerii lui Ten'yu la Kyoto. De fiecare dată cînd îl întîlnea pe Mitsuhisa, Ten'yu intenţiona să aducă vorba despre cruţarea vieţii lui Gombē, dacă s-ar fi ivit vreun prilej. Nu se ivi însă nici unul. Aceasta nu era fără motiv.

Mitsuhisa ajunsese la convingerea că dacă Gombē ar fi fost condamnat la moarte în timp ce Ten'yu mai era la Kumamoto, acesta ar fi intervenit fără îndoială pentru ca viaţa să-i fie cruţată. Iar Mitsuhisa nu putea ignora cu uşurinţă cererea unui înalt preot dintr-un templu important. De aceea hotărî să amîne condamnarea pînă după plecarea lui Ten'yu. La timpul cuvenit, Ten'yu îşi luă ziua bună, fără să fi putut interveni.

Abia plecase Ten'yu de la Kumamoto, cînd Mitsuhisa porunci ca Abe Gombē să fie adus la Ide no kuchi şi decapitat, în genunchi cu mîinile legate la spate. Fu executat pentru că s-a purtat necuviincios în faţa plăcii comemorative a lui Tadatoshi şi pentru că a făcut un gest nerespectuos faţă de superiorii săi.

Yagobē şi ceilalţi fraţi se adunară ca să delibereze. Gombē se făcuse desigur vinovat de obrăznicie; cu toate acestea, defunctul lor tată, Yaichiemon, se numărase printre aceia care-şi făcuseră *junshi*. Întrucît Gombē era moştenitorul său, era inevitabil să primească pedeapsa cu moartea. Totuşi, dacă i s-ar fi acordat onoarea unui samurai de a-şi face *seppuku*, ei nu ar fi avut nici o obiecţie. Dar el fu decapitat în plină zi, ca un hoţ de rînd. În aceste împrejurări, familia sa nu putea privi lucrurile cu calm. Chiar dacă autorităţile n-ar fi mers mai departe, cum putea familia unui samurai dezonorat astfel să-şi ţină capul sus printre ceilalţi slujitori, continuînd să servească în casa Hosokawa? Nu exista cale de mijloc. Prevăzînd această situaţie, tatăl lor le poruncise să fie uniţi. Hotărîră cu toţii că nu aveau altceva de făcut, decît să moară împreună, rezistînd forţei represive care avea să fie trimisă de autorităţi.

Familia Abe îşi adună femeile şi copiii şi-i închise în locuinţa lui Gombē, din Yamazaki.

Autorităţile aflară despre atitudinea sfidătoare a familiei. Trimiseră observatori pentru a confirma faptele. Poarta casei din Yamazaki era însă încuiată şi nimeni nu mişca înăuntru. Locuinţele lui Ichidayū şi Godayū erau goale.

Fu organizată o trupă de pedeapsă. Cei repartizaţi la poarta principală erau comandaţi de Takenouchi Kazuma Nagamasa, căpitan din Gărzi; locotenenţii săi erau Soejima Kuhē şi Nomura Shobē. Kazuma primea o soldă de o mie o sută cincizeci de *koku* şi comanda o trupă de treizeci de puşcaşi. Era însoţit de slujbaşul său de o viaţă, Shima Tokuemon. Soejima şi Nomura primeau, pe vremea aceea, solde de cîte o sută de *koku* fiecare. Comandantul trupei de pedeapsă de la poarta din spate era Takami Gon'emon Shigemasa, căpitan din Gărzi, cu o soldă de cinci sute de *koku*. Şi el conducea trăgătorii a treizeci de guri de foc. În subordinele sale se aflau supraveghetorul Hata Judayū şi Chita Sakubē, locotenent al lui Kazuma, cu o soldă de o sută de *koku* în acel moment.

Atacul fu plănuit pentru cea de-a douăzeci şi una zi a lunii a patra. În ajunul atacului au fost postate santinele în jurul conacului din Yamazaki. La miezul nopţii, un samurai mascat escaladă zidul împrejmuitor dinspre partea familiei Abe, dar fu ucis de către Maruyama Sannojō, un pedestraş din trupa de gardă a lui Saburi Kazaemon. Pînă în zori nu se mai semnalară alte incidente.

Autorităţile emiseseră porunci către casele alăturate conacului din Yamazaki. Toată lumea trebuia să stea acasă şi să preîntîmpine incendiile, chiar dacă în mod obişnuit aveau datorii de îndeplinit la castel. Şi cum familiile învecinate nu făceau parte din forţele de pedeapsă, li se interzise cu desăvîrşire să pătrundă în conacul /familiei/ Abe ca să ia parte la represiune, dar erau liberi să-i ucidă pe dezertori.

Încunoştiinţată de atacul iminent cu o zi mai înainte, familia Abe îşi curăţă mai întîi temeinic locuinţa, arzînd toate obiectele nefolositoare. Apoi tineri şi bătrîni se adunară laolaltă la un banchet. După aceea, cei vîrstnici şi femeile se sinuciseră, iar copiii fură înjunghiaţi. Cadavrele au fost puse într-o groapă mare, săpată în grădină. Rămaseră numai cei apţi de luptă. Cei patru fraţi Abe poruncîră slujbaşilor lor să se adune în încăperea principală, din care fuseseră îndepărtate *shoji* şi *fusuma*, unde slăviră numele lui Amida Buddha în acompaniament de gong şi tobe pînă-n zori. Cei din clanul Abe spuneau că o făceau pentru a jeli bătrînii, femeile şi copiii, dar era de fapt o precauţie pentru ca slujitorii mai mărunţi să nu se piardă cu firea.

Conacul din Yamazaki a fost mai tîrziu ocupat de către Saitō Kansuke; se afla în faţa locuinţei lui Yamanaka Matazaemon şi era flancat de locuinţele lui Tsukamoto Matashichiro şi Hirayama Saburō.

Tsukamoto era una dintre cele trei familii Tsukamoto, Amakusa şi Shiki, care împărţiseră la început pe din trei cîrmuirea asupra districtului Amakusa. În vremea cînd Konishi Yukinaga controla jumătate din provincia Higo(36), clanurile Amakusa şi Shiki fuseseră distruse pentru că ar fi comis fapte împotriva legii, lăsînd astfel doar familia Tsukamoto în serviciul casei Hosokawa.

Matashichiro fusese în relaţii prieteneşti cu familia Abe şi nu numai stăpînii fiecărei case, ci şi soţiile lor se vizitau adesea. Aceasta era adevărat şi pentru cel de-al doilea fiu al lui Yaichiemon, Yagobē şi Matashichiro. Yagobē se mîndrea mai ales cu măiestria lui în mînuirea lăncii, şi după ce Matashichiro se apucă să studieze aceeaşi artă, se lăudau unul altuia ca între prieteni. Spuneau: "Oi fi tu iute, dar nu te pui cu mine", sau "Niciodată! Cum să pierd în faţa ta? !"

Din cauza aceasta, Matashichiro, auzind că lui Yaichiemon îi fusese refuzat *junshi* în timpul bolii lui Tadatoshi, simţi o prufundă compătimire pentru dezonoarea acestuia. Situaţia fu urmată pe rînd de sinuciderea lui Yaichiemon, de obrăznicia moştenitorului său la /templul/Kōyōin şi de execuţia lui Gombē pentru acea neobrăzată purtare, iar acum de izolarea lui Yagobē şi a familiei sale la conacul din Yamazaki. Gîndindu-se la soarta nefericită a familiei Abe, durerea lui Matashichiro nu era mai mică decît cea a membrilor familiei înşişi.

Într-o bună zi, în timpul perioadei de izolare, Matashichiro porunci soţiei sale să meargă seara tîrziu la conacul /familiei/ Abe şi să se intereseze de cei din familie. Cum aceştia se refugiaseră în conacul lor, sfidînd autorităţile, nu putea comunica personal cu ei. Totuşi, întrucît cunoscuse împrejurările nenorocirii lor, nu putea să-i repudieze ca pe nişte criminali, avînd în vedere căldura relaţiilor lor de-a lungul anilor. Îşi trimise deci soţia, presupunînd că dacă o femeie se interesa în particular de sănătatea cuiva, nu era un fapt de neiertat, chiar dacă ar fi ieşit mai tîrziu la iveală. Soţia lui Matashichiro se bucură; pregăti cu grijă cîte ceva de luat cu ea şi merse la uşa alăturată după căderea nopţii. Fiind o persoană cu o fire puternică, hotărîse să-şi ia asupra sa răspunderea, ca să-l cruţe pe soţul ei de necazuri, dacă asta ar fi ajuns mai tîrziu la urechea autorităţilor.

Familia Abe fu îmbărbătată de sosirea ei. "În timp ce cireşii înfloresc şi păsările cîntă în aerul primăvăratic, spuseră ei, noi sîntem, din nefericire, părăsiţi de către zei, Buddha şi de oameni, fiind astfel îndepărtaţi de lume". Erau adînc recunoscători pentru preocuparea plină de bunătate a lui Matashichiro şi pentru vizita ei la cererea lui. Pe cînd lacrimile îi şiroiau pe obraji, o imploraseră să-şi amintească să le ofere slujbe de pomenire, căci nu va mai fi nimeni să se roage pentru ei după ce vor fi murit. Cum copiii Abe nu puteau păşi în afara porţilor, cînd o văzură pe buna lor vecină, se agăţară de ea şi nu voiau s-o mai lase să plece acasă.

Era în seara din ajunul atacului asupra conacului /familiei/ Abe. Tsukamoto Matashichiro cugetă adînc. Membrii familiei Abe erau prietenii săi apropiaţi. De aceea îşi asumase riscul de a o trimite pe soţia sa să se intereseze de ei. Dimineaţa, totuşi, se apropia atacul împotriva lor. Nu era nici o deosebire între această forţă şi una trimisă să înfrîngă o răscoală. Fuseseră date porunci straşnice să se stea de veghe în caz de incendiu şi să nu se amestece nimeni în povestea asta, dar un samurai nu putea să stea deoparte, ca un spectator nepăsător, în asemenea împrejurări. Simţămîntul e una, datoria e alta. "Şi eu am un rol", gîndi el. Aşa încît la căderea nopţii, se furişă prin spatele casei sale în grădina întunecată şi tăie toate sforile care ţineau legat gardul de bambus care despărţea proprietatea sa de cea a familiei Abe. Apoi se întoarse acasă şi se pregăti pentru a doua zi; îşi luă lancea scurtă de pe grinda din perete unde era atîrnată, îi scoase teaca de care era fixat un mănunchi de pene de şoim şi aşteptă ivirea zorilor.

Takenouki Kazuma, comandantul trupei de atac asupra conacului /familiei/ Abe dinspre poarta din faţă, se născuse într-o distinsă familie de războinici. Fondatorul familiei sale, vasal al lui Hosokawa Tadakuni(37), fusese un arcaş renumit, pe care îl chema Shimamura Danjō Takanori(38). Cînd Takanori fusese înfrînt la Amagasaki în provincia Settsu în 1531, Danjō murise aruncîndu-se în mare, strîngînd cîte un soldat duşman sub fiecare braţ. Fiul său Ichibē slujise casa Yasumi din provincia Kawachi; se numise un timp Yasumi, dar cînd trecătoarea de munte de la Takeno-uchi ajunsese sub autoritatea sa, numele său fusese schimbat în Takenouchi. Kichibe, fiul său, îl slujise pe Konishi Yukinaga; pentru meritele sale în vremea cînd castelul Ota din provincia Kii fusese asediat prin inundare în 1585, primise de la Toyotomi Hideyoshi o manta fără mîneci pentru purtat la cîmp, făcută din mătase albă, lucioasă, decorată cu o imagine învăpăiată a soarelui. Cînd forţele lui Hideyoshi invadaseră Coreea, Kichibē fusese prins şi închis timp de trei ani în palatul regelui Yi ca ostatec al casei Konishi. După ce casa Konishi dispăruse în 1600, Kichibe fusese angajat de către Katō Kiyomasa cu o leafă de o mie de *koku*. După o ceartă între el şi stăpînul său părăsise fortăreaţa din Kumamoto. Plecase după ce-i pusese pe slujitorii săi să-şi încarce flintele şi să tragă un foc, ca să-l avertizeze pe Kiyomasa să nu se gîndească la un atac pedepsitor. Tatăl lui Tadatoshi, Hosokawa Sansai, îl luase pe

Kichibē în serviciul său în provincia Buzen, cu o leafă de o mie de *koku*. Kichibē avea cinci fii. Cel mai mare, care se numea tot Kichibē, deveni mai tîrziu călugărul Yasumi Kenzan. Cel de-al doilea fiu al său era Shichirōemon; al treilea Jirōdayū; al patrulea, Hachibē; iar al cincilea era Kazuma, din povestirea noastră.

Kazuma îl slujise pe Tadatoshi ca paj şi fusese alături de el în vremea răscoalei din Shimabara. Cînd forţele /familiei/ Hosokawa încercaseră să ocupe castelul în cea de-a douăzeci şi cincea zi a lunii a doua din al cincisprezecelea an /al perioadei/ Kan'ei (1638), Kazuma îl implorase pe Tadatoshi: "Lăsaţi-mă să lupt în prima linie." Tadatoshi refuzase. Kazuma insistase pînă cînd Tadatoshi ţipase furios la el: "Idiotule! Du-te să te omoare, dacă asta vrei!" Kazuma avea şaisprezece ani pe atunci. După ce o luase vesel din loc, Tadatoshi strigase după el: "Ai grijă de tine!" În urma lui veneau Shima Tokuemon, primul slujitor al lui Kazuma, un purtător de sandale şi un purtător de lance, formînd o mică trupă de patru oameni. Canonada de la castel era atît de puternică încît Shima se apucase de poalele tunicii de cîmp stacojii, fără mîneci, a lui Kazuma, trăgîndu-l înapoi. Kazuma se scuturase de el şi se urcase pe zidul de piatră al castelului. Shima nu avusese încotro şi îl urmase. Cînd îşi croiseră drum în sfîrşit sus, în castel, Kazuma era deja rănit. Un războinic destoinic de şaptezeci şi doi de ani, Tachibana Hida no kami Muneshige(39) din Yanagigawa, care pătrunsese în castel prin acelaşi loc, observase lupta şi fusese impresionat de trei oameni: Watanabe Shinya, Nakamitsu Naizen şi Kazuma, căruia mai tîrziu îi trimise scrisori de laudă. După căderea castelului, Tadatoshi îi oferise lui Kazuma o sabie scurtă făcută de Seki Kanemitsu(40) şi îi mărise leafa la o mie cincizeci de *koku*. Sabia era lungă de un picior şi opt incii; lama fusese călită pentru a provoca tăieturi mortale pe loc, dar nu avea nici o inscripţie; era gravată cu linii orizontale, iar închizătoarea ornamentală care fixa mînerul de lamă era făcută din argint şi marcată cu un şir de trei blazoane cu nouă stele; măciulia era din aliaj aur-cupru, alte piese, din aur. În mîner se aflau două găuri pentru închizătoarea ornamentală. Una din ele era umplută cu plumb. Cum Tadatoshi îndrăgea această sabie, o împrumuta adesea, chiar şi după ce i-o dăduse lui Kazuma, ca să o poarte la anumite ocazii, cum era garda la castelul shogunului.

Cînd Kazuma fu însărcinat de Mitsuhisa să conducă atacul împotriva /familiei/ Abe, el merse cu mîndrie la locul îndatoririlor sale, unde un samurai îi şopti:

– Chiar şi un ticălos îşi are părţile sale bune. Nobilul Hayashi trebuie să fie lăudat că te-a ales pe dumneata ca să conduci atacul.

Kazuma ciuli urechile:

– Deci numirea mea în fruntea atacului a fost propusă de Geki?

– Da. Nobilul Geki i-a sugerat-o nobilului Mitsuhisa. A spus că te-ai bucurat de favoruri deosebite din partea defunctului nostru stăpîn Tadatoshi. A sugerat că această misiune ar însemna un prilej pentru dumneata de a-ţi plăti o datorie de recunoştinţă. Un prilej minunat, pare-se.

– Zău? spuse Kazuma, încruntîndu-se şi mai tare. Îmi face totuşi plăcere. Chiar dacă o să mor în misiune... răspunse el, apoi se sculă brusc şi părăsi conacul.

Cînd nobilul Mitsuhisa auzi de reacţia lui Kazuma în această împrejurare, trimise un sol la locuinţa acestuia cu un mesaj pentru el: "Doresc ca misiunea să fie îndeplinită cu succes, fără ca tu să fii rănit."

"Te rog, comunică-i Înălţimii sale că-i sînt profund recunoscător pentru grijă", îi transmise Kazuma ca răspuns prin sol.

De îndată ce Kazuma auzi de la tovarăşul său că Geki îl propusese să conducă atacul împotriva familiei Abe, se resemnă să moară. Hotărîrea sa era de neclintit. Geki vorbise despre prilejul de a răsplăti bunătatea stăpînului. Kazuma auzise despre aceasta din întîmplare, dar chiar dacă n-ar fi auzit, tot fusese numit la propunerea lui Geki. Această observaţie era de ajuns ca să-l tulbure cu totul. Era într-adevăr dator pentru bunătatea nobilului Tadatoshi faţă de el. Totuşi, după ce devenise bărbat, fusese doar unul dintre mulţii slujitori apropiaţi şi nu un privilegiat de către nobilul Tadatoshi. Toată lumea se bucura de protecţia acestuia. Atunci, ce nuanţă era ascunsă în recomandarea lui Geki, ca numai lui să i se ofere prilejul de a răsplăti bunătatea fostului stăpîn? Ar fi putut foarte bine să-şi facă *junshi*, dar întrucît nu o făcuse, fusese ales pentru această misiune periculoasă. Şi-ar fi dat bucuros viaţa oricînd, dar n-avea poftă să moară pur şi simplu, pentru că nu profitase de prilejul de a cere să-şi facă *junshi* mai devreme. Dacă tot era de-acum hotărît să moară, de ce ezitase în cea de-a noua zi de după moartea nobilului Tadatoshi? Nu era lămurit. Pînă la urmă, nu exista nici o deosebire limpede între acei slujitori mai favorizaţi, care trebuiau să-şi facă *junshi* şi cei care nu trebuiau. Cum nici unuia dintre tinerii samurai care fuseseră însoţitori permanenţi ai nobilului Tadatoshi nu i se poruncise să-şi facă *junshi*, el nu încercase să fie o excepţie. Dacă s-ar fi cuvenit s-o facă, el ar fi fost primul. Spera că nimeni nu se îndoia de asta. Şi totuşi se plîngea că fusese arătat ca unul care şi-ar fi putut face *junshi* mai demult. Era iremediabil dezonorat. Numai Geki putea provoca dezonoarea sa în mod atît de vulgar. Doar răutatea îl caracteriza! Dar de ce urmase nobilul Mitsuhisa propunerea lui Geki? Putea să suporte lovitura lui Geki, dar nu putea îndura să fie părăsit de stăpînul său. Cînd voise să se arunce în luptă, la atacul asupra castelului din Shimabara, nobilul Tadatoshi îi strigase să se oprească. O făcuse deoarece Kazuma era în escorta călare şi deci nu trebuia să se gîndească să intre în prima linie de atac. Dar faptul acesta era diferit de grija nobilului Mitsuhisa ca el să evite să fie rănit. Îi spunea, de fapt, să aibă grijă de viaţa sa de laş. Amabilitatea sa prea era ambiguă. Era ca şi cum ar fi şfichiuit o rană veche cu biciul. "Vrea să mor acum, pe loc. Dezonoarea mea nu poate fi spălată prin moarte, dar vreau să mor, chiar şi ca un cîine!"

Kazuma îşi ieşise cu totul din fire. Le comunică soţiei şi copiilor săi că i se poruncise să conducă atacul împotriva /familiei/Abe, apoi se grăbi înfierbîntat să se pregătească el însuşi. În timp ce acei care-şi făcuseră *junshi* fuseseră senini, Kazuma căuta moartea pentru a scăpa de chinul din inima sa. În afară de primul său slujitor, Shima Tokuemon, care simţise frămîntarea lui Kazuma şi se hotărîse să moară ca şi stăpînul său, nimeni din gospodăria sa nu-şi închipuia adîncimea suferinţei din mintea lui Kazuma. Soţia sa, fată tînără, ce abia anul trecut se căsătorise cu Kazuma (el însuşi avînd doar douăzeci de ani), stătea alături, ţinînd-o în braţe pe fetiţa lor nou-născută.

În noaptea celei de-a douăzecea zile, în ajunul atacului, Kazuma se îmbăie şi-şi rase creştetul capului, apoi arse o dată cu părul tăiat o tămîie faimoasă, numită "Întîiul tril de primăvară al privighetorii", pe care i-o oferise Tadatoshi. Îşi legă mînecile kimonoului său alb cu o sfoară şi îşi puse o banderolă albă pe frunte. Pe umăr îşi prinse o hîrtie împăturită, care urma să servească drept emblemă de identificare a forţei de atac /a casei/ Hosokawa. Sabia încinsă la centură era o Masamori(41), lungă de două picioare şi cinci incii şi jumătate, o amintire care fusese trimisă înapoi în satul natal, al strămoşului său Shimamura Danjō după ce acesta murise în bătălia de la Amagasaki. Alături atîrna sabia scurtă Kanemitsu pe care o primise după întîia sa luptă. Calul lui Kazuma necheza la poarta din faţă. După ce-şi apucă lancea scurtă şi cobori în grădină, îşi legă şnurul sandalelor de pai într-un nod strîns, tăind restul cu un cuţit.

Takami Gon'emon, care urma să comande atacul asupra porţii din spate a /conacului familiei/ Abe, fusese la început membru al clanului Wada şi se trăgea din Wada Tajima no kami, care trăise la Wada, în provincia Ōmi. Mai întîi, strămoşii săi îl slujiseră pe Gamō Katahide(42), dar în generaţia lui Wada Shōgorō, cei din familie deveniseră slujitori ai casei Hosokawa. Shōgorō se distinsese în bătăliile de la Gifu şi Sekigahara, unde luptase sub /comanda/ fratelui mai mare al lui Tadatoshi, Yoichirō Tadataka(43). Tadataka îşi atrăsese mînia tatălui său deoarece soţia sa, din clanul Maeda, îl părăsise după scurtă vreme la Osaka, în timpul bătăliei de la Sekigahara (1600); după aceea devenise călugăr mirean hoinar şi luase numele de Kyūmu. Shōgorō îl însoţise apoi pînă la muntele Kōya şi la Kyoto. Sansai, tatăl lui Tadatoshi îl chemase pe Shōgorō la Kokura, îi oferise numele clanului Takami şi îl făcuse capul gărzilor palatului, cu o leafă de cinci sute de *koku*. Gon'emon era fiul lui Shōgorō. Luptase vitejeşte în bătălia de la Shimabara, dar din cauza încălcării unor porunci fusese îndepărtat un timp de la îndatoririle sale. Mai tîrziu se întorsese şi devenise căpitan al gărzilor. Pregătindu-se pentru atac, se îmbrăcă în mătase neagră cu blazon şi-şi puse sabia de preţ, meşterită în satul Osafune din provincia Bizen. Porni purtînd o suliţă cu trei dinţi.

Aşa cum Takenouchi Kazuma era însoţit de Shima Tokuemon, Takami Gon'emon era escortat de propriul său paj. Într-o zi de vară, cam cu doi-trei ani mai înaintea acestei întîmplări, acest paj dormea în camera sa, fiind în afara serviciului. Un alt paj, întorcîndu-se acolo de la îndatoririle sale, se dezbrăcă şi, luînd un ciubăr mic de lemn în mînă, porni către puţ să scoată nişte apă, cînd deodată îl zări pe primul paj dormind. "Eu mă întorc frînt de oboseală şi trebuie să scot singur apa, în timp ce el doarme!", exclamă el, şi cu o lovitură de picior îi zbură perna pajului de sub cap. Pajul sări ca ars.

– Dacă aş fi fost treaz, aş fi adus eu apa pentru tine. Aşa că de ce-mi arunci perna de sub cap? Mişcarea următoare o s-o fac eu, se înfurie el, îşi scoase sabia şi-şi doborî colegul.

Pajul despică liniştit pieptul victimei, dîndu-i lovitura de graţie, apoi se duse în apartamentele superiorului său şi-i povesti întîmplarea amănunţit. "Ar fi trebuit să-mi iau viaţa pe loc, dar m-am gîndit că s-ar putea să aveţi oarecare înţelegere pentru motivele mele", spuse el, dezgolindu-se pînă la brîu, gata să-şi facă *seppuku*. "Mai întîi, stai o clipă", îi porunci superiorul său, şi raportă întîmplarea lui Gon'emon. Acesta, care tocmai se întorsese de la îndatoririle sale, nu-şi schimbase încă hainele, aşa că merse direct la conacul /familiei/ Hosokawa, ca să-l informeze pe nobilul Tadatoshi. Tadatoshi hotărî: "Reacţia lui a fost cît se poate de firească. Nu are nici un motiv să se sinucidă." De atunci, pajul îşi dedicase viaţa slujirii lui Gon'emon.

Ducînd o tolbă cu săgeţi şi un arc mic, pajul venea în urma stăpînului său.

În cea de-a douăzeci şi una zi a lunii a patra din anul nouăsprezece /al perioadei/ Kan'ei (1642), cerul era alburiu şi apăsător, aşa cum e adesea la vremea secerişului grîului.

În zori, oamenii lui Takenouchi Kazuma sosiră dinaintea porţii de la intrare a conacului din Yamazaki al familiei Abe. Conacul, care răsunase de tobe şi gonguri toată noaptea, era acum atît de tăcut încît părea pustiu. Poarta era încuiată. O pînză de păianjen se legăna pe ramurile unui oleandru dulce, la cîteva picioare deasupra gardului de lemn, iar roua dimineţii sclipea pe flori ca perlele. O rîndunică trecu în zbor şi ţîşni dincolo de zid.

Kazuma coborî de pe cal, observînd pe îndelete scena. "Deschideţi poarta!", porunci. Doi pedestraşi săriră peste gard în curte. Cum nu erau oameni /de-ai familiei/ Abe în apropierea porţii, sparseră încuietoarea şi dădură la o parte bara de lemn.

Cînd din locuinţa alăturată Tsukamoto Matashichiro auzi zgomotele oamenilor lui Kazuma care deschideau poarta, lăsă să cadă gardul de bambus a cărui funie o tăiase în noaptea trecută şi se strecură înăuntrul locuinţei /familiei/ Abe. Cunoştea bine aşezarea camerelor, în urma vizitelor sale aproape zilnice din trecut. Cu lancea scurtă în mînă, alergă la bucătărie. Din grupul Abe care aştepta în spatele uşilor închise ale salonului să-i surprindă pe atacatori, primul care simţi prezenţa cuiva la intrarea din spate fu Yagobē. Îşi ridică lancea scurtă şi merse să cerceteze bucătăria.

Cei doi bărbaţi se aşezară în gardă, vîrfurile lăncilor atingîndu-se.

– Aşa deci... Matashichiro, nu-i aşa? strigă Yagobē.

– Întocmai. Te lăudai cît eşti de iute. Am venit să-ţi încerc priceperea.

– Era şi timpul. Dă-i drumul!

Cei doi bărbaţi se dădură înapoi şi încrucişară lăncile. Parară fiecare loviturile celuilalt cîtva timp, dar cum tehnica lui Matashichiro era mai bună, străpunse pieptarul lui Yagobē cu o lovitură puternică. Yagobē scăpă lancea pe jos cu un zdrăngănit şi începu să se retragă către salon.

– Laşule! Stai şi luptă! urlă Matashichiro după el.

– Nu fug. Mă duc să-mi fac *seppuku*, strigă Yagobē şi dispăru în salon.

În momentul acela, tînărul Shichinojō, care mai avea încă zulufi, se năpusti ca un fulger în cameră:

– Unchiule! Încearcă-mă pe mine! ţipă el şi îl lovi pe Matashichiro în coapsă. Cum Matashichiro îşi slăbise garda după ce-l rănise grav pe prietenul său Yagobē, căzu pradă mai puţin experimentatului tînăr. Matashichiro dădu drumul lăncii sale şi se prăbuşi pe loc.

Kazuma intră prin poarta din faţă şi dispuse grupuri de oameni în diferite puncte ale conacului. Cînd grupul lui Kazuma porni către intrarea principală înaintea celorlalţi, găsiră uşa de lemn de la intrare întredeschisă. Kazuma era pe punctul de a pune mîna pe uşă, cînd Shima Tokuemon se interpuse şi-i şopti:

– Aşteptaţi, stăpîne. Astăzi sînteţi comandant. Lăsaţi-mă pe mine mai întîi!

Tokuemon împinse uşa şi se repezi înăuntru. Nimeri drept în lancea lui Ichidayū, care-i străpunse ochiul drept şi-l trimise împleticindu-se înapoi, ca să se prăbuşească la picioarele lui Kazuma.

– La o parte!, strigă Kazuma, împingîndu-l în lături. Se repezi la atac drept în lăncile cumpănite de Ichidayū şi Godayū, care îi sfîşiară măruntaiele din ambele părţi.

Apoi se năpustiră înăuntru Soejima Kuhē şi Nomura Shobē, care se retraseră cu Tokuemon, luptînd încă în ciuda rănii sale mortale.

Takami Gon'emon, care între timp spărsese poarta din spate, intră în salon agitîndu-şi suliţa cu trei dinţi şi lovind în dreapta şi-n stînga în slujitorii /familiei/ Abe. Chiba Sakubē îl urma îndeaproape.

Acum năvăliră înăuntru atît grupul din faţă cît şi cel din spate, urlînd şi lovind cu armele din mers. Chiar şi după ce fuseseră îndepărtate *shoji* şi *fusuma,* salonul avea mai puţin de treizeci de rogojini ca mărime. Aşa cum bătaia de stradă e mult mai urîtă decît lupta pe cîmp, situaţia de aici era şi mai înspăimîntătoare: o foşgăială de gîndaci într-o strachină, devorîndu-se unul pe altul.

Ichidayū şi Godayū încrucişară lăncile cu fiecare soldat întîlnit şi primiră nenumărate răni pe tot corpul. Totuşi, se ţinură tare şi schimbară lăncile cu săbiile. Între timp Shichinojō căzuse.

Tsukamoto Matashichiro, a cărui coapsă fusese străpunsă, şedea prostit în bucătărie, unde unul dintre oamenii lui Takami dădu peste el, şi îi strigă:

– Va să zică ai fost rănit. Grozav luptător. Ieşi afară de aici! şi continuă să alerge către partea din spate a conacului.

"Nu pot să umblu..." gemu Matashichiro drept răspuns, încleştîndu-şi dinţii. Unul dintre propriii săi slujitori, care-l urmase în casă, veni în fugă, trecu braţul lui Matashichiro pe după umerii săi şi începu să-l tîrască la adăpost.

Un altul dintre slujitorii personali ai familiei Tsukamoto, Amakusa Heikuso, încercă să apere calea de retragere a lui Matashichiro, trăgînd într-un duşman din apropierea sa, dar fu ucis pe loc.

Dintre oamenii lui Takenouchi Kazuma, Shima Tokuemon muri primul, apoi locotenentul său, Soejima Kuhē.

În timp ce Gon'emon se încinsese în luptă cu suliţa trifurcată, pajul său cu arcul cel mic se ţinea bine lîngă el, aruncînd săgeţi în duşmani.

Mai tîrziu trecu la sabie. Un slujbaş /al familiei/ Abe ţinti deodată flinta sa către Gon'emon.

– Opresc eu glonţul ăla, strigă pajul, sărind în faţa lui Gon'emon şi fu lovit. Se prăbuşi mort. Locotenentul Chiba Sakubē, care fusese retras din forţele lui Takenouchi şi repartizat în cele ale lui Takami, ajunsese în bucătărie, grav rănit şi bea apă cu lăcomie dintr-un ulcior, cînd căzu la pămînt.

Din familia Abe, Yagobē muri primul, făcîndu-şi *seppuku*; fu urmat de Ichidayū, Godayū, Shichinojō, fiecare din ei răpuşi de răni mortale. Cei mai mulţi dintre slujbaşii lor se prăpădiră luptînd.

Takami Gon'emon adună oamenii din grupurile din faţă şi din spate şi porunci ca un şopron să fie dărîmat şi să i se dea foc. Cum nu bătea vîntul în ziua aceea, fumul se ridica drept în sus spre cerul uşor acoperit şi se vedea de la mare depărtare. Apoi stinseră focul, udară cenuşa şi se retraseră. Chiba Sakubē, care căzuse în bucătărie, şi ceilalţi, care erau grav răniţi, îi urmară susţinuţi de slujitorii lor sau ai celorlalţi samurai. Se făcuse ora două a după-amiezei.

Nobilul Mitsuhisa mergea adesea în vizită la casele distinşilor membri ai familiei sale. În cea de-a douăzeci şi una zi, ziua atacului asupra familiei Abe, pornise în zori către locuinţa lui Matsuno Sakyo.

Întrucît Yamazaki se afla chiar în faţa conacului nobilului Mitsuhisa Hababatake, auzea zgomotele încăierării din direcţia conacului /familiei/ Abe cînd ieşi din casă în dimineaţa aceea.

"Va să zică a început atacul...", îşi spuse el, urcînd în palanchin. Făcuse doar puţin din drum, cînd sosi un mesaj urgent. Nobilul Mitsuhisa era informat că Takenuochi Kazuma fusese ucis în luptă. Takami Gon'emon, care conducea forţele supravieţuitoare ale grupului de atac din fața locuinței lui Matsuno, povesti că întregul clan Abe fusese ucis. Mitsuhisa spuse că se va întîlni personal cu Gon'emon şi ceru ca acesta să fie adus în grădina din fața salonului.

Gon'emon intră printr-o portiță de răchită din gardul unde verbina tocmai se deschidea în flori de un alb pur; pătrunse în grădină şi îngenunche respectuos pe iarbă. Mitsuhisa privi la Gon'emon şi spuse:

– Ai fost rănit. Văd că a fost cumplită lupta.

Îmbrăcămintea de mătase neagră a lui Gon'emon era stropită cu sînge şi împroşcată cu bucăți de mangal şi scrum, care se lipiseră de el cînd stinseseră focul din şopron înainte de a se retrage.

– N-a fost mai nimic, Înălțimea Voastră. M-am zgîriat numai. Gon'emon fusese lovit cu putere în stomac, dar vîrful de lance fusese deviat de o oglindă ascunsă în hainele sale. Rana abia dacă pătase cu sînge țesătura de hîrtie.

Cînd Gon'emon povesti în amănunt isprăvile fiecărui individ din timpul atacului, acordă cea mai înaltă prețuire vecinului lui Abe, Tsukamoto Matashichiro, care de unul singur, cu mîna goală, îi dăduse lovitura de grație lui Yagobē.

– Dar Kazuma?

– Întrucît a atacat prin poarta din față înaintea mea, nu am fost martor la ce s-a întîmplat cu el.

– Înțeleg. Spune şi celorlalți să vină în grădină.

Gon'emon îi chemă înăuntru. Întreaga companie, cu excepția celor care datorită rănilor lor fuseseră duşi pe la casele lor, îngenunche pe iarbă. Cei care luptaseră erau plini de sînge. Cei care ajutaseră numai la arderea şopronului erau acoperiți de cenuşă. Printre cei din urmă se afla şi Hata Judayū.

– Judayū! Dă-mi raportul.

– Stăpîne! răspunse Judayū şi continuă să stea îngenunchiat în tăcere. Judayū era un laş pe cinste. Zăbovise în afara conacului

/familiei/ Abe, intrînd cu grijă numai atunci cînd șopronul luase foc, înaintea retragerii. La început, cînd fusese dat ordinul de atac, maestrul de spadă Shimmen Musashi(44) îl întîlnise pe Judayū ieșind din camerele lui Mitsuhisa și îl bătuse pe spate, exclamînd: "Ai fost binecuvîntat de zei și de Buddha. O să ai o reputație grozavă!" Se spune că Judayū pălise, moșmondind șnurul pantalonilor săi largi care se slăbise, dar mîinile îi tremurau atît de tare încît nu putea să-l lege.

Mitsuhisa se ridică de la locul său și se adresă oamenilor:

– Sînteți cu toții frînți de oboseală. Duceți-vă acasă și odihniți-vă.

Fetița nou-născută a lui Takenouchi Kazuma primi un soț adoptiv și i se îngădui să moștenească averea familiei, dar această casă se stinse mai tîrziu. Solda lui Takami Gon'emon fu mărită cu trei sute de *koku*, în timp ce Chiba Sakubē și Nomura Shobē primiră fiecare o mărire de cîte cincizeci de *koku*. Mai-Marele *han*-ului, Komeda Kemmotsu primi porunci și îl trimise pe comandantul de brigadă Tani Kuranosuke să-i aducă laude lui Tsukamoto Matashichiro. Cînd prietenii și rudele sale veneau să-l felicite, Matashichiro le răspundea rîzînd: "A fost la fel de simplu ca a lua dejunul sau cina la cîmp sau la asediul vreunui castel, pe vremea lui Nobunaga și Hideyoshi. Atacarea /familiei/ Abe a fost doar o treabă măruntă înainte de ceaiul de dimineață." Doi ani mai tîrziu, în vara primului an al erei Shōhō (1644), Matashichiro, cu rănile vindecate, fu primit în audiență la Mitsuhisa. Acesta îl numi în fruntea a zece pedestrași și adăugă:

– Ar trebui să faci băi de plante ca să-ți vindeci rănile și să cauți un teren în afara fortăreței pentru vila pe care ți-o voi oferi.

Matashichiro primi pămînt pentru vilă în satul Koike din districtul Mashiki. În spatele ei se afla un munte acoperit cu bambus.

– Să-ți dau și muntele? întrebase Mitsuhisa.

Matashichiro refuzase spunînd:

– Bambusul e folositor stăpînului meu chiar şi în împrejurări obişnuite; în vreme de război e nevoie de multe legături de bambus. Dacă mi l-aţi oferi, m-aş simţi stînjenit. Rezultatul fu că muntele fu încredinţat în grija sa pe veşnicie.

Hata Judayū fu dat afară din serviciu. Hachibē, fratele mai mare al lui Takenouchi Kazuma, deşi se alăturase atacului de unul singur, nu fusese cu Kazuma cînd acesta murise, motiv pentru care se porunci să fie ţinut la arest la domiciliu. Un alt slujbaş, Yamanaka Matabē, fiu al unuia din escorta călare, care slujea ca însoţitor, locuia lîngă conacul Abe, astfel că fusese scutit de a lua parte la atac datorită poruncii de a supraveghea incendiile; el şi tatăl său se căţăraseră pe acoperişuri şi stinseseră flăcările. Mai tîrziu, omul acesta simţi că acţionase contrar spiritului acelei porunci şi ceru să fie eliberat din slujbă. Mitsuhisa refuză, spunînd: “Nu a fost laşitate, dar de acum încolo trebuie să fii puţin mai atent la porunci.” Acest însoţitor îşi făcu *junshi* cînd Mitsuhisa muri.

Cadavrele familiei Abe fură duse la Ide no Kuchi şi examinate. Cînd rănile fiecărui bărbat fură spălate, în rîul Shirakawa, rana lui Yagobē, primită cînd lancea lui Tsukamoto Matashichiro străpunsese pieptarul său, fu considerată a fi mai desăvîrşită din punct de vedere tehnic decît cele suferite de oricine altcineva, astfel încît reputaţia lui Matashichiro crescu şi mai mult.

Ianuarie 1913

GOJIINGAHARA NO KATAKIUCHI

"Gojiingahara no Katakiuchi" sau "Vendeta de la Gojiingahara" este versiunea oferită de Ōgai asupra unei întîmplări memorabile petrecute în 1835(1). În timpul perioadei Tokugawa vendeta era permisă în anumite împrejurări prescrise de guvern. Asemenea întîmplări asigurau adesea scenariul pentru romane populare şi piese *kabuki*, în care se puteau exploata tot dramatismul şi emoţia inerente unor astfel de situaţii. Cea mai cunoscută dintre acestea este faimoasa dramă *Chūshingura*, cunoscută în popor sub titlul de "Cei patruzeci şi şapte de *rōnini*".

Totuşi, Ōgai nu era interesat de pitorescul spectacolului. Relatarea sa dă impresie de reţinere şi realism psihologic. Cu siguranţă, evenimentele dramatice ale povestirii nu sînt denaturate. Scena introductivă, incendiul din Edo, ca şi actul final de răzbunare sînt impresionant prezentate. Aceste momente de dramatism profund sînt legate prin lungi porţiuni narative, descriind în amănunt oboseala şi descurajarea crescîndă ale celor care-şi caută dreptatea, fără izbîndă, în baza unui cod abstract care, cel puţin fiului Uhei, i se pare a fi distrugător.

Reacţiile celor trei protagonişti principali din povestire faţă de vendetă variază în funcţie de caracterul lor. Kurōemon, înţeleptul frate mai mic al celui ucis, de vîrstă mijlocie, este calm şi încrezător. Uhei, fiul, e tînăr şi nesigur de sine. Riyo, fiica, e profund emotivă şi dedicată acestui act de justiţie. Fascinaţia ultimă a povestirii constă în interacţiunea dintre cei trei, în timp ce înfruntă îndelungata şi descurajanta lor sarcină. Riyo se dovedeşte în final a avea o fire mai hotărîtă decît fratele său. Prin aceasta, ea se aseamănă cu Ichi din *"Saigo no ikku"*. Ōgai a creat prin aceste tinere femei două personalităţi ardente, puternice şi totuşi întru totul feminine, capabile să depăşească prin tărie spirituală orice obstacole din calea lor. În ciuda întîmplărilor bizare şi a detaliilor stranii din *"Gojiingahara no katakiuchi"*, portretul lui Riyo conturat de Ōgai face ca această povestire să fie de un efect surprinzător, puternic, deşi complet nesentimental.

Cea mai importantă sucursală din Edo a lui Sakai Uta no kami Tadamitsu(2), stăpînul castelului de la Himeji, din districtul Shikito, provincia Harima, se afla în fața colțului stîng al porții de la intrarea castelului din Edo. De obicei erau cîte doi samurai de gardă la tezaurul aflat aici. Totuşi, de astă dată, în zorii celei de-a douăzeci şi şasea zi a lunii a douăsprezecea a anului patru /din perioada/ Tempo (1833), trezorierul Yamamoto Sanzaemon, un slujbaş care avea cincizeci şi cinci de ani pe atunci, era de serviciu singur. Cum ajutorul de trezorier, care în mod obişnuit împărțea garda de noapte cu el fusese învoit din cauză de boală, Sanzaemon suportase solitar frigul şi singurătatea nopții. Şedea lîngă o lumînare groasă şi înaltă, a cărei flacără portocalie, care începea să pîlpîie pe măsură ce fitilul înota în ceara topită, lumina camera cam la fel cu paloarea răsăritului pătrunzînd prin fereastră. Culcuşul său era deja pregătit în cufărul de răchită folosit pentru depozitarea cuverturilor pentru noapte.

Deodată se auzi o voce de dincolo de paravan.

– Iertați-mă, domnule. Am un mesaj urgent de acasă de la dumneavoastră.

– Cine eşti?

– Sînt curierul de la cancelaria reşedinței stăpînului nostru.

Sanzaemon deschise paravanul din interior. Un curier de vreo douăzeci de ani, pe care Sanzaemon îl cunoştea din vedere, dar nu şi după nume, îi înmînă o scrisoare.

Apucînd plicul şi ghemuindu-se în fața lumînării, Sanzaemon mai întîi aranjă fitilul pentru ca acesta să lumineze mai tare. Apoi îşi luă tocul de ochelari din sîn şi-şi scoase ochelarii. Cercetă plicul; scrisul de mînă nu era nici cel al fiului său Uhei, nici cel al soției sale. Îl ținu în mînă cumva nehotărît, dar întrucît îi era fără îndoială adresat lui, tăie şi deschise plicul. Pe cînd desfăşura scrisoarea, ochii lui Sanzaemon trădau uluirea. Hîrtia era goală!

Devenind brusc atent Sanzaemon simţi o lovitură puternică în cap. Şi înainte de a-şi fi putut da seama pe de-a-ntregul de şoc, văzu picături de sînge pe hîrtie. Fusese lovit pe la spate.

În timp ce Sanzaemon bîjbîia după săbiile sale, aşezate în faţa cufărului de paie, agresorul său lovi din nou. Sanzaemon ridică în mod reflex mîna dreaptă ca să pareze lovitura. Mîna sa, retezată de la încheietură, căzu pe podea. Încercă să se ridice, cu mîna stîngă încleştată la piept.

Agresorul smulse mîna lui Sanzaemon de la piept, îl înjunghie cu un pumnal şi fugi spre verandă. Fără să se mai gîndească, Sanzaemon dădu să se ia după el. Ajunse pînă la poarta interioară, unde descoperi că duşmanul său se evaporase. Picioarele bătrînului rănit nu se puteau întrece cu cele ale tînărului agresor.

Sanzaemon începu să simtă arsura rănilor de la cap şi de la mînă şi îl cuprinse slăbiciunea. Îşi adună însă ultima picătură din puterea care i se scurgea, ca să se întoarcă în camera tezaurului, şi înainte de orice, cercetă închizătoarea seifului. Era neatinsă. "Cel puţin acesta este în siguranţă", gîndi, dar mintea începu să i se întunece; răsturnă cufărul de răchită cu mîna stîngă şi se sprijini de el. Respiraţia îi era acum profundă şi rară, în timp ce-şi pierdea cunoştinţa.

Primul care auzi zgomotul şi veni alergînd fu un ajutor de cenzor. Apoi un cenzor şi cenzorul General. Erau urmaţi de contabilul şef al *han*-ului. Fu chemat doctorul. Un curier alergă la celălalt conac al *han*-ului din Kakigara-chō, unde locuia soţia lui Sanzaemon.

Sanzaemon îşi recăpătă cunoştinţa şi răspunse limpede la întrebările funcţionarului. Nu-şi amintea să fi avut vreun duşman. Persoana care adusese scrisoarea şi îl înjunghiase era un curier de la conac pe care îl cunoştea doar din vedere. Probabil că voia banii. Rugă să se aibă grijă de problema succesiunii casei Yamamoto. Şi îi porunci fiului său Uhei să încerce să răzbune atacarea sa.

Tot timpul cît vorbi, Sanzaemon repeta: "De ce a trebuit să se întîmple asta? De ce? De ce?"...

Arma părăsită la locul faptei era o sabie furată de la postul de gardă, unde fusese lăsată cu două-trei zile în urmă de către un anume Gose, care slujea în biroul administrativ. Cînd fură chestionate gărzile, se descoperi că mesagerul pe nume Kamezo ieşise pe poartă în zori, spunînd că trebuia să predea un mesaj urgent. Kamezo era un tînăr de douăzeci de ani, care fusese recomandat de Fujiya Jisaburō, un agent de plasare a servitorilor din zona Kanda Kyūzaemon-chō Daichi. Susţinătorul său era Wakasaya Kamekichi. Cînd cercetară camera lui Kamezo, descoperiră plicuri adresate altor patru funcţionari bancari în afara lui Yamamoto, fiecare cu cîte o foaie goală înăuntru.

Era evident că acest Kamezo îşi făcuse un plan precis ca să ucidă pe unul dintre funcţionarii bancari şi să fure banii. În timp ce pieţele din Edo sufereau de o acută inflaţie datorită recoltelor proaste din Ōu şi din alte regiuni, se spunea că oamenii erau împinşi la crimă. Al patrulea an /din perioada/ Tempo a fost cel mai rău an de foamete după perioada Temmei, cînd vînzarea cu amănuntul a orezului a urcat de la 100 de *mon* la cinci *go* şi cinci *shaku*(3).

Doctorul veni şi pansă rănile lui Sanzaemon. Slujitorii săi apărură în fugă. De la conacul din Kakigara-chō veniră soţia lui Sanzaemon şi fiul său, Uhei. Uhei avea nouăsprezece ani. Întrucît Riyo, sora mai mare a lui Uhei, slujea în apartamentele doamnelor, la Hosokawa Nagato no kami Okitake(4), sosi de la conacul /familiei/ Hosokawa la Toshima-chō. Riyo avea douăzeci şi doi de ani. Soţia lui Sanzaemon era cea de-a doua soţie a sa, şi deci mama vitregă a lui Riyo şi Uhei. Sora mai mică a lui Sanzaemon, soţia unui oarecare Harada, care era vasal al lui Ogasawara Bingo no kami Sadayoshi(5), stăpînul castelului de la Shindai din Kokura, se afla la conacul /familiei/ Ogasawara din Hikakubo, în /districtul/ Azabu; din cauza distanţei, ea nu putu veni la conacul Sakai.

Sanzaemon, neluînd în seamă sfatul doctorului de a vorbi cît mai puţin, repeta întruna soţiei şi copiilor săi ceea ce spusese funcţionarilor.

Fiindcă locuinţa din Kakigara-chō era prea mică pentru a i se asigura îngrijirile cuvenite, se porunci ca Sanzaemon să fie primit de un anume Kambē, în locuinţa sa alăturată cu Hama-chō. Acesta era o rudă îndepărtată a familiei Yamamoto. Soţia lui Sanzaemon îl însoţi. Între timp, sora sa mai mică, soţia lui Harada, sosi şi ea.

Sanzaemon îşi dădu duhul în locuinţa lui Kambē, în orele dinaintea zorilor celei de-a douăzeci şi şaptea zile.

Către seara aceleiaşi zile, cîţiva funcţionari cu rang de ajutor de cenzor, însoţiţi de contabili, veniră de la conacul principal ca să facă un raport. Aceşti funcţionari primiră o declaraţie semnată de soţia lui Sanzaemon, de fiul său, Uhei şi de fiica sa, Riyo.

La recomandarea acestor funcţionari, fu trimis un ordin de la casa Sakai, înştiinţînd că Sanzaemon, deşi rănit mortal, îl urmărise pe atacatorul său pînă la poarta interioară; se poruncea "să fie înmormîntat cu onorurile cuvenite loialităţii serviciului său". Sabia găsită la locul atacului fu înapoiată de către un funcţionar fostului ei stăpîn, Gose.

În cea de-a douăzeci şi opta zi, cadavrul lui Sanzaemon fu îngropat la /cimitirul/ Henryuji, în faţa templului Asakusa, unde familia Yamamoto avea un cavou. Înaintea slujbei, Kambē împărţi lucrurile pe care Sanzaemon le avusese cu el în momentul atacului. Cele două săbii aveau să revină fiului său, Uhei, dar la rugămințile insistente ale lui Riyo, ea primi sabia cea mică a lui Sanzaemon. Cînd Uhei acceptă aceasta, ochii ei înlăcrimaţi luciră deodată de bucurie.

Un samurai trebuia să răzbune printr-o vendeta moartea unei rude ucise. Cu atît mai mult cu cît în cazul acesta fusese ultima dorinţă a lui Sanzaemon, înainte de a muri. Astfel încît familia se reuni şi, după mai multe deliberări, la mijlocul primei luni a anului 5 /al perioadei/ Tempo (1834), compuseră o cerere oficială de a întreprinde o vendeta. La aceste deliberări, cel care vorbi cu mai multă însufleţire şi nerăbdare despre realizarea vendetei fu Uhei. Era un tînăr palid, necopt, cu o constituţie slăbuţă, dar nu bolnăvicioasă. Riyo nu spuse nimic cît durară discuţiile, dar insistă să-şi pună semnătura pe petiţie. Riyo avea şi ea o faţă prelungă şi o înfăţişare comună. Văduva lui Sanzaemon participa rar la aceste discuţii din cauza vechilor ei dureri de cap, iar cînd venea, nu făcea decît să-şi exprime teama că încercarea lor de a întreprinde o vendeta ar atrage şi alte nenorociri; ea repeta obositor refrenul: "Cum de s-a putut întîmpla lucrul ăsta îngrozitor?" Soţia lui Harada de la Hisakubo şi Sakurai Sanzaemon, fratele soţului ei mort, reuşeau de fiecare dată să o consoleze, dar cu greu.

Exista totuşi un bărbat la care se gîndea întregul grup, ca să-i ajute la îndeplinirea vendetei. În acel moment se afla la Himeji şi nu putea deci participa la deliberări, dar de îndată ce primise ştirea despre moartea lui Sanzaemon, trimisese o scrisoare de condoleanţe, făgăduind ajutorul său în vendeta. La Himeji îl slujea pe Înţeleptul *han*-ului Honda Ikiri. Se numea Yamamoto Kurōemon, avea patruzeci şi patru de ani şi era fratele lui Sanzaemon, mai mic cu nouă ani.

Cînd Kurōemon primi vestea despre fratele său, înaintă imediat o cerere nobilului Ikiri spunînd că, deoarece nepotul şi nepoata sa erau implicaţi într-o vendeta, dorea să-şi lase treburile în grija fiului său Kenzo şi să li se alăture. Cum stăpînul său era nepotul acelui Honda Ikiri, care fusese făcut slujbaş al casei Sakai de către Tokugawa Yeyasu, fiind deci pătruns de codul samuraiului, el acceptă imediat cererea lui Kurōemon. Pe atunci, familia înaintase deja cererea pentru a răzbuna moartea lui Sanzaemon, dar, înainte de a fi fost aprobată oficial de către *bakufu* din Edo, Kurōemon părăsise Himeji, ducînd cu el o sabie lucrată cu fineţe şi o alocaţie de douăzeci de *ryo*, pe care o primise de la Ikiri. Aceasta era în cea de-a douăzeci şi treia zi a primei luni.

În cea de-a cincea zi a lunii a doua, Kurōemon sosi la locuinţa lui Yamamoto Uhei, la celălalt conac /al familiei/ Sakai, de la Kakigara-chō, din Edo. Uhei şi Riyo, care ceruseră învoire de la familia Hosokawa, erau descurajaţi. Simpla vedere a unchiului lor, atît de calm, de liniştit, şi totuşi clădit puternic, le dădu un sentiment de siguranţă.

– A sosit încuviinţarea? , îl întrebă Kurōemon pe Uhei.

– Nu, nu încă. I-am întrebat pe funcţionari, care au spus că nu a venit probabil pentru că mai sîntem în perioada de doliu.

Kurōemon se încruntă. După o pauză răspunse:

– Roţile mari se învîrtesc greu.

Apoi întrebă dacă terminaseră pregătirile pentru călătorie.

– O să le facem de îndată ce soseşte încuviinţarea, răspunse Uhei.

Sprîncenele unchiului său se încreţiră din nou, dar de astă dată nu spuse pentru multă vreme nimic. După ce trecu la alte subiecte, reînnodă firul discuţiei:

– Cît despre pregătiri, nu trebuie să mai aşteptaţi.

În cea de-a şasea zi, Kurōemon se duse la mormîntul fratelui său. În cea de-a şaptea zi, merse la Hama-chō, ca să-şi prezinte omagiile lui Kambē, care îl îngrijise pe Sanzaemon în ultimele sale clipe. Bătea un vînt puternic din nord-vest în acea zi şi tocmai pe cînd Kurōemon era în casa lui Kambē, izbucni un incendiu în zona Kanda. În cărţile de istorie a rămas ca Marele Incendiu din anul Calului(6). Focul s-a aprins pe la ora două după-amiaza în casa unui profesor de *koto* şi *samisen*, la Sakuma-chō 2-chome, s-a răspîndit către Nihonbanshi şi a ars pînă în zorii zilei următoare. Mai tîrziu a fost scris un poem care cuprindea versul "Scînteile din casa/ profesorului de/ *samisen* deveniră un mare incendiu". Cum Hama-chō şi Kakigara-chō erau în direcţia vîntului, Kurōemon, cînd văzu că focul înainta pe trei fronturi, alergă înapoi la Kakigara-chō, spunînd că în casa lui Kambē erau destule braţe de ajutor.

În casa /familiei/ Yamamoto, Kurōemon porunci ca toate bagajele lor pentru călătorie să fie scoase afară; pe la orele patru ale după-amiezei, întreaga reşedinţă de la Kakigara- chō era în flăcări, inclusiv casa /familiei/ Yamamoto.

Cînd izbucnise focul, Riyo alergase la conacul /familiei/ Hosokawa, locuinţa stăpînului ei, dar Toshima-chō era deja cuprinsă de flăcări. "E periculos", "Nu te băga în foc", îi striga lumea. Pînă la urmă, cum Riyo fu prinsă în înghesuiala oamenilor care fugeau de flăcări şi a privitorilor nu mai putu înainta. Ploua cu cenuşă peste mulţime. Plîngînd, Riyo plecă de la Kameichi-chō. Unchiul ei se întorsese deja de la Hama-chō şi pusese bagajele la adăpost.

Arse cea mai mare parte din Hama-chō de pe latura dinspre Yamakura, dar din fericire celălalt conac al familiei Sakai mai era încă în picioare. Cum ar fi fost prea mult să apeleze din nou la familia lui Kambē, familia lui Uhei fugi de foc pe la orele opt în dimineaţa următoare, către locuinţa lui Yamamoto Heisaku, o rudă îndepărtată.

Yamamoto Heisaku oferi o cameră nefericitei familii a lui Sanzaemon, unde toţi ai ei stătură împietriţi, ca şi cînd ar fi trăit un coşmar într-un alt coşmar. Văduva era ţintuită la pat de durerile ei de cap. Uhei şedea cu braţele încrucişate, adîncit în gînduri. Numai Riyo, deşi nu se simţea în largul ei în casa lui Heisaku, îşi păstra moralul ridicat; de îndată ce sosi ştirea, pe la prînz, despre locuinţa către care fugise soţia din familia Hosokawa, se duse imediat într-acolo să o ajute.

Cînd Riyo se întoarse în aceeaşi seară, Kurōemon îi spuse:

– Ei uite, noi oricum nu o să mai avem nevoie de o casă. Dar tu mai bine te-ai îngriji de pregătiri, pentru ca tînărul nostru stăpîn să nu răcească pe drum. Unchiul ei se referea întotdeauna la Uhei ca la "tînărul nostru stăpîn".

– Da, răspunsese Riyo şi în seara aceea începu să lucreze la îmbrăcămintea lui Uhei.

În cea de-a noua zi, Riyo ieşi să cumpere lucrurile trebuincioase pentru a termina pregătirile de drum. Kurōemon făcuse o listă cu cele necesare. În ziua aceea vîntul bătea dinspre sud şi cînd deveni neobişnuit de cald, izbucni din nou un incendiu la Himono-chō, pe la orele şase seara. Casa de la Asama-chō, care arsese în ajun, era iar în flăcări.

În cea de-a zecea zi, pe cînd vîntul rece din nord-vest începu să sufle cu putere, un nou incendiu izbucni pe la prînz la conacul de la Daimyo-koji al lui Matsudaira Hoki no kami Muneakira(7) şi se prelinse dinspre Kyobashi către Shibaguchi.

Fură şi mai multe focuri în cea de-a unsprezecea şi cea de-a douăsprezecea zi. Cum preţurile continuau să crească şi incendiile să izbucnească, locuitorii din Edo fură cuprinşi de panică. Întîmpinară greutăţi de neînchipuit chiar şi cînd au cumpărat de la negustori puţinele bunuri cerute de Kurōemon. Riyo, în pofida tuturor încercărilor, reuşea cu greu să termine pregătirile.

Într-una din zilele următoare, Kurōemon fuma o pipă, cînd observă că Riyo împletea ceva; lăsă pipa, cu o privire nedumerită.

– Pentru ce e lucruşorul ăsta? O să fie nefolositor, fiindcă tînărul nostru stăpîn e foarte înalt, spuse el.

Riyo se înroşi.

– E pentru mine, răspunse ea. Împletea jambiere şi mănuşi femeieşti.

– Ce?, se holbă unchiu-său la ea. Deci şi tu o să te antrenezi în arta războiului?

– Da, răspunse Riyo, fără să întrerupă împletitul.

– Aşa deci?!, bombăni unchiul ei şi continuă să-i arunce cîte o privire din cînd în cînd. Asta-i o prostie. E cu neputinţă să porneşti într-o călătorie care nu se ştie unde se va sfîrşi, cu o fată delicată ca tine. N-avem habar unde ne-am putea găsi duşmanul, sau cîţi ani va dura. Uhei şi cu mine trebuie să-l vînăm singuri. Mai bine o să te înştiinţăm după ce o să-l găsim.

– E adevărat că nu ştiţi unde îl veţi găsi, dar cum o să-mi daţi de ştire cînd o să aflaţi, dacă eu voi fi la Edo? Şi cum veţi aştepta pînă vin eu din Edo ca să-l ucideţi?, adăugă Riyo cu un zîmbet, scrutînd faţa unchiului cu ochii ei mari castanii, atît de nevinovaţi, şi totuşi inteligenţi.

Unchiu-său era de-acum foarte uimit.

– E adevărat că nu pot spune cu siguranţă, fiind vorba de timp şi împrejurări. Dacă va fi cumva cu putinţă, te vom chema. Mai există şi posibilitatea să nu-l găsim niciodată, şi cum ghinionul tău este că eşti fată, va trebui să te resemnezi.

– Dar, înţelege, vreau să fiu sigură că sînt acolo. Dacă spui că o femeie nu vă poate însoţi, voi veni în chip de călugăriţă.

– Bine, dar şi o călugăriţă e tot femeie, replică Kurōemon. Riyo tăcu, în timp ce lacrimile îi curgeau pe lucrul din mînă. Într-un fel, unchiul încercase să o consoleze cît putea de delicat, dar totuşi pusese capăt cu hotărîre speranţelor ei de a-i însoţi. Riyo îşi şterse ochii de lacrimi şi-şi strînse în tăcere lucrul într-un *furoshiki* aflat la îndemînă.

Sakai Tadamitsu, după ce înaintase o înştiinţare Secretarului de stat, Okubo Kaga no kami Tadazane(8) şi celor trei magistraţi municipali(9), le înmînă un document semnat şi de Marele Cenzor, adresat lui Uhei, Riyo şi Kurōemon şi care permitea vendeta începînd cu acea dată, în a douăzeci şi şasea zi a lunii a doua. Ordinul spunea: "Vă veţi întoarce de îndată ce veţi putea, după îndeplinirea intenţiei voastre; dacă vă veţi ucide duşmanul, veţi aduce cu voi o dovadă". Li se asigura şi un venit. O alocaţie fu oferită şi familiei, în lipsa lor. Deşi Riyo era inclusă în permisiune, nu i se dădu voie să se alăture acelei vînători omeneşti. Kurōemon şi Uhei porniră după ce rezolvară la Edo problema locuinţei pentru Riyo şi văduva lui Sanzaemon.

Se hotărî atunci că Riyo va sta cu familia Harada în locuinţa lor din Osagawara. La cererea ei, văduva bolnavă urma să-şi petreacă convalescenţa în casa lui Sakurai Sumazaemon, fratele soţului ei mort.

Într-un tîrziu, Kurōemon şi Uhei fură gata de drum, dar nici unul dintre ei nu văzuse vreodată faţa duşmanului lor. Sarcina lor era aproape fără speranţă, avînd doar o descriere generală ca punct de pornire, de aceea ei merseră la Fujiya Jisaburō şi Wakasaya Kanekichi, care îl recomandaseră pe Kamezo, şi le puseră felurite întrebări despre ucigaş. Dar nu se aleseră cu semne limpezi. Nici unul din ei nu-şi amintea exact cum arăta Kamezo; spuneau că se ştia că era din Kishu, dar n-ar fi putut pune mîna în foc. Singurul lucru cert era că acest Kamezo fusese la Takasaki, în /districtul/ Joshu, înainte de a sluji la reşedinţa lui Sakai.

Cam pe atunci trecu pe neaşteptate pe la Yamamoto Heisaku un bărbat. Spunea că se născuse la Asaigōri în provincia Ōmi, plecase la Edo în tinereţe şi slujise drept mesager în casa lui Sakai în acelaşi timp cu Kamezo; cîndva îl slujise şi pe Sanzaemon şi dorea să fie din nou de ajutor familiei sale. Din fericire, cum tocmai părăsise reşedinţa lui Sakai, se oferea să-i însoţească, putîndu-l recunoaşte pe duşmanul lor, dacă-l vedea. Se numea Bunkichi şi avea patruzeci şi doi de ani. Lui Yamamoto Haisaku i se păru sănătos şi neobişnuit de sincer pentru un om care trăia ca slujitor temporar.

Fu stabilită o întîlnire cu Kurōemon, care îl invită pe loc pe Bunkichi să devină slujitorul lui Uhei.

Hotărînd să pornească la drum în cea de-a douăzeci şi noua zi, de la mormîntul familiei din /cimitirul/ Henryuji, Kurōemon, Uhei şi Bunkichi îşi luară rămas bun de la Yamamoto Heisaku de la Hama-chō în cea de-a douăzeci şi opta zi şi porniră către templu. Cu excepţia văduvei, care era tot bolnavă, Riyo şi toate rudele se adunară; după ce se închinară la mormîntul lui Sanzaemon, băură pentru plecarea celor trei. Preotul stareţ al templului le servi tăiţei şi spuse în glumă, cu subînţeles: "I-am tăiat cu mîna mea." Rudele rîseră şi încercară pe rînd să o înveselească pe Riyo, care era singura abătută, înainte de a se întoarce acasă.

După ce petrecură noaptea la templu, cei trei bărbaţi porniră la drum în dimineaţa celei de-a douăzeci şi noua zile. Bunkichi mergea în urma lui Kurōemon şi Uhei, cărînd bagajele. Bazîndu-se pe informaţiile pe care le aveau despre locuinţa lui Kamezo de dinaintea slujbei sale recente, se îndreptară mai întîi către Takasaki, în provincia Kōzuke.

Deşi hotărîseră să se oprească la Takasaki, nici unul dintre ei nu simţea că aveau să-l găsească pe Kamezo acolo. Începuseră cu Takasaki pur şi simplu pentru că habar nu aveau încotro să meargă.

A-l urmări pe acel descreierat şi iresponsabil Kamezo prin provinciile Japoniei, era ca şi cum ar fi căutat un bob de orez într-un hambar: sau cu totul întîmplător ce sac de orez cerneau mai întîi. Şi totuşi, oricît de nesigur se arăta drumul din faţa lor, trebuiau să pornească de undeva. Aşa că hotărîră să desfacă primul sac de orez la Takasaki.

Cum nu găsiră nici urmă de Kamezo la Takasaki, continuară spre Maebashi, unde se afla mormîntul unui strămoş al casei Yamamoto, în templul Seijunji din Enokimachi. Vizitară locul şi se rugară pentru izbîndă. Apoi se deplasară spre Fujioka, trecură prin Sakai din provincia Musashi, şi stătură trei zile în satul Odama. După ce urcară muntele Mitsumine, făcură un legămînt faţă de zeul muntelui, Mitsumine Gongen(10). Călătoriră prin Hachiōji către provincia Kai, căutară două zile în Gunnei şi Kofu, apoi vizitară altarul de pe muntele Minobu. În provincia Shinano străbătură trecătoarea Wada de la Kamisuwa şi vizitară templul Kenkōji de la Ueda. În provincia Echigo continuară căutările trei zile la Takata, două zile la Imamachi, o zi la Kashihazaki şi Nagaoka şi patru zile la Sanjo şi Niigata. Apoi cotiră pe şoseaua spre Toyama. Această regiune fusese greu lovită de recolte proaste; cei trei călători se hrăneau cu un amestec de orz şi cartofi şi dormeau pe rogojini de paie întinse pe podeaua de lut a caselor ţăranilor. Petrecură două zile la Takayama în provincia Hida, apoi o zi la Kanayama în provincia Mino, înainte de a o apuca pe drumul de la Kiso către Ōda. În provincia Owari, căutară o zi la Inuyama, patru zile la Nagoya, apoi călătoriră pe la Tokaido spre Miya, intrară în provincia Ise prin Saga, continuară cercetările în Kuwana, Yokkaichi, Tsu şi petrecură ultimele trei zile la Matsuzaka.

Cînd stăteau într-un loc mai mult de două zile, uneori era pentru a se odihni, dar de obicei era pentru că urmăreau vreun fir anume pe care credeau că l-au prins. La Donomachi în /districtul/ Matsuzaka, era un oarecare funcţionar, cu rang de cenzor, pe nume Iwahashi, care ascultă cu multă atenţie povestirea grupului, şi verifică cu grijă unele amănunte. Cînd le împărtăşi descoperirile sale, Kurōemon, Uhei şi Bunkichi se simţiră ca şi cum li s-ar fi aprins deodată o făclie în întuneric.

Exista un negustor bogat la Matsuzaka, pe nume Fukanoya Sahē. Un oarecare pescar pe nume Sadazaemon din Sotomachi, pe insula Uranage, /districtul/ Kumano, în provincia Kii, aducea peşte acestui Sadazaemon. Totuşi, încă de cînd primul fiu al lui Sadazaemon, încă un flăcăiandru, plecase de acasă spre Edo şi nu mai scrisese niciodată, Fukanoya îşi pusese nădejdile în cel de-a doilea fiu al lui Sadazaemon, Sadasuke. Dar în cea de-a douăzeci şi una zi a acestui an, Kamezo, îmbrăcat în zdrenţe, se întorsese şi îl căutase, povesti Fukanoya. Fukanoya îi spusese:

– Nu pot primi un fiu atît de nerecunoscător ca tine, fără să-l înştiinţez pe tatăl tău.

Cînd Kamezo părăsi abătut prăvălia lui Fukanoya, cineva observase:

– Ăsta e Kamezo din Kishu; arată de parcă ar fi fugit din Edo, după o faptă necurată.

După cum îi spusese mai tîrziu lui Fukanoya, Kamezo se dusese apoi la unchiul său din partea mamei, Rinsuke, în satul Ningo din /districtul/ Kumano şi întrebă dacă putea să tragă acolo; unchiul său îi spuse că era prea sărac ca să-l primească şi îl imploră să se întoarcă în casa tatălui său, Sadazaemon. Aşa încît Kamezo se pare că s-ar fi întors pînă la urmă la tatăl său, după ce văzuse că fusese respins atît de o cunoştinţă îndepărtată, cît şi de o rudă. Se întoarse în casa lui Sadazaemon în cea de-a douăzeci şi opta zi.

La mijlocul lunii a noua, la Sadazaemon ajunse un zvon de la Matsuzaka, conform căruia Kamezo revenise "după ce avusese nişte încurcături la Edo". Cînd fu întrebat de tatăl său, Kamezo recunoscu că rănise un samurai. Atunci Sadazaemon şi Rinsuke aranjară pentru Kamezo să devină călugăr pe muntele Kōya. Tatăl şi unchiul său însoţiră pe proaspăt-rasul Kamezo pînă la Miurazaka şi-şi luară rămas bun de la el în cea de-a nouăsprezecea zi a acelei luni. Pe atunci, Kamezo era îmbrăcat într-un strai gros de bumbac în carouri brune, legat cu un *obi* de bumbac, pantaloni albaştri închis şi jambiere. Avea un *ryo* în pungă.

Kamezo se opri în casa unui oarecare Matabe din satul Kiyomizu, în apropierea muntelui Kōya, în cea de-a douăzeci şi noua zi şi rămase pînă la urmă acolo şi cea de-a douăzeci şi treia zi din cauza ploii. Urcă muntele Kōya în cea de-a douăzeci şi patra zi. Descoperi acolo persoane care îl cunoşteau. În timpul nopţii celei de-a douăzeci şi şasea zile coborî muntele şi fu văzut de cineva la Hashimoto. După aceea, urmele i se pierdură. S-ar fi putut s-o fi apucat către Shikoku.

Cînd auziră aceste amănunte de la Inspectorul Iwahashi din Matsuzaka, nu mai rămase în mintea lor nici o îndoială că acest proaspăt călugăr Kamezo, fiul lui Sadazaemon era duşmanul lor. Uhei spuse că ar trebui să o ia de îndată spre Shikoku. Dar Kurōemon respinse ideea, spunînd că presupunerea după care

Kamezo o luase spre Shikoku era neîntemeiată; el sugeră să continue mai întîi să caute prin preajmă, putînd merge mai tîrziu la Shikoku, dacă nu apărea nimic.

Kurōemon, Uhei şi Bunkichi părăsiră Matsuzaka şi merseră la altarul din Ise, ca să se roage pentru îndeplinirea cu succes a misiunii lor. De acolo trecură prin Seki, pe la Tokaido către Osaka, în provincia Settsu, unde îşi desfăşurară căutările timp de douăzeci şi trei de zile. În acest timp sosi o înştiinţare de la Matsuzaka, cum că Sadazaemon avusese o cădere nervoasă şi murise de grija fiului său. Apoi plecară mai departe spre provincia Harima, trecînd prin Nishinomiya şi Hyōgo, merseră de la Akashi la Himeji şi stătură trei zile la un han din Uomachi. Deşi casa fiului său se afla acolo, Kurōemon îşi pusese în gînd să nu se oprească, pînă ce nu aveau să-şi atingă ţelul. De acolo pătrunseră în provincia Bizen, trecură prin Okayama şi traversară în sfîrşit cu barca, de la Shimayama la Shikoku, în cea de-a şaisprezecea zi a lunii a şasea. Uhei, deşi părea încă de la Matsuzaka puţin nemulţumit de drumul ales de Kurōemon pentru căutări, îl urmase totuşi pe unchiul său, dominat de puternica voinţă şi perseverenţă a acestuia. Deodată voia-bună îi reveni şi vorbi tot timpul în barcă peste noapte, pînă în zori.

Barca ajunse la Marugame, în provincia Sanuki, în dimineaţa celei de-a şaisprezecea zile. Bunkichi fu trimis să ia bagajele de la Matsuo, în timp ce ceilalţi urcau muntele Sōzu ca să se roage la zeul muntelui. La altar un pélerin le spuse că văzuse la Marugame un preot care arăta ciudat şi care era din altă regiune. Uhei coborî muntele în miez de noapte, simţind că îşi găsiseră în sfîrşit duşmanul. Cînd se întoarse la Marugame, îl chemă pe Bunkichi de la Matsue să se uite la călugărul cel suspect, dar se dovedi că era altcineva.

Auzind că la Dōzan în provincia Iyo era o vizuină de tîlhari din diferite provincii, grupul îşi îndreptă cercetările timp de două zile în munţii de-acolo. Apoi încercară alte două zile la Saijō şi petrecură încă două zile la Koharu şi Imabari, înainte de a călători de la Matsuyama la izvorul fierbinte de la Dōgo. Uhei, care avusese febră în timpul drumului, începu să sufere de crampe la stomac, iar Bunkichi de diaree, aşa că rămaseră cincizeci de zile în convalescenţă la Yumachi. Întrucîtva vindecaţi, căutară două zile prin Nakaōsu şi merseră mai departe la Yahatahama unde Uhei, care reîncepuse să călătorească, deşi tot mai suferea de urmările bolii, îşi pierdu puterile şi se îmbolnăvi din nou. Trebuiră să se oprească pentru alte cinci zile, înainte de a lua o barcă spre Kyushu. Drumul la Shikoku fusese în zadar.

Barca trase la bariera cu vamă din Saga, în provincia Bungo.

Intrară în provincia Higo prin Tsuisaki, merseră să se roage la altarul de pe muntele Aso şi la mormîntul strămoşesc al lui Katō Kiyomasa din Kumamoto(11), căutară cîte trei zile în Kumamoto şi Takahashi, apoi traversară cu barca la Shimabara, în provincia Hizen. După două zile plecară la Nagasaki. În cea de-a treia zi la Nagasaki auziră că un călugăr, a cărui descriere se potrivea cu Kamezo, fusese văzut la Shimabara, aşa că se întoarseră pe acelaşi drum şi mai petrecură cinci zile răscolind Shimabara. Apoi reveniră pentru trei zile de căutări la Kumamoto, două zile la Udo, o zi la Yatsushiro şi două zile la Nankunjuru, înainte de a o lua către portul din jos de Unzendake, în provincia Hizen. Un bărbat care călătorea de la Nagasaki le povesti despre un călugăr, a cărui înfăţişare semăna cu cea a duşmanului lor. Kanzenji este unul dintre templele Ikko din Chikugomachi în /districtul/ Nagasaki; acolo sosise un tînăr călugăr de vreo douăzeci de ani, care preda arta mînuirii suliţei, spuse acela. Aşa că se îmbarcară înapoi spre Nagasaki.

Ajunseră la Nagasaki în dimineaţa celei de-a opta zi a lunii a unsprezecea, traseră într-un loc numit Kamiya de lîngă chei şi îl întrebară pe un anume Fukada, primarul oraşului, despre omul pe care îl căutau. Ceea ce auziră aici mai curînd le confirmă bănuielile despre călugărul oaspete de la Kanzenji. Anume că acest călugăr se născuse la Kishu şi pentru a evita să fie văzut, nu se ştia din ce motiv, stătea numai în templu. Bunul Fukada le puse la dispoziţie doi poliţişti, ca să se asigure că acest călugăr urmărit nu le va scăpa din mînă. Un anume Ogawa, care preda arta mînuirii sabiei la templu, auzind relatarea primarului, se oferi să meargă ca martor şi dacă era nevoie, să fie de ajutor în vendeta.

Kurōemon şi Uhei înaintară o cerere către stareţul templului, ca să devină elevi ai călugărului, dîndu-se drept samurai din casa Ōmura, care doreau să înveţe arta aruncării cu suliţa. Călugărul acceptă şi le transmise să vină a doua zi dimineaţa. Kurōemon şi Uhei, arzînd de nerăbdare, merseră la Bunkichi la templu, urmaţi de către Ogawa şi cei doi poliţişti. Bunkichi urma să le facă semn cînd avea să-l recunoască pe duşman, dar se dovedi că acel călugăr nu semăna deloc cu Kamezo. Cînd găsiră în sfîrşit un pretext ca să iasă din această situaţie neplăcută, se simţiră cu toţii frustraţi, dar Uhei era cel mai descurajat.

După ce-i mulţumiră lui Fukada, lui Ogawa şi celor doi poliţişti, grupul plecă din Nagasaki, petrecu o zi la Ōmura şi se reîntoarse la Saga.Kurōemon suferea de dureri de picioare şi trebuia să meargă cu un toiag. Căutară cinci zile la Kurume în provincia Okugo. În provincia Chikuzen, făcură mai întîi un pelerinaj la altarul Tenmangu din Dazaifu, ca să se roage zeului Sugawara Michizane, petrecură două zile la Hakata şi Fukuoka şi părăsiră Kyushu pe apă, de la Kokura, în provincia Buzen.

Vasul lor ajunse la Shimonoseki în provincia Nagato, în cea de-a şasea zi a lunii a douăsprezecea. Ningea. Durerile de picioare ale lui Kurōemon se înrăutăţiseră treptat. Pînă la urmă, la insistenţele lui Uhei şi ale lui Bunkichi, se hotărî ca el să se întoarcă pentru un timp la Himeji. Fără tragere de inimă, Kurōemon îşi rezervă locul pentru traversarea cu vasul de la Shimonoseki şi sosi la Muranotsu în provincia Harima, în dimineaţa celei de-a douăsprezecea zile a lunii a douăsprezecea. Fu găzduit în casa /familiei/ Inadaya în oraşul Hira, sub zidurile castelului din Himeji. Pînă ce nu se îndeplinea vendeta, nu avea să se întoarcă în casa fiului său.

După ce-l conduseră pe Kurōemon, Uhei şi Bunkichi plecară şi ei din Shimonoseki în cea de-a zecea zi a lunii a douăsprezecea. Petrecură două zile la Miyaichi în provincia Suhō, şi continuară prin Murozumi către Kintaibashi, în /districtul/ Iwakuni. Cercetară Kintaibashi timp de trei zile, înainte de a se îmbarca pentru Miyajima, în provincia Aki. După opt zile la Hiroshima, intrară în provincia Bingo, unde continuară să adulmece timp de şaptesprezece zile la Onomichi şi Tomo şi două zile la Fukuyama. De acolo trecură prin Okayama în provincia Bizen şi se întoarseră la Himeji şi la Kurōemon.

Uhei şi Bunkichi se reîntîlniră cu Kurōemon în cea de-a douăzecea zi a primei luni din /anul/ Tempo 6 (1835). Chiar atunci, un anume Taniguchi, preot shintoist de la muntele Kōgen, le povesti despre un cerşetor care arăta cam suspect. Kurōemon îl trimise pe Bunkichi să vadă dacă îl recunoaşte. Se spunea că cerşetorul era din Iwami. Dăduse de bănuit pentru că avea două săbii. Dar nici acela nu se dovedi a fi omul căutat.

Întrucît pe Kurōemon tot îl mai dureau picioarele, Uhei şi Bunkichi plecară din Himeji în cea de-a doua zi a lunii a doua şi ajunseră la Osaka după trei zile. Se instalară la /hanul/ Tsunokuniya din Owaza-okuhi-machi. Totuşi, după ce-i petrecu, durerile de picioare ale lui Kurōemon se mai potoliră şi în cea de-a patrusprezecea zi plecă din Himeji, călători pe mare de la Akashi şi îi ajunse din urmă la Osaka.

În perioada cînd cei trei foloseau /hanul/ Tsunokuniya ca punct de plecare de unde să îşi continue cercetările, li se terminară banii. Cu ajutorul proprietarului hanului, Kurōemon deveni maseur, iar Bunkichi "preot al lui Awashima". Kurōemon se gîndea că ar putea avea aptitudini de maseur, deoarece se pricepea la judo. "Preot al lui Awashima" nu însemna a-l sluji pe zeu la altar. O asemenea persoană era un cerşetor care hoinărea sunînd dintr-un clopoţel, cu o miniatură a altarului şi alte obiecte atîrnate, ca de exemplu o păpuşă-maimuţă îmbrăcată în mătase roşie, agăţată de gît.

Kurōemon şi Uhei simţeau că nu mai puteau să-l implice pe Bunkichi în căutările lor zadarnice.

– Pînă acum, spuseră ei, "n-am fost în stare decît să împărţim culcuşul şi hrana noastră cu tine, fără să-ţi plătim pentru generoasele tale servicii. Ai fost slujbaş numai cu numele, dar tu ne-ai slujit şi urmat cu credinţă. Am străbătut deja aproape toată Japonia, dar duşmanul nostru încă ne scapă. În ritmul în care înaintăm, nu ştim dacă o să ne atingem ţelul vreodată. Am putea sfîrşi ca nişte cîini, pe drum, fără să ne fi răpus duşmanul. Cuvintele sînt neîndestulătoare pentru a preţui devotamentul tău, dar nu putem să te mai înşelăm. Nu putem să-ţi cerem să ne însoţeşti mai departe. Deşi nu l-am văzut niciodată pe duşmanul nostru şi vom fi pierduţi fără tine, va trebui să ne descurcăm cumva. Nu putem decît să ne încredinţăm soarta cerului şi să aşteptăm să vină şi ziua noastră. Eşti un om de o cinste fără egal şi vei putea să te căpătuieşti de aici încolo dacă intri în serviciul vreunui *daimyo*. Acum te rugăm să-ţi iei rămas bun de la noi".

Bunkichi ascultă cu capul plecat, în timp ce lacrimile îi şiroiau pe obraz. Îşi ridică apoi capul şi-l privi pe Kurōemon cu ochi mari, care străluceau ciudat.

– Mi-ar fi cu neputinţă, spuse dintr-o răsuflare. Apoi, cu adîncă emoţie, care aproape că-l împiedica să vorbească, reuşi să răspundă astfel: Nu consider aceasta o slujbă oarecare. Cînd participi la o vendeta, viaţa ta nu-ţi mai aparţine. Cîndva s-ar putea să vă atingeţi ţelul, dar dacă se întîmplă ca duşmanul vostru să fie apărat de mai mulţi oameni de teapa lui, care încearcă să vă ucidă pe voi, trebuie fie să mor luptînd alături de voi, fie să fug, ca să pun la cale o a doua vendeta pentru voi. Cîtă vreme pot, chiar dacă mă alungaţi, vă voi urma din umbră.

Kurōemon rămase fără cuvinte. Uhei fu mult îmbărbătat. După aceasta, cei trei bărbaţi părăsiră /hanul/ Tsukokuniya, pentru a găsi o gazdă mai ieftină. Cum n-aveau habar încotro s-o apuce, hoinăriră prin oraş în fiecare zi, rugîndu-se pentru ajutorul zeilor şi al lui Buddha, căci asta tot era mai mult decît nimic.

Între timp izbucnise o epidemie la Osaka şi hanul ieftin în care stăteau era plin de bolnavi care tuşeau. La începutul lunii a treia Uhei şi Bunkichi se molipsiră şi fură ţintuiţi la pat cu febră. Cu puţinii bani pe care îi primea Kurōemon, cei trei nu puteau decît să-şi permită un mic bol de zeamă de crupe o dată pe zi. Tocmai pe cînd Uhei şi Bunkichi dădeau semne că ar putea să se însănătoşească, pe la începutul lunii a patra, Kurōemon fu doborît de febră. Deşi robust, fu lovit mai tare decît ceilalţi, din cauza vîrstei. Chemară un doctor bun, care spuse că suferea de gripă. Avea febră mare şi striga mereu delirînd:"Stai! Te-am prins! "

În timp ce Bunkichi încerca să-l domolească pe hangiul furios şi să-l ajute pe bolnav, Kurōemon, datorită constituţiei sale puternice, îşi reveni. Destul de curînd, avînd în vedere gravitatea febrei sale, se însănătoşi.

După restabilirea lui Kurōemon, Bunkichi, din nou membru al grupului, avu un alt motiv de îngrijorare. Uhei, a cărui dispoziţie se schimba de obicei cu uşurinţă, începu să dea semne de mare oboseală nervoasă în urma bolii.

Tînărul era liniştit din fire. Deoarece nu dădea impresia de om cu experienţă sau cu o minte ascuţită, Kurōemon îl poreclise *wakadono*, "tînărul nostru stăpîn". Acest tînăr stăpîn începu acum să reacţioneze puternic la orice, îl mişca de pildă pînă şi un fir subţire de iarbă în bătaia vîntului; în asemenea împrejurări, faţa sa, de obicei palidă, devenea stacojie şi vorbea repezit, ca un cu totul alt om. Cînd îi trecea toana asta, starea sa cădea în partea cealaltă, cu posomorală, cu capul plecat, braţele încrucişate, buzele strînse.

Kurōemon şi Bunkichi se obişnuiseră cu această schimbare de fire dar acum Uhei suferea o transformare şi mai radicală. Devenise tot timpul nervos şi iritabil. Se agita şi păşea încoace şi-ncolo tot timpul.

Uneori obişnuia să vorbească fără întrerupere, cînd era bine dispus, dar nici asta nu se mai întîmpla acum. Era înclinat mai degrabă spre o tăcere împietrită. Din cauza recentei sale iritabilităţi, îl supăra cel mai neînsemnat lucru. Chiar fără să fie provocat, sărea în sus cu bună ştiinţă la vreo vorbă scăpată, ca să-şi verse năduful. Odată ostilitatea sa consumată, se plîngea şi sta îmbufnat, fără să-şi dea pe faţă adevăratele simţăminte.

După ce starea aceasta se menţinu vreo două-trei zile, Bunkichi îi spuse lui Kurōemon:

– Tînărul stăpîn pare atît de schimbat, nu-i aşa? Bunkichi îl numea întotdeauna pe Uhei "tînărul stăpîn".

Kurōemon, rîzînd aparent nepăsător, nu-l luă în seamă:

– Tînărul nostru stăpîn? O masă bună îi va aduce înapoi buna dispoziţie.

Diagnosticul lui Kurōemon nu era departe de adevăr. Fiind mereu împreună, cei trei bărbaţi nu-şi dădeau seama în ce măsură regimul lor sărăcăcios, boala şi umblatul îndelungat încrustaseră epuizarea pe feţele lor, făcîndu-i aproape de nerecunoscut faţă de cei care plecaseră din Edo cu cîtva timp în urmă.

În dimineaţa de după această conversaţie, pe cînd ceilalţi locatari ai hanului se duseseră la treburile lor, Uhei se apropie şi îngenunche în faţa lui Kurōemon. Părea că vrea să spună ceva, dar tăcea.

– Ce te frămîntă? , întrebă unchiul său.

– M-am tot gîndit.

– Ei bine, nu-i nevoie s-o ţii secret.

– Unchiule, crezi că ne vom găsi vreodată duşmanul?

– Asta e ceva ce nici tu, nici eu nu putem prezice cu siguranţă.

– Poate că nu. Păianjenul îşi ţese pînza şi aşteaptă să cadă vreo insectă în ea. Cum orice insectă e bună, el aşteaptă cu răbdare. Pînza e fără rost dacă păianjenul încearcă să prindă o anumită insectă. Eu nu mai suport... să aştept în felul ăsta şansa de unu la un milion.

– Dar noi nu aşteptăm pur şi simplu, nu-i aşa? Umblăm după el peste tot.

– L-am căutat cu siguranţă peste tot...începu Uhei, recăzînd în tăcere.

– Da, într-adevăr. Dar ce te frămîntă? Orice-ar fi, dă-i drumul, spune-o.

Uhei continua să-l privească ţintă pe unchiul său. După un răstimp spuse:

– Unchiule, noi am tot căutat. Dar am putea continua aşa la nesfîrşit, fără să-l găsim. S-ar putea să nu intre în plasa păianjenului, s-ar putea să nu dăm de el oricît de mult l-am căuta. Îmi ies din fire cînd mă gîndesc la posibilitatea asta. Mă înnebuneşte. Uhei veni şi mai aproape:

– Unchiule, cum poţi să-ţi păstrezi siguranţa?

Kurōemon îşi concentră toată atenţia, ascultînd mărturisirea aceasta.

– Aşa deci, încep să te bîntuie îndoielile? Ascultă-mă bine. S-ar putea să fie cum spui tu, dacă soarta ne e potrivnică, sau dacă zeii şi Buddha ne părăsesc. Dar vom continua să căutăm atîta timp cît ne vor mai ţine picioarele. Cînd ne vom îmbolnăvi vom sta la pat şi vom aştepta. Dacă zeii şi Buddha vor fi de partea noastră, îl vom găsi într-o bună zi. S-ar putea ca noi să dăm peste el sau ca el să vină la noi în timp ce sîntem bolnavi.

Un zîmbet uşor dispreţuitor flutură pe faţa lui Uhei:

– Unchiule, chiar crezi că zeii şi Buddha ne vor ajuta?

Deşi Kurōemon era un samurai perseverent, se simţi încolţit cînd auzi acele vorbe.

– Asta n-o ştie nimeni, spuse el. Numai zeii şi Buddha.

Reacţia lui Uhei fu ciudat de nesinceră şi foarte diferită de iritabilitatea lui obişnuită.

– Poate că nu. Zeii şi Buddha sînt de nepătruns. Ca să-ţi spun adevărul, cred că n-o să mai continui. O să-mi urmez propria mea cale.

Kurōemon îi întoarse privirea încruntat, sîngele năvăli în obrajii săi scobiţi, pumnii i se încleştară.

– Aşa deci! Abandonezi răzbunarea tatălui tău?

Uhei zîmbi vag. Părea că-i face plăcere că-l înfuriase pe veşnic blîndul său unchi.

– Nu, nu o abandonez. Kamezo e duşmanul pe care-l urăsc. Dacă o să dau de el, o să-l distrug. Dar cum atît căutarea cît şi aşteptarea sînt deopotrivă nişte prostii, o s-o las baltă pînă cînd o să-l întîlnesc. Cum nu pot să continui o vendeta făţişă, n-o să-mi mai fie necesară participarea voastră. Dacă-mi va fi sortit să-mi aflu duşmanul, îl voi găsi oricum pînă la urmă. Nu voi avea nevoie de cineva ca să mi-l arate. De acum încolo, te rog ia-l pe Bunkichi drept propriul tău vasal. Eu o să plec în curînd...

Supărarea lui Kurōemon se risipi tot atît de repede pe cît se stîrnise; reveni la blîndeţea sa obişnuită, ascultîndu-şi nepotul.

Dar acest unchi, care se pricepea să facă lumină în orice problemă căzu acum într-o dispoziţie sumbră.

În timp ce Uhei se scula de la locul său şi cobora de pe veranda hanului, unchiul său îi strigă:

– Aşteaptă! Aşteaptă! Dar Uhei dispăruse deja. Kurōemon nu-şi dădu seama că Uhei tocmai plecase pentru totdeauna.

Cînd Bunkichi se întoarse seara, Kurōemon îi ceru să-l caute pe Uhei prin preajmă. Merse în locurile unde Uhei obişnuia să joace *shogi* cu tinerii. La început, Uhei fusese în aceste locuri ca să vadă dacă putea găsi ceva informaţii despre duşman; pe urmă continuă să meargă acolo, doar ca să-şi mai treacă timpul stînd la taifas. Bunkichi făcu ocolul acestor locuri de petrecere. Dar nici urmă de Uhei. În noaptea aceea, Kurōemon veghe pînă tîrziu, aşteptînd întoarcerea lui Uhei, dar acesta nu mai veni.

În timp ce-l căuta pe Uhei, Bunkichi auzi de o ghicitoare de la altarul Tamatsukuri Hoku Inari. Tinerii din împrejurimi spuneau cum vindecase pe ruda bolnavă a cutăruia şi cum putea să ghicească pe unde se afla copilul pierdut al cuiva. Bunkichi îi împărtăşi vestea lui Kurōemon şi a doua zi făcură baie, se curăţară şi plecară la /altarul/ Tamatsukuri. Aveau de gînd să întrebe atît de locul unde se afla duşmanul, cît şi încotro o apucase Uhei.

Pe cînd ajungeau în faţa altarului Inari, văzură o mare mulţime de oameni care intrau şi ieşeau. Înlăuntrul porţii mulţimea tălăzuia înainte şi înapoi printr-un tunel format dintr-un şir aparent nesfîrşit de *torii*. În jurul templului, erau ceainării, chioşcuri cu dovleac dulce şi cu *sake*. Pe cele două părţi ale şirului de *torii* erau prăvălii cu păpuşi şi corturi, unde se puteau vedea piese de teatru scurte. Se îndreptară pe sub *torii* către altarul propriu-zis. Un preot shintoist aştepta donaţii şi primea monedele oferite, în schimbul unor cartonaşe numerotate. El chema înăuntru vizitatorii cu probleme deosebite, în ordinea acestor cartonaşe.

Bunkichi oferi toţi banii pe care-i avea în pungă. Totuşi, numărul său nu fu strigat, deşi îşi aşteptă rîndul pînă la căderea nopţii. Nu mîncă nimic toată ziua, dar nici nu-şi dădu seama că stomacul îi era gol. Cînd se înnoptă, preotul apăru şi anunţă:

– Cei ale căror numere nu au fost strigate să se întoarcă mîine dimineaţă.

A doua zi dimineaţa, Bunkichi reveni la altar înainte de răsăritul soarelui. Deşi mai erau şi alte numere înaintea lui Bunkichi, aceia nu veniseră încă, aşa că fu chemat mai devreme decît spera. Pe cînd Bunkichi aştepta răspunsul rugîndu-se cu fruntea în ţărînă, preotul – din nou mai iute decît îşi închipuise – reapăru cu mesajul: "În ceea ce priveşte prima persoană pe care o cauţi, trăieşte de astă-primăvară în oraşul înfloritor al provinciilor din est; în ce priveşte cea de-a doua, nu este nici un răspuns".

Bunkichi alergă înapoi de la Tamatsukuri ca să-i povestească lui Kurōemon mesajul de la altar.

Kurōemon îl ascultă pe Bunkichi şi spuse:

– Aşa deci. Oraşul înfloritor din provinciile de est trebuie să fie Edo, dar oricît de leneş ar fi Kamezo, nu cred că e atît de nebun încît să se întoarcă acolo. Poate să-i fi ajuns într-adevăr la ureche că sîntem pe urmele lui, dar cum şi celelate rude ale noastre îl pîndesc, nu e de crezut că s-ar fi întors la Edo. Poate că te-a înşelat preotul de la altar. Şi cînd a spus că nu cunoaşte locul unde se află a doua persoană, poate încerca să obţină încă o donaţie.

Bunkichi, care luase mesajul de la altar foarte în serios, îl întrerupse pe Kurōemon, spunîndu-i că nu trebuia să nutrească asemenea bănuieli, ci să creadă mesajul.

– Nu vreau să-l contrazic pe Inari-sama. Dar nu prea cred că s-ar întoarce Kamezo la Edo.

Pe cînd stăteau de vorbă, sosi hangiul. Tocmai fusese chemat la reşedinţa stăpînului său, ca să ridice o scrisoare de la Edo adresată lui Yamamoto. Kurōemon luă scrisoarea. Era adresată lui Yamamoto Uhei-dono, Yamamoto Kurōemon-dono, de la Sakurai Sumazaemon. Hangiul şi Bunkichi, cel din urmă încercînd să păstreze eticheta, ca vasal al lui Kurōemon, nu se puteau stăpîni să nu se uite peste umărul acestuia, în timp ce întindea în faţa sa hîrtia scrisorii de la Sumazaemon. Kurōemon citi cu nerăbdare scrisoarea, aşteptîndu-se la vreo nenorocire.

După ce grupul plecase urmărind răzbunarea, văduva lui Sanzaemon îşi petrecu convalescenţa în casa fratelui soţului său, Sakurai Sumazaemon. Lovitura morţii lui Sanzaemon se mai atenuase şi în atmosfera liniştită a noii sale locuinţe durerile ei de cap aproape că dispăruseră. Sumazaemon o trata cu multă bunătate, dar întrucît depindea întru totul de generozitatea sa, încercă să-şi facă rost de vreo slujbă care să nu o obosească prea tare şi intră pînă la urmă în serviciul soţiei Maestrului de Ceremonii

[redacted]

Ōsawa Ukyō Tayū Motoaki, în partea dinspre Manaitabashi a /rîului/ Ogawamachi.

Riyo, sora mai mare a lui Uhei, după ce se dusese să locuiască la ginerele mătuşii sale, Harada, începuse să tăifăsuiască cu bătrînele care vindeau seminţe de anason cînd mergea la mormîntul tatălui ei, în speranţa de a obţine vreo informaţie despre locul unde se afla duşmanul său. Astfel petrecu anul de doliu. Gîndindu-se că dacă slujea cîte două luni în mai multe locuri, ar da cu siguranţă de vreun fir, se angajă mai întîi într-o locuinţă din Honji. Locuinţa fiind cea a unei rude îndepărtate, era de folos, la multe treburi, bucurîndu-se totodată şi de un statut aparte, ceva între servitoare şi un oaspete al familiei. Apoi, cum mătuşa sa paternă o slujea pe soţia din familia Hori din Akasaka, merse acolo să o ajute. Mai apoi sluji într-o familie din Azabu. De acolo plecă la o rudă îndepărtată dintre slujbaşii lui Honda Tatewaki, ce fusese slujbaş direct, retras de-acum, al shogunului ce locuia la Yumichō, în /districtul/Hongo. Schimbîndu-şi locul de muncă în felul acesta, intră pînă la urmă în serviciul lui Sakai Kamenoshin, alt vasal, retras acum, al familiei Tokugawa din Ochanomizu, în primăvara lui 1835. Această soţie era fiica lui Sakai Iwa no kami Tadamichi din Asakusa.

Atît văduva cît şi Riyo erau cu atenţia trează să prindă vreo vorbă despre duşmanul lor. Riyo, mai ales, îşi dădea toată osteneala, de dimineaţa pînă seara, ca să descopere vreo urmă, dar eforturile ei se dovediră cu totul zadarnice. Nu venea nici o veste de la Kurōemon şi Uhei şi, cum nu erau noutăţi nici din partea lor, simţămîntul de neajutorare, în timp ce continuau să stea la Edo, ajunse la culme.

Zilele şi lunile trecură, pînă la începutul lunii a cincea a anului 1835. Într-o bună zi, Sakurai Sumazaemon se duse să se roage la /templul/ Kannon din Asakusa şi îşi bea ceaiul într-o ceainărie. Ploaia, care se oprise un timp, începu să toarne cu găleata. Doi bărbaţi, care arătau a jucători de noroc, căutau adăpost sub streaşina ceainăriei, ca să nu se ude leoarcă. Aşteptînd să treacă vremea, începură să discute.

– Voiam să-ţi spun, dar am tot uitat. Aseară, ca să scap de ploaie, ca şi acum, şedeam ghemuit în faţa uşii prăvăliei de *sake* din Kanda, cînd un individ a venit în fugă, căutînd adăpost. Nu-mi puteam crede ochilor. Mi s-a părut că era Kame, care muncea la familia Sakai. Întrebîndu-mă dacă ar fi îndrăznit să se întoarcă, am strigat: «Kame!» S-a întors imediat spre mine, dar apoi a răspuns: «Vă înşelaţi, numele meu este Tora» şi a plecat alergînd, deşi încă ploua tare.

– Deci şobolanul s-a întors la Edo, nu-i aşa? spuse al doilea bărbat.

Auzind acestea, Sumazaemon îi întrebă pe cei doi despre ce Kame vorbeau. Se intimidară că erau interogaţi de un samurai, dar primul îl identifică pe Kame drept slujitorul Kamezo care comisese o crimă în casa Sakai şi apoi fugise la sfîrşitul anului trecut. Totuşi, pînă la urmă, omul începu să vorbească evaziv, spunînd:

– Cum nu l-am zărit decît o clipă, s-ar putea să fi fost într-adevăr altcineva cu numele Tora.

Presupunînd apoi că ar fi fost zadarnic să mai insiste, acum că-şi schimbaseră povestea, şi temîndu-se să nu-şi dea bănuielile la iveală, alertîndu-l astfel pe Kamezo să fugă din Edo din nou, Sumazaemon îi lăsă în pace pe cei doi cu nepăsare, fără să-şi trădeze intenţiile.

Scrisoarea pe care o primi Kurōemon la Osaka aducea această veste de la Sakurai, după care Kamezo fusese văzut în Edo.

Bunkichi merse de îndată la Tamatsukumi, ca să mulţumească zeului altarului. Kurōemon aşteptă întoarcerea lui Bunkichi, apoi se despărţiră, ca să facă cercetări la toate porţile de ieşire din Osaka. Apoi căutară vreo urmă de-a lui Uhei la staţiile de odihnă ale palanchinelor de pe şosele şi la agenţiile maritime din port. Dar nu găsiră nimic.

Kurōemon hotărî să renunţe la căutarea lui Uhei şi se pregătiră să plece la Edo. Deşi banii lor de călătorie se terminaseră cu desăvîrşire, nu se atinsese de rezerva de mîncare, nici de îmbrăcăminte, sau de săbiile sale. Kurōemon se îmbrăcă în straie de bumbac albastru deschis, necăptuşite, legate cu un *obi* Kokura brun, îşi puse o haină de in albastru cu puncte albe şi cele două săbii. Ascunsă sub hainele sale se găsea o pungă de păr de cămilă castanie, un sac ţesut din bumbac cenuşiu şi o pereche de cătuşe. Bunkichi purta şi el cătuşe, sub un strai necăptuşit, albastru deschis, legat cu un *obi* Kokura albastru ca cerul.

După ce plătiră hangiului şi se opriră să-şi ia rămas bun de la Tsunokuniya, Kurōemon şi Bunkichi se îmbarcară noaptea, de la Fushimi, cu destinaţia Tsu, în cea de-a douăzeci şi opta zi a lunii a şasea. În afara unei jumătăţi de zile, cînd fură reţinuţi la Sakanoshita de un vînt puternic, în cea de-a treizecea zi, ajunseră la Shinagawa fără alte neplăceri, în cea de-a unsprezecea zi a lunii a şaptea.

Cei doi bărbaţi părăsiră hanul de la Shinagawa înaintea zorilor zilei următoare, pornind spre templul Henryūji din Asakusa, unde se rugară la mormîntul lui Sanzaemon. Apoi se întîlniră cu primul preot al templului şi-şi odihniră trupurile ostenite de drum întreaga noapte.

A doua zi era sărbătoarea Bon, zi în care rudele lor aveau să vină să se închine la mormînt. Kurōemon interzise preotului să le destăinuie că se întorseseră, apoi se ascunse cu Bunkichi în încăperile acestuia. Cînd preotul îi întrebă de ce, Kurōemon răspunse doar:

– Planul nostru trebuie neapărat să fie secret, apoi schimbă vorba.

Cele care veniră la mormînt fură soţiile lui Harada şi Sakai; nici văduva lui Sanzaemon, şi nici Riyo, care slujea în locuinţe de samurai pe vremea aceea, nu fură libere să vină.

Spre seară Kurōemon îl îndemnă pe Bunkichi:

– În regulă, hai să începem. Îl vom căuta, cît ne vor mai ţine picioarele.

Îmbrăcaţi în aceleaşi straie de călătorie, cei doi părăsiră /templul/ Henryūji îndreptîndu-se spre / templul/ Kannon din Asakusa. Pe cînd se apropiau de poarta Kaminari, Kurōemon îi spuse lui Bunkichi:

– Se pare că nu a devenit călugăr, dar oricum s-ar fi deghizat, să nu-l laşi să-ţi scape din ochi. Nu-mi închipui că şi-a ales înfăţişarea cuiva cu o situaţie mai înaltă.

După ce cercetară tot domeniul templului, se rugară în faţa /altarului/ Kannon, aducînd mulţumiri pentru faptul că drumul lui Sumazaemon fusese sortit să se încrucişeze cu cel al bărbatului care îl recunoscuse pe Kamezo. Apoi merseră de la Kuramae la Ryogoku. În ciuda căldurii şi a umezelii, cum era o zi destinată serbării cu artificii, o mulţime de oameni ieşiseră să se răcorească şi se înghesuiau pe străzi. Seara, pe cînd se aprindeau felinarele, Kurōemon şi Bunkichi se odihniră un timp într-o ceainărie: după ce se uscară puţin de transpiraţie, continuară să caute.

Nu puteau vedea nici rîul, nici bărcile de unde se lansau artificiile. Cînd cineva striga "Tamaya" sau "Kagiya", recunoscînd ce fel de artificii ardeau în aer, mulţimea îşi întorcea capetele încoace şi încolo, ca să privească jerbele de steluţe ce înfloreau deasupra lor.

Cam pe la ora unsprezece noaptea, Bunkichi, aflat în spatele lui Kurōemon, îl trase de mînecă. Kurōemon urmări direcţia privirii lui Bunkichi înspre un bărbat înalt, cu un pas înaintea lor, mai spre stînga. Purta un *obi* Hakata uzat, cu dungi albastru-deschis, peste un strai necăptuşit, de lungime mijlocie.

Îl priviră în tăcere. Luna strălucea. După ce o luară către Yokoyamachō îşi urmăriră prada de la Shiochō la Odenmachō. Traversînd /rîul/ Honchō, merseră de-a lungul apei, de la Kokuchōgashi la Ryukanbashi şi Kamakuragashi. Cum mulţimea se rărea treptat, Kurōemon îşi acoperi capul cu o batistă şi începu să se clatine, ca un om beat. Bunkichi mergea lîngă el, ca şi cum l-ar fi proptit.

Cam pe la miezul nopţii ajunseră la Motogojiin-Nibanhara, dincolo de Kandabashi. Nu se mai vedeau trecători. Kurōemon dădu semnalul. Ca o singură făptură cei doi se năpustiră asupra prăzii lor şi, fără o vorbă, îi ţintuiră mîinile la spate.

– Hei! Ce-i asta?, strigă omul, luptîndu-se să scape.

Tot fără vreun cuvînt, în timp ce-i strîngeau mîinile ca într-o menghină, tîrîră corpul ce se zbătea în întuneric, la adăpostul unor pomi de pe marginea drumului.

Kurōemon vorbi cu o voce atît de joasă încît era aproape un mormăit:

– Sînt Kurōemon, fratele lui Yamamoto Sanzaemon, pe care l-ai ucis anul trecut. Prezintă-te şi pregăteşte-te să mori.

– Vă înşelaţi, domnule. Sînt Torazo din Senshu. Habar n-am despre ce vorbiţi.

Bunkichi îl privi ameninţător.

– Ei, Kame! Nu te preface. Te-am recunoscut după aluniţa de sub ochiul drept.

Cînd îşi dădu seama că acela e Bunkichi, omul se clătină ca un fir de iarbă în bătaia vîntului. Plecă fruntea, spunînd:

– Deci tu eşti, Bunkichi...

Asta era tot ceea ce Kurōemon avea nevoie să audă; scoase cătuşele ca să-l imobilizeze pe Kamezo. Apoi îi zise lui Bunkichi:

– Astea o să-l ţină deocamdată. Tu fugi la locuinţa lui Sakai Kamenoshin din Ochanomizu. Spune-le că tocmai am venit de acasă, de la Riyo, care o slujeşte pe soţia din această onorabilă casă. Şi mai zi-le că mama ei e bolnavă pe moarte şi s-ar putea să nu supravieţuiască peste noapte. Roagă-i să fie buni să-i învoiască să vină la căpătîiul mamei ei. Du-te repede!

– Am înţeles, strigă Bunkichi, luînd-o la fugă înspre Nishikicho.

La locuinţa lui Sakai Kamenoshin, în seara aceea, lui Riyo i se dădu drumul mai tîrziu decît de obicei.

Tocmai se întorsese în camera ei şi îşi punea cămaşa de noapte, cînd o servitoare bătrînă veni să o cheme.

Fără să se mai schimbe la loc, Riyo se sculă îndată, îşi puse papucii şi merse în camera bătrînei, care da spre verandă. Aceasta îi transmise mesajul:

– A venit un slujitor de acasă de la tine, care spune că mama ta e foarte bolnavă. E sărbătoarea Bon şi e nevoie de tine aici, dar ar trebui mai curînd să te duci acasă, să nu se întîmple vreo nenorocire. După ce o vei fi văzut pe mama ta, să te întorci imediat aici. Mîine dimineaţă ai putea să ceri învoire din nou.

Riyo mulţumi bătrînei, şi se strecură afară din camera ei.

Hotărîse să meargă drept acasă, cînd îşi aminti de curierul care aştepta şi se duse la intrarea din spate, să vadă cine era. Avea o rochie simplă de bumbac, de lungime mijlocie, legată cu un *obi* de mătase neagră, pe care o purta şi cînd îşi servea stăpînul. La intrarea din spate îl recunoscu pe Bunkichi, îmbrăcat în hainele de călătorie. Ochii îi străluciră pe cînd vorbea Bunkichi, înţelegînd că mama sa nu era bolnavă, ci că era doar un pretext.

Trei însoţitori, care veniseră prin spate cu Riyo, se adunaseră pe verandă din curiozitate, ca să vadă slujitorul cu care se întîlnea ea.

– Aşteaptă o clipă. Am uitat ceva, spuse Riyo ca pentru sine, şi fugi înapoi în camera ei.

Încuind uşa pe dinăuntru, Riyo descuie lacătul cufărului de nuiele. Mai întîi scoase un veşmînt de vară din cînepă. Apoi băgă mîna pînă la cot şi trase afară o sabie scurtă. Era sabia pe care o purtase tatăl ei, Sanzaemon, în noaptea aceea fatală. Le înfăşură la iuţeală într-un *furoshiki* şi ieşi.

Bunkichi tot mai povestea amănuntele prinderii pe drum, cînd ajunseră la Gojiingahara.

Riyo îl salută pe Kurōemon; cum nu mai avea timp să îmbrace veşmîntul de vară, scoase numai sabia scurtă din legătură.

Kurōemon se adresă duşmanului:

– Fata care a venit este fiica lui Sanzaemon. Mărturiseşte-i că eşti ucigaşul tatălui ei şi spune-ţi numele şi originea.

Tîlharul îşi ridică privirea spre Riyo:

– S-a sfîrşit. O să vă spun adevărul. Eu sînt cel care l-a rănit pe Yamamoto, dar nu l-am ucis. Avînd nevoie disperată de bani din cauza unei datorii la jocuri, am făcut tîmpenia, greşeala aceea. Sînt Torazo, fiul lui Kichibē, din satul Uenohara, districtul Ikuta din /provincia/ Senshū. Cînd m-am dus să muncesc ca mesager la locuinţa lui Sakai mi-am luat la întîmplare numele de Kamezo din Kishu, de la unul dintre prietenii mei de joc. În afară de asta, nu mai e nimic de spus. Faceţi cu mine ce vreţi.

– E tocmai ce-am vrut să aud, răspunse Kurōemon. Făcu semn către Bunkichi şi Riyo, apoi slăbi legăturile lui Torazo. Cei trei se apropiară şi mai mult de el.

Cu legăturile desfăcute, Torazo stătu pierdut o clipă-două, apoi înţelegînd deodată, ca un animal gata să sară asupra prăzii se repezi către Riyo, încercînd să-şi croiască drum pe lîngă ea.

În aceeaşi clipă Riyo sări înapoi şi-l izbi pe Torazo cu sabia scurtă pe care o ţinea în mînă. O rană se deschise de la umărul drept înspre piept. Torazo se clătină. Riyo îl lovi a doua şi a treia oară. Torazo căzu.

– Minunat! Lasă-mă să-l termin eu!, strigă Kurōemon aruncîndu-se asupra lui şi tăindu-i beregata. Kurōemon şterse sîngele de pe sabia sa pe mîneca lui Torazo. Apoi curăţă şi lama /săbiei/ lui Riyo. Amîndoi plîngeau.

Riyo nu spuse decît:

– Uhei nu a fost aici...

Cei trei merseră la postul de gardă din Kashi, de sub autoritatea lui Honda Iyo no kami Tadataka(12). Povestea lor fu ascultată de către gardianul Tamaki Katsuzaburo, slujbaş al lui Udono Kichinojō, care era însoţitor în Incinta de Vest a castelului din Edo şi ofiţer de gardă în luna aceea. Fu înaintat un raport de către Honda, cenzorului shogun-ului. Ofiţerul care răspundea în anul acela de postul de gardă, Endō Tajima no kami Tanenori(13), înaintă un raport majordomului conacului din Edo, al lui Sakai Tadanori(14). Un nou stăpîn fusese instalat pe domeniul Sakai în luna a patra a acelui an.

Curieri avînd o declaraţie semnată de Kurōemon, Riyo şi Bunkichi fură trimişi de la conacul lui Sakai să-i raporteze întîmplarea lui Tadanori.

În dimineaţa următoare, în cea de-a patrusprezecea zi, Gojiingahara era plină de curioşi. Rudele se alăturară degrabă celor care reuşiseră să răzbune uciderea tatălui lor. Fură trimise *sushi* şi prăjituri de la casa familei Udono.

Pe la ora şapte seara, la porunca cenzorului din Nishimaru(15) şi a şefului poliţiei, Mizuno Uneme, Nagai Kamejiro şi Kubota Eijirō, adjuncţi ai cenzorului din Nishimaru şi cenzorii din Nishimaru ai oamenilor de rînd Hiraoka Tadahachirō şi Inoue Matahachi, delegaţii *han*-ului Shimoya Rinzaemon şi Itomi Chōjiro şi patru curieri ai *han*-ului fură numiţi să desfăşoare o anchetă oficială. Li se alăturară supraveghetori de la locuinţele /familiilor/ Honda, Endo, Hiraoka şi Udono. Mai întîi îi examinară pe cei trei – starea lor personală (fizică, îmbrăcămintea, bunurile, rănile). Nici unul dintre ei nu era rănit. Apoi luară declaraţia adresată lui Kubota. Apoi examinară cadavrul. Rănile lui Torazo, înregistrate în raport sub numele însuşit de Kamezo, erau următoarele: "O rană de sabie adîncă de o incie, în partea dreaptă a spatelui, prea umflată ca să se poată aprecia adîncimea exactă, o rană la gît, lungă de

[redacted]

trei incii, adîncă de două incii; altă rană, coborînd de la gît la o incie şi jumătate, adîncă şase zecimi de incie; o rană pe partea urechii stîngi, lungă de o incie, adîncă de şase zecimi de incie; o rană lungă de un picior şi adîncă de patru incii de la umărul drept către piept; altă rană sub umăr, lungă de două incii, adîncă de o incie; beregata retezată pe trei incii; în total şapte răni."

Victima purta un strai de bumbac necăptuşit şi un *obi* Hakata; avea o batistă albastru deschis la el. Cadavrul fu încredinţat lui Tamaki Katsuzaburō. Următorii interogaţi fură Fujiya Jisaburō de la Kanda Kyusaemon-chō Daichi, care îl recomandase pe Kamezo pentru angajare la conacul Sakai, *goningumi*(16) din aceeaşi localitate şi Wakasaya Kanekichi, care-l susţinea pe Kamezo pe atunci. La sfîrşit fu interogat gardianul care ascultase primul declaraţia lui Kurōemon de îndeplinire a vendetei.

Echipa de investigare se retrase pe la ora opt seara. Odată cercetările terminate, Udono Kichinojō, raportă la rîndul său cenzorului Matsumoto Sukenojō din incinta de vest a castelului din Edo. Shōno Jifuzaemon, împuternicitul nobilului Sakai din Edo, raportă şi el cenzorului conacului Sakai; iar de la conacul Sakai se trimise un raport Consilierului Superior al shogunatului, Okubo Kaga no kami Tadazane.

La porunca lui Mizuno Uneme, Kurōemon, Riyo şi Bunkichi fură predaţi la Shōno pe la ora şapte, în dimineaţa următoare. De pe la ora şase în seara din ajun, două palanchine trimise de la conacul Sakai aşteptau pentru a-i transporta pe Kurōemon şi Riyo la postul de gardă. Kurōemon şi Bunkichi fură daţi în grija unui anume Honda, în timp ce Riyo fu încredinţată lui Kambē.

Pe la orele şapte în seara aceea magistratul municipal din Edo, Tsutsui Iga no kami Masanori(17) îi chemă pe cei trei. De la conacul Sakai fu numită o companie de pedestraşi condusă de un cenzor, un adjunct de cenzor şi un samurai cu rang de mic-funcţionar, ca să-i escorteze pe Kurōemon şi Riyo, care călătoreau în palanchine şi pe Bunkichi, care mergea în urma lor. Se întorseseră pe la orele opt seara, după ce fuseseră interogaţi de către Tsutsui Masanori personal.

În cea de-a şaisprezecea zi, fură chemaţi din nou la reşedinţa lui Tsutsui. Pe la orele şapte seara fură interogaţi de ofiţerul de poliţie al lui Tsutsui, Nisugi Hachizaemon; apoi semnară o declaraţie.

În aceeaşi zi, lui Riyo i se aprobă cererea de a i se da drumul din serviciu, de la conacul Sakai al lui Kamenoshin, iar văduva lui Sanzaemon fu de asemenea eliberată de la reşedinţa /familiei/ Ozawa. Riyo primi felicitări oficiale pentru îndeplinirea vendetei de la foştii ei stăpîni, la reşedinţa /familiei/ Hosokawa.

În cea de-a nouăsprezecea zi sosi o a treia chemare de la Tsutsui. Cei trei ascultară ciorna unui document şi fură duşi înapoi pe la ora şapte seara,.

În cea de-a douăzeci şi treia zi, o a patra chemare veni de la Tsutsui. Un sigiliu oficial şi un sigiliu cu amprentă digitală fură imprimate pe versiunea finală a documentului.

În cea de-a douăzeci şi opta zi fură chemaţi la reşedinţa lui Tsutsui pentru a cincea oară. La cererea Marelui Consilier al shogunatului, Mizuno Etchizen no kami Tadakuni(18), Kurōemon şi Riyo fură declaraţi "demni de toată lauda şi nevinovaţi de vreo crimă", în timp ce Bunkichi primi o confirmare oficială ca "nevinovat fără îndoială". Apoi li se confirmară şi aprecierile lui Tsutsui şi se întoarseră la locuinţa lor pe la ora şapte seara.

După închiderea investigaţiei primarului din Edo, Kurōemon, Riyo şi Bunkichi primiră o înştiinţare de la biroul cenzorului general al casei Sakai, care spunea: "Sînteţi liberi să faceţi ce doriţi". Kurōemon şi Riyo înapoiară la acelaşi birou permisul pentru îndeplinirea vendetei, ce le fusese eliberat în luna a doua a anului Tempo 5 (1834).

În prima zi a lunii a şaptea, Riyo fu angajată la conacul Sakai. La ora nouă dimineaţa, rudele Yamamoto Heisaku şi Sakurai Sumazaemon, îmbrăcate în haine de ceremonie, îi însoţiră într-o audiență la biroul celor mai înalți slujbași ai *han*-ului. Cenzorul general, care stătea lîngă Înțeleptul *han*-ului, Kawai Kotarō, i se adresă lui Riyo:

– Întrucît ești femeie, meriți în mod deosebit laudele stăpînului nostru, de aceea vei deveni capul familiei lui Sanzaemon; din ordinul stăpînului nostru ți se asigură o alocație pentru patrusprezece persoane; el dorește ca mai tîrziu să-ți găsești un soț potrivit și îți oferă în curînd o audiență la conacul său din Edo.

În cea de-a unsprezecea zi, Riyo fu primită în audiență la nobilul Sakai: îi fură oferite "un val de crep împodobit cu mătase neagră, un val de mătase roșie căptușită cu bumbac pentru veșmintele de dedesubt și un val de mătase albă cu căptușeală dublă".

În aceeași zi i se dărui și un val de mătase dungat cu crep de la Doamna din Hama-chō(19), iar de la soția răposatului Sakai Tadataka, un halat Takasago de mătase pictat în dungi cu crep, două evantaie și o pungă.

Cît despre Kurōemon, un document adresat de către Sakai Tadanori către Înțeleptul *han*-ului, Honda Ikiri, spunea: "Kurōemon nu este vinovat de nimic și liber să se poarte ca și mai înainte; ar trebui să fie lăudat pentru discreție și, din considerație deosebită pentru fapta sa, îi ofer o haină de in cu emblema casei Sakai." Honda îi dărui o sută de *koku* de orez și-l făcu însoțitor personal, de rang superior.

Riyo primi și ea de la Honda "o mie de *koku* (patru sute de *ryo*) ca să-și cumpere material pentru kimono-uri", iar de la mama lui Honda un val de mătase dungată cu crep și o ladă cu pește uscat.

Bunkichi fu chemat la biroul inspectorului casei Sakai și fu numit oficial slujitorul și vasalul lui Yamamoto Kurōemon, iar datorită serviciilor sale excepționale primi rangul de mic funcționar, patru *ryo* de aur și o alocație pentru două persoane.

Mai apoi luă numele de Fukanaka și sluji ca paznic al pădurii de la conacul familiei Sakai, din Kisugamo.

Yashiro Tarō Hirokata(20), care avea şaptezeci de ani pe vremea vendetei cu pricina, scrise acest poem, în semn de preţuire pentru Kurōemon şi Riyo:

Mata araji
Tama matsurutei
Ori ni aite
Fuke no atauchi
Shitagui wa

Cît de rar e
Înfăptuită, la vremea
Sărbătorii celor morţi
O vendeta
Pentru tată şi fratele mai mare!

Din fericire, trecuseră doisprezece ani de la moartea lui Ōta Shichizaburō, aşa încît nu scrise nimeni vreo parodie, ca să maimuţărească versurile lui Yashiro(21).

Octombrie 1913

SAKAI JIKEN

"Incidentul din Sakai" se referă la un eveniment important dinaintea începutului perioadei Meiji. Guvernul japonez, pentru a evita implicarea într-un război cu vreo putere străină, în timpul perioadei dificile de consolidare naţională de după căderea shogunatului, a consimţit să acorde francezilor o despăgubire exorbitantă pentru moartea unui grup de soldaţi francezi în timpul unei încăierări în portul Sakai de lîngă Osaka. Ōgai a folosit această întîmplare pentru a crea, cel puţin prin propria-i implicare, un comentariu moral şi istoric de oarecare profunzime.

Relatarea nu oferă cititorului nici un indiciu asupra împrejurărilor politice ale situaţiei, concentrîndu-se mai curînd asupra soldaţilor japonezi care urmează să moară. Moralitatea feudală japoneză avea să sufere o modificare o dată cu pătrunderea Occidentului şi, într-adevăr, cei douăzeci de condamnaţi la sinuciderea rituală din povestire sînt împărţiţi între cei fideli vechii moralităţi şi cei care însuşindu-şi cel puţin indirect, prin intermediul ambasadorului francez, atitudini occidentale faţă de responsabilitate şi de moarte, rămîn în viaţă. Aceştia se simt privaţi de onoarea lor; plecînd în exil, într-un sat îndepărtat, ei par să poarte pe trupurile lor fragile şi obosite toată greutatea unui sistem bazat pe demnitate şi loialitate, care nu mai putea fi menţinut.

Ōgai relatează întîmplarea cu lux de amănunte, fără să facă totuşi astfel o apologie a trecutului. Într-adevăr, cea mai puternică impresie pe care nuvela o lasă cititorului este sentimentul implacabil al istoriei. Simţul lui Ōgai pentru acumularea de detalii conferă de fapt credibilitate psihologică întregului şir de evenimente pe care le înregistrează.

Întîmplător, curiozitatea ambasadorului francez de a asista la sinuciderea rituală (senzaţie împărtăşită fără îndoială de toţi cititorii moderni, japonezi sau străini) este menţionată şi în cronicile europene contemporane. Mai mulţi diplomaţi străini au fost martori la spectacole similare în primii ani ai perioadei Meiji. Cea mai faimoasă relatare din experienţa personală a unei asemenea ceremonii de către un european este cea inclusă în addenda la *"Poveşti din vechea Japonie"* a lui Mitford.

În prima lună a anului Dragonului, primul an /al perioadei/ Meiji, (1868), armata lui Tokugawa Yoshinobu fu înfrîntă la Fushimi şi Tosa, iar castelul Osaka nu putu fi apărat(1). Întrucît funcţionarii shogunatului din Osaka, Hyōgo şi Sakai îşi părăsiseră birourile şi se ascunseseră, acoperiţi de retragerea lui Yoshinobu cu vaporul la Edo, aceste trei oraşe căzuseră în anarhie(2). De aceea un ordin imperial hotăra ca ele să fie puse sub supravegherea domeniilor Satsuma, Nagato şi respectiv, Tosa. Divizia a şasea de infanterie din Tosa pătrunse mai întîi în Sakai în luna a doua, urmată apoi de Divizia a Opta. Îşi instalară garnizoanele la cartierul general al poliţiei şi în conacul Dōshin din Itoyamachi. Între timp, *han*-ul Tosa primi însărcinarea de a asigura conducerea locală, după care cenzorul general, Sugi Kiheita şi cenzorul Ikoma Seiji(3) veniră la Sakai şi instalară un cartier general militar pe fostele terenuri de întrunire de la Odori-Kushiyamachi. Reprezentanţii lor reuşiseră să încercuiască şaptezeci şi trei de foşti funcţionari Tokugawa, care se ascunseseră la Kawachi şi Yamato şi le poruncîră să se întoarcă la birourile lor. Ordinea fu curînd restabilită în oraş şi chiar uşile teatrului se redeschiseră după o întrerupere temporară.

În cea de-a cincisprezecea zi a lunii a doua, mai marii oraşului raportară la cartierul militar general că nişte soldaţi francezi se apropiau de Sakai dinspre Osaka. Printre cele şaisprezece nave ancorate anterior la Yokohama, care se îndepărtau acum de Tempōzan din /districtul/ Settsu, erau vase englezeşti, americane şi franceze. Sugi Kiheita îi chemă pe cei doi conducători de infanterie din Tosa şi le ordonă să-şi trimită trupele la podul Yamato. Dacă soldaţii francezi ar fi avut permisiunea oficială să treacă, el ar fi fost atenţionat printr-o procedură instituită de Date Iyo no kami Munenari, fostul stăpîn de la Uwajima(4), dar nu fusese

[redacted]

informat despre aşa ceva. Aşa încît, gîndi el, chiar dacă ordinele veneau cu întîrziere, francezii trebuiau să aibă permisiunea să călătorească spre interior. Fără ea nu puteau trece. Sugii şi Ikoma urmară cele două divizii de trupe din Tosa pentru a apăra podul Yamato.

Soldaţii francezi se apropiară de pod. Cînd fură întrebaţi printr-un tălmaci care îi însoţea despre permis, mărturisiră că nu îl obţinuseră. Cum francezii erau mult inferiori numeric, soldaţii din Tosa le blocară calea şi ei se întoarseră la Osaka.

În seara aceleiaşi zile, nişte orăşeni din Sakai veniră în fugă la garnizoana soldaţilor care se întorseseră de la podul Yamato şi povestiră că nişte francezi debarcaseră în port. Navele de război franceze ancoraseră doar la o leghe depărtare şi trimiseseră douăzeci de şalupe cu marinari la ţărm. Pe cînd comandanţii celor două divizii din Tosa făceau pregătiri pentru a-şi desfăşura oamenii, primiră comanda oficială de la Sugi. Îşi puseră imediat oamenii în dispozitiv. Părea că soldaţii nu încercau să facă vreun gest violent. Totuşi, pătrunseseră în mod neîngăduit în altarele shintoiste şi în templele buddhiste. Începuseră să dea iama prin case particulare. Se agăţau de fete. Cum Sakai nu era unul dintre porturile deschise(5), orăşenii nu erau obişnuiţi cu străinii şi mulţi dintre ei intrară în panică, îşi baricadară uşile şi refuzară să mai iasă. Cei doi comandanţi de divizie se gîndiră că i-ar putea convinge pe francezi să se întoarcă la navele lor, dar nu găsiră tălmaci. Se apucară să le facă diferite semne să se retragă, dar marinarii nu-i luară în seamă. Atunci, comandanţii ordonară ca marinarii francezi să fie duşi la garnizoană. Pe cînd trupele din Tosa începură să-i prindă pe marinarii cei mai apropiaţi şi să-i lege cu sfori, ceilalţi o luară la fugă spre port. Unul din ei înşfăcă un steag al uneia dintre diviziile din Tosa, care stătea proptit de uşa unei case din apropiere.

Cei doi comandanţi de divizie îşi trimiseră oamenii pe urmele lor, dar nu-i putură prinde pe francezii cu picioare lungi, care erau mai obişnuiţi cu fuga. Primii marinari aproape ajunseseră la şalupele lor.

În perioada aceea, cîte patru-cinci pompieri erau afectaţi fiecărei divizii din Tosa; ei însoţeau aceste divizii chiar şi în timpul rondurilor prin oraş. Una dintre îndatoririle pompierilor era de a purta steagul diviziei, iar dintre ei pompierul-şef, pe nume Umekichi, era stegarul. Cînd se luptau cu incendiile din Edo, acesta era atît de iute de picior încît aproape că se putea lua la întrecere cu un cal. Umekichi alerga în fruntea soldaţilor din Tosa într-o urmărire îndrăcită a marinarului care smulsese steagul companiei. Azvîrlind toporişca pentru incendii pe care o purta, îi crăpă aceluia capul. Marinarul scoase un ţipăt şi se prăbuşi înaintea lui. Umekichi recuperă steagul.

Văzînd aceasta, marinarii care aşteptau în şalupe, descărcară deodată pistoalele. Cît ai clipi, comandanţii din Tosa strigară ordinul: "Foc!" Soldaţii lor, care abia îl aşteptau, ochiră şi traseră drept în şalupele în care săreau marinarii. Căzură vreo şase francezi. Cîţiva dintre răniţi dispărură în apă. Cei care nu erau răniţi se aruncară singuri în valuri. Ţinîndu-se cu mîinile de marginile şalupelor, dădeau din picioare ca să le desprindă de la mal. Cînd răsunară puştile /soldaţilor din/ Tosa, se lăsară sub valuri, scuipînd apa sărată cînd ieşeau din nou la suprafaţă. Cînd şalupele fură în sfîrşit în afara bătăii puştilor, erau şaisprezece morţi, dintre care un subofiţer.

Sugi Kiheita coborî în fugă către ţărm. Ordonă trupelor să înceteze tirul şi să se întoarcă la garnizoană. Cînd cele două companii se întoarseră, comandanţii lor fură chemaţi la conducerea cartierului general al armatei. Sugi îi întrebă de ce trăseseră de fapt, fără să aştepte ordinul său; ei explicară că nu puteau aştepta într-o situaţie atît de urgentă. Era adevărat că marinarii din şalupe deschiseseră primii focul şi că ei nu făcuseră decît să răspundă atacului armat al francezilor. Dar soldaţii din Tosa le purtaseră pică de la început francezilor, deoarece se primise un raport din care reieşea că, în timp ce cîţiva oameni din clanul Tosa escortau un steag imperial de brocart înapoi la Tosa pentru a fi folosit într-un atac împotriva domeniului Matsuyama(6), grupul lor fusese oprit la Kōbe de către francezi. Aceştia printr-un tălmaci reuşiseră să le ia steagul, sub pretextul participării la o reconciliere între curtea imperială şi shogunat.

Sugi răspunse celor doi comandanţi că era oricum prea tîrziu ca să mai repare accidentul. Navele de război ar putea ataca, aşa că ei trebuiau "să monteze instalaţiile de apărare". Îl trimise pe Ikoma să raporteze incidentul la Ministerul de Externe şi la Reprezentantul Cenzorului, la conacul *han*-ului din Kyoto.

Celor doi comandanţi de divizii li se părea puţin probabil să se poată apăra împotriva navelor de război cu cele două mici companii ale lor, dar împrăştiară echipe de recunoaştere de-a lungul ţărmului şi ordonară ca alte echipe din oamenii lor să instaleze cu rîndul tunurile în port. Atunci, cîteva zeci dintre soldaţii înfrînţi ai shogunatului, care stătuseră la arest de cînd clanul Tosa pusese stăpînire pe Sakai, veniră şi se oferiră ca voluntari.

– Dacă navele de război franceze atacă, vă rugăm să ne folosiţi. În port se află treizeci şi şase de tunuri care au fost montate în timpul regimului Tokugawa; acum răspunde de ele Okabe Chizuken no kami Nagashiro, stăpînul de la Kishiwada. Lăsaţi-ne să montăm tunurile; voi apăraţi ţărmul împotriva oricărei debarcări barbare, ziseră ei.

Cei doi comandanţi îi trimiseră pe aceşti voluntari să monteze tunurile. Între timp, alte trupe de pe domeniul Kishiwada fuseseră trimise deja să le instaleze, iar telescoapele lor se roteau în direcţia Hyōgo.

În timpul nopţii sosi vestea că şalupele franceze se îndreptau spre gura portului. Dar erau doar vreo cinci-şase şi se întoarseră fără să încerce să acosteze. Căutau fără îndoială cadavrele celor şaisprezece marinari. Unii povestiră că şalupele păreau să fi adunat cîteva cadavre şi să se fi întors cu ele la navele de război.

În zorii celei de-a şaisprezecea zi, un ordin de la Ministerul de Externe destitui comanda /clanului/ Tosa la Sakai, iar trupele fură retrase. Cînd transmise acest mesaj, cartierul general al armatei Tosa din Sakai ordonă celor doi comandanţi de divizii să se întoarcă la clădirea tezaurului din Osaka. Cei doi se pregătiră de îndată şi plecară din Sakai. Mergînd pe şoseaua care duce la Sumiyoshi ajunseră la destinaţie, la Miike-dori roku-chōme pe la ora două a după-amiezei.

Relatarea lui Ikoma Seiji, care călătorise de la comandamentul militar din Sakai pînă la Ministerul de Externe pentru a prezenta acest raport, fu primită fără comentarii. Apoi Ministerul de Externe porunci să se înfăţişeze funcţionarul cenzor din cadrul comandamentului militar şi al comandanţilor de divizie. Cînd Sugi Kiheita apăru, raportul asupra incidentului din Sakai deja înaintat de Ishikawa Ishinosuke(7) de la conacul *han*-ului Tosa era înregistrat la dosar, iar lui Sugi i se ordonă să facă un raport şi mai amănunţit. Sugi se întoarse la Sakai, pregăti un raport semnat de ambii comandanţi de divizie, adăugînd că se va prezenta din nou autorităţilor de drept, dacă mai existau şi alte întrebări.

În cea de-a şaptesprezecea zi, ca urmare a consultărilor din ajun, Mai-Marele *han*-ului, Yamanouchi Haito, cenzorul general Hayashi Kanekichi, cenzorul Tani Tomo, mai mulţi reprezentanţi ai cenzorului şi o divizie de soldaţi staţionată la Kyoto sub comanda lui Nagao Tarobē fură trimişi de la reşedinţa *han*-ului Tosa din Kyoto la Osaka. Grupul ajunse noaptea la Osaka şi Hayashi porunci imediat ca Ikoma şi cei doi comandanţi de divizie implicaţi în incidentul din Sakai să fie transferaţi la reşedinţa *han*-ului Tosa de la Nagabori.

În cea de-a optsprezecea zi, veni un ordin prin Nagao Tarobē, după care cei doi comandanţi de divizie trebuiau să fie ţinuţi la arest, iar tuturor subordonaţilor lor li se interzise să părăsească barăcile. Cei doi comandanţi îi spuseră lui Nagao că erau personal răspunzători pentru incident şi că nu voiau să îşi implice şi subordonaţii, care acţionaseră la ordinele lor. Cele două compánii delegară pe locotenenţii Ikegami Yasakichi(8) şi Oishi Jinkichi(9) să se intereseze de sănătatea comandanţilor lor închişi. Aceştia le povestiră pe scurt discuţia cu Nagao.

Între timp, trei mici compánii de trupe ale *han*-ului Tosa sosiră de la Kyoto, formară o gardă în jurul reşedinţei *han*-ului de la Nagabori, exercitînd un control strict asupra celor care intrau şi ieşeau.

Mai apoi, Mai-Marele *han*-ului Fukao Shigemoto Kanae(10), însoţit de către cenzorul Kominami Gorozaemon, veni ca delegat al lui Yamanouchi Tosa no kami Toyoshige(11), fostul stăpîn al domeniului Tosa. Motivul acestei vizite era legat de faptul că ambasadorul francez Léon Roche(12) se prezentase la bordul /vasului/ *Venus*, o navă de război franceză, ancorată la Osaka, pentru a cere stăruitor negocieri în vederea acordării unor despăgubiri din partea Ministerului de Externe. Cererile lui Roche fuseseră numaidecît acceptate de către guvernul japonez. Prima era ca stăpînul de la Tosa să ceară personal scuze la bordul vasului *Venus*. A doua era ca ofiţerii care comandau trupele domeniului Tosa din Sakai şi douăzeci dintre soldaţii care participaseră la salvele trase asupra marinarilor francezi să fie executaţi în apropierea locului unde se produsese incidentul. În al treilea rînd, ca despăgubiri faţă de familiile francezilor morţi şi răniţi, stăpînul de la Tosa trebuia să plătească o indemnizaţie de o sută cincizeci de mii de dolari americani. Stăpînul de la Tosa urma să vină personal la Osaka pentru a încheia aceste negocieri, dar din cauze de boală trimisese în loc pe Mai-Marele *han*-ului, Fukao Shigemoto Kanae, ca delegat al său.

Reprezentantul cenzorului ataşat grupului lui Fukao interogă pe fiecare din cei şaptezeci şi trei de soldaţi din Diviziile a Şasea şi a Opta, întrebîndu-i dacă trăseseră vreun foc sau nu în timpul incidentului din Sakai. Întrebarea echivala cu o verificare a curajului sau laşităţii fiecăruia. Douăzeci şi nouă răspunseră că traseseră asupra marinarilor francezi. Cei din Divizia a Şasea fură comandantul de companie Shinoura Inokichi(13), locotenentul său Ikegami Yasakichi şi soldaţii lor, Sugimoto Kogorō, Katsugase Sanroku, Yamamoto Tetsusuke, Morimoto Mokichi, Kitashiro Kensuke; Inada Kanojō, Yanase Tsuneshichi, Hashizume Aihei, Okazaki Eiheie, Kawatani Gintarō, Okazaki Tajirō, Mizuno Manosuke, Kishida Kambē, Kadota Takatarō, Kususe Yasujiro; iar din Divizia a Opta, comandantul de companie Nishimura Sakeiji(14), locotenentul său Oishi Jinkichi şi soldaţii lor Takeuchi Tamigorō, Yokota Tatsugorō, Doi Tokutarō (Hachinosuke), Kanada Tokiji, Takenouchi Yasaburō, Sakaeda Jisaemon, Nakajo Jungoro, Yokota Seijiro, Tamaru Yurokuro. Douăzeci de soldaţi din Divizia a Şasea de la Hamada Yutarō şi douăzeci şi unu dintr-a Opta, de la Nagano Minakichi, răspunseră că nu traseseră în francezi.

În cea de-a nouăsprezecea zi, acest ultim grup de patruzeci şi unu fu transferat noaptea la casa de negoţ a *han*-ului din Miike-dori roku-chōme şi li se spuse că se vor întoarce la Tosa îndată ce pregătirile vor fi încheiate. Celor care răspunseseră că au tras în marinari, li se ordonă să predea armele şi praful de puşcă, fură arestaţi şi puşi sub supravegherea unei divizii de artilerie trimisă mai înainte de la Osaka. Oamenii din Divizia a Şasea revenirǎ la barăcile lor de dinainte, de la reşedinţa principală a *han*-ului de la Nagabori, cei dintr-a Opta fură mutaţi la o altă reşedinţă, mai spre vest.

În cea de-a douăzecea zi, cei care răspunseseră negativ se îmbarcară de la debarcaderul din faţa reşedinţei *han*-ului de la Nagabori. Mai tîrziu, se întoarseră la Tosa prin Marugame, pe şoseaua spre Kitayama. Li se ordonă să nu se îndepărteze timp de cîteva zile; mai tîrziu vor putea să-şi reia îndatoririle obişnulte de la *han*. Cei care răspunseseră afirmativ primiră vizita unui reprezentant al cenzorului, iar trupele de artilerie le luară săbiile.

Auzind că fusese pronunţată deja o condamnare la moarte, cîţiva dintre ei declarară că ar muri mai curînd atacînd navele artileriei franceze decît aşteptînd cu nepăsare propria lor execuţie. Acest plan fu respins ca nepractic de către Doi Hachinosuke. Alţii fură de părere că întregul grup ar trebui să moară ucigîndu-se unul pe altul. Tocmai în acest punct al discuţiei, paznicii lor veniră să le ia săbiile, astfel că mai mulţi încercară să se sinucidă pe loc, spunînd că dacă nu se omorau acum, avea să fie prea tîrziu. Pînă la urmă fură împiedicaţi de către Takeuchi Tamigorō care, ordonîndu-le să se supună, spunînd că avea el un plan, scrise cu degetul pe salteaua de pai "În sacul meu de drum sînt două săbii scurte". Întregul grup predă în final săbiile.

În cea de-a douăzeci şi doua zi, cenzorul general Kominami Gorozaemon sosi şi porunci aceluiaşi grup să se adune imediat într-o încăpere mare, pentru a primi ordinul Excelenţei-Sale-în-Retragere, (titlu luat de Yamanouchi Toyoshige după ce se retrăsese, predînd controlul asupra domeniului Tosa, fiului său Toyonori(15)). Cu excepţia celor doi comandanţi de divizie şi a celor doi locotenenţi ai lor, toţi ceilalţi douăzeci şi cinci de oameni şedeau în încăperea cea mare. Kominami şi mai mulţi alţi funcţionari intrară şi luară loc. Apoi, cînd Nagao Tarobē intră printr-o *fusuma* aurită direct în faţa lor, întreaga adunare se înclină pe *tatami*. Nagao vorbi astfel:

– Excelenţa-Sa-în-Retragere intenţiona să transmită acest ordin personal, dar din cauza bolii sale am fost însărcinat să-i îndeplinesc dorinţa, ca delegat al său. Întrucît Curtea Imperială este presată de către francezi în legătură cu recentul incident din Sakai, el a ordonat ca douăzeci dintre cei vinovaţi să-şi ofere vieţile, pentru a satisface condiţiile despăgubirii. Excelenţa-Sa-în-Retragere este profund îndurerat de acest aspect al cererilor franceze. El îşi exprimă dorinţa ca totuşi, douăzeci de oameni să-şi dea viaţa de bunăvoie.

Cu acestea, Nagao se ridică şi intră în camera alăturată.

Apoi Kominami transmise ordinul de la Yamanouchi Toyonori, actualul stăpîn de la Tosa:

– Nu ştim pe cine să alegem şi pe cine să iertăm, pentru grupul de douăzeci de oameni ceruţi de condiţiile despăgubirii. De aceea trebuie să mergeţi la altarul din Inari, să vă rugaţi zeilor şi să hotărîţi trăgînd la sorţi. Cei care vor trage zaruri albe vor fi cruţaţi. Ceilalţi vor fi executaţi. Acum duceţi-vă la altar.

Cei douăzeci şi cinci coborîră de la conacul *han*-ului la altarul din Inari. Kominami se aşeză sub clopotul templului cu zarurile. La dreapta sa şedea cenzorul. Doi dintre reprezentanţii săi stăteau în faţa treptelor, ţinînd un sul de mătase cu numele celor din grup. La douăzeci-treizeci de paşi de templu erau înşiraţi artileriştii şi infanteriştii care fuseseră trimişi de la Kyoto. La semnalul lui Kominami, reprezentantul cenzorului desfăcu sulul şi citi numele pe rînd. Auzindu-se strigat, fiecare om înainta, alegea un zar, îl arăta şi îl înmîna reprezentantului cenzorului, care făcea menţiunea corespunzătoare. Cîţiva vizitatori ai altarului fură mai întîi miraţi de ceea ce se întîmpla. Ghicind apoi sensul tragerii la sorţi, fură cu toţii foarte mişcaţi; cîţiva dintre ei izbucniră în lacrimi.

Zece oameni din Divizia a Şasea şi şase dintr-a Opta traseră zaruri care însemnau execuţia: din prima, Sugimoto, Katsugase, Yamamoto, Morimoto, Kitashirō, Inada, Yanasē, Hashizume, Okazaki, Eihzio, şi Kawatani; din ultima, Takeuchi, Yokota Tatsugoro, Doi, Kakiuchi, Kanada şi Takenouchi. Cei doi comandanţi de divizie şi locotenenţii lor fură adăugaţi la această listă, însumînd astfel douăzeci. Cinci din Divizia a Şasea şi patru dintr-a Opta trăseseră zaruri albe.

Cînd întregul grup se întoarse la palat după tragerea la sorţi, patru oameni din Divizia a Opta care trăseseră zaruri albe semnară împreună o petiţie. Aceştia erau Sakaeda Jisaemon, Nakajō, Yokota Seijiro şi Tamaru. Ei scriseră că, deşi fuseseră scutiţi prin tragerea de zaruri albe, doreau să primescă aceeaşi pedeapsă ca şi ceilalţi, căci fuseseră cu toţii într-un gînd de la bun început.

Petiția lor fu respinsă, pe motiv că fusese specificat numărul de douăzeci.

Cei șaisprezece osîndiți fură apoi închiși din nou la reședința principală a *han*-ului, împreună cu cei doi comandanți de divizie ai lor, Shinoura și Nishimura și locotenenții respectivi, Ikegami și Oishi. Cei care trăseseră zaruri albe fură imediat demobilizați din diviziile lor, arestați de către trupele din Tosa și mutați într-o clădire separată. Cîteva zile mai tîrziu, li se ordonă să se întoarcă la Tosa, pe mare, de la Sakai. După ce fură escortați înapoi la Tosa de către un reprezentant al cenzorului, fură dați în custodia propriilor lor rude și li se spuse că vor primi în curînd noi ordine.

În noaptea aceea, toți cei douăzeci de condamnați scriseră scrisori iubitelor, familiilor și prietenilor de acasă, adăugară și șuvițe din părul lor în plicuri și le înmînară unui reprezentant al cenzorului.

Apoi, cîțiva ofițeri din compania a cincea care făcea de gardă la conacul *han*-ului veniră cu *sake* și pește ca să-și ia rămas bun de la ei. Comandanții de divizie, locotenenții lor și cei șaisprezece soldați cinară separat. Cei din urmă se îmbătară cu toții și adormiră.

Numai Doi Hachinosuke băuse cu moderație; cînd îi văzu pe ceilalți sforăind zgomotos, strigă deodată:

– Hei! Mîine e ziua cea mare. Cum vreți să vi se taie capul?

Unul dintre ceilalți mormăi supărat:

– Taci din gură! Dormim tocmai pentru că mîine e ziua cea mare!

Și reîncepu să sforăie înainte de a-și isprăvi cuvintele.

Doi îl scutură pe Sugimoto de umăr, trezindu-l.

– Sugimoto! Tu ar trebui să știi mai bine, chiar dacă ceilalți nu știu. Cum vreți să muriți mîine, cu gîtul ciopîrțit?

Sugimoto sări-n sus.

– Acum înțeleg ce vrei să spui. E un lucru important. Trezește pe toată lumea!

Cei doi strigară celorlalţi să se scoale. Îi scuturară pe cei care dormeau prea adînc. Treji în sfîrşit, îi ascultară pe Doi şi Sugimoto, care le înfăţişau alternativa. Toţi fură de acord. Moartea nu rezolva totul. Se resemnaseră să moară încă din ziua cînd părăsiseră Tosa ca soldaţi. Dar nu trebuiau să moară nedemn. De aceea hotărîră să ceară permisiunea să-şi facă *seppuku*.

Cei şaisprezece îşi îmbrăcară *hakama* şi *haori*. Merseră la postul de gardă şi cerură o întrevedere urgentă cu funcţionarii de acolo.

Gărzile intrară în camera din spate, părînd a dezbate problema; după un timp le dădură răspunsul.

– Aţi făcut o cerere neobişnuită, şi nu putem să vi-o îndeplinim. Sînteţi arestaţi. Nu puteţi să vă întîlniţi cu funcţionarii în toiul nopţii.

Cei şaisprezece fură revoltaţi.

E nemaipomenit! Ce-i povestea asta cu arestul? Mîine o să ne dăm viaţa pentru împărat! Dacă nu transmiteţi petiţia noastră, nu avem nevoie de voi. O să mergem noi înşine.

Întregul grup se ridică de pe *tatami*, pornind spre camera din spate.

O voce îi întîmpină din direcţia aceea.

– Puteţi sta unde sînteţi. Funcţionarii o să se întîlnească cu voi.

Fusuma se deschise şi Kominami, Hayashi şi mai mulţi reprezentanţi ai cenzorului intrară.

Toţi soldaţii condamnaţi se înclinară, iar Takeuchi vorbi în numele lor:

– O să ne dăm viaţa din respect pentru porunca imperială. Dar noi am tras la Sakai din ordinul superiorilor noştri. Nu considerăm că aceasta este o fărădelege. De aceea nu putem accepta pedeapsa execuţiei. Dacă trebuie să fim executaţi, am dori să ştim de ce crimă ne-am făcut vinovaţi.

Kominami se încruntă ascultînd. Se uită ţintă la toţi cei şaisprezece, aşteptînd ca Takeuchi să termine.

– Taci din gură! De ce ar executa stăpînii voştri oameni care nu au comis nici o crimă? Comandanţii voştri au dat un ordin ilegal, iar voi aţi tras ilegal!

Takeuchi nu fu cîtuşi de puţin redus la tăcere.

– Nu. Cuvintele Înălţimii Voastre nu mi se par demne de un cenzor general. Nu e vorba de legalitate cînd trupele acţionează la ordinul conducătorilor lor. Am tras cînd comandanţii noştri ne-au ordonat să tragem. Ar fi imposibil să te lupţi, dacă fiecare soldat ar sta să cugete la oportunitatea fiecărui ordin.

Mai mulţi alţii se apropiară şi îngenunchiară în spatele lui Takeuchi.

– Noi considerăm cu toţii că fapta noastră din Sakai a fost meritorie şi nu criminală. Dacă credeţi că a fost o crimă, explicaţi-ne-o mai amănunţit.

– Nici eu nu înţeleg!

– Nici eu!

Tot grupul îl fixa acum sfidător.

Expresia arogantă a lui Kominami se înmuie.

– Am vorbit prea în pripă adineauri. Dacă aşteptaţi puţin, o să vă dau un răspuns după ce ne consultăm.

Se ridică şi intră în camera interioară.

Oamenii aşteptară cu ochii aţintiţi spre camera aceea, dar Kominami nu se arătă multă vreme.

– Ce se întîmplă?

– Fiţi pregătiţi pentru orice. Oamenii şopteau astfel între ei, cînd Kominami reapăru în sfîrşit.

– Tocmai am transmis cererea voastră delegatului stăpînului nostru. Ascultaţi ce ordonă el ca răspuns. În primul rînd, cei doi stăpîni ai noştri sînt profund mîhniţi de recentul incident. Excelenţa Sa (mă refer la actualul stăpîn de la Tosa, Toyonori) a venit la Osaka în ciuda bolii sale pentru a prezenta scuze personal la bordul navei de război franceze şi a se întoarce apoi la Tosa. Nu se spune că atunci cînd stăpînul cuiva este dezonorat, şi supuşii săi ar trebui să vrea să moară? Ar fi trebuit să vă supuneţi fără şovăire, aşa cum vi s-a poruncit cînd aţi primit primul său ordin. Aşa se cade. Acum, în ceea ce priveşte recentul incident de la Sakai, întrucît relaţiile cu ţările străine se reînnoiesc, stăpînul nostru tratează această problemă conform cu dreptul internaţional. De aceea vi se ordonă să vă faceţi *seppuku* mîine. Oricum, trebuie să-l respectaţi pe împăratul nostru şi să vă supuneţi de bunăvoie. La acţiunea voastră vor asista atît demnitari japonezi cît şi ambasadori străini; de aceea trebuie să vă hotărîţi să manifestaţi spiritul de samurai al naţiunii noastre imperiale.

Kominami vorbise astfel ţinînd în mînă ordinul scris.

Cei şaisprezece priviră unul la altul şi nu se putură împiedica să zîmbească vag.

Takeuchi vorbi din nou în numele lor:

– Primim cu respect ordinul milostiv al stăpînului nostru. Mai avem o singură întrebare referitoare la ceea ce aţi spus. În mod normal, ar trebui să supunem petiţia noastră reprezentantului cenzorului Înălţimii Voastre, dar cum funcţionarii stăpînului nostru sînt prezenţi, le vom înfăţişa personal ultima noastră dorinţă în această viaţă. Ascultînd adineauri porunca stăpînului, ne închipuim că a şi înţeles dorinţa din sufletul nostru. De aceea solicităm cu toată seriozitatea să ne aprobe ultima cerere, anume de a ni se acorda onoarea statutului de samurai atît acum, cît şi după moarte.

Kominami răspunse după ce se gîndi cîtva timp.

– Întrucît stăpînul nostru v-a poruncit să vă faceţi *seppuku,* consider că cererea voastră este îndreptăţită. Veţi primi hotărîrea după cuvenita chibzuire.

Spunînd aceasta, Kominami se ridică din nou şi se retrase din cameră.

După încă o bună bucată de vreme, un reprezentant al cenzorului se întoarse şi anunţă:

– După deliberările înalţilor funcţionari, s-a hotărît să vi se acorde onoarea statutului de samurai. De aceea veţi purta fiecare un kimono de mătase.

Zicînd acestea, le întinse un înscris al hotărîrii.

Pe drumul de întoarcere către locul unde erau încartiruiţi, după ce primiră acest document, cei şaisprezece soldaţi povestiră comandanţilor lor şi locotenenţilor acestora amănuntele discuţiei din acea seară. Aceştia dormeau şi ei buştean după vinul şi masa de la cină. Se sculară imediat auzind ciocănitul oamenilor lor şi se strînseră laolaltă. Nu se mai întîlniseră de cînd fuseseră duşi în locuri separate. Întrucît rezultatul negocierilor cu cenzorul general permitea acum soldaţilor să-şi facă *seppuku*, erau promovaţi la statutul de samurai; nimeni nu le împiedica mişcările şi acţiunile înlăuntrul reşedinţelor, astfel că acum puteau să-şi viziteze liber comandanţii.

Aceştia simţiră un amestec de bucurie şi tristeţe auzind povestirea oamenilor lor. Resemnaţi să moară, erau mîhniţi să afle pentru prima oară despre cererile consulului francez şi despre soarta celorlalţi şaisprezece. Dar se bucurară să audă că oamenilor lor li se acordase dreptul de a-şi face *seppuku* şi că erau avansaţi la statutul de samurai. Cei douăzeci se despărţiră apoi în grupurile lor cu moralul ridicat şi se duseră la culcare, hotărînd că ar fi bine să se odihnească puţin înainte de a se crăpa de ziuă.

Cerul era limpede în dimineaţa celei de-a douăzeci şi treia zi.

Peste trei sute de infanterişti fuseseră trimişi de la *han*-ul Hamamoto al lui Hosokawa Etchū no kami Yoshiyuki(16) şi *han*-ul Hiroshima al lui Asano Aki no kami Shigenaga(17), pentru a escorta pe cei douăzeci de bărbaţi la Sakai; ei ajunseră la poarta conacului din Nagabori înaintea ivirii zorilor. La reşedinţa Tosa toţi îşi luară gustarea de dimineaţă cu peşte şi *sake*. Cei doi comandanţi de divizie şi locotenenţii lor purtau kimono-uri noi; cei şaisprezece erau îmbrăcaţi în mătase albă, încă din timpul nopţii. Săbiile nu le fură restituite la conac. Urmau să le fie aduse direct la locul de *seppuku*.

Pe cînd grupul tropăia afară, pe poarta conacului, în saboţi înalţi de lemn, fură aduse douăzeci de palanchine pregătite de către familiile Hosokawa şi Asano. Fiecare dintre cei douăzeci se înclină şi intră într-un palanchin individual. Se formă o procesiune, condusă de funcţionari mai mici ai celor două *han*-uri, urmată de un contingent de soldaţi. Veneau apoi intendentul casei, Baba Hikosaemon, şi comandantul de divizie Yamakawa Kametarō din clanul Hosokawa şi Watanabe Kisou, un înalt funcţionar al clanului Asano, purtînd fiecare o acoperitoare pentru cap şi o *hakama* scurtă, călare pe un cal dus de un lăncier. Erau urmaţi de încă un contingent de infanterişti, apoi de un grup trăgînd două tunuri mari şi în sfîrşit de cele douăzeci de palanchine. Fiecare palanchin era escortat de şase oameni cu puşti cu baionetă şi erau însoţite în faţă şi în spate de o sută douăzeci de soldaţi, avînd de asemenea puşti cu baionetă. Pe urmă veneau doi călăreţi cu puşti. Apoi douăzeci de purtători de prăjină, dintre care zece duceau fiecare lampioane mari de hîrtie, cu emblemele domeniilor Kumamoto şi Hiroshima şi încă vreo sută de infanterişti din fiecare *han*. La mică distanţă după această procesiune veneau funcţionari de vază şi mai multe sute de slujbaşi ai *han*-ului Tosa. Procesiunea se întindea cam pe cinci lungimi de stradă.

După ce se îndepărtară puţin de Nagabori, Yamakawa Kametarō se înclină în faţa bărbatului din fiecare palanchin, iar cînd ajunse la cel al lui Shinoura Inokichi, spuse:

– Sînt sigur că eşti foarte înghesuit în spaţiul ăsta strîmt. Şi mă tem că o să te sufoci cu perdelele trase tot drumul. Pot să le rulez?

Shinoura răspunse:

– Vă sînt adînc recunoscător pentru bunătate. Aş vrea, dacă nu vă deranjează.

Atunci, perdelele de la toate palanchinele fură ridicate.

După ce porniră din nou, Yamakawa anunţă pe fiecare dintre cei douăzeci:

– Am pregătit ceai şi prăjituri pentru cine doreşte.

Astfel, cele două *han*-uri îi tratau pe cei douăzeci de oameni din Tosa cu cea mai mare curtenie.

Ajungînd în împrejurimile /satului/ Sumiyoshi Shinkeimachi, condamnaţii trecură pe lîngă fostele barăci ale Diviziei a Şasea şi a Opta din Tosa. Acolo drumul era mărginit de lume care aştepta procesiunea pentru a le spune adio. Cînd intrară în Sakai, lumea se înghesuia pe ambele părţi, iar unii plîngeau. Cîţiva fugiră din mulţime către palanchine, îndepărtaţi imediat cu strigăte de către escortă.

Templul Myōkokuji fusese desemnat drept locul pentru *seppuku*. La poarta templului era atîrnată o perdea cu emblema imperială; spaţiul din interiorul porţii era complet închis de perdele cu emblemele caselor Hosokawa şi Asano. Locul de *seppuku* propriu- zis era înconjurat cu perdele purtînd emblema familiei Yamanouchi din Tosa. Într-un cort ridicat în interiorul porţii fuseseră întinse rogojini noi de pai.

Cînd procesiunea ajunse la poarta /templului/ Myōkokuji, palanchinele fură duse în cortul dinlăuntrul porţii şi aliniate în şiruri pe rogojinile de pai. Apoi, escortate de slujbaşi ai celor două *han*-uri, palanchinele ajunseră în grădina interioară, unde fură lăsate jos, în dreptul coridorului de la sala principală.

Cei douăzeci ieşiră din palanchinele lor şi se aşezară pe rogojinile aranjate în sala principală. Cîteva sute de gardieni îi înconjurau şi, ori de cîte ori unul din ei era nevoit să se ridice, era escortat de patru soldaţi. Grupul continuă să discute vesel, aşteptînd să treacă vremea.

Între timp, unul dintre slujbaşii celor două *han*-uri aduse o pensulă de scris, hîrtie şi cerneală. Se apropie de Shinoura care stătea în capul celor douăzeci şi îl întrebă dacă dorea să scrie ceva ca amintire.

Shinoura Inokichi, comandantul fostei Divizii a Şasea de Infanterie din Tosa era dintr-o familie din Minamoto; numele său de copil fusese Genshō, pseudonimul său Senzan. Se născuse în cea de-a unsprezecea zi a lunii a unsprezecea a anului 1844 într-o casă de samurai, cu rangul de intendent, care primea o leafă de cincisprezece *koku* şi raţie de orez pentru cinci servitori, în satul Ushioe din districtul Tosa, de pe domeniul Tosa. Avea acum douăzeci şi cinci de ani. Tatăl său se numea Chūhei, bunicul său, Manjirō. Mama sa, Ume, era din familia Yoda. Venise ca student la Edo în 1857, devenise meditatorul stăpînului de la Yodo din Edo în 1860 şi în acelaşi an se întorsese la Tosa, unde fusese numit profesor suplinitor la şcoala *han*-ului. Apoi sluji ca indendent al stăpînului de la Yodo timp de şapte-opt ani, pînă cînd fu avansat la rangul de Escortă Călare. O dată cu această numire i se oferi şi comanda diviziei de infanterie a *han*-ului, în noiembrie 1867, cu nici trei luni înaintea incidentului de la Sakai. Datorită educaţiei sale, Shinoura avea înclinaţie pentru poezie şi putea caligrafia cu un minunat scris cursiv.

Cînd uneltele de scris fură puse în faţa sa, Shinoura spuse:

– N-o să reuşesc decît ceva stîngaci. Şi improviză următoarele versuri din şapte caractere chinezeşti:

Mi-am exprimat recunoştinţa către ţara noastră
Izgonind diavolii străini.
Ce nevoie am să iau în seamă vorbele unora?
Fie ca fapta mea să slujească de învăţătură altora.
Credinţa faţă de împăratul nostru
Timp de o mie de generaţii;
Faţă de aceasta, o moarte individuală este neînsemnată.

Shinoura era adeptul poziţiei care cerea expulzarea barbarilor.

Cei douăzeci aşteptau de cîtăva vreme, cînd slujbaşii *han*-ului Hosokawa anunţară că momentul pentru *seppuku* era fixat mult mai tîrziu, în cursul zilei. Hotărîră deci că puteau vizita templul. Ieşind să privească grădina, văzură că spaţiile din interiorul cît şi din afara templului erau înţesate de lume. Spectatorii veniseră nu numai din Sakai, ci şi din Osaka, Sumiyoshi, Kawachi şi din alte locuri; se încerca să fie ţinuţi la distanţă, dar era cu neputinţă. Mai mulţi călugări urcară în turnul clopotului pentru a privi mulţimea. Observîndu-i pe aceşti călugări, Kakiuchi din Divizia a Opta se căţără după ei şi le spuse:

– Sfinţiile voastre, faceţi loc pentru cineva care o să moară azi făcîndu-şi *seppuku*. Cîţiva dintre însoţitorii mei au compus poeme de adio către această lume, dar eu nu mă pot lăuda cu asemenea talente. De aceea, în semn de adio lăsaţi-mă să bat acest clopot. Îmi daţi voie?

Spunînd acestea, îşi suflecă mînile şi apucă ciocănelul de lemn al clopotului. Călugării îl prinseră de braţ speriaţi.

– Vă rugăm, domnule, aşteptaţi. Nici nu vă închipuiţi ce agitaţie ar cuprinde mulţimea asta dacă ar bate clopotul. Numai din cauza aceasta vă rugăm să n-o faceţi.

– Nu. Este ultima dorinţă a unui samurai care îşi oferă viaţa pentru ţara sa. Vreau să-l fac să sune!

Văzîndu-i pe Kakiuchi şi pe călugări discutînd cu aprindere, doi-trei dintre camarazii săi urcară în fugă, susţinîndu-i pe călugări.

– E ceva prea copilăresc faţă de ceea ce ne aşteaptă. Nu te gîndeşti că o să înspăimînţi lumea bătînd clopotul? Nu te grăbi.

– Aveţi dreptate. Am început o ceartă fără noimă dintr-o pornire. M-am răzgîndit. Kakiuchi dădu drumul ciocănelului.

Apoi unul dintre camarazii care îl reţinuseră pe Kakiuchi îşi băgă mîna în centură şi spuse călugărilor:

– Iată ceva bani. În curînd nu-mi vor mai fi de folos. Lăsaţi-mă să vi-i dau, ca să vă rugaţi pentru noi după ce vom muri.

Alţii din grupul lor, atraşi de discuţia dintre Kakiuchi şi călugări, se apropiară:

– Luaţi-i şi pe aceştia.

– Şi pe aceştia.

Toţi dădură călugărilor banii pe care îi mai aveau la ei. Unul dintre ei le ceru să se roage, spunînd:

– Deşi nu jinduiesc după cerul lui Buddha.

Călugării luară banii şi părăsiră clopotniţa.

Coborînd din turn, careva din grup sugeră:

– Ce-ar fi să ne uităm la locul pentru *seppuku?*

Aşa că dădură să pătrundă în zona înconjurată cu perdele. Slujbaşii *han*-ului Hosokawa îi împiedicară, spunînd:

– E mai bine pentru voi să nu intraţi acolo.

– N-aveţi grijă. N-o să vă deranjăm, răspunseră ei şi intrară împreună.

Locul era o grădină largă, în faţa sălii principale. În spaţiul din interior, închis cu draperii, purtînd emblema familiei Yamanouchi, un acoperiş din rogojini de stuf fusese ridicat pe stîlpi de bambus. Pe pămînt, dedesubtul lui, două *tatami* noi erau puse cu faţa în jos peste două rogojini de pai cu împletitură rară; acestea erau acoperite cu o pînză albă de bumbac şi la urmă cu un preş. Multe asemenea preşuri erau strînse deoparte, pentru a fi schimbate la fiecare *seppuku*. Pe o masă de lîngă intrare erau puse multe săbii mari şi scurte. Privindu-le, recunoscură propriile lor săbii ce le fuseseră luate la conacul de la Nagabori.

Părăsiră locul pentru *seppuku* şi merseră apoi să vadă viitoarele lor morminte din cimitirul Hōjūin. Aici fuseseră săpate două rînduri de gropi. O urnă mare, înaltă de peste şase picioare era pusă în faţa locului fiecărui mormînt. Numele fiecăruia era scris pe el. Citindu-le, Yokota se întoarse spre Doi şi spuse:

– Tu şi cu mine împărţim aceeaşi cameră în viaţa asta şi cum văd că urnele noastre sînt aşezate una lîngă alta, mă gîndesc că vom putea sta de vorbă şi pe lumea cealaltă.

Doi sări apoi şi urcă în urnă.

– Yokota, Yokota. E un aranjament foarte convenabil, nu-i aşa? răspunse Doi în glumă.

Takeuchi zise apoi:

– Doi e prea nerăbdător. Nu te grăbi atîta! Vei fi pus în curînd înăuntru şi n-o să mai ieşi aşa lesne.

Doi încercă să iasă din urnă, dar deşi intrase uşor, descoperi că marginea era înaltă şi alunecoasă, ceea ce o făcea greu de apucat. Yokota şi Takeuchi trebuiră să răstoarne urna pe-o parte ca să-l scoată pe Doi din ea.

Cei douăzeci se reîntoarseră în sala principală, unde găsiră peşte şi *sake* pregătite de *han*-urile Hosokawa şi Asano. Vreo două duzini de oameni din oraş îi serveau. Membrii grupului ridicară ceştile închinînd pentru ei. Apoi soldaţii celor două *han*-uri, invidioşi pe cel care primise mai devreme poemul de la Shinoura, îi rugară să le scrie poeme sau să le dea alte amintiri. Cei douăzeci îşi trecură roată pensula de scris. Şi cum nu aveau nimic de dat, ca amintire, îşi smulseră gulerele şi manşetele.

Seppuku fu în sfîrşit programat să înceapă la ora două după-amiaza.

Secundanţii pentru *seppuku* îşi luară mai întîi locurile în cort. Fiecare secundant fusese ales personal în noaptea din ajun de către cei douăzeci, la conacul de la Nagabori, atunci cînd gărzile Diviziei a Cincea din Tosa le dăduseră peşte şi *sake*. Oamenii diviziei a Şasea îşi aleseseră secundanţii astfel: Mabuchi (Baba) Momotaro fu ales de către Shinoura; Kitakawa Reikei de către Ikegami; Ike Shichisuke de către Sugimoto; Yoshimura Saikichi de către Katsugase; Mori Tsunema de către Yamamoto; Nohuchi Kikuma de către Morimoto; Takeichi Sukego de către Kitashiro; Ehara Gennosuke de către Inada; Chikafusa Shigenosuke de către Yanase; Yamade Yasunosuke de către Hashizume; Hijikata Yogoro de către Okazaki; Takemoto Kennosuke de către Kawatani. Pentru oamenii din Divizia a Opta, Kosaka Inui deveni secundantul lui Nishimura; Ochiai Genroku al lui Oishi; Kususe Ryuhei al lui Takeuchi; Matsuda Hachiheiji al lui Yokota; Ike Shichisuke al lui Doi; Kumon Sahei fu ales de către Kakiuchi; Tanikawa Shinji de către Kanada; Kitamori Kannosuke de către Takenouchi. Ike Shichisuhe urma să fie atît secundantul lui Sugimoto cît şi al lui Doi Fiecare secundant stătea în spatele locului de *seppuku*, cu mînecile lungi suflecate şi susţinute de o eşarfă făcută din cordonul ataşat de mînerul sabiei.

Cele douăzeci de palanchine fuseseră aliniate în faţa cortului, gata să ducă fiecare cadavru la cimitirul Hōjūin. Corpurile urmau să fie transferate în urnele mari de dinaintea mormintelor.

Observatorii oficiali şedeau pe scăunele, după protocolul următor: prinţul Yamashina(18), guvernator al Afacerilor Externe, Date Munenari şi Higashikuse Michitomi(19), doi generali de rang înalt al aceluiaşi oficiu şi slujbaşi superiori ai *han*-urilor Hosokawa şi Asano stăteau cu faţa de la sud spre nord. Nagao Tarobē din *han*-ul Tosa, cu faţa de la nord către sud-est. Cenzorul general Kominami şi mai mulţi cenzori, cu faţa de la nord-vest către est. Consulul francez, avînd în spate peste douăzeci de puşcaşi francezi, cu faţa drept spre locul de *seppuku*, de la vest la est. Pe deasupra, erau rezervate locuri pentru funcţionari ai *han*-urilor Satsuma, Nagata, Inaba, Bizen şi altele.

Cîţiva samurai din *han*-urile Hosokawa şi Asano veniră să anunţe că funcţionarii se aşezaseră cu toţii. Cei douăzeci fură duşi în palanchinele lor din coridor în sala principală, însoţiţi de aceleaşi escorte ca şi în procesiunea de la conacul din Nagabori către Sakai. Cînd palanchinele fură aliniate în faţa cortului, un funcţionar desfăcu un sul cu numele lor, urmînd să-l strige pe ofiţerul cu gradul cel mai mare dintre ei, Shinoura Inokichi.

Chiar atunci, cerul se întunecă şi o ploaie puternică se abătu pe pămînt. Lumea care se îmbulzea în preajma templului începu să fugă în toate părţile ca să se adăpostească, fie sub streşinile clădirii templului, fie sub crengile pomilor. Fu o zăpăceală totală.

Ora pentru *seppuku* fu amînată, căci prinţul Yamashina şi ceilalţi funcţionari se retrăseseră în interiorul templului. Ploaia se opri la ora două după-amiaza şi mai dură încă pînă la ora trei, ca să se facă pregătirile pentru a doua oară.

Funcţionarul strigă în sfîrşit primul nume: Shinoura Inokichi. Înăuntrul şi în afara templului se făcu deodată linişte. Shinoura merse la locul de *seppuku* purtînd o *hakama* albă şi un *haori* de fetru negru. Secundantul său, Baba Momotare, stătea la trei picioare în spatele lui. După ce se înclină către prinţul Yamashina şi ceilalţi funcţionari, Shinoura luă o sabie scurtă în mîna dreaptă, dintr-o cutie de lemn nevopsit, ţinută de alt funcţionar. Apoi strigă cu o voce tunătoare:

– Francezi! Nu mor de dragul vostru! Mor pentru naţiunea mea imperială. Luaţi aminte la *seppuku*-l unui soldat japonez!

Shinoura îşi desfăcu veşmîntul, îndreptă sabia cu vîrful în jos, şi-o înfipse adînc în partea dreaptă a stomacului, coborî lama trei incii şi o trase către mijlocul stomacului şi în sus trei incii către stînga. Din cauza adîncimii primei lovituri, rana se desfăcu larg. Dînd drumul sabiei, Shinoura îşi băgă apoi amîndouă mîinile înăuntrul despicăturii şi, scoţîndu-şi propriile intestine, se holbă la consulul francez.

Baba lovi gîtul lui Shinoura cu sabia, dar nu reuşi să-l taie cu totul.

– Baba, nu fi aşa nervos! strigă Shinoura.

Sabia lui Baba fulgeră din nou, tăind vertebrele gîtului. Shinoura strigă iar:

– Mai sînt viu, loveşte încă o dată.

Vocea lui era neomenesc de puternică, acoperind o distanţă de vreo trei străzi(20).

Consulul francez, cu ochii aţintiţi asupra lui Shinoura de la început, era tot mai copleşit de un amestec de şoc şi teamă. Nemaiputînd să stea locului după ce auzise strigătul răvăşitor al lui Shinoura, în timpul a ceea ce era pentru el o experienţă complet nouă, se ridică pînă la urmă în picioare, părînd că sta să leşine.

A treia lovitură a lui Baba rostogoli capul lui Shinoura pe rogojină.

Nishimura, care fu strigat apoi, era un om de viţă nobilă. Descindea din familia Minamoto, iar numele său era Ujiatsu. Crescuse în satul Enokuchi din districtul Tosa. Se născuse în 1845 şi avea acum douăzeci şi cinci de ani şi rangul de escortă călare, cu o soldă anuală de patruzeci de *koku*. Îi fusese repartizată Divizia a Şasea din Tosa în cea de-a opta lună a anului 1867. Nishimura se aşeză pe locul de *seppuku* purtînd uniforma militară, ai cărei nasturi îi descheie cu grijă unul cîte unul. Apoi îşi luă sabia scurtă, şi-o înfipse în partea stîngă şi începu să o tragă către dreapta dar, ca şi cum ar fi socotit că pătrunsese prea superficial, apăsă lama mai adînc, înainte de a o trage încet spre dreapta. Secundantul său Kosaka păru puţin speriat şi chiar mai înainte ca Nishimura să fi terminat de tras lama către dreapta, lovi din spate. Capul zbură aproape şase metri.

Următorul fu Ikegami, secundat de către Kitakawa. Apoi Oishi, care era un bărbat deosebit de voinic. Îşi frecă mai întîi pîntecul gol cu amîndouă mîinile de mai multe ori. Apucînd sabia cu mîna dreaptă şi-l străpunse în partea stîngă, tăie în jos apăsînd cu mîna stîngă pe spatele lamei sabiei, apoi împreunîndu-şi mîinile, îşi despică pîntecul spre dreapta unde, folosind din nou mîna stîngă, împinse lama pentru a tăia în sus. Apoi puse sabia jos şi, desfăcînd amîndouă braţele, strigă:

– Secundant! Repede, te rog!

Secundantul său, Ochiai, se încurcă rău, avînd nevoie de mai multe lovituri ca să-i taie capul. Dintre toate *seppuku*-rile, cea mai slabă execuţie fu cea a lui Oishi.

Sugimoto, Katsugase, Yamamoto, Moromoto, Kitashiro, Inada şi Yanase îşi făcură *seppuku* în continuare. Yanase îşi trase sabia de la stînga la dreapta apoi din nou de la dreapta la stînga, încît măruntaiele sale se revărsară din despicătură.

Cel de-al doisprezecelea care urma să-şi facă *seppuku* era Hashizume. Cînd apăru şi înaintă spre rogojină, începuse deja să se întunece şi lampioanele fură aprinse în sala principală.

Pînă acum consulul francez se ridicase şi se aşezase tot timpul şi părea ca scos din minţi. Nervozitatea sa se transmise treptat şi soldaţilor francezi care-i asigurau escorta. Ţinuta lor militară se prăbuşi cu totul; începură să-şi mişte mîinile şi să şoptească între ei. Tocmai cînd Hashizume ajunse la rogojina pentru *seppuku*, consulul dădu un ordin oarecare şi tot contingentul îşi părăsi locurile şi-l înconjură pe consul care, fără a-şi cere scuze sau a da vreo explicaţie prinţului Yamashina, sau celorlalţi demnitari, părăsi în grabă cortul. Luînd-o pe drumul cel mai scurt, prin grădina templului, soldaţii care-l înconjurau o luară la fugă către port îndată ce fură în afara porţii templului.

La locul de *seppuku*, Hashizume îşi desfăcuse deja hainele şi era pe punctul de a-şi înfige sabia. În acel moment, un funcţionar veni alergînd şi întrerupse concentrarea lui Hashizume strigînd:

– Aşteaptă!

Funcţionarul îl informă despre plecarea consulului francez şi declară că ceremonia de *seppuku* era amînată deocamdată. Hashizume se întoarse lîngă ceilalţi opt şi le comunică şi lor această veste. Cei nouă erau cu toţii apucaţi de dorinţa de a muri, aşa cum se poruncise şi fără întîrziere. Nerăbdarea lor crescu atît de mult, încît începură să-şi împingă gardienii, cerînd o întrevedere cu superiorii lor. Voiau să ştie de ce nu puteau continua; cînd fură aduşi în sfîrşit în faţa lui Kominami, Hashizume vorbi în numele lor:

– De ce se întîrzie *seppuku*-l nostru decretat prin ordinul împăratului? Am venit ca să aflăm motivul.

Kominami răspunse:

– Întrebarea voastră este întemeiată, dar consulul francez este obligat să asiste la *seppuku*. Întrucît el a plecat, a fost necesar să amînăm ceremonia. Acum mai-marii *han*-urilor Satsuma, Nagato, Tosa. Inaba, Bizen, Higo şi Aki tocmai s-au dus la nava de război franceză. Întoarceţi-vă la locurile voastre şi aşteptaţi comunicări în scurtă vreme.

Cei nouă nu avură încotro şi se retraseră în sala principală. Cîţiva samurai din *han*-urile Hosokawa şi Asano aduseră tăvi cu mîncare. Deşi cei nouă nu aveau chef să mănînce, li se porunci să cineze, apoi să-şi întindă aşternutul şi să se culce. Cam pe la unsprezece noaptea, cîţiva samurai din *han*-urile Hosokawa şi Asano veniră raportînd că mai-marii celor şapte *han*-uri tocmai se întorseseră. Cei nouă săriră în picioare şi merseră să-i întîlnească. Trei dintre cei şapte mai-mari înaintară în genunchi şi vorbiră pe rînd. Fuseseră la nava de război franceză să se intereseze de plecarea consulului. Acesta, povestiră ei, fusese impresionat de curajul oamenilor din Tosa în îndeplinirea datoriei lor, dar întrucît nu mai putea suporta acea privelişte îngrozitoare, avea să ceară guvernului japonez să cruţe vieţile celor nouă rămaşi. Un ordin imperial urma să fie cerut a doua zi dimineaţa prin generalul Date de la Ministerul de Externe. Cei nouă bărbaţi rămaşi trebuiau să aştepte răspunsul oficial de la guvernul japonez fără să creeze vreo tulburare.

Aceştia se supuseră cu respect.

Două zile mai tîrziu, în cea de-a douăzeci şi cincea zi, cîţiva samurai din cele două *han*-uri veniră şi anunţară că cei nouă aveau să fie transferaţi la Osaka, unde Hashizume, Okazaki şi Kawatani urmau să fie duşi la arestul domeniului Aki, iar Takeuchi, Yokota Doi, Kakiuchi, Kanada şi Takenouchi la cel al domeniului Higo. Cele nouă palanchine fură aduse în grădina principală a templului. Pe cînd intrau în palanchine, Hashizume încercă să se sinucidă, muşcîndu-şi limba; îşi pierdu cunoştinţa din cauza hemoragiei. Regreta din suflet ordinul care îl împiedicase să-şi facă *seppuku*, tocmai cînd era rîndul său să urmeze morţile curajoase ale celorlalţi camarazi. Din fericire rana nu era destul de adîncă pentru a-i pune viaţa în pericol, dar escorta de la *han*-ul Asano hotărî să grăbească retragerea înspre Osaka, înainte să se poată întîmpla şi alte accidente, aşa că slujbaşii începură să zorească palanchinele lui Hashizume, Okazaki şi Kawatani pe şosea. Escorta /*han*-ului/ Hosokawa strigă la ei să încetinească, dar degeaba. Pînă la urmă şi ei începură să alerge cu celelalte palanchine.

Cînd ajunseră la Osaka, cele nouă palanchine fură oprite în faţa conacului de la Nagabori al *han*-ului Tosa. Kominami ieşi dinaintea porţii şi-i vorbi lui Hashizume. Apoi cele două escorte se împărţiră în două grupuri, cu sarcinile lor respective. Lui Hashizume îi fură asiguraţi un doctor, cît şi un gardian de către *han*-ul Tosa.

Cei nouă fură cum nu se poate mai bine trataţi de către casele Hosokawa şi Asano. Slujbaşii /casei/ Hosokawa spuseră că arestul era a treia mare onoare de acest fel de care se bucura acest clan – prima fiind desemnarea *han*-ului pentru a ţine la arest pe cei patruzeci şi şapte de *rōnini* din Ako în timpul perioadei Gensoku(21) iar a doua, arestul oamenilor din clanul Mitō, care îl asasinaseră pe Ii Kamon no kami Naosuke în 1860(22). Slujbaşii /caselor/ Hosokawa şi Asano le asigurară arestaţilor haine noi de dormit, constînd din kimono-uri în dungi cu căptuşeală dublă. În fiecare seară, infanteriştii întindeau aşternuturi din *futon* triplu. La fiecare două zile li se pregătea o baie fierbinte. Primeau şi prosoape fine din hîrtie de mătase. La toate cele trei mese li se servea peşte fript, gustat mai întîi de către proprii lor comandanţi. După-amiaza li se ofereau diferite feluri de prăjituri în cutii de lac şi fructe asortate. Două-trei escorte aşteptau pe coridor în faţa privatei şi le întindeau oamenilor căuşe de apă ca să se spele pe mîini. Santinelele de noapte făceau de gardă în timp ce dormeau. Cei care veneau să-i salute, îngenuncheau şi se înclinau pînă la podea. Li se dădură cărţi de citit. Cînd se simţeau rău, li se trimitea un doctor care amesteca şi prepara medicamentele chiar sub ochii lor.

În cea de-a doua zi a lunii a treia, veni un ordin de la Curte, care comuta sentinţele. Li se poruncea să se întoarcă la Tosa. În cea de-a treia zi, cîţiva comandanţi de divizie ai *han*-ului Tosa şi trupele lor primiră pe cei nouă pentru a-i escorta înapoi la Tosa. Cele două *han*-uri pregătiră un banchet somptuos, luîndu-şi adio cu adîncă emoţie de la ei. În cea de-a paisprezecea zi, cei nouă, escortaţi de către un reprezentant al cenzorului şi doi supraveghetori, se îmbarcară pe un vas la gurile rîului Kizu; plecară de la Sembonmatsu şi ajunseră în portul Urado, în noaptea celei de-a şaisprezecea zile. În cea de-a şaptesprezecea zi, drumul de la Minamikaishō la vest de Matsugahana şi pînă la Obiyamachi era mărginit de lume care venise să-i vadă pe eroii întîmplării de la Sakai. La Minamikaishō, reprezentantul cenzorului îi predă pe cei nouă arestaţi funcţionarilor /*han*-ului/ Tosa, care îi primiră şi-i dădură în grija propriilor lor soţii şi copii, care crezuseră că nu-i vor mai vedea vreodată vii, după ce primiseră scrisorile de adio şi şuviţele de păr, trimise cînd fusese hotărîtă, la început, condamnarea lor la moarte.

În cea de-a douăzecea zi a lunii a cincea, veni un ordin de la Minamikaishō. Toţi cei nouă trebuiau să se adune la ora 9, iar taţii şi fiii lor, dacă-i aveau, urmau să se adune o jumătate de oră mai tîrziu, la Minamikaishō, a doua zi dimineaţa. La acea întîlnire prezidă un cenzor, în timp ce reprezentantul său citea următoarele trei ordine: mai întîi, oamenilor urma să li se sisteze solda şi să fie exilaţi la Watarigawa Kagirinishi, dar li se permitea să poarte *hakama* şi săbii. În al doilea rînd, primii lor născuţi, acolo unde era cazul, urmau să fie înrolaţi cu gradul de soldaţi şi să primească raţii duble, de cîte patru *koku* de orez. În al treilea rînd, cei care nu aveau moştenitori, urmau să primească alocaţii duble în exil, plătite din magaziile de la Hatanakamura. După ce se consultară, cei nouă răspunseră, folosindu-l pe Hashizume ca purtător de cuvînt:

– Trebuia să murim pentru naţiunea noastră din cauza cererilor francezilor. De aceea ni se permisese să ne facem *seppuku* şi să primim onorurile statutului de samurai. Vieţile noastre au fost apoi cruțate datorită intervenției consulului francez. De aceea considerăm că nu ar trebui să fim pedepsiți mai departe, ci ar trebui să ne menținem statutul de samurai. Astfel încît nu ne putem supune acestor ordine, căci nu ni se spune de ce sîntem exilați.

Cenzorul răspunse încurcat că întrebarea lor era firească. Totuși, continuă el, exilul părea să fie hotărîrea nobilului Toyonori asupra cazului lor, avînd în vedere suferințele celorlalți unsprezece camarazi; de aceea cerea ca ei să se supună ordinului. Cei nouă răspunseră zîmbind amar că îi chinuia zi și noapte gîndul morții celor unsprezece camarazi, așa că dacă era să fie condamnați la exil prin comparație cu suferințele îndurate de aceia, nu mai aveau nimic de spus și acceptau ordinul.

Cei nouă porniră la drum într-un fel nemaipomenit pînă atunci: ca *rōnini*, purtînd *hakama* și săbii. Slăbiți de îndelunga lor detenție, sufereau cu toții de dureri de picioare. După ce ajunseră la Asakuramura în /districtul/ Tosagori, fură duși mai departe, în palanchine. Locul ales pentru exil era satul Nyūta din /districtul/ Hatagori. Capul satului, Uga Sukenoshin, aranjă mai întîi ca fiecare dintre cei nouă să fie primit într-o altă gospodărie țărănească; după cîteva zile, îi puse pe opt dintre ei împreună, într-o casă nelocuită. Prin niște legături de rudenie, cel de-al nouălea, Yokota, fu primit de către primul preot al unui templu al sectei lotusului, Shinseiji din Ariokamura, la trei mile mai spre vest.

Cei nouă oferiră mai întîi slujbe budiste la /templul/ Shinseiji pentru camarazii lor înmormîntați la /templul/ Myōkokuji. A doua zi începură să-i învețe artele literare și marțiale pe oamenii din sat. Takeuchi îi instruia cum să-i citească pe clasicii confucianismului, Doi și Takenouchi predau mînuirea sabiei și fiecare dintre ceilalți preda cîte o artă, după propriile lor talente.

Satul Nyūta fu lovit de ciumă în vara și toamna aceea. În august Kawatani, Yokota și Doi fură cuprinși de febră. Soția lui Doi călători toată ziua și noaptea de la Yasumura din /districtul/ Kagamigori, ca să-i fie alături. Deși propria lui mamă era bolnavă, fiul lui Yokota, Tsunejiro, un flăcău de abia nouă ani, merse peste şaizeci de mile singur ca să ajungă la tatăl său. Cei doi se însănătoşiră în cele din urmă, dar Kawatani muri de ciumă, în vîrstă de douzeci şi şase de ani, în cea de-a patra zi a lunii a noua.

Cenzorul din Tosa primi un ordin imperial pentru cei nouă în cea de-a şaptesprezecea zi a lunii a unsprezecea. Cei opt supravieţuitori se rugară de rămas bun la mormîntul lui Kawatani, părăsiră satul Nyūta şi sosiră la Kōchi în cea de-a douăzeci şi şaptea zi. Merseră de îndată la sediul oficial al cenzorului, unde le fu înmînat fiecăruia următorul ordin imperial:

"Avînd în vedere ceremonia urcării pe tron a Împăratului, sînteţi iertaţi şi vi se permite să vă întoarceţi acasă; în plus, se conferă rangul oficial de soldat fiecărui tată, care şi-l menţine ca şi înaintea incidentului".

Cei opt fură astfel graţiaţi cu ocazia întronării împăratului Meiji în cea de-a douăzeci şi şaptea zi a lunii a opta a anului 1868; ordinul de a fi avansaţi la rangul de samurai fu pînă la urmă anulat.

Pe domeniul Tosa fură ridicate plăcuţe comemorative din piatră la cele unsprezece morminte din /cimitirul/ Hōjūin, pentru cei care-şi făcuseră *seppuku* la /templul/ Myōkokuji. Plăcuţele erau înşiruite de la mormîntul lui Shinoura la cel al lui Yanase. Sub veranda din spatele sălii principale de la Hōjūin, cele nouă urne mari rămase fură puse deoparte pe nişte pietre şlefuite. Urmau să stea ca aducere-aminte pentru cei nouă care fuseseră cît pe-aci să intre în ele. La Sakai era o procesiune fără sfîrşit de vizitatori la templu, care numeau inscripţiile în piatră ale celor unsprezece morminte *go-zannen-sama*(23), iar cele nouă urne *ikiun-sama*(24).

Dintre cei unsprezece, Shinoura nu avea fii, aşa că linia familiei sale fu pentru un timp întreruptă; dar în cea de-a opta zi a lunii a treia a anului 1870, Kosukichi, al doilea fiu al lui Shinoura Kōzō, cu acelaşi nume de familie, acceptă să fie capul casei: primi rangul familial de samurai, cu o soldă de şapte *koku* trei *to*. Apoi, la cererea lui Kōzō, Kosukichi se căsători cu una din fiicele lui Shinoura Inokichi.

Seizaemon, tatăl lui Nishimura, se stinsese mai demult, dar bunicul său Katsuhē, mai trăia încă; el fu reinvestit capul oficial al casei Nishimura. Mai tîrziu, reveni unui fiu adoptiv care era o rudă de sînge din familia Kakehi.

Deşi minori, fiii locotenenţilor Ikegami şi Oishi, şi ai celor de rang mai mic care-şi făcuseră *seppuku*, fură înrolaţi ca soldaţi. Cînd deveniră majori, slujiră în armata imperială.

Februarie 1914

SANSHŌ DAYŪ

"Sanshō Intendentul" este una dintre lucrările cele mai emoţionante ale lui Ōgai. Nuvela, bazată pe o legendă menţionată în povestirile budiste timpurii şi în teatrul de păpuşi medieval, capătă o turnură psihologică modernă pătrunzătoare, deşi unele elemente cu tentă de miraculos, mai ales cele legate de amuleta care trece de la un personaj la altul de-a lungul naraţiunii, au fost păstrate şi combinate măiastru cu filonul narativ principal, realizînd o rară îmbinare a acuităţii percepţiei cu idealizarea emoţiei. Limbajul extrem de simplu al lui Ōgai, atît de dificil de redat într-o limbă europeană satisfăcătoare, ascunde o împletire complicată de elemente narative şi o desăvîrşită stăpînire a tehnicii detaliului. Cititorul participă la toate vicisitudinile înfruntate de copii, căci Ōgai reuşeşte întotdeauna să redea nuanţa emoţională a situaţiei şi locului. Liniştea dimineţii cînd porneşte barca, sclipirea din ochii lui Sanshō, stîncile de unde copiii îşi iau rămas-bun – toate aceste momente sînt cît se poate de reale, deşi schiţate în fugă în cîteva propoziţii simple.

Copiii sînt adesea un subiect predilect pentru scriitori, datorită psihologiei lor comportamentale aparte şi posibilităţilor oferite de redarea ei. În *"Sanshō Dayū"*, Ōgai a încercat poate lucrul cel mai greu: să înfăţişeze trecerea unui copil spre adolescenţă, pătrunderea de către el a sensului iubirii, responsabilităţii şi suferinţei. Dar Anju şi Sushiō încarnează multe din calităţile personajelor principale din alte nuvele ale lui Ōgai. Acesta pare să fi fost motivul real pentru care el a ales o legendă veche spre a o repovesti, şi în această privinţă a reuşit pe deplin. Povestea e considerată ca una dintre cele mai frumoase din literatura epică japoneză modernă, iar filmul din 1945 al lui Mizoguchi Kenji (intitulat *"Sanshō Vechilul")*, cotat pretutindeni ca una din marile capodopere ale cinematografiei japoneze, a făcut binecunoscută povestirea lui Ōgai în Europa şi în Statele Unite.

Un grup neobişnuit de călători mergea pe drumul aproape nefolosit care duce de la Kasuga din /districtul/ Echigo în provincia Imazu. Era condus de o mamă, înspre treizeci de ani, urmată de cei doi copii ai săi. Fata avea paisprezece ani, băiatul doisprezece. Îi însoţea o servitoare de vreo patruzeci de ani, care-i tot îndemna pe copiii osteniţi:

– Ajungem îndată la hanul unde o să stăm la noapte.

Dintre cei doi copii, fata arăta a fi deosebit de curajoasă; deşi mergea tîrîndu-şi picioarele, îşi ţinea firea şi încerca pe cît putea să nu arate mamei sau fratelui său cît era de obosită, amintindu-şi din cînd în cînd să păşească mai vioi. Dacă cei patru ar fi făcut un pelerinaj la vreun templu din apropiere, apariţia lor nu ar fi fost ieşită din comun, dar cu toiegele lor şi pălăriile de bambus, care adăugau înfăţişării lor o nuanţă oarecum elegantă, grupul stîrnea curiozitatea şi simpatia oricărui trecător.

Drumul ocolea un pîlc de case ţărăneşti, urmînd pe lîngă ele. Era plin de bolovani şi pietriş, dar cum era uscat de aerul proaspăt al toamnei şi amestecat cu lut, forma o suprafaţă dură, pe care era uşor de mers, nu ca drumurile nisipoase de lîngă mare unde călătorii se îngropau întotdeauna pînă la glezne.

Pe cînd mergeau, o strălucire neaşteptată a soarelui în asfinţit lumină un lung şir de colibe cu acoperişuri de stuf, înconjurate de un crîng de stejari, amestecîndu-le.

– Uite ce frunze frumoase de arţar! strigă mama înapoi către copiii ei.

Cei doi priviră în direcţia unde arăta ea, dar nu răspunseră; aşa că servitoarea spuse:

– Frunzele au pălit cu totul pe-aici, nu e de mirare că dimineţile şi serile s-au făcut atît de reci...

Fata privi deodată la fratele său, apoi zise:

– De-am putea să ajungem mai repede acolo unde ne aşteaptă tata...

Băiatul răspunse cu aerul înţelept pe care şi-l iau uneori copiii:

– Încă n-am mers prea departe.

Mama rosti pe un ton dojenitor:

– Aşa e. Mai avem de străbătut mulţi munţi ca aceia pe care i-am urcat pînă acum şi de trecut multe rîuri şi mări cu barca. În fiecare zi trebuie să vă daţi osteneala şi să fiţi foarte cuminţi.

– Păi, eu vreau să ajungem cît putem de repede, spuse fata.

Toţi continuară să meargă în tăcere.

Din direcţia opusă venea o femeie cu o găleată goală. Era o lucrătoare care aducea apă de mare pentru ferma de sare de pe plajă.

Servitoarea o strigă:

– Există vreun loc pe-aproape unde pot înnopta călătorii?

Femeia se opri şi privi atent la cei patru, apoi spuse:

– Îmi pare rău pentru voi. Aţi ajuns într-un loc nu tocmai potrivit, cînd asfinţeşte soarele. Nu e nici o casă pe aici care să primească drumeţi. Nici una.

– Cum se poate? continuă servitoarea. De ce lumea e atît de neprimitoare prin părţile astea?

Observînd discuţia tot mai animată, copiii se apropiară de femeie; acum servitoarea şi copiii păreau să o înconjoare.

– Nu-i vorba de asta. Sînt mulţi oameni credincioşi(1) şi buni la suflet pe-aici. Dar aşa sînt poruncile guvernatorului provinciei. Nu putem face nimic. Uitaţi-vă încolo, spuse ea, arătînd în direcţia de unde venise. Dacă mergeţi pînă la podul acela, o să vedeţi o tăbliţă. Se spune că toate amănuntele sînt scrise acolo. Au dat tîrcoale pe-aici nişte oameni îngrozitori, negustori de sclavi, aşa că e interzis să adăposteşti călători. Am auzit că în afacerea asta sînt amestecate şapte familii din împrejurimi.

– Ce rău de noi! Avem copiii şi nu cred că o să putem merge mult mai departe. Nu s-ar putea face chiar nimic?

– Dacă mergeţi pînă la plaja de unde am venit eu, va fi întuneric de tot şi nu o să aveţi încotro decît să găsiţi un locşor de dormit pe-acolo. Eu, în locul vostru, m-aş culca sub pod. Sînt mulţi buşteni adunaţi chiar lîngă zidul de piatră de pe malul rîului. Sînt trunchiuri aduse de apă din susul rîului Arakawa. Ziua se joacă copiii pe sub ei. Sînt locuri pe acolo, pe dedesubt, unde e totdeauna întuneric şi nu intră vîntul. Eu locuiesc în casa proprietarului cîmpurilor de sare la care muncesc, chiar în mijlocul crîngului acela de stejari. După ce se întunecă o să vă aduc nişte paie şi rogojini.

Mama, care stătea deoparte şi ascultase discuţia, se apropie de femeie:

– Am întîlnit pe cineva cu adevărat bun şi vă mulţumim pentru sfat. Hai să mergem acolo şi să rămînem la noapte. V-am fi foarte recunoscători dacă ne-aţi putea împrumuta nişte paie şi rogojini. Cel puţin cît să-i pot culca pe copii.

Femeia fu de acord şi porni spre casă către crîngul de stejari. Cei patru călători se grăbiră spre pod.

Micul grup ajunse la piciorul podului Oge care traversa /rîul/ Arakawa. Întocmai cum le spusese femeia, o tăbliţă nouă fusese pusă acolo. Avusese dreptate şi în legătură cu poruncile guvernatorului provinciei.

Dacă existau negustori de sclavi, de ce nu se făcea nici o cercetare prin zonă? De ce dăduse guvernatorul porunci care interziceau găzduirea străinilor, provocînd astfel mari greutăţi călătorilor care soseau seara, tîrziu? Această poruncă nu părea să fie adevărata soluţie a problemei. Totuşi pentru oamenii din vremea aceea ea însemna hotărîrea guvernatorului. Într-adevăr, nici mama nu mai puse nimic la îndoială, ci se plînse doar de ghinionul familiei de a fi ajuns într-un loc unde erau asemenea reguli.

Pe lîngă piciorul podului era o potecă folosită de cei care îşi spălau rufele la rîu. Folosind cărarea aceasta, coborîră pînă la albia rîului. Găsiră buştenii îngrămădiţi lîngă zidul de piatră. Urmărind peretele reuşiră să treacă pe sub ei. Băiatul, plin de curiozitate, se strecură curajos primul.

Tîrîndu-se adînc înăuntru găsiră un loc unde buştenii formau un fel de intrînd. Sub picioarele lor, un lemn uriaş căzuse astfel încît alcătuia un fel de podea.

Băiatul se căţără pe buştean, se strecură înapoi în colţul cel mai îndepărtat şi îşi chemă sora să vină degrabă înăuntru. Ea îl urmă cu teamă.

– Stai puţin, te rog, spuse servitoarea şi, dînd copiii la o parte, puse jos o legătură pe care o purta în spate, mai scoase cîteva haine şi le întinse într-un colţ, ca să stea cu toţii.

Cînd se aşeză şi mama lor, copiii se agăţară de ea din ambele părţi. De cînd plecaseră de acasă din Shinobugori în /districtul/ Iwashiro, dormiseră şi în locuri mult mai primejdioase decît acesta, chiar şi sub cerul liber. De nevoie se obişnuiseră cu condiţiile vitrege, iar ceea ce găsiră aici nu era nici pe departe cel mai rău lucru din cîte li se întîmplaseră.

O dată cu cele cîteva haine în plus, servitoarea scoase şi nişte mîncare, păstrată cu grijă. O puse în faţa copiilor şi spuse:

– Nu putem face focul aici. Nu trebuie să fim găsiţi de oamenii aceia îngrozitori. Eu o să mă duc acasă la proprietarul acelei plăji de sare, să văd dacă pot aduce nişte apă caldă. Şi poate să cer şi nişte paie şi rogojini.

Servitoarea plecă în grabă cu mersul ei mărunt. Copiii începură să mănînce fructele uscate şi orezul cu multă poftă.

O clipă mai tîrziu auziră paşii cuiva pătrunzînd în spaţiul gol de sub buşteni. Mama strigă:

– Ubatake!, rostind numele servitoarei.

Totuşi, bănuia că era altcineva, căci crîngul de stejari era prea departe ca să fi putut face un drum dus şi întors într-un timp atît de scurt.

Cel care intră era un om de vreo patruzeci de ani. Era atît de slab încît fiecare muşchi i se putea vedea şi urmări prin piele; avea pe faţă un zîmbet ca acela al păpuşilor de porţelan şi ţinea nişte mătănii budiste în mînă. Se apropie cu nepăsare de locul unde stăteau copiii, ca şi cînd ar fi fost acasă la el, apoi se aşeză pe jos alături de ei.

Copiii îl priveau uluiţi. Nu-l găseau înspăimîntător, aşa cum se aşteptau să arate un om primejdios.

– Sînt marinar şi mă cheamă Yamaoka Tayū. Au fost ceva negustori de sclavi prin părţile astea de curînd şi guvernatorul a interzis oricui să se oprească pe-aici. Dar se pare că nu e în stare să-i prindă pe nelegiuiţi. Mi-e milă de cei care călătoresc prin împrejurimi, aşa că încerc să-i ajut. Din fericire, casa mea e destul de departe de drumul mare. Dacă o să vă ascundeţi acolo, n-o să vă supere nimeni. Uneori trec prin locuri unde s-ar putea să doarmă călători fără un acoperiş, în pădure sau pe sub pod şi am luat deja destui ca să stea la mine. Văd că mititeii mănîncă dulciuri. Asta nu-i satură. Şi e rău pentru dinţii lor. Nu am nimic mai de soi acasă, dar v-aş putea pregăti nişte terci de orez cu scoici. Veniţi cu mine şi lăsaţi-vă în seama mea.

Omul nu încercă să-i ademenească; vorbea pe jumătate ca pentru sine.

Ascultînd atent, mama fu mişcată de intenţiile lăudabile ale acestui om care ar fi mers pînă la a încălca legile numai ca să-i ajute pe alţii. Îi spuse:

– Vă sînt foarte recunoscătoare pentru bunăvoinţă. Dar mă tem că am pricinui mari neplăceri oricui ne-ar primi. Totuşi, dacă aţi putea să le daţi copiilor ceva cald de mîncare, nişte zeamă de crupe cu orez poate şi să ne găsiţi un acoperiş sub care să dormim, o să vă fim veşnic recunoscători.

Yamaoka încuviinţă.

– Eşti o femeie care ştie să ia o hotărîre înţeleaptă. Daţi-mi voie să vă arăt drumul, spuse el, ridicîndu-se.

Mama adăugă, cu părere de rău:

– Vă rog să mai aşteptaţi doar o clipă. Cum aţi promis deja să vă îngrijiţi de noi, nu îndrăznesc să vă mai cer şi altceva, dar mai călătoreşte cineva cu noi.

Yamaoka îi scrută mai atent.

– Vă mai însoţeşte cineva? Bărbat sau femeie?

– O servitoare pe care am luat-o cu mine ca să se ocupe de copii. S-a întors puţin din drum ca să ne aducă nişte apă caldă. Ar trebui să sosească dintr-o clipă într-alta.

– O servitoare. Atunci o să aştept cu plăcere. Faţa inexpresivă a lui Yamaoka se relaxă, apoi păru deodată luminată pentru o clipă de bucurie.

Soarele tot mai era ascuns în spatele muntelui Yone, iar ceaţa atîrna deasupra apelor de un albastru întunecat din golful Naoe. Un barcagiu ajuta un mic grup să urce în barca sa, apoi se desprinse de ţărm. Erau Yamaoka şi cei patru drumeţi, care petrecuseră noaptea în casa acestuia.

În seara din ajun, o aşteptaseră cu toţii pe Ubatake, iar ea se întorsese în sfîrşit cu apă caldă într-un ulcior de vin, crăpat, înainte de a merge să stea peste noapte la Yamaoka. Ubatake fusese şi ea neîncrezătoare, dar mersese totuşi cu ei. Yamaoka îi instalase pe călători într-o colibă acoperită cu stuf, în mijlocul unui crîng de pini, mai la sud de drumul mare şi le dăduse nişte scoici şi terci de orez. Apoi îi întrebase încotro mergeau. După ce-i culcase pe copiii epuizaţi, mama lor, la lumina slabă a lămpii, îi povestise cîte ceva lui Yamaoka despre situaţia ei.

Spuse că era din Iwashiro. Soţul ei plecase la Tsukushi şi nu se mai întorsese, aşa că ea ducea acum copiii acolo, să afle unde îl puteau găsi. Ubatake, continuă ea, fusese în familie încă de pe cînd slujea ca doică, după ce se născuse fiica sa; întrucît servitoarea nu avea rude, o luase să o însoţească în călătoria lor lungă şi nesigură. Reuşiseră să ajungă pînă aici, încheie ea, deşi faţă de distanţa pînă la provinciile de vest, parcă abia plecaseră de acasă. Ar fi fost mai bine să meargă mai departe pe uscat? Pe mare? Cum Yamaoka era marinar, trebuia să cunoască şi cele mai îndepărtate cotloane. Îl rugă s-o sfătuiască cum credea el mai bine.

Ca şi cum aceasta i s-ar fi părut cea mai simplă întrebare, Yamaoka Tayū îi spuse fără şovăire că ar trebui să meargă pe mare. Dacă tot continuau pe uscat, spuse el, vor ajunge în curînd într-un loc periculos, la marginea provinciei Etchū, unde valuri puternice se loveau de stînci ascuţite. Călătorii aşteptau în peşteri retragerea mareei ca să poată fugi de-a lungul unei poteci înguste de sub acele stînci. Valurile se retrăgeau pentru clipe atît de scurte încît copiii, ca şi părinţii, nici nu aveau timp să se uite înapoi unii la alţii. Dacă pe de o parte ar lua-o pe drumul de munte, ar trebui să străbată o trecătoare atît de primejdioasă încît, dacă făceau un singur pas greşit, sau chiar dacă o piatră le aluneca de sub picioare, riscau să se prăbuşească în fundul văii adînci de dedesubt. Era de neînchipuit cîte asemenea greutăţi ar fi avut de înfruntat înainte de a ajunge la Tsukushi, în provinciile de vest.

Dimpotrivă, drumul pe mare era cît se poate de sigur. Dacă găseau un marinar de încredere, i-ar fi putut duce fără osteneală o sută de *ri*, poate chiar o mie. Deşi n-ar fi fost chip să meargă el însuşi pînă la Tsukushi, spuse Yamaoka, cunoştea marinari din diferite provincii şi putea aranja ca familia să fie dusă cu barca undeva, unde puteau angaja un barcagiu care să-i ducă pînă acolo. Mîine dimineaţă, sugeră el, ca şi cînd n-ar fi fost nici o problemă, avea să-i ducă el cu barca sa.

A doua zi devreme, Yamaoka îi zori pe călători să iasă din casă. Atunci mama luă ceva bani dintr-o gentuţă, gîndindu-se să-i plătească găzduirea. El o opri spunîndu-i că nu primea nimic, dar sugeră să-i ţină el gentuţa. Asemenea lucruri de valoare, mai zise el, ar trebui totdeauna să fie date proprietarului, dacă stăteau la han, sau stăpînului vasului, dacă mergeau pe mare.

Încă de cînd acceptase găzduirea oferită de Yamaoka, mama păruse înclinată să-l creadă pe cuvînt. Totuşi, deşi îi era recunoscătoare că îi ajutase chiar încălcînd legea, nu se încredea în el întru totul. Mai curînd continua să consimtă unui ton autoritar din vocea sa, căruia nu era în stare să i se opună. Era în mod evident ceva neliniştitor în toată povestea asta şi totuşi nu avea nici un motiv să se teamă de Yamaoka. Nu-şi desluşise pe deplin propriile-i sentimente.

Se îmbarcară cu credinţa că nu aveau încotro. Cînd copiii văzură apa liniştită, întinsă ca un covor albastru în faţa lor, se strînseră lîngă ea, plini de încîntarea stîrnită de frumuseţea priveliştii. Doar faţa lui Ubatake păstra o urmă a temerii pe care o simţise în seara din ajun, cînd se întorsese, înainte de a-l întîlni pe Yamaoka.

Bărbatul porni. În timp ce împingea de la mal cu un par, barca începu să se legene uşor pe apă. Cîtva timp Yamaoka vîsli către sud, pe lîngă mal, către capătul provinciei Etchū. Ceaţa dispăru deodată şi valurile sclipiră în soare.

Grupul ajunse într-un loc ascuns de stînci, departe de orice prezenţă umană, unde valurile spălau nisipul şi adunau alge. Acolo erau ancorate două bărci. Cînd cei doi barcagii îl văzură pe Yamaoka îl şi strigară:

– Ai ceva de dat?

Yamaoka ridică mîna dreaptă şi le-o arătă cu degetul mare îndoit. Apoi îşi trase barca lîngă ale lor. Cele patru degete întinse însemnau că avea patru persoane.

Unul dintre barcagii se numea Miyazaki no Saburō, din Miyazaki în /provincia/ Etchū. Îi arătă lui Yamaoka palma stîngă deschisă. După înţelegerea lor, mîna dreaptă însemna numărul de obiecte, stînga însemna banii. Gestul lui indica un preţ de cinci *kanmon*.

– Încearcă aici, spuse al doilea barcagiu şi ridicîndu-şi repede braţul, îi arătă palma deschisă, apoi întinse iar arătătorul. Se numea Sado no Jirō şi licita şase *kanmon*.

– Cum îndrăzneşti? ţipă Miyazaki. Nu încerca să dai mai mult decît mine!

Sado se proţăpi pentru bătaie. Cele două bărci se clătinară, împroşcînd apă pe punţi.

Yamaoka se uită liniştit la cei doi barcagii.

– Sînteţi foarte nerăbdători, nu-i aşa? Nici unul din voi nu va merge acasă cu mîna goală. O să-mi împart oaspeţii între voi, ca să nu se înghesuie. O să primesc preţul lui Sado.

Yamaoka îşi împinse pieptul către călători:

– Duceţi-vă în bărcile astea, cîte doi în fiecare. Amîndouă se duc în provinciile de vest şi sînt greu de manevrat dacă sînt încărcate.

Yamaoka îi ajută pe cei doi copii să urce în barca lui Miyazaki, iar pe mamă şi Ubatake în cea a lui Sado. În acest timp, atît Miyazaki cît şi Sado îi strecurară în tăcere nişte bani în palmă.

Ubatake o trăgea pe stăpînă-sa de mînecă şi tocmai spunea:

– Ce-i cu geanta care a rămas în grija lui Yamaoka?, tocmai cînd acesta îşi împinse barca goală de la ţărm.

– Acum îmi iau rămas bun de la voi. Trebuie să vă predau în grija altcuiva. Eu mi-am făcut treaba. Noroc!

Auziră zgomotul vîslelor mişcîndu-se iute şi barca lui Yamaoka dispăru curînd în depărtare.

Mama îi spuse lui Sado:

– Bănuiesc că o să vîsliţi pe acelaşi drum, către acelaşi port?...

Sado şi Miyazaki se uitară unul la altul şi rîseră tare. Apoi Sado răspunse:

– Am auzit că Primul Preot de la /templul/ Rengebuji spune că orice barcă ai lua, e tot vasul lui Buddha, cu aceeaşi destinaţie, tărîmul celălalt!

După aceea, cei doi barcagii vîsliră în tăcere. Sado o luă spre nord, Miyazaki spre sud. Pasagerii lor se strigau disperaţi unii pe alţii, dar bărcile continuau să se depărteze. Mama, nebună de durere se întinse cît putu mai departe peste marginea bărcii. Strigă către copii:

– Ni s-a întîmplat cea mai mare nenorocire. S-ar putea să nu ne mai vedem niciodată. Anju, să ai grijă întotdeauna de amuleta cu chipul lu Jizō, zeul tău păzitor. Zushiō, să păstrezi totdeauna la tine sabia pe care ţi-a dat-o tatăl tău. Şi străduiţi-vă să rămîneţi împreună! Anju era fiica ei, Zushiō, fiul mai mic.

Copiii nu puteau decît să-şi cheme mama, deznădăjduiţi.

Bărcile se depărtară tot mai mult. Gurile copiilor păreau că rămăseseră deschise ca ale puişorilor de pasăre care aşteaptă mîncarea, dar strigătele lor nu mai puteau acoperi distanţa care tot creştea.

Ubatake ridică vocea încercînd să-i vorbească lui Sado no Jirō, dar cum acesta nu se întoarse să o asculte, îi cuprinse picioarele cafenii şi aspre ca trunchiurile de pini roşcaţi.

– Ce faceţi? Cum o să mai pot exista fără copiii aceia dragi? Mama lor simte la fel. I se va părea că viaţa nu merită să fie trăită fără ei. Întoarceţi-vă şi vîsliţi după cealaltă barcă, vă rog. Vă implor, aveţi milă!

– Gura! ţipă Sado, lovind-o cu piciorul, cu spatele. Ubatake căzu pe banchetă. Părul i se desfăcu şi se revărsă într-o parte în apă.

Ea se ridică.

– Nu pot îndura. Iertaţi-mă, stăpînă, spuse, sărind în mare cu capul înainte.

Barcagiul strigă şi încercă să o prindă, dar era prea tîrziu.

Mama îşi scoase atunci veşmîntul exterior şi-l dădu lui Sado.

– Haina asta nu e prea scumpă, dar aş vrea să o luaţi. Adio! Îşi puse mîna pe marginea bărcii, gata să o urmeze pe Ubatake.

– Nebuno! ţipă Sado, trăgînd-o înapoi de păr. Crezi că am să te las să mori? Eşti prea de preţ pentru aşa ceva.

Sado scoase parîma bărcii şi o legă strîns cu ea. Continuă apoi să vîslească spre nord.

Miyazaki vîslea spre sud de-a lungul ţărmului, în timp ce copiii tot o mai strigau pe mama lor.

– N-aţi isprăvit? bombăni el. Poate că peştii de pe fundul mării o să vă audă, dar ea nu. Alea două or fi ajuns de-acum la Sado şi alungă deja păsările din cîmpul de sorg.

Cei doi copii se ţineau strîns îmbrăţişaţi şi plîngeau. Deşi plecaseră din satul lor de baştină şi străbătuseră distanţe mari, fuseseră cel puţin cu mama lor; acum, despărţiţi pe neaşteptate de ea, habar n-aveau ce ar fi trebuit să facă. Copleşiţi de durere, nu erau în stare să-şi dea seama în ce chip această despărţire le va schimba propriile lor destine.

La amiază, Miyazaki scoase nişte turte cu orez şi le mîncă. Apoi dădu una lui Anju şi una lui Zushiō. Luară turtele şi le ţinură în mînă, ca şi cum n-ar fi vrut să le mănînce, apoi uitîndu-se unul la altul, izbucniră în plîns din nou. Noaptea, încă hohotind de plîns, dormiră sub rogojini de stuf, cu care îi acoperise Miyazaki.

Copiii petrecură mai multe asemenea zile în barcă. Miyazaki dădu roată unui golf, apoi unui braţ de mare şi tot aşa unul după altul în /provinciile/ Etchū, Noto, Echizen şi Wakasa, căutînd un cumpărător bun pentru marfa sa.

Deşi erau tineri, nimeni nu se oferea să-i cumpere, poate fiindcă păreau fragili. În puţinele ocazii cînd cineva părea interesat, erau de fiecare dată greutăţi în stabilirea unui preţ acceptabil. În cele din urmă, Miyazaki începu să-şi piardă răbdarea şi să-i lovească, bombănind pentru plînsul lor neîntrerupt.

Miyazaki umblă dintr-un loc într-altul şi ajunse în sfîrşit în portul Yura, din provincia Tango. Aici, într-un loc numit Ishiura, trăia un om pe nume Sanshō Intendentul. Avea o casă mare şi pămînturi. Slujitorii lui plantau cereale pe cîmpuri, vînau în munţi, pescuiau în mări, creşteau viermi de mătase, ţeseau stofe de lînă şi meştereau tot ce se putea închipui din metal, ceramică şi unelte din lemn. Sanshō cumpăra orice fel de persoană oferită. Cînd Miyazaki nu reuşea să-şi vîndă victimele în altă parte, întotdeauna le aducea aici.

Supraveghetorul lui Sanshō ieşi în port şi-i cumpără repede pe cei doi copii pentru şapte *kanmon*.

Băgîndu-şi banii în pungă, Miyazaki spuse supraveghetorului:

– Acum că am terminat cu ţîncii ăştia, mă simt mult mai bine.

Şi intră în cîrciuma de pe chei.

Un foc de cărbuni încinşi umplea mijlocul unei camere imense din enorma reşedinţă construită pe piloni mai groşi decît ar fi putut un om să cuprindă cu braţele. În faţa focului se încălzea Sanshō, aplecat pe o sprijinitoare de braţe şi odihnindu-se pe trei perne umplute, aruncate pe podea. În dreapta şi în stînga sa, ca statuile de pază de la templu, stăteau cei doi fii ai săi, Jiro şi Saburo. Sanshō avusese cîndva trei fiii; dar după ce Taro, cel mai mare, pe atunci în vîrstă de şaisprezece ani, îl surprinsese pe tatăl său însemnînd cu fierul înroşit pe unul dintre captivi, care încercase să evadeze, plecase de acasă fără un cuvînt şi nu mai fusese văzut niciodată.

Întîmplarea avusese loc cu nouăsprezece ani în urmă.

Supraveghetorul îi împinse pe Anju şi Zushiō înainte şi le porunci să se încline în faţa lui Sanshō.

Copiii nu părură să fi auzit nimic şi se holbau uluiţi. Faţa lui Sanshō, care tocmai împlinise şaizeci de ani, arăta ca vopsită cu rumeneală. Avea o frunte largă şi o bărbie plină, iar părul şi barba luceau cu reflexe argintii. Copiii erau mai mult miraţi decît înspăimîntaţi, şi continuau să se holbeze la el.

Sanshō vorbi în sfîrşit:

– Deci ăştia sînt mititeii pe care i-ai cumpărat? Nu arată ca ceilalţi. Nu prea ştiu ce să fac cu ei. Ai spus că sînt copii neobişnuiţi, dar acum că mi i-ai adus, mi se par cam firavi şi palizi. Nu prea văd cum i-am putea folosi...

Saburo vorbi. Deşi era cel mai tînăr dintre fiii lui Sanshō, avea aproape treizeci de ani.

– Din ceea ce am văzut, au refuzat să se încline cum li s-a poruncit. Şi nici nu s-au prezentat ca ceilalţi. Par ei fragili, dar sînt o pereche încăpăţînată. Bărbaţii care slujesc aici încep prin a tăia lemne de foc, iar femeile prin a aduce apă pentru sare. Ar trebui să fie la fel şi pentru ei.

– Aşa e, îl secondă supraveghetorul. Nici mie n-au vrut să-mi spună cum îi cheamă.

Sanshō rîse dispreţuitor.

– Poate sînt prea proşti. O să le dau eu nume. O s-o chem pe fata mai mare Ferigă şi pe fratele ei mai mic, Crin. Ferigă, tu du-te la mare şi scoate trei măsuri de apă pe zi. Crin, tu du-te pe munte şi adună trei legături de lemne de foc pe zi.

Văd că nici unul din voi nu e prea puternic, aşa că nu cer ca încărcăturile voastre să fie prea mari.

Saburo vorbi din nou:

– Cred că ai fost prea generos. Ia-i, spuse supraveghetorului, şi dă-le lucrurile de care au nevoie la muncă.

Supraveghetorul îi conduse pe copii la coliba unde dormeau lucrătorii noi. Îi dădu lui Anju o găleată şi un căuş, iar lui Zushiō un coş şi o seceră. Le mai încredinţă fiecăruia cîte un coşuleţ ca să-şi ducă mîncarea de prînz. Coliba pentru sclavii noi era în altă parte decît cea unde locuiau ceilalţi.

Cînd plecă supraveghetorul, se întunecase deja. În colibă nu era nici o lampă.

A doua zi dimineaţa era un frig amarnic. Culcuşul pe care îl găsiseră în noaptea trecută era prea murdar ca să-l folosească, aşa că Zushiō adusese de pe undeva nişte rogojini. Se acoperiseră cum făcuseră şi în barcă şi adormiseră împreună.

Zushiō se duse cu coşuleţele pentru mîncare la bucătărie, ca să capete proviziile, aşa cum îi spusese supraveghetorul în ajun. Atît acoperişul bucătăriei cît şi stuful împrăştiat pe jos erau albite de brumă. Bucătăria avea o podea mare de lut, plină deja cu o mulţime de lucrători care aşteptau mîncarea. Cum proviziile pentru bărbaţi şi femei se dădeau în locuri separate, Zushiō fu certat pentru că încerca să capete nu doar porţia lui, ci şi pe cea a surorii sale, dar după ce promise că vor veni separat fiecare a doua zi dimineaţa, gamelele sale fură umplute şi primi două porţii de zeamă de crupe cu orez într-o cutie pentru mîncare şi nişte apă caldă într-un bol de lemn. Zeama de orez era sărată.

În timp ce Anju şi Zushiō îşi mîncau gustarea de dimineaţă, hotărîră cu curaj că, supuşi unor asemenea nenorociri îngrozitoare, singura lor salvare era să-şi plece capetele în faţa sorţii. Apoi Anju se îndreptă spre ţărm, iar Zushiō către munţi. Merseră împreună peste pămînturile îngheţate, prin cele trei porţi care încercuiau gospodăria lui Sanshō, apoi fiecare porni pe drumul său, uitîndu-se mereu înapoi unul la altul.

Dealul unde fusese trimis Zushiō se afla lîngă piscul Yura, puţin mai la sud de Ishiura. Locul unde trebuia să taie vreascuri nu era departe de poalele muntelui. Trecînd printr-o zonă cu pinteni de stîncă purpurie, ajunse la o limbă de pămînt destul de lungă, unde era un pîlc de copaci. Zushiō intră în crîng şi se uită împrejur. Cînd îşi dădu seama că nu ştia cum să taie lemne de foc, şovăi să înceapă şi se aşeză pierdut pe frunzele căzute, îngrămădite ca nişte perniţe brumate. Pînă la urmă îşi reveni şi încercă să taie o cracă, apoi o alta, nereuşind decît să se lovească la degete. Se aşeză pe frunziş din nou, gîndindu-se că dacă pe munte era atît de frig, surorii lui trebuia să-i fie şi mai frig din cauza vîntului de pe plajă. Izbucni în lacrimi.

Cînd soarele ajunse aproape la amiază, apăru un alt tăietor cu o încărcătură de lemne de foc în spinare. Îl strigă pe Zushiō:

– Şi tu munceşti pentru Sanshō Intendentul? Cît lemn trebuie să tai pe zi?

– Ar trebui să aduc trei legături, dar pînă acum n-am tăiat nimic, îi spuse Zushiō cinstit.

– Dacă trebuie să tai trei, e mai bine să termini două din ele dimineaţa. Hai să-ţi arăt cum să tai crengile.

Tăietorul de lemne puse jos încărcătura şi tăie iute o legătură pentru Zushiō.

Atunci băiatul se mai învioră şi tăie singur o legătură pînă la prînz şi încă una după aceea.

Anju mersese spre nord de-a lungul malului rîului, pe drumul către plajă. Ajunse la locul de unde se scotea apa pentru sare, dar nu ştia cum să o facă. Adunîndu-şi curajul, reuşi pînă la urmă să-şi bage căuşul în apă, dar valurile i-l aruncară pe loc din mînă. O altă fată care scotea apă pentru sare în apropiere recuperă căuşul şi i-l înapoie.

– Nu poţi scoate apa aşa, îi spuse lui Anju. Hai să-ţi arăt eu. Ia căuşul în mîna dreaptă şi scufundă-l. Toarnă apa în găleată, pe asta poţi s-o ţii în stînga. Umplu repede o găleată pentru Anju.

– Mulţumesc foarte mult, îi spuse Anju. Aşa am vrut să fac şi eu, dar numai datorită ţie mi-a venit ideea. Am să încerc din nou acum. Anju înţelesese cum era corect.

Fetei îi plăcu sinceritatea lui Anju. Cele două mîncară de prînz împreună, îşi povestiră una alteia despre ele şi jurară să fie ca surorile. Fata îi spuse lui Anju că o chema Ise no Kohagi şi că fusese vîndută ca sclavă la Futamigaura şi adusă pe proprietatea lui Sanshō.

Astfel trecu prima zi a copiilor; pe la apus, Anju aduse cele trei găleţi de apă pentru sare, iar Zushiō cele trei legături de lemne de foc, amîndouă trebuşoarele îndeplinite prin bunăvoinţa altora.

Anju scotea apă pentru sare, iar fratele său tăia lemne; ea îşi petrecea timpul gîndindu-se la fratele ei, iar Zushiō, pe munte, se gîndea numai la sora lui. Aşteptau seara, cînd se puteau întoarce la mica lor colibă; atunci, cei doi îşi ţineau mîinile şi-şi repetau ce dor le era de tatăl lor din Tsukushi şi de mama lor din Sado. Vorbeau plîngînd, plîngeau vorbind.

Trecură zece zile. Veni şi vremea cînd trebuiră să părăsească coliba rezervată noilor veniţi. Urmau să se alăture grupurilor respective, de lucrători, bărbaţi şi femei.

Copiii susţineau că mai bine ar muri decît să fie despărţiţi. Supraveghetorul îi comunică aceasta lui Sanshō.

– Ce prostie! mormăi el. Du fata la locuinţa femeilor şi băiatul la cea a bărbaţilor.

Pe cînd supraveghetorul se ridică să plece, Jirō, stînd lîngă tatăl său, îi strigă să aştepte. Apoi spuse:

– Tată, aşa cum spui, am putea foarte bine să-i despărţim pe cei doi. Cu toate astea, au spus că ar muri mai bine decît să fie despărţiţi. Proşti cum sînt, ar fi în stare totuşi să se omoare. Chiar dacă nu aduc multe lemne sau apă pentru sare, n-ar fi bine să pierdem braţe de muncă. Dacă îmi dai voie aş vrea să pun în aplicare un plan, care cred că o să reuşească.

– Aşa deci? Nici eu nu vreau să am pagubă. Fă cum crezi că e mai bine, spuse Sanshō şi se întoarse cu spatele.

Jirō puse să se construiască o colibă lîngă poarta a treia şi îi lăsă pe cei doi copii să stea în ea.

Într-o seară, fraţii vorbeau ca de obicei despre părinţii lor, cînd Jirō se întîmplă să treacă pe-acolo şi să-i audă. Jirō întotdeauna făcea înconjurul gospodăriei să vadă dacă nu erau certuri, furtişaguri sau intimidări ale lucrătorilor mai slabi de către cei mai puternici.

Jirō intră în colibă şi le spuse copiilor:

– Chiar dacă vă e dor de mama şi de tatăl vostru, Sado e departe. Iar Tsukushi e şi mai departe. Astea nu sînt locuri unde copii ca voi ar putea ajunge vreodată. Dacă vreţi să vă revedeţi părinţii, cel mai bine este să aşteptaţi să creşteţi mari. Şi plecă fără altă vorbă.

În altă seară, la cîtva timp după aceea, cei doi copii vorbeau din nou despre părinţii lor. De data asta se întîmplă să treacă Saburo pe acolo şi să audă ce spuneau. Lui Saburo îi plăcea să vîneze păsărele în cuiburile lor, aşa că se plimba cu un arc şi o săgeată în mînă, uitîndu-se la toţi copacii.

De cîte ori vorbeau despre părinţii lor, copiii erau atît de nerăbdători încît, în joacă, se prefăceau că discută cum să evadeze. În seara aceea Anju spunea:

– Cred că n-o să putem face un drum prea lung pînă cînd n-o să creştem mari. Vrem să facem ceva cu neputinţă. Gîndindu-mă la asta, îmi dau seama că n-are rost să fugim de aici. Nu-ţi face griji pentru mine. Tu trebuie să scapi şi să te duci la Tsukushi, să te întîlneşti cu tata şi să-l întrebi ce-i de făcut. Apoi trebuie să te duci la Sado să o găseşti pe mama.

Din nefericire, Saburo auzi ultimele cuvinte ale lui Anju. Cu arcul şi săgeata în mînă, dădu buzna în colibă.

– Aşa va să zică. Voi doi puneţi la cale cum să fugiţi de aici. Oricine încearcă asta e însemnat cu fierul înroşit. Asta e regula casei. Iar fierul înroşit arde, ascultaţi-mă pe mine.

Cei doi copii păliră. Anju înaintă şi-i vorbi lui Saburo:

– Era numai o închipuire tot ce am spus, stăpîne. Chiar dacă fratele meu mai mic ar putea fugi, pînă unde credeţi că ar ajunge? Ziceam şi noi astea numai pentru că dorim atît de mult să-i revedem pe părinţii noştri. Înainte voiam să ne prefacem în păsări, ca să putem zbura la ei. Ne jucam numai...

Zushiō adăugă:

– E adevărat ce spune sora mea. Noi vorbim mereu despre lucruri pe care nu le putem face. E numai ca să ne abatem gîndurile, fiindcă vrem tare mult să-i regăsim pe părinţii noştri.

Saburo le scrută feţele cîtva timp fără să spună nimic.

– Bine. Dacă vă prefaceţi, aşa să rămînă. Dar v-am auzit vorbind şi ştiu ce spuneaţi. Cu aceste cuvinte, Saburo plecă.

În seara aceea copiii se culcară neliniştiţi. Apoi, – cît dormiseră, oare? –, nu ştiau sigur, dar amîndoi fură treziţi de un zgomot. De cînd veniseră în coliba aceasta li se dăduse voie să aibă un opaiţ. La lumina lui slabă îl văzură pe Saburo lîngă culcuşurile lor. Deodată, acesta se năpusti şi îi apucă pe copii de mîini. Îi ridică şi îi trase afară. Erau tîrîţi pe drumul mare pe care veniseră prima dată cînd fuseseră duşi la Sanshō, în timp ce se uitau în sus, la luna palidă. Urcară trei trepte. Străbătură un culoar lung. După ce cotiră iar şi iar, ajunseră în sala cea mare unde fuseseră aduşi în ziua cînd au sosit. Multă lume stătea acum acolo, în tăcere. Saburo îi tîrî pe cei doi în faţa focului de jăratec. Îi ceruseră iertare încă de cînd îi trăsese afară din colibă, dar cum Saburo nu spunea nimic şi continua să-i tîrască, pînă la urmă tăcură. În faţa focului erau trei perne stivuite, iar Sanshō stătea pe ele. Faţa lui, reflectînd lămpile de alături, părea încinsă. Saburo scoase din foc o pereche de cleşti înroşiţi. Stătu holbîndu-se la ei un timp. Fierul, la început atît de fierbinte încît era aproape transparent, deveni cu încetul negru. Saburo o trase brusc pe Anju la el şi începu să-i apropie fierul înroşit de frunte. Zushiō încercă să o apuce de cot. Saburo îl doborî cu piciorul şi-l ţintui la pămînt cu genunchiul drept. Pînă la urmă reuşi să apese fierul înroşit în formă de cruce pe fruntea lui Anju.

Urletele ei sfîşiară tăcerea din încăpere. Saburo o împinse de-o parte, îl trase în sus pe Zushiō şi îi apăsă şi lui fierul înroşit pe frunte. Ţipetele lui Zushiō se amestecau acum cu hohotele tot mai slabe ale surorii sale. Saburo dădu drumul fierului şi-i înşfăcă pe copii la fel ca mai înainte. După ce privi de jur împrejur, îi tîrî din clădirea principală pînă la a treia treaptă, apoi îi aruncă pe pămîntul îngheţat. Copiii, aproape fără cunoştinţă, de durere şi spaimă, se sprijiniră cumva şi reuşiră să ajungă înapoi în coliba lor, fără să-şi dea seama cum. Căzură pe culcuşul lor sărman şi un timp rămaseră nemişcaţi ca nişte cadavre. Apoi Zushiō îi strigă surorii sale:

– Scoate-ţi amuleta cu chipul lui Jizō.

Anju se ridică imediat şi scoase caseta cu amuleta pe care de obicei o purta în sîn. Cu mîna tremurînd desfăcu sfoara şi trase mica întruchipare zeiască pe care o puse lîngă paturile lor. Amîndoi se închinară în faţa ei. Deodată durerea insuportabilă păru să li se topească. să dispară. Frecîndu-şi frunţile cu mîinile, nu găsiră urmele rănilor. Cu o tresărire de uimire, copiii se treziră.

Anju şi Zushiō se aşezară pe pat, vorbind despre această întîmplare; amîndoi visaseră acelaşi vis, în acelaşi timp. Anju îşi scoase amuleta /reprezentînd pe/ Jizō, o privi şi o puse lîngă patul ei, aşa cum făcuse în vis. După ce îngenunchiară şi o adorară, priviră fruntea statuii în lumina palidă. De fiecare parte a sfintei bucle albe de pe fruntea ei, ca şi cum ar fi fost cioplită cu o dăltiţă, era cîte o cicatrice în formă de cruce

Din noaptea cînd Saburo îi auzise pe copii şi cînd avuseseră acel vis îngrozitor, Anju părea o cu totul altă fiinţă. Expresia ei deveni încordată şi trasă; fruntea îi era chinuită, iar ochii păreau mereu să fixeze ceva îndepărtat. Şi tăcea. Cînd venea seara acasă de pe plajă, vorbea foarte puţin, deşi mai înainte îl aştepta cu nerăbdare pe fratele ei şi stăteau de vorbă cu orele. Zushiō, îngrijorat, o tot întreba ce s-a întîmplat, dar ea se încăpăţîna să păstreze tăcerea cu un zîmbet abia schiţat.

Altfel, Anju nu părea foarte schimbată. Cînd vorbea era la fel şi purtarea ei rămăsese aceeaşi. Totuşi Zushiō, atît de obişnuit să o consoleze pe sora sa şi ea să-l mîngîie pe el, o privea acum suferind o metamorfoză care îl întrista peste măsură. Nu mai avea pe nimeni cui să i se destăinuie. Lumea lor părea şi mai mohorîtă şi pustie ca mai înainte.

Sfîrşitul anului veni cu ninsori bogate. Lucrătorii, bărbaţi şi femei, îşi încetară muncile de afară şi li se dădură treburi în interior. Anju urma să toarcă. Zushiō bătea paie, ceea ce nu necesita o pregătire anumită, dar lui Anju torsul îi păru greu. Serile, Ise no Kohagi venea să o înveţe şi să o ajute. Anju nu vorbea mai mult cu ea decît cu fratele ei, ba chiar era adesea nepoliticoasă.

Totuşi, Ise no Kohagi nu i-o luă în nume de rău şi continuă să se poarte prieteneşte.

Ornamentele de brad de Anul Nou fură agăţate la porţi. Dar anul acesta nu erau sărbători fastuoase. Soţia lui Sanshō rămînea tot timpul în camerele din interiorul conacului, ieşind arareori, aşa că nu prea avea cine să învioreze lucrurile. Fură numai cîteva certuri care izbucniră în camerele bărbaţilor, pe cînd beau *sake*, închinînd pentru Anul Nou. De obicei, orice ceartă era pedepsită cu asprime, dar în această perioadă a anului supraveghetorul trecea cu vederea orice neînţelegeri. Uneori, nici nu băga de seamă că se vărsase sînge într-o încăierare, ba chiar şi un omor putea trece neobservat.

Din cînd în cînd, Ise no Kohagi venea să-i viziteze pe copii în coliba lor singuratică. Părea să aducă în făptura ei ceva din atmosfera caldă a camerelor femeilor şi, în timp ce sporovăia vesel, parcă revărsa primăvara în întunericul iernii, stîrnind chiar o rară umbră de zîmbet pe faţa lui Anju.

Cînd sărbătoarea de trei zile trecu, munca din gospodărie reîncepu. Anju torcea, Zushiō bătea paie. Anju se obişnuise destul de bine cu fusul, încît atunci cînd Kohagi venea să o ajute, nu prea mai avea ce face. Deşi Anju se schimbase, această muncă tăcută, răbdătoare, o mulţumea; într-adevăr, o odihnea şi o ajuta cumva să-şi alunge unica-i obsesie. Zushiō, care nu mai putea vorbi cu sora lui ca pînă atunci, se simţea în siguranţă cînd o vedea pe Kohagi venind şi sporovăind cu Anju în timp ce torcea.

Apa începu să se încălzească şi iarba să încolţească. În dimineaţa dinaintea zilei cînd urma să se iasă din nou la munca de afară, Jirō făcu turul întregii gospodării şi ajunse la colibă.

– Cum o mai duceţi? O să fiţi în stare să ieşiţi la treabă mîine? Sînt fireşte şi cîţiva lucrători bolnavi. Cînd mi-a spus supraveghetorul, m-am gîndit să mă duc din colibă în colibă şi să mă conving.

Zushiō, care bătea paie, ridică privirea să răspundă, dar înainte să apuce să vorbească, Anju se opri din tors şi pe neaşteptate sări în sus şi-i spuse lui Jirō:

– Cît despre munca noastră de afară, am o rugăminte, stăpîne. Aş vrea să lucrez în acelaşi loc cu fratele meu. Poate o să fiţi atît de bun să faceţi în aşa fel încît să muncim împreună pe munte. Faţa ei palidă se îmbujorase şi ochii îi străluceau.

Zushiō fu foarte mirat să vadă o asemenea schimbare la sora sa şi i se păru ciudat că ea dorea deodată să taie lemne fără să i-o spună lui mai întîi. Rămase mut, holbîndu-se la ea.

Jirō nu zise nimic, dar o privi pe Anju de aproape. Anju spuse:

– Nu mai vreau altceva. Este singura mea rugăminte. Vă rog să mă lăsaţi să merg pe munte cu el. Şi repetă rugămintea iar şi iar.

Jirō vorbi în sfîrşit:

– Problema cu cine şi ce are voie să muncească aici e foarte importantă. Tatăl meu ia toate hotărîrile. Dar mi se pare, Ferigă, că ţi-ai exprimat rugămintea după multă chibzuinţă. O să mă ocup eu să aranjez treburile pentru voi. Sînt sigur că o să poţi merge pe munte. Nu-ţi face griji. Mă bucur că voi, tinereilor, aţi trecut iarna cu bine. Acestea fiind zise, plecă.

Zushiō lăsă jos băţul de bătut paie şi se apropie de sora lui.

– Ce-a fost asta? Aş fi foarte fericit să poţi veni cu mine pe munte. Dar de ce i-ai cerut-o aşa, deodată? De ce nu mi-ai spus şi mie nimic?

Faţa lui Anju strălucea de fericire.

– Ai dreptate să fii mirat. Dar, de fapt, înainte de a-l vedea n-aveam de gînd să-i cer nimic. Mi-a venit aşa, pe loc.

– Zău? Ce ciudat! spuse Zushiō, uitîndu-se la ea cu ochii mari de parcă n-o mai văzuse niciodată.

Supraveghetorul aduse în colibă o seceră şi un coş.

– Ferigă, strigă el, am auzit că n-ai să mai scoţi apă de mare. O să tai lemne. Ţi-am adus ce-ţi trebuie şi o să iau înapoi căuşul şi găleata.

– Îmi pare rău că vă daţi atîta osteneală, spuse Anju, ridicîndu-se iute. Şi îi înapoie găleata şi căuşul.

Supraveghetorul le luă, dar mai adăsta, ca şi cînd ar mai fi avut treabă în colibă. Părea să zîmbească, dar pe faţa lui era o urmă de stînjeneală. Era un om care asculta poruncile de la toată familia lui Sanshō, ca şi cum ar fi venit de la zeii înşişi şi le îndeplinea fără şovăire, oricît de aspre şi crude ar fi fost. Totuşi, din fire nu-i plăcea să vadă pe alţii suferind sau chinuindu-se. Prefera ca lucrurile să meargă uşor, fără probleme. Zîmbetul forţat de pe faţa lui era un semn că trebuia să spună ceva neplăcut sau să producă cuiva o neplăcere.

El îi spuse lui Anju:

– Mai am ceva de făcut. Vezi tu, Jirō i-a povestit Stăpînului că vrei să tai lemne şi a încercat să-l convingă. Era şi Saburo acolo şi a spus că dacă vrei să mergi sus pe munte, trebuie să arăţi a băiat. Stăpînul a rîs şi a zis că e o idee bună. Aşa că acum trebuie să-ţi tai părul şi să-l duc mărturie, înapoi, cu mine.

Zushiō ascultă toate acestea ca şi cum i s-ar fi străpuns inima. Ochii i se umplură de lacrimi, pe cînd se uita la soră-sa.

În chip uimitor, roşeaţa de fericire din obrajii lui Anju nu dispăru.

– Sigur că da. Dacă o să tai lemne, trebuie să fiu ca un bărbat. Tăiaţi-l cu securea. Îşi dezgoli gîtul în faţa supraveghetorului.

Părul ei lung şi lucios fu tăiat iute, dintr-o singură lovitură cu unealta aceea ascuţită.

A doua zi dimineaţa, cei doi copii, cu coşurile în spate şi securile legate la brîu, ieşiră pe poartă ţinîndu-se de mînă. Era prima dată că mergeau împreună de cînd veniseră pe pămînturile lui Sanshō.

Zushiō nu putea desluşi gîndurile surorii sale; se simţea singur şi trist. În ajun, după ce supraveghetorul plecase, încercase în fel şi chip să-i smulgă o explicaţie, dar ea părea pierdută în propriile-i gînduri şi nu-l lămuri.

Cînd ajunseră la poalele muntelui, Zushiō nu se mai putu stăpîni.

– Nu pot să cred că mergem împreună aşa, după atîta vreme. Ar trebui să fiu fericit, dar de fapt sînt trist. Chiar dacă te ţin de mînă, nu pot să mă uit la capul tău tuns. Sînt sigur că te gîndeşti la ceva şi te ascunzi de mine. De ce nu poţi să-mi spui şi mie?

Anju avea aceeaşi expresie bucuroasă ca în ajun, iar ochii ei încă mai străluceau. Nu-i răspunse fratelui ei, dar îl strînse şi mai tare de mînă.

Cărarea către munte începea într-un loc mlăştinos. De-a lungul ţărmului rămînea papura veştedă de anul trecut, în mănunchiuri încurcate, dar mici mlădiţe verzi apăreau acum în iarba îngălbenită de pe marginea drumului. Luînd-o la dreapta şi urcînd, copiii ajunseră la o crăpătură în stîncă de unde ţîşnea un izvor cu apă curată. Trecînd de izvor, cotiră pe o potecă abruptă, mărginită în dreapta de un perete de piatră.

Chiar atunci soarele dimineţii străluci deasupra stîncilor. Anju găsi un colţişor unde înflorea o mică violetă, cu rădăcinile înfipte adînc într-o adîncitură roasă, între stîncile îmbinate. I-o arătă lui Zushiō.

– Uite! E primăvară!

Zushiō încuviinţă cu capul, dar nu spuse nimic. Fata îşi păstra secretul pentru sine, iar pe băiat îl măcina amărăciunea, aşa că discuţia lor se frînse şi vorbele se risipiră ca apa în nisip.

Cînd ajunseră la locul unde Zushiō muncise cu un an înainte, se opriră:

– Aici trebuie să tăiem lemnele, spuse el.

– Hai să mergem puţin mai sus, îl rugă Anju, urcînd imediat mai departe. Uimit, Zushiō o urmă. După un timp ajunseră într-un loc destul de înalt, care părea vîrful unui munte mai mic.

Anju se opri, aţintindu-şi privirea către sud. Ochii ei urmăreau cursul superior al rîului Okumo, care trecea de Ishiura şi se vărsa în dreptul portului Yura; se opriră asupra unei pagode care se iţea din frunzişul des de la Nakayama, un munte cam la două mile de cealaltă parte a malului rîului.

– Ia te uită, Zushiō, strigă ea. Ştiu că ţi se pare ciudat că de multă vreme m-am tot gîndit şi n-am vorbit cu tine niciodată. Ştiu asta. Dar azi nu mai trebuie să tai lemne. Şi trebuie să asculţi cu mare atenţie ce-ţi spun eu. Kohagi a fost adusă aici de lîngă Ise. Mi-a povestit cum e drumul de la casa ei pînă aici. Mi-a spus că după ce treci peste muntele Nakayama de colo, atunci Kyoto, capitala, e foarte aproape. E foarte greu să mergi direct la Tsukushi de aici, iar să te întorci la Sado e la fel de greu. Dar poţi ajunge cu siguranţă în capitală. Chiar de cînd am plecat din Iwashiro cu mama, am dat numai peste oameni îngrozitori; dar dacă norocul îţi va surîde, nu se poate să nu întîlneşti şi oameni cumsecade. Aşa că vreau să-ţi aduni tot curajul şi să fugi din locul ăsta. Trebuie să te duci la Kyoto. Dacă cu ajutorul zeilor şi al lui Buddha o să ai norocul să întîlneşti oameni buni la suflet, ai putea să ajungi la Tsukushi şi să-l găseşti pe tata. Şi poate să o găseşti şi pe mama noastră, la Sado. Aruncă securea şi coşul. Ia-ţi numai cutia cu merinde.

Zushiō nu spuse nimic, dar în timp ce o asculta pe soră-sa, îi curgeau lacrimi pe obraz.

– Dar, Anju, cu tine ce-o să se întîmple?

– Nu te îngrijora pentru mine. Fă ceea ce trebuie să faci, ca şi cum am fi împreună. Cînd o să-l găseşti pe tata şi o s-o aduci pe mama înapoi din insulă, aşa cum ţi-am spus, să te întorci şi să încerci să mă ajuţi.

– Dar după ce-o să plec eu, mă tem că cei de aici or să se poarte îngrozitor cu tine, spuse Zushiō. Îşi amintea visul înspăimîntător în care el şi sora lui erau arşi cu fierul înroşit.

– Cred că o să-mi fie greu, dar nu-ţi fie teamă. O să mă descurc eu. N-or să omoare niciodată un sclav pentru care au dat bani. Dacă n-o să mai fii tu aici, cred că o să mă pună să muncesc pentru doi. Dar nu-ţi fă griji. O să tai o grămadă de lemne pentru foc, acolo unde mi-ai arătat. Poate n-o să reuşesc să fac şase legături, dar sînt sigură că aş putea tăia patru, chiar cinci. Hai să coborîm pe-acolo şi să ne lăsăm coşurile şi securile. O să merg cu tine pînă la poalele muntelui. Porni înaintea lui.

Fără să ia vreo hotărîre conştientă, Zushiō o urmă instinctiv. Anju avea acum cincisprezece ani, Zushiō treisprezece; deja purtîndu-se ca un om mare, ea părea atît de înţeleaptă, ca şi cînd ar fi avut vreo putere supranaturală. Zushiō, pur şi simplu, nu i se putea împotrivi.

Cînd ajunseră jos, la crîngul de copaci, cei doi îşi lăsară securile şi coşurile pe frunzele căzute. Anju îşi scoase amuleta şi o apăsă în palma fratelui său.

– Ştii cît ţin la asta. Vreau să mi-o păstrezi pînă ce ne vom revedea. Închipuie-ţi că figurina asta sînt eu şi ai grijă de ea, ca şi de sabia ta păzitoare.

– Dar, Anju, ce-o să te faci tu fără ea?

– Vreau s-o ai tu. Tu o să înfrunţi primejdii mai mari decît mine. Cînd n-o să te întorci diseară, or să trimită o poteră să te caute. Oricît de repede ai merge, dacă fugi pur şi simplu fără un plan, or să te prindă cu uşurinţă. Ia-o în susul rîului pe care l-am văzut adineauri, pînă ajungi la Wae. Dacă eşti destul de norocos ca să nu fii văzut şi reuşeşti să ajungi la malul opus, Nakayama nu se poate afla prea departe. Du-te acolo, la templu – tocmai i-am văzut pagoda ivindu-se printre copaci – şi cere găzduire. Stai acolo un timp, pînă cînd urmăritorii tăi o să renunţe şi o să plece. Apoi fugi de la templu.

– Dar crezi că preotul de la templu o să mă adăpostească?

– Cum or vrea zeii. Dacă ai noroc, preotul o să te ascundă.

– Înţeleg. Ceea ce mi-ai spus parcă vine de la zei sau de la Buddha însuşi. M-am hotărît. O să fac întocmai aşa cum spui.

– Mă bucur. Ai înţeles tot ce te-am povăţuit. Preotul e fără îndoială un om de treabă. Sînt sigură că o să aibă grijă de tine.

– Da. Am început să cred asta şi eu. O să fug şi-o să mă duc în capitală. O să-i găsesc pe tata şi pe mama. Şi o să mă întorc după tine. Ochii lui Zushiō căpătară aceeaşi sclipire ca şi cei ai surorii sale.

– O să vin pînă jos cu tine, aşa că hai să ne grăbim.

Cei doi coborîră în grabă panta dealului. Mersul lor era acum schimbat, căci hotărîrea lui Anju îl cuprinsese şi pe Zushiō.

Trecură de locul unde ţîşnea izvorul dintre stînci. Anju îşi scoase bolul de lemn din cutia cu merinde şi îl cufundă în apa rece.

– Hai să bem împreună ca să sărbătorim plecarea ta, spuse ea, luînd o înghiţitură şi dîndu-i bolul fratelui ei.

Zushiō goli bolul pînă la fund.

– Atunci, adio, surioară dragă. Te rog să ai grijă de tine. O să ajung la templul din Nakayama fără să mă vadă nimeni.

Apoi o luă la fugă pe restul de potecă ce mai rămînea din coasta dealului şi o apucă pe drumul mare, care mărginea zona mlăştinoasă. Porni grăbit înspre rîul Okume.

Anju stătu lîngă izvor şi privi cum se micşora silueta fratelui ei, apărînd şi dispărînd în spatele şirului de pini. Soarele era aproape la amiază, totuşi ea nu se osteni să urce muntele din nou. Din fericire, nu păreau să fie alţi tăietori de lemne la lucru prin preajmă, aşa că nimeni n-o luă la întrebări pe Anju, care rămase lăsînd să treacă timpul, la poalele cărării de munte.

Mai tîrziu, potera trimisă de Sanshō ca să-i caute pe cei doi culese o pereche de sandale mici din pai, la marginea mlaştinii de la poalele muntelui. Aparţinuseră lui Anju.

Flăcările torţelor de pin aruncau umbre ameninţătoare asupra porţii templului provincial de la Nakayama. O mulţime de oameni se îmbulzea la poartă(1), condusă de Saburo, fiul lui Sanshō, care ţinea în mînă o halebardă cu mîner alb.

Stînd în faţa clădirii principale el strigă:

– Sînt din familia lui Sanshō Intendentul de la Ishiura. Ştim precis că unul dintre lucrătorii noştri a fugit în munţi. Nu are altundeva unde să se ducă, decît aici. Predaţi-ni-l degrabă.

Oamenii lui Saburo strigau cam la fel.

O pardoseală de piatră ducea din fața clădirii principale a templului pînă dincolo de poartă. Acum era plină de însoțitorii lui Saburo, cu torțe de pin în mîini, împingînd și îmbrîncind. Aproape toți călugării din chilii se înghesuiau pe margini. Treziți de zgomotul din afara porților, ieșiseră din sanctuare, cît și din bucătării, întrebîndu-se ce se întîmpla.

Cînd mulțimea de afară strigă mai întîi să fie deschise porțile, majoritatea preoților se împotriviră, temîndu-se de dezordine și violență, dacă oamenii intrau. Dar Primul Preot, Donmyō Risshi, insistă ca porțile să fie deschise. Dar ușa sălii principale rămase închisă și tăcută, chiar și după ce Saburo strigă să-i fie predat fugarul.

Saburo bătu din picior și-și repetă cererea de două-trei ori. Mai mulți dintre însoțitorii săi țipară la preot, rîsete se amestecară cu strigătele lor.

Pînă la urmă ușa sălii principale se deschise încet. O deschise Primul Preot însuși. Nu purta decît o robă simplă și nu-și dădu aere de falsă măreție, stînd sus în capătul scării.

Din spatele lui se vedea licărirea palidă a unei lumînări de ceară, arzînd ca ofrandă continuă. Lumina pîlpîi asupra siluetei sale înalte și puternice, dezvăluindu-i chiar și fața și sprîncenele negre, încă neatinse de vîrstă. Avea puțin peste cincizeci de ani.

Primul Preot începu să vorbească liniștit. Potera de cercetași nelegiuiți amuți văzîndu-l, iar vocea lui răsuna pînă departe.

– Așadar, căutați un servitor care a fugit. În acest templu nimeni nu ar ascunde pe cineva fără știrea mea. Cum eu nu știu nimic, acela nu e aici. Totuși, aș vrea să vă spun și eu ceva. Ați venit aici cu toții în toiul nopții cu arme în mîini, împingînd porțile și cerînd să fie deschise. Crezînd că a izbucnit vreo răscoală sau că grupul vostru urmărește vreo răzmeriță, am permis să fie deschisă poarta. Și ce aflu? Că e căutată o slugă din casa voastră! Acesta e un templu desemnat de către familia imperială pentru rugăciune. Împăratul însuși ne-a făcut cadou o tăbliță înscrisă. Iar printre comorile păstrate în pagodă se află cópii ale acelei *sutra* scrise cu auriu de către împărat. Dacă se întîmplă vreo violență aici, guvernatorul provinciei va fi cu siguranță mustrat de către demnitarii care răspund de altare şi de temple. Dacă am istorisi aceasta la templul central de la Todaiji(2), nu se ştie în ce fel va reacționa capitala. Dacă mai cîntăriți situația, o să vă dați seama, fără îndoială, că cel mai bine ar fi să vă retrageți iute. Nu sînt nepoliticos, dar v-o spun pentru binele vostru.

După ce Primul Preot termină de vorbit, închise încet uşa.

Saburo se încruntă şi se strîmbă în fața uşii închise. Dar nu avu curajul să o spargă şi să pătrundă cu forța. Însoțitorii lui şuşoteau zgomotos, ca vîntul prin frunzare.

Deodată, o voce strigă către ei:

– Cel care a fugit nu era cumva un mititel de vreo doisprezece-treisprezece ani? Dacă da, ştiu eu ceva despre asta.

Surprins, Saburo se întoarse să scruteze pe vorbitor. Era un om mai în vîrstă, care semăna uimitor cu propriul său tată, Sanshō. Era paznicul clopotului templului. Bătrînul continuă:

– Dacă e mititelul ăla, l-am văzut azi la prînz din turnul clopotului. Mergea fuga pe lîngă zidul din afară al templului, către sud. Nu părea prea solid, dar pesemne că e cu atît mai iute de picior. Trebuie să fi ajuns destul de departe de-acum.

– Aşa deci. Îmi închipui cam cît de departe poate ajunge un băiat în jumătate de zi. Haideți! şi Saburo plecă în grabă.

Şirul de torțe de pin se desprinse din poarta templului şi îl urmă de-a lungul zidului exterior către sud. Privindu-i din turnul clopotului, bătrînul rîse cu poftă. Speriate, vreo două-trei ciori adormite în crîngul din apropiere îşi luară zborul.

A doua zi, mai multe persoane fură trimise de la templu în toate direcțiile. Cei care merseră la Ishiura veniră înapoi povestind că Anju se înecase de bună seamă. Cei care fuseseră spre sud auziseră că Saburo şi însoţitorii săi merseseră pînă la Tanabe, apoi se întorseseră.

Trei zile mai tîrziu, Primul Preot însuşi părăsi templul, mergînd spre Tanabe. Luă cu el un vas pentru oboluri, mare cît un lighean şi un toiag gros cît braţul unui om. Zushiō îl urma cu capul ras şi purtînd o robă budistă.

Cei doi mergeau în timpul zilei, oprindu-se la diferite temple pe drum ca să petreacă noaptea. Cînd ajunseră la Shujakuno în /districtul/ Yamashiro, Primul Preot merse să se odihnească la templul Gongōdo. Apoi îşi luă rămas bun de la Zushiō:

– Să ai întotdeauna amuleta la tine, păstreaz-o cu grijă şi vei afla fără îndoială cîte ceva despre părinţii tăi, spuse el ca încheiere, după care se întoarse şi plecă.

Zushiō îşi dădu seama că preotul îi spusese acelaşi lucru ca şi sora sa moartă.

Cînd Zushiō ajunse la Kyoto, îmbrăcat tot ca preot budist, petrecu noaptea la templul Kiyomizu. Dormi într-o sală separată, rezervată celor care doreau să se retragă ca să se roage. Cînd se trezi a doua zi, văzu lîngă patul său un om mai în vîrstă, îmbrăcat într-un costum de curte, de modă veche.

– Al cui fiu eşti? întrebă bătrînul. Dacă ai ceva de preţ la tine, te rog să-mi arăţi. M-am închis aici de aseară, ca să mă rog pentru însănătoşirea fiicei mele, care e bolnavă. În vis mi s-a arătat o minune. Mi s-a spus că băiatul care doarme în spatele ferestrei cu zăbrele din stînga mea are o amuletă fermecată. Că trebuie să o împrumut şi să mă rog la acea statuetă. Cînd am venit să mă uit azi-dimineaţă, te-am găsit pe tine. Te rog, spune-mi cine eşti şi împrumută-mi amuleta. Eu sînt Morozane(3), Primul Consilier al Împăratului.

– Stăpîne, sînt fiul lui Mutsu no jo Masauji, îi spuse Zushiō. Acum doisprezece ani tatăl meu s-a dus la templul Aurakuji din Tsukushi şi nu s-a mai întors. Mama mea ne-a luat pe mine, care mă născusem în anul acela şi pe sora mea, care avea trei ani, să locuim la Shinobugori, în provincia Iwashiro. Am crescut acolo, apoi mama a hotărît că era vremea să ne ia pe sora mea şi pe mine într-o călătorie în partea de apus a Japoniei, să vedem dacă-l putem găsi pe tata. Cînd am ajuns la Echigo, am fost prinşi de nişte negustori de sclavi îngrozitori. Mama a fost dusă la Sado, iar sora mea şi cu mine am fost vînduţi la Ura, în /provincia/ Tango. Sora mea a murit acolo. Amuleta de preţ pe care o port cu mine este chipul acesta al /zeului/ Jizō. O scoase şi i-o întinse lui Morozane.

Morozane luă în mînă mica statuie şi, ţinînd-o lipită de frunte, spuse o rugăciune. Apoi examină amuleta din faţă şi din spate de mai multe ori, uitîndu-se la ea cu cea mai mare atenţie. În sfîrşit, spuse:

– Am mai auzit de amuleta asta. Este o figurină de aur a lui Jizō Bodhisattva, Domnul luminii. Această statuie a fost adusă la început de la Kudara(4) şi a fost venerată în mod deosebit de către prinţul Takami(5). Întrucît ai asupra ta această statuetă, e limpede că eşti de viţă nobilă. În primii ani ai erei Eiho (1081-1083), cînd Împăratul-în-retragere(6) mai era încă pe tron, Taira no Masauji a fost degradat şi trimis la Tsukushi din cauză că fusese implicat în nişte treburi necurate, pentru care guvernatorul provinciei sale fusese întemniţat. Dacă doreşti să renunţi la preoţie, s-ar putea ca mai tîrziu să primeşti şi tu un rang înalt. Deocamdată te rog să vii ca oaspete la mine acasă. Hai să ne întoarcem acum împreună.

Femeia despre care Morozane vorbea ca despre fiica lui era de fapt o nepoată a soţiei sale, care slujea ca însoţitoare Împăratului-în-retragere. Mama ei era soră cu Împărăteasa. Deşi această doamnă era bolnavă de cîtva timp, ea se însănătoşi grabnic după ce se rugă cu amuleta lui Zushiō.

Morozane însuşi îl aduse pe Zushiō înapoi la viaţa laică şi-i puse pe cap cu mîna lui tichia potrivită marelui său rang. Totodată, trimise un curier cu o scrisoare de iertare în locul unde era exilat

Masauji. Dar cînd curierul ajunse la Tsukushi, află că Masauji murise deja. Zushiō (care-şi luase de-acum numele de adult – Masamichi) fu atît de îndurerat de această veste încît părea că se ofileşte văzînd cu ochii.

În toamna acelui an, numele lui Masamichi fu inclus pe lista numirilor ca guvernator al provinciei Tango. Numirea era doar onorifică; lui Masamichi nu i se cerea să meargă acolo, ci un locţiitor fu trimis în numele său, ca să cîrmuiască treburile de zi cu zi. Primul lucru pe care Masamichi îl făcu fu acela de a interzice cu desăvîrşire sclavia de orice fel pe tot cuprinsul provinciei. Sanshō Intendentul, care trebuia acum să-i elibereze pe sclavii săi pînă la ultimul, începu să-i plătească pentru munca lor. Deşi Sanshō şi familia sa se aşteptau să sufere o pierdere teribilă, ţăranii şi meşteşugarii munciră mult mai mult, aşa că familia sa prosperă şi înflori şi mai şi ca înainte. Primul Preot, care îl ajutase pe Zushiō, fu înălţat în rang, iar Kohagi, care o protejase pe Anju, putu să se reîntoarcă în satul ei natal. O ceremonie pioasă de doliu fu ţinută în amintirea acesteia, iar pe malul unde se înecase fu construită o mănăstire de maici.

După ce făcu acestea pentru provincie, Masamichi ceru o învoire de la îndatoririle sale şi porni spre Sado, ascunzîndu-şi adevărata identitate.

Autorităţile guvernamentale din /insula/ Sado se aflau la Sawata. Masamichi merse acolo şi ceru funcţionarilor să caute prin toată insula pe mama sa, dar nu era uşor de descoperit unde se afla.

Într-o bună zi, Masamichi, dus pe gînduri, plecase de la gazda sa şi se plimba prin oraş. La un moment dat îşi dădu seama că se rătăcise de case şi că se afla pe o potecă printre cîmpuri. Cerul era limpede şi soarele strălucea. Masamichi era amărît că nu putea da de urma mamei sale. Poate, gîndea el, că zeii şi Buddha nu vor să-l ajute pentru că lăsase în seama altora datoria sa în loc să o caute el singur. Observă din întîmplare o fermă destul de mare. Privind prin gardul viu şi rar care creştea în partea de sud a clădirii, văzu un cîmp deschis, unde pămîntul era bătătorit. Acolo erau împrăştiate rogojini de pai, pe care fuseseră aruncate seminţe de sorg la uscat. În mijlocul seminţelor stătea o femeie îmbrăcată în zdrenţe ţinînd un par lung în mînă, ca să alunge vrăbiile care veneau să ciugulească. Părea să murmure ceva care semăna a cîntec. Fără să ştie prea bine de ce, Masamichi fu atras de ceva la femeia aceea. Se opri şi se uită prin gard. Părul ei nepieptănat era năclăit de praf. Cînd îi privi faţa, văzu că era oarbă şi un val puternic de milă îl cuprinse. Cu timpul, începu să înţeleagă cuvintele cîntecelului pe care ea îl murmura pentru sine. Trupul i se cutremură ca de febră şi lacrimi îi izvorîră din ochi. Căci iată cuvintele pe care femeia le tot repeta:

Anju koishiya, koyare ho
Zushiō koishiya, koyare ho
Tori mo sho aru mono nareba
To to nigero, a azu to mo.

Anju a mea, cît tînjesc după tine,
Zboară-n depărtări!
Zushiō al meu, cît tînjesc după tine,
Zboară-n depărtări!
Puişorilor, dacă mai trăiţi,
Zburaţi, zburaţi departe!
Eu n-o să vă alung.

Masamichi rămase împietrit, vrăjit de cuvintele ei. Deodată tot corpul păru că-i arde şi trebui să-şi încleşteze dinţii ca să-şi reţină urletul animalic care ţîşnea din el. Ca eliberat din lanţuri invizibile, Masamichi trecu în grabă prin gardul viu. Călcînd pe seminţele de sorg, se aruncă la picioarele femeii. Amuleta, pe care o ţinea în mîna dreaptă, se lovi de fruntea lui cînd se aruncă la pămînt.

Femeia îşi dădu seama că ceva mai mare decît o vrabie îi răscolise sorgul. Oprindu-şi litania, îşi aţinti drept înainte ochii goi. Apoi, ca scoicile uscate care se umflă în apă, ochii ei începură să se umezească şi să se deschidă.

– Zushiō, strigă ea, şi se repeziră unul în braţele celuilalt.

Ianuarie 1915

GYOGENKI

"Gyogenki" (pronunţia japoneză pentru numele călugăriţei şi poetei chineze taoiste Yu Hsüan-chi) este una dintre cele cîteva povestiri care dovedesc interesul lui Ōgai pentru istoria şi cultura chineză. Yu Hsüan-chi şi poetul Wen T'ing-yun, două personaje principale ale nuvelei, s-au numărat printre cei mai talentaţi poeţi /ai epocii/ T'ang, opera lor fiind umbrită doar de cea a marilor scriitori Tu Fu, Li Po şi Po Chü-I.

Nuvela lui Ōgai poate părea mai mult o încercare decît o povestire finisată. Folosind simplele fapte istorice pe care le cunoaşte, Ōgai le extinde pentru a pune întrebări despre natura legăturilor dintre instinctele artistice şi sexuale (problemă definitorie şi pentru taoism). Totuşi nu totdeauna dă răspunsuri.

Nuvela repovesteşte o serie de prietenii dintre Yu Hsüan-chi şi cîteva persoane, care joacă roluri diverse în raport cu ea: Li I, bărbatul bogat care o doreşte drept concubină, Ts'ai-p'in, altă călugăriţă, cu care are o legătură lesbiană şi Ch'en-mou, care devine iubitul ei. Nici una dintre aceste relaţii umane nu a fost reuşită; doar cu un confrate poet, Wen T'ing-yun, un fel de pierde-vară el însuşi, a puţut menţine un contact constant şi productiv. Cei doi s-au înţeles instinctiv de la început, amîndoi părînd, în viziunea lui Ōgai, să împărtăşească aceleaşi calităţi (teamă şi gelozie la ea, o sălbăticie a spiritului neîmblînzit la el), care-i împiedicau să ducă o viaţă normală, constituind însă izvoarele artei lor.

"Gyogenki" este plină de detalii fascinante despre viaţa din China, fiind din acest motiv destul de greu de citit, căci autorul presupune o oarecare familiarizare cu istoria şi cultura chineză din partea cititorului. Cu toate acestea, o lectură atentă a textului oferă multe satisfacţii, nu numai pentru interesul uman al diferitelor episoade prezentate şi pentru concizia speculaţiilor şi a observaţiilor lui Ōgai, ci şi pentru posibilitatea de a citi poezie chineză într-un cadru psihologic creat de un autor capabil să cuprindă atît lumea Chinei din epoca T'ang cît şi pe a noastră.

Yu Hsüan-chi(1) a fost dusă la închisoare şi acuzată de crimă. Literaţii din capitala Ch'ang-an fură zguduiţi de această veste, răspîndită cu iuţeală.

Religia taoistă a înflorit în timpul dinastiei T'ang (618-907) în China, deoarece taoiştii, revendicîndu-şi numele de familie al împăratului Li, l-au proclamat pe Lao-tzu drept fondatorul lor, făcînd astfel poporul să creadă că devoţiunea faţă de el era totuna cu venerarea strămoşilor imperiali(2). În timpul erei T'ien-pao (742-756) fuseseră construite două complexe taoiste principale, mănăstirea T'ai-ch'ing, în capitala de vest Ch'ang-an şi mănăstirea T'ai-wei în capitala de est Lo-yang. Fiecare oraş mare avea, de asemenea, cîte o filială a mănăstirii, numită Tzu-chi-kung, unde se ţineau ceremonii la anumite date fixe. În interiorul /mănăstirii/ T'ai-ch'ing se aflau multe *lou-kuan*. Un *kuan* taoist era echivalentul unui templu budist, iar *lou-kuan* erau chiliile călugărilor şi ale călugăriţelor. Yu Hsüan-chi trăia într-unul din acestea, /templul/ Hsien-i-kuan din /mănăstirea/ T'ai-ch'ing.

Poveşti despre frumuseţea lui Hsüan-chi au circulat prin Ch'ang-an mulţi ani. Era cunoscută mai curînd pentru trupul ei fermecător decît pentru înfăţişarea ei austeră. Te-ai fi aşteptat ca, întrucît era călugăriţă, să-i displacă să păteze puritatea frumuseţii ei cu fard, dar nu era aşa. Era întotdeauna splendid fardată. Avea douăzeci şi şase de ani cînd a fost închisă, în 868, în timpul domniei lui I-tsung(3).

Hsüan-chi era admirată de literaţii din Ch'ang-an pentru frumuseţea ei, dar şi ca o poetă desăvîrşită. Poezia chineză a atins, fără îndoială, o culme în timpul dinastiei T'ang. După geniile impunătoare ale lui Li Po din Lung-hsi şi Tu Fu din Hsiangyang(4), versurile lui Po Chu-i(5) din T'ai-yuan au vrăjit emoţiile tuturora, iar lăutele din Ch'ang-an încă mai răspundeau la lamentaţiile sale poetice. Hsüan-chi avea cinci ani cînd Po Chu-i a murit, în 846. Neobişnuit de inteligentă, ea memorase deja mai multe volume de poezii atît în stilul vechi, cît şi în cel nou al lui Po Chu-i şi ale egalului său contemporan Yuan Wei Chih(6).

Hsüan-chi a compus primele sale versuri din şapte caractere la vîrsta de treisprezece ani. La cincisprezece ani, poeziile sale circulau deja printre cunoscătorii din capitală.

Nu e de mirare deci că întreaga societate fremăta cînd această frumoasă poetă fu închisă pentru omor.

Yu Hsüan-chi se născuse într-o casă de pe una din ulicioarele întortocheate dintre străzile principale din Ch'ang-an. Fiecare familie din acel cartier cu felinare roşii îşi creştea fiicele pentru a deveni gheişe. Casa Yu nu făcea excepţie, iar cînd Hsüan-chi îşi exprimă de timpuriu dorinţa de a învăţa poezia, părinţii ei consimţiră bucuroşi şi angajară un biet student nevoiaş din vecinătate, ca s-o înveţe metrul şi rima în speranţa, spuneau ei, că va deveni într-o bună zi "un pom plin de roade".

În primăvara lui 857, fetele din casa Yu fură adesea chemate să anime petrecerile la un anumit han. Într-o noapte, oaspetele hanului fu Ling Hu-t'ao, fiu al primului-ministru Ling Hu-t'ao(7). Acest fiu era însoţit întotdeauna de un alt nobil, Fei-ch'eng, dar în seara aceea aduseseră şi un bărbat pe nume Wen, căruia i se adresau cu porecla Chung-k'uei(8). În vreme ce nobilii cei doi erau îmbrăcaţi în robe splendide, Wen era în zdrenţe; gheişele îl luară mai întîi drept un servitor, căci părea să fie la cheremul şi voia tinerilor nobili. Dar cum petrecerea se încălzea cu vin, Wen Chung-k'uei începu să se zgîiască ameninţător la cei doi nobili, apoi să-i înjure în gura mare. Pe urmă porunci gheişelor să cînte din lăute şi fluiere, în timp ce el recita un poem. Spre marea lor uimire, cîntă un poem nemaipomenit de frumos, cu o voce atît de minunată şi o melodie atît de fără cusur, încît nu putea să fi fost un amator. Gheişele văzuseră cum jerpelitul Wen Chung-k'uei fusese insultat de cei doi tineri aristocraţi, aşa că îşi bătuseră joc de el. Acum se apropiară cu toate în jurul lui în timp ce cînta. Cînd

Wen împrumută instrumentele lor, descoperiră că şi talentul lui muzical îl depăşea pe al lor. După aceasta, se împăcară bine cu el.

Gheişele se întorceau adesea în casa Yü vorbind despre Wen, iar Hsüan-chi îl pomeni o dată faţă de tutorele său, care exclamă mirat:

– Acest Wen Chung-k'uei trebuie să fie Wen Ch'i din T'ai-yuan; îl mai cheamă şi T'ing-yin, iar numele său oficial este Fei-ch'ing(9). I se spune şi Wen Pa-ch'a, pentru că e în stare să compună un vers din opt caractere la concursurile de poezie cît ai bate de opt ori din palme. Numele Chung-k'uei vine de la expresia respingătoare a feţei sale. Nu are egal printre poeţii din zilele noastre, în afară de Li Shang-yin(10). Uneori şi Tuan Ch'eng-shih(11) e pus alături de ei, dar Tuan le este de fapt inferior amîndurora.

Aflînd acestea, Hsüan-chi începu să întrebe despre Wen de fiecare dată cînd surorile ei se întorceau după ce îi ţinuseră companie lui Ling Hu-kao. La rîndul lor, ele nu conteneau să vorbească despre Hsüan-chi de fiecare dată cînd îl întîlneau pe Wen. Curiozitatea fiindu-i stîrnită de poveştile despre această frumoasă tînără poetă, Wen veni într-o bună zi în vizită în casa Yü.

Cînd se întîlniră pentru prima dată, Hsüan-chi părea un bujor îmbobocit, gata să înflorească. Deşi Wen se însoţea cu tineri nobili, avea deja patruzeci de ani, iar trăsăturile sale erau demne de porecla Chung-k'uei. Se căsătorise de tînăr şi avea un fiu pe nume Hsien, cam de vîrsta lui Hsüan-chi.

Hsüan-chi îşi netezi gulerul şi se înclină adînc dinaintea lui Wen. Acesta era pregătit să o trateze ca pe o gheişă oarecare, dar îşi schimbă pe dată purtarea. Stînd de vorbă, îşi dădu repede seama că Hsüan-chi nu era o tînără obişnuită. Acest boboc de fată de cincisprezece ani nu era cîtuşi de puţin cochetă sau sfioasă, ci vorbea la fel de direct ca un bărbat.

– Am auzit că eşti o poetă desăvîrşită. Pot să văd cîteva din versurile tale recente? întrebă Wen.

– Din nefericire nu am fost încă eleva unui profesor bun; cum aş putea avea deci ceva care să merite să fie arătat? Totuşi, o singură privire de la Pai-le(12) şi aş putea galopa o mie de *li*. Vreţi să-mi daţi o temă? răspunse ea.

Wen nu-şi putu stăpîni un zîmbet – ce nepotrivit pentru această tînără floare să se compare cu un cal de povară!

Hsüan-chi se ridică şi puse o pensulă de scris şi cerneală în faţa lui Wen. Wen scrise imediat "Sălcii pe malurile rîului Yang-tze". După ce cugetă puţin, Hsüan-chi scrise următorul poem:

Sălcii pe malurile rîului Yang-tze
Verzi covoare malurile sălbatice,
Sălcii învăluite-n ceaţă uşoară întinzîndu-se pînă
  la pavilionul îndepărtat.
Umbre întunecă apele tomnatice
Petale plouă deasupra capului pescarului,
Peştii stau la pîndă în scorburile dintre rădăcini,
Crengi joase împiedică barca drumeţului,
Vîntul şi ploaia şfichiuie-n noaptea de-afară
Făcîndu-mă să tresar din vis, adîncindu-mi melancolia.

După ce îl citi, Wen îl declară admirabil. Luase parte la concursuri de poezie de şapte ori şi descoperise că acei cărturari cu aer impunător nu erau în stare să improvizeze un singur vers bun. Nici unul nu se putea compara măcar pe departe cu această fată.

Mai apoi, Wen veni adesea la locuinţa familiei Yü. Conversaţia lor deveni treptat o ţesătură continuă de poezie.

În 847, pe cînd avea treizeci de ani, Wen plecase din T'ai-yu-an ca să se prezinte la întrecerile *chin-shih*(13) pentru prima dată. Terminîndu-şi poemele cu mult înainte ca lumînarea sa să se fi consumat şi observîndu-i pe cei din preajmă cum se luptă cu ale lor, se oferi să-i ajute. De fiecare dată cînd participa la aceste întreceri, compunea poeme pentru vreo şapte sau opt dintre ei, şi unii reuşeau apoi cu bine. Wen, totuşi, nu izbîndise niciodată.

În ciuda acestor eşecuri repetate, faima lui Wen în afara sălii de concurs se răspîndi printre literaţii din Ch'ang-an, iar Ling Hu-t'ao, care devenise prim-ministru în 851 îl invita adesea pe Wen la petrecerile sale. Odată, Ling îi puse lui Wen o întrebare despre o anumită frază din Chuang-tzu(14). Răspunsul pe loc al lui Wen fu corect, dar cuvintele sale fură nepoliticoase:

– E limpede în text şi nu e o aluzie obscură. Luminăţia voastră ar trebui să mai citească uneori în orele de răgaz la care vă constrînge guta.

După ce împăratul Hsuan-tsung(15) admirase şi el cuvintele unei melodii intitulate "P'u-sa-mang", Ling Hu-t'ao îi oferi cîteva versuri de acompaniament care îl încîntară. De fapt, Wen le compusese pentru el, după care îl pusese să jure că va păstra secretul. Dar lui Wen îi scăpă adevărul într-o noapte cînd era beat. Ba mai mult, el remarcă odată: "În bibliotecă se află un general care şade şi aşteaptă", ridiculizînd astfel lipsa de cultură poetică a lui Ling.

Cu timpul, reputaţia de bard a lui Wen deveni cunoscută chiar şi împăratului Hsuan-tsung, pe cînd căuta un al doilea vers pe la poeţii din capitală, care să se potrivească cu primul său vers. Ca răspuns la versul împăratului "Un ac de păr din aur", Wen propuse "Şi cercei de jad", pentru care fu copleşit cu laude de către împărat. Acestuia îi plăcea grozav să iasă din palat travestit şi curînd după ce află numele lui Wen puse la cale să-l întîlnească din întîmplare într-un han. Nerecunoscîndu-l pe împărat pe cînd stăteau de vorbă, Wen deveni treptat arogant şi obraznic.

După ce poetul Ch'en Hsun fu numit conducătorul academiei de poezie, lui Wen i se dădu un loc mai la o parte, în timp ce locul al doilea fu lăsat gol. Cum faima literară a lui Wen continua să crească, atît împăratul Hsuan-tsung cît şi primul-ministru Ling trebuiră să-i admire talentul, deşi personal îl dispreţuiau. Sora mai mare a lui Wen, soţia lui Chao-chuan şi alţi prieteni sus-puşi făceau intervenţii inutile în legătură cu poziţia lui Wen.

Printre prietenii lui Wen se număra un om bogat pe nume Li I, cu aproape zece ani mai tînăr decît Wen, dar foarte talentat în poezie. Era în primăvara anului 860. Wen tocmai se întorsese la Ch'ang-án după o lungă şedere la Hsiang-yang, cînd Li veni în vizită la el. La Hsiang-yang, Wen lucrase cîtva timp ca funcţionar mărunt, subordonat guvernatorului provinciei, Hsü Shang, dar pînă la urmă se plictisise şi-şi dăduse demisia. Pe masa lui Wen se aflau cîteva poeme de la Hsüan-chi pe care Li le observă din întîmplare. Acestea îl impresionară foarte tare şi întrebă cine era autorul lor. Wen îi destăinui că autoarea era un boboc de fată pe care începuse s-o înveţe poezia în urmă cu trei ani. Li vru să afle unde anume se găsea locuinţa familiei Yü şi apoi, ca şi cum şi-ar fi amintit deodată de o întîlnire stabilită, se ridică să plece. Zori către locuinţa familiei Yü, unde îi anunţă pe părinţii lui Hsüan-chi că dorea să o ia drept concubină. Părinţii fură convinşi cu o sumă de bani extrem de generoasă.

Hsüan-chi fu adusă ca să-l cunoască pe Li. La optsprezece ani era incomparabil mai frumoasă decît atunci cînd o descoperise Wen. Li însuşi era un tînăr chipeş. El o rugă să-i fie concubină şi cum ea nu părea să-l respingă, căzură de acord pe loc. După cîteva zile, Li o întîmpină pe Hsüan-chi în vila sa de la marginea /capitalei/ Ch'ang-an.

Li credea că dorinţele sale proaspăt stîrnite vor fi satisfăcute, dar pasiunea sa fu în mod neaşteptat frustrată. De cîte ori încerca să o îmbrăţişeze, Hsüan-chi se întorcea şi fugea; cînd încerca să o aibă cu forţa, ea ţipa cu putere. Vila deveni un loc unde Li ajungea plin de dorinţe înflăcărate seara, ca să se întoarcă acasă nesatisfăcut în zori. Începu să se îndoiască de normalitatea sexuală a lui Hsüan-chi. Dar dacă nu era normală, l-ar fi refuzat de la început. Nu-şi putea închipui că nu-l plăcea, doar plînsese cu hohote atît de necontrolate încît se agăţase tremurînd de el.

Propunerile sale fiind constant respinse, nervii lui Li cedară, căzu tot mai mult într-o stare de apatie oriunde se afla, treaz sau adormit. Soţia sa oficială, văzînd cum comportarea lui devenea tot mai ciudată, începu să-i spioneze mişcările. Printr-un servitor află întîmplător că o ţinea pe Hsüan-chi la vilă. După o ceartă furioasă, apăru tatăl ei ca să-l muştruluiască pe Li, care promise pînă la urmă să-i dea drumul lui Hsüan-chi.

Li merse la vilă şi îi ceru lui Hsüan-chi să se întoarcă la părinţii ei. Dar ea refuză spunînd că, chiar dacă ei ar fi iertat-o, ea nu ar fi putut îndura batjocura celorlalte fete. Li se duse atunci la o veche cunoştinţă, un preot taoist pe nume Chao Lien-shih şi aranjă ca Hsüan-chi să fie dată în grija sa. Astfel deveni Hsüan-chi călugăriţă taoistă, trăind la /templul/ Hsien-i-kuan.

Hsüan-chi se deschise ca o floare – un talent şi o inteligenţă, rare. Poemele sale erau acum cizelate cu o mai mare eleganţă şi precizie. După ce începuse să studieze cu Wen, citise cu atîta sîrguinţă din clasici şi-şi şlefuise atît de atent vocabularul poetic, încît aproape că uita să doarmă şi să mănînce. Totodată, o cuprinse treptat ambiţia de a-şi stabili propria ei reputaţie poetică.

Înainte de a deveni concubina lui Li, Hsüan-chi fusese într-o bună zi la mănăstirea taoistă Ch'ung-chen şi văzînd numele concurenţilor care reuşiseră la *chin-shih* înregistrate în Pavilionul de sud, compuse cu invidie următorul poem:

Mari nori îngrămădiţi îmi întunecă privirea
împrăştiind strălucirea primăverii
Sclipitoare versuri argintii răsar ca florile la
picioarele mele,
Ce urîte-s străvezile straie femeieşti
care-mi ascund talentul.

Îmi ridic capul, zadarnic invidioasă
pe aceste nume onorate.

În poemul citat se pot întrevedea făptura feminină a lui Hsüan-chi şi mintea sa bărbătească. Fiind femeie, fireşte că tînjea după un Făt-Frumos, dar acesta era numai dorul unei femei după un bărbat de care să depindă, ca viţa înfăşurîndu-se pe trunchiul unui copac şi nu vreo dorinţă sexuală limpede. De aceea, Hsüan-chi acceptase cererea lui Li. Dar cum dorinţa sa nu era sexuală, nopţile de la vilă fuseseră experienţe de neîndurat.

Hsüan-chi putea trăi acum fără griji în /templul/ Hsien-i-kuan, căci Li îi lăsase destui bani pentru cheltuieli cînd plecase. În timp ce Chao o instruia în clasicii taoişti, ea se îndrăgosti de ei. Pînă atunci clasicii şi istoriile confucianiste fuseseră hrana ei de toate zilele; acum cuvintele lui Lao-tzu şi Chuang-tzu îi stimulară mintea cu idei noi şi ciudate.

Pe vremea aceea taoiştii practicau un ritual numit "adevărata tehnică a concentrării forţei vitale"(16). De două ori în prima zi a fiecărei luni, după ce postiseră timp de trei zile, ei practicau metode de auto-cultivare, cum ar fi "concentrarea celor patru ochi şi patru nări"(17). După ce practicase aceste metode în cea mai strictă disciplină timp de peste un an, Hsüan-chi trăi deodată iluminarea. Devenind o adevărată femeie, descoperi ce-i lipsise la vila lui Li. Această eliberare se petrecu în 861.

Hsüan-chi deveni intimă cu o altă călugăriţă taoistă, care avea oarecare gust literar. Împărţea camera şi mîncarea cu fata aceasta pe nume Ts'ai-p'in, şi-şi dezgolea sufletul în faţa ei Într-o bună zi, Hsüan-chi îi oferi acest poem lui Ts'ai-p'in:

Mă sfiesc în faţa soarelui, ferindu-mă de razele-i cu
mînecile-mi străvezii;
Tînjind primăvara, de-abia mă pot ridica să mă adun.

Mult mai uşor e să cîştigi comori nepreţuite
Decît să găseşti un bărbat cu sufletul curat.
Cufundată în perna-mi înmuiată-n lacrimi
Inima-mi în tăcere crapă o dată cu mugurii.
Dacă l-am întrezărit pe Sung Yu(18)
De ce să-l invidiez pe Wang Ch'ang(19)*?*

Ts'ai-p'in era mică şi impulsivă. La şaisprezece ani era cu trei ani mai tînără decît Hsüan-chi şi cu totul dominată de voluntara ei colegă de cameră. Cînd cele două se certau, Ts'ai-p'in era întotdeauna cea care pierdea, în lacrimi. Aceasta se întîmpla zilnic, dar se împăcau repede. Călugăriţele taoiste numeau în şoaptă o asemenea intimitate *tui-shih*, "a mînca împreună"(20). Şoaptele lor erau amestecate cu invidie şi gelozie.

În acea toamnă Ts'ai-p'in dispăru brusc. Aceasta se întîmplă cînd un sculptor ambulant care lucra la locuinţa lui Chao îşi luă rămas-bun şi dispăru şi el. Cînd călugăriţele, care pînă atunci criticaseră intimitatea lor, îi povestiră lui Chao despre disperarea lui Hsüan-chi, el rîse, gîndindu-se la porecla lor *Yu-wei* şi *Hui-lan* şi făcu jocul de cuvinte "lintiţa a zburat purtată de vînt, lăsînd orhideea singură din nou"(21).

Chao cerea disciplină severă în timpul ceremoniilor taoiste, dar altfel nu-l prea interesau persoanele care vizitau chiliile călugăriţelor. Cum reputaţia lui Hsüan-chi continua să crească, mulţi vizitatori veneau ca să obţină mostre de caligrafie de la ea. Asemenea vizitatori aduceau adesea cadouri în bani şi alte bunuri. Printre ei se aflau şi unii care veneau sub pretextul de a obţine o scrisoare, dar care în realitate erau aduşi de zvonurile despre frumuseţea ei. Se spunea că ori de cîte ori vreun cărturar sosea cu vin ca să o ademenească să bea cu el, ea chema servitorii ca să-l însoţească pînă la poartă.

Totuşi, după ce Ts'ai-p'in dispăru, Hsüan-chi se schimbă mult. Cînd cărturari cu oarecare merite literare veneau să-i ceară vreo mostră de poezie, începu să-i reţină la ceai şi să-i întreţină cu o conversaţie plăcută. Odată tratat în felul acesta, cărturarul se întorcea cu cîte un prieten. Zvonul că lui Hsüan-chi îi plăceau vizitatorii se răspîndi curînd printre literaţii din Ch'ang-an. Nu mai era nici un pericol să fii dat afară, chiar dacă aduceai vin.

Dar de cîte ori apărea vreun individ analfabet, ademenit în van de renumele frumuseţii ei, Hsüan-chi îl jignea fără milă şi îl dădea afară. Prinţişori plicticoşi veneau uneori cu oaspeţii ei sofisticaţi, dar chiar dacă erau destul de norocoşi ca să evite insultele, o dată ce anturajul începea să schimbe versuri sau cîntece, îşi dădeau seama cît erau de nelalocul lor, retrăgîndu-se discret şi plecînd acasă.

După ce se bucura de tovărăşia oaspeţilor săi, Hsüan-chi cădea în melancolie o dată cu plecarea lor şi petrecea o noapte de nesomn în lacrimi. Într-una din aceste nopţi singuratice, ea compuse următorul poem pentru Wen:

Ici şi colo greieri cîntă pe trepte.
În jurul copacilor din grădina K'o ceaţa şi roua sînt pure.
Sunetul unei muzici apropiate în lumina lunii.
De pe terasă muntele îngheţat scînteiază
Stînd într-un jilţ rar de bambus, un vînt rece
  se abate asupră-mi
Pe cînd eu, atingînd minunat decorata-mi lăută,
  mustrări îţi aduc prin sunetul ei,
Căci dacă tu neglijezi să-mi scrii
Ce ar putea să-nfrîngă tristeţea-mi întomnată?

Hsüan-chi aşteptă zi şi noapte răspunsul lui Wen. Cînd scrisoarea lui sosi, în sfîrşit, tot nu era mulţumită. Nu din cauza scrisorii propriu-zis; era ceva ce ea simţea şi ceva ce nici ea însăşi nu putea pricepe.

Într-o noapte, pe cînd Hsüan-chi medita încruntată la lumina luminării, ca de obicei, deveni treptat foarte agitată; se ridică de la locul ei măsurînd încăperea, apucînd lucruri de pe masă şi punîndu-le jos iar şi iar. După un timp întinse o hîrtie şi scrise un poem către un muzician pe nume Ch'en. Cu zece zile în urmă, Ch'en şi doi sau trei tineri nobili o vizitaseră pentru prima oară. Era chipeş, avea trăsături plăcute, vorbea puţin, dar o ţintuise cu privirea pe Hsüan-chi tot timpul zîmbind. Era mai tînăr decît ea. Poemul ei suna astfel:

Păreri de rău se-aşază pe harpa-mi stacojie
Inima-mi îndurerată nu-şi poate atinge ţelul.
Îndat-am înţeles întîlnirea norilor cu ploaia(22)
Dar niciodată n-am pătruns esenţa orhideei(23).
Piersicul şi prunul dau acum belşug de floare
Larg deschişi vizitei unui mare poet.
Adînci şi drepte trunchiurile pinilor şi scorţişoarei!
Cît îi invidiez pe cei ce se bucură de ele.
Treptele grădinii mele sînt limpezi şi curate în lumina lunii,
Sunetul cîntului meu se pierde în crîngul de bambus.
În faţa porţii mele roşii frunze au căzut,
Eu nu le-ndepărtez, ci-aştept un bărbat
  care să mă-nţeleagă.

Cînd Ch'en primi poemul a doua zi dimineaţa, veni imediat la /templul/ Hsien-i-kuan. Hsüan-chi se retrase în camera ei cu Ch'en şi porunci servitoarelor sale să-i conducă pe ceilalţi oaspeţi pînă la poartă. Din camera ei abia se puteau auzi voci şoptite. Ch'en plecă în dimineaţa următoare şi de atunci începu să intre în camera lui Hsüan-chi fără să se mai anunţe; de fiecare dată cînd venea, ea îi concedia pe ceilalţi musafiri.

Cum vizitele lui Ch'en se îndesiră, ceilalţi vizitatori erau rugaţi să plece de fiecare dată. De-acum trebuiau să se mulţumească doar să cumpere mostre din caligrafia ei. Cam după o lună, Hsüan-chi îşi concedie şi servitoarele, păstrînd doar o femeie bătrînă. Cum slujnica aceasta, întotdeauna ascunsă şi posacă, abia dacă vorbea cu cineva, cele ce se întîmplau în camerele lui Hsüan-chi ajunseră să semene tot mai mult cu o carte închisă pentru cei din afară. Hsüan-chi şi iubitul ei se puteau vedea fără teamă de bîrfa lumii.

Ch'en trebuia să călătorescă adesea. În timpul călătoriilor sale, Hsüan-chi nu-şi mai întreţinea vechii oaspeţi ca mai înainte; rămînea în camera ei şi compunea poeme, pe care le trimitea lui Wen Fei-ch'ing ca să-şi spună părerea. De fiecare dată cînd Wen primea poeme de la ea, era uimit de neaşteptata frecvenţă a aluziilor romantice şi de aproape totala absenţă a spiritului nepăsător taoist. Aflase de la Li însuşi toate amănuntele despre cum devenise concubina lui, despre scurta lor legătură şi despre mutarea ei la Hsien-i-kuan.

Aproape şapte ani trecură ca gîndul. Apoi o nenorocire neprevăzută se abătu asupra lui Hsüan-chi, către sfîrşitul anului 867. Ch'en porni într-o călătorie. Hsüan-chi îşi petrecea zilele aşteptîndu-l nerăbdătoare să se întoarcă. Unul dintre poemele pe care le trimise lui Wen în acest răstimp conţinea următoarele versuri din cale-afară de amare:

Frunzele ce-mi umplu grădina
dansează în vîntul melancolic.
Privind ţintă printre perdele
deplîng declinul lunii.

În primăvara anului următor, înaintea întoarcerii lui Ch'en, bătrîna servitoare muri. Întrucît nu avea rude pe care să se bazeze, își făcuse deja toate pregătirile de înmormîntare, inclusiv coșciugul. Hsüan-chi nu fu nevoită să se îngrijească decît de treburile de ultim moment. După înmormîntare, angajă o servitoare de optsprezece ani, pe nume Lu-ch'iao. Lu-ch'iao nu era drăguță, dar era isteață și iubăreață.

Ch'en se întoarse la Ch'ang-an în a treia lună a anului 868. Hsüan-chi îl îmbrățișă așa cum un însetat îngenunchează în fața unui izvor. În curînd, el începu să o viziteze din nou, aproape în fiecare zi. În timpul vizitelor sale, Hsüan-chi observă că Ch'en discuta adesea cu Lu-ch'iao, dar nu dădu importanță la început, căci o servitoare ca Lu-ch'iao era un nimic în ochii săi.

Hsüan-chi avea acum douăzeci și șase de ani. Trăsăturile ei perfecte întruchipau linii clasice de o frumusețe demnă atît de rafinată, încît cu greu o puteai privi în față; cînd, după o baie, fața ei proaspătă radia într-o nuanță lucitoare de ambră, trupul ei minunat părea dintr-un jad fără cusur. Lu-ch'iao, dimpotrivă, avea o față ca de leu, cu fruntea joasă și bărbia scurtă; mîinile și picioarele îi erau mari și aspre. Gîtul și coatele îi erau întotdeauna murdare. Hsüan-chi probabil că o disprețuia.

Relația dintre cei trei începu să se complice. Pînă atunci, cînd Hsüan-chi nu era în apele ei, Ch'en vorbea puțin sau deloc; acum vorbea mult cu Lu-ch'iao în asemenea momente, încălzindu-se foarte tare la vorbă. Hsüan-chi simțea cum un cuțit îi sfîșia inima de cîte ori îi auzea stînd de vorbă.

Într-o bună zi, Hsüan-chi fu chemată de călugărițe la o adunare, într-una din celelalte clădiri ale mănăstirii. Pe cînd ieșea din cămăruța ei îi spuse lui Lu-ch'iao unde mergea. Cînd se întoarse seara, Lu-ch'iao o întîmpină la poartă cu un mesaj: "În timpul absenței dumneavoastră, Ch'en s-a întors la el acasă. Cînd i-am spus unde ați plecat, a hotărît să nu mai aștepte"..

Hsüan-chi păli. Ch'en o căutase adesea în timp ce era plecată, dar aşteptase întotdeauna să se întoarcă în cămăruţa ei. Ştia că fusese chemată la o adunare în mănăstire azi, dar hotărîse să plece acasă fără să o mai aştepte. Bănuia că există vreun secret între Ch'en şi Lu-ch'iao.

Hsüan-chi intră în cămăruţa ei şi stătu pierdută-n gînduri cîtva timp. Bănuielile ei începură să prindă contur şi sîngele să-i clocotească de ură. Îşi aminti că văzuse o nuanţă de dispreţ neobişnuit pe faţa lui Lu-ch'iao, la poartă. Începu chiar să audă limpede vocea lui Ch'en flirtînd drăgăstos cu Lu-ch'iao.

Tocmai atunci, privirea întîmplătoare a lui Lu-ch'iao păru o şi mai clară dovadă a josnicei ei trădări. Hsüan-chi se ridică deodată şi închise uşa. Începu să-i pună întrebări cu o voce tremurată. Lu-ch'iao repeta mereu: "nu ştiu, nu ştiu", ceea ce o convingea şi mai mult pe Hsüan-chi că minţea. Cînd Lu-ch'iao îngenunche pe podea în faţa ei, Hsüan-chi îi dădu brînci. Fata se holbă la ea îngrozită. "Mărturiseşte!", ţipa Hsüan-chi, strîngînd-o de gît. Lu-ch'iao se zbătu, dînd din mîini şi din picioare, dar cînd Hsüan-chi îşi slăbi strînsoarea, fata era moartă.

Crima nu fu descoperită multă vreme. Cînd Ch'en veni a doua zi, Hsüan-chi anticipă orice întrebare despre Lu-ch'iao, dar Ch'en nici nu pomeni de ea. Cînd Hsüan-chi spuse într-un tîrziu "Lu-ch'iao a plecat azi-noapte", cercetîndu-i faţa după vreo dovadă, Ch'en spuse doar "Zău?", fără să arate că i-ar fi păsat. În noaptea din ajun, Hsüan-chi luase cadavrul şi îl ascunsese într-o groapă pe care o săpase în spatele *kuan*-ului unde locuia.

De mai mulţi ani începuse să-şi îndepărteze vizitatorii din cauza unei convieţuiri secrete. Dar acum, de groaza "secretului său mortal" simţea că dacă îşi ţinea toţi musafirii la distanţă, vreunul interesat s-o găsească pe Lu-ch'iao ar putea să vină să-şi vîre nasul prin *kuan*. Aşa că hotărî că dacă cineva i-ar cere o întîlnire imediată, ar fi mai bine să nu refuze.

Într-o bună zi, cam pe la începutul verii, Hsüan-chi avea mai mulţi vizitatori. Unul din ei ieşi în spatele *kuan*-ului să se răcorească puţin şi observă un roi de muşte verzi în vîrful unui petic de pămînt săpat nu de mult. Fu foarte mirat şi pomeni această întîmplare unui slujitor, fără a-i da el însuşi prea multă importanţă. La rîndul lui, slujitorul o pomeni fratelui său mai mare, un bărbat care servea în garnizoana oraşului. Cu cîţiva ani în urmă, acest om de gardă îl observase pe Ch'en plecînd din /templul/ Hsien-i-kuan în zori şi, sperînd să o şantajeze pe Hsüan-chi, încercase s-o ameninţe, ca să-i plătească o sumă de bani în schimbul păstrării secretului. Hsüan-chi îi rîsese în nas fără să-i pese cîtuşi de puţin. Gardianul o urîse după aceea. Informaţia pe care i-o aduse fratele său îl făcu să bănuiască vreo legătură între dispariţia servitoarei şi mirosul respingător din grădină. Împreună cu alţi cîţiva gardieni se repeziră la Hsien-i-kuan cu lopeţi şi săpară în locul acela. Cadavrul în descompunere al lui Lu-ch'iao se afla la mai puţin de un picior adîncime sub pămînt.

Magistratul oraşului, Yin Wen-chang, puse să fie arestată Hsüan-chi, atunci cînd primi raportul gardianului. Aceasta îşi mărturisi crima fără să încerce nici cea mai mică apărare. Muzicianul Ch'en fu de asemenea interogat, dar fu eliberat ca neavînd nici un amestec în acea afacere.

Începînd cu Li I, toţi literaţii din Ch'ang-an şi din provinciile care o cunoşteau pe Hsüan-chi îşi folosiră neprecupeţit toată influenţa ca să o salveze Cel care nu-şi epuiza eforturile în privinţa ei era Wen Fei-ch'ing, care slujea pe atunci ca funcţionar la Fang-ch'eng, foarte departe de Ch'ang-an.

Yin Wen-chang nu putu să eludeze legea, căci cazul căpătase o mare notorietate. Cam pe la începutul toamnei raportă, în sfîrşit, întîmplarea împăratului şi Hsüan-chi fu decapitată.

Dintre toţi cei care deplînseră executarea lui Hsüan-chi, nici unul nu fu atît de zguduit ca Wen Fei-ch'ing din Fan-ch'eng. Cu doi ani înaintea execuţiei, Wen plecase din Ch'ang-an şi călătorise la Yang-chou, unde Ling Hu-t'ao, care îşi dăduse demisia ca prim-ministru în 849, era acum guvernator al provinciei. Wen se supără pe Ling pentru că nu-l angajase, deşi Ling ştia că Wen se găsea în Yang-chou. Pe cînd Wen trăia acolo fără să-şi fi prezentat înştiinţarea de reşedinţă, se îmbătă într-o noapte într-o casă de plăceri şi fu bătut de un om pe nume Yu-hou. Faţa lui Wen fu crestată, iar dinţii din faţă rupţi; ca represalii, Wen îl dăduse în judecată. Cînd Ling prezidă confruntarea dintre cei doi, Yu-hou înfăţişă cu pricepere purtarea lui Wen la beţie şi fu declarat nevinovat. Afacerea deveni cunoscută pînă la Ch'ang-an. Wen se întoarse în capitală, unde scrise în grabă o petiţie în apărarea sa. Pe atunci primii-miniştri alternativi erau Hsü Shang, care îl angajase mai înainte şi Yang Shou. Shang era de partea lui Wen, dar Yang îi respinse apărarea şi-l trimise înapoi sub jurisdicţia curţii din Yang-chou. Hotărîrea lui suna astfel: "Şcoala lui Confucius pune preţ pe purtările virtuoase mai întîi şi pe compoziţia literară mai apoi; întrucît comportarea ta a fost nedemnă, cum poate fi preţuită opera ta literară? Cel care deţine un talent nedisciplinat, arareori aduce o contribuţie de seamă vremurilor sale".

Wen se mută mai tîrziu la Sui-hsien, unde şi muri. Fiii săi, Hsi-en şi T'ing-hao fură amîndoi aleşi ca demnitari în perioada Hsi-en-t'ung, dar T'ing-hao fu ucis la Hsü-chou în timpul răscoalei din Lung-hsün, la trei luni după ce Hsüan-chi fusese decapitată.

Iulie 1915

SAIGO NO IKKU

"Saigo no ikku", ceea ce s-ar putea traduce prin *"Ultima frază"*, conţine cele mai ascuţite ironii din această colecţie de lucrări. Povestirea tratează, aşa cum o spune chiar Ōgai, despre "spiritul de revoltă cuprins în cel de sacrificiu" şi este construită dintr-o serie de situaţii care culminează cu întrevederea dintre Ichi, fiica unui condamnat la moarte şi funcţionari ai guvernului Tokugawa.

Potenţialul dramatic al întîlnirii, pregătit cu grijă de întîmplările de la începutul povestirii, este realizat de Ōgai cu atît mai eficient datorită simţului conciziei şi unei anumite doze de umor reţinut. Curajul şi farmecul lui Ichi, cele ale unui spirit liber, sînt confruntate cu personalităţile juriştilor birocraţi care, oricît de puternici şi de inteligenţi ar fi, sînt datorită însăşi poziţiei lor prevăzători şi suspicioşi. Povestea se termină cu un act de clemenţă, datorat mai mult hazardului, care adaugă întregii întîmplări tenta finală de ironie.

Unii critici japonezi au încercat să conecteze atitudinea lui Ōgai, reflectată în această povestire, cu evenimentele care s-au petrecut spre sfîrşitul propriei sale cariere, cînd a avut o serie de neînţelegeri cu superiorii săi militari. Oricum, povestirea e întru totul reuşită aşa cum este, fără vreo legătură cu biografia autorului său. *"Saigo no ikku"* pare în unele privinţe precursoarea genului de nuvelă dezvoltată în Japonia cîţiva ani mai tîrziu de către Akutagawa Ryūnosuke, ale cărui lucrări dintre cele mai bune amestecă adesea ironia şi grotescul, în situaţii istorice. Stilul mai sec al lui Ōgai şi concizia sa aristocratică dau însă povestirii o adîncime a semnificaţiei filozofice în evident contrast cu misterele evocatoare din povestirile lui Akutagawa.

Era în cea de-a douăzeci şi treia zi a lunii a unsprezecea a celui de-al treilea an /din perioada/ Gembun (1738). La Osaka, un marinar pe nume Katsuraya Tarobē fusese pus la stîlpul infamiei de trei zile, la gurile rîului Kizu şi în plus, pe o tăbliţă aşezată lîngă el, cineva scrisese "condamnat la decapitare". În timp ce zvonurile despre Tarobē se răspîndeau prin oraş, familia lui, care suferea cel mai cumplit dintre toţi de pe urma acestui fapt, locuia într-o casă de la marginea podului de peste rîul Horie, la Minamigumi. De mai bine de doi ani rupseseră de fapt întru totul orice legătură cu restul lumii.

Mama soţiei lui Tarobē, care locuia la Hirano-machi, adusese familiei Katsuraya această veste, ce nu era neaşteptată. Întreaga familie îi spunea bătrînei doamne cu părul alb, Buni' din Hirano. Cei cinci copii din familie îi dăduseră bunicii lor acest nume pentru că le aducea totdeauna mici cadouri. În cele din urmă şi bărbatul începu să-i spună aşa, dar şi soţia lui, la fel.

Cei cinci copii o necăjeau, dar o iubeau la nebunie pe bunicuţa lor. Patru dintre ei se născuseră în cei şaisprezece ani de cînd fiica sa venise în familia Katsuraya. Ichi, fiica cea mai mare, avea şaisprezece ani, Matsu, cea de-a doua, avea paisprezece. Urma un băiat de doisprezece ani, pe nume Chōtarō, care fusese adus în familie de la rudele mamei sale pe cînd era încă un ţînc, căci Tarobē se gîndea să-l însoare cu una din fiicele sale. Apoi o fată de opt ani, pe nume Toku, tot o fiică de-a lui Tarobē. Ultimul dintre ei era şi primul băiat al lui Tarobē, Shōgorō, care avea şase ani.

Familia soţiei, de la Hirano-machi, era înstărită, aşa că darurile bunicii erau întotdeauna din cele care aduceau multă bucurie copiilor. Totuşi, de cînd Tarobē fusese întemniţat în urmă cu un an şi jumătate, copiii simţeau că bătrîna începuse să-i dezamăgească, deoarece acum aducea mai mult lucruri care ar fi putut fi de folos în viaţa de zi cu zi, în timp ce păpuşile şi dulciurile se răreau tot mai mult.

Şi, totuşi, aceşti copii în creştere erau foarte îndatoritori, aşa că, deşi darurile bunicii lor erau tot mai mărunte, iar bătrîna tot mai posacă, în scurtă vreme se obişnuiră şi cu asta. Viaţa lor, plină clipă de clipă cu mici bătălii şi împăcări, îşi depăna firul fără să dea impresia unor astfel de lipsuri. Acum, în locul prezenţei tatălui lor care, după cum li se spusese, "plecase într-un loc tare, tare îndepărtat şi nu avea să se mai întoarcă", venirea bunicii îi bucura nespus de mult.

Dimpotrivă, de cînd asupra mamei lor, soţia lui Tarobē, se abătuse această nenorocire, ea nu mai era în stare să se gîndească la nimic în afară de necazul şi amărăciunea sa, şi chiar faţă de propria sa mamă, care îi dădea bani şi care încerca să o consoleze pe cît putea mai blînd, nu arăta destulă recunoştinţă. Ori de cîte ori se întîmpla să vină bătrîna la ea, trebuia să asculte aceleaşi lamentaţii repetate la nesfîrşit, după care o trimitea înapoi acasă.

La început, cînd această nenorocire căzuse pe capul ei, soţia lui Tarobē rămînea privind în gol; pregătea doar în mod mecanic masa şi îngrijea de copii. Nu mînca mai nimic ea însăşi şi fiindcă spunea adesea că-i era gîtlejul uscat, sorbea mereu cîte puţină apă caldă. Deşi ar fi trebuit să doarmă buştean noaptea de epuizare, adesea stătea culcată dar trează, cu ochii deschişi, oftînd adînc. Uneori chiar, se scula şi mai cosea sau făcea alte asemenea treburi în toiul nopţii.

Simţind că mama sa nu dormea alături, Shōgorō, băiatul de şase ani, se trezea. Apoi se trezea Toku, cea de opt ani. Chemată de copiii ei, soţia lui Tarobē se strecura în pat; totuşi, cînd copiii adormeau liniştiţi, din nou deschidea larg ochii şi ofta.

Numai după ce trecuseră trei sau patru zile fu în stare să-şi spună durerea şi să se plîngă maică-si, care venise să stea cu ea peste noapte. De atunci, timp de doi ani încheiaţi, continua în acest fel papagalicesc, repetînd la nesfîrşit trista ei poveste. Părea că plînge tot timpul.

În ziua cînd pe stîlp apăru tăbliţa, mama ei veni după-amiaza şi îi spuse că soarta lui Tarobē fusese hotărîtă. Fiică-sa nu păru atît de şocată pe cît se temea mama ei; ea ascultă doar şi apoi, ca totdeauna, începu să-şi plîngă propria-i nenorocire. Mama ei gîndi că această lipsă de reacţie arăta cumva cam multă indifeренță. Ichi, fiica cea mai mare, stătea în umbra ușii glisante, ascultînd ceea ce spunea bunica ei.

Tragedia care se abătuse asupra familiei Katsuraya era următoarea:

Soțul, Tarobē, era marinar, dar nu pilota el însuși vasul său. Avea un vaporaș care circula încoace și-ncolo prin provinciile de nord și făcea transporturi de marfă folosind un bărbat pe nume Shinshichi, care îl conducea pentru el. La Osaka, un om ca Tarobē se chema *isen gashira*, cuvînt care înseamnă proprietar de vas. Tarobē îl angajase pe Shinshichi, care era un *okibune gashira*, căpitan de vas. În primăvara primului an /al perioadei/ Gembun (1736), vasul lui Shinshichi pornise cu o încărcătură de orez de la Akita, din provincia Dewa. Din nefericire, vasul său fu prins de o furtună pe mare și, cînd dădu să se răstoarne, el aruncă peste bord jumătate din orez. Shinshichi vîndu ce-i mai rămase din încărcătură și aduse banii înapoi la Osaka.

Povestindu-i lui Tarobē cele întîmplate, Shinshichi spuse că naufragiul său era de-acum binecunoscut. De aceea, credea că nu era nevoie să restituie negustorului de orez banii cîștigați din vînzarea încărcăturii rămase. El sugeră ca aceștia să fie adăugați cheltuielii pentru cumpărarea unui alt șlep. Tarobē făcuse afaceri cinstite pînă atunci. Dar imediat după această experiență, a unei mari pagube, și calculîndu-și fondurile reale, oglinda conștiinței sale se încețoșă și hotărî să ia banii.

Dar negustorul de orez din Akita, după ce fu informat despre naufragiu, auzi și zvonuri despre partea de încărcătură care rămăsese și despre un om care o cumpărase. Trimise pe cineva să facă cercetări. Primi un raport cu toate amănuntele, inclusiv suma de bani înmînată de Shinshichi lui Tarobē.

Negustorul de orez veni la Osaka și îl dădu în judecată. Shinshichi fugi. Tarobē fu închis și condamnat la moarte.

În noaptea cînd venise Buni' din Hirano, Ichi auzise îngrozitoarea poveste spusă de aceasta. Soţia lui Katsuraya, epuizată de atîta povestit printre lacrimi iar şi iar, căzu într-un somn adînc. Shōgorō şi Taku dormeau de-o parte şi de alta a ei. Shōgorō, Chōtarō, Toku, Matsu şi Ichi dormeau în şir unul lîngă altul. După un timp, Ichi spuse ceva de sub pătură. Părea să fie "Ei haide, să-ncercăm."

Matsu o auzi.

– Ichi, tu tot nu dormi, spuse ea.

– Nu vorbi aşa tare. Mi-a venit o idee bună.

Ichi spuse aceasta mai întîi ca s-o liniştească, apoi îi şopti la ureche.

– Tata o să fie omorît mîine. Cred că putem face ceva ca să împiedicăm asta. Eu o să scriu o scrisoare, o petiţie, şi o s-o duc la judecător. Totuşi, dacă îl voi ruga numai să nu fie omorît, n-o să mă asculte. Aşa că o să cer ca tata să fie cruţat iar noi, copiii, să fim executaţi în locul lui. Dacă judecătorul o să primească petiţia asta şi tata va fi cruţat, o să fie bine. Dacă toţi copiii o să fim omorîţi, într-adevăr, sau dacă doar eu o să fiu executată iar cei mici vor fi cruţaţi, nu mai ştiu. Dar am să cer ca numai Chōtarō să nu fie omorît o dată cu noi; întrucît el nu este fiu bun al tatei, ar fi mai bine ca el să nu moară. Şi cum tata l-a adoptat ca să-i urmeze drept cap al familiei, ar fi mai bine să nu fie executat.

Ichi spuse doar atît surorii sale mai mici.

– Dar mie mi-e frică!, spuse Matsu.

– Atunci nu vrei ca tata să fie cruţat?

– Ba da.

– Atunci ţine-te după mine şi fă întocmai ce fac eu. Hai să scriem petiţia în noaptea asta şi să o ducem mîine dimineaţă.

Ichi se sculă şi scrise petiţia în *kana* simplă, pe o bucată de hîrtie folosită la sfîrşit, după un exerciţiu de caligrafie. Nu avea nevoie să scrie decît "Cruţaţi viaţa tatălui nostru şi omorîţi-ne pe mine, pe surorile mele mai mici, Matsu şi Toku, şi pe fratele nostru

Shōgorō, în locul lui, iertîndu-l numai pe Chōtarō, care nu e fiul lui adevărat".

Dar nu ştia cum să compună scrisoarea şi după mai multe încercări nereuşite, hîrtia pe care o primise pentru exerciţiile de caligrafie se cam termina. Totuşi, petiţia fu gata pînă la urmă, tocmai pe cînd cocoşii anunţau zorii. Cum Matsu adormise în timp ce ea scria petiţia, Ichi o chemă încet şi-i spuse să se schimbe cu hainele care erau împăturite alături. Ichi se pregăti şi ea. Mama şi Chōtarō dormiseră în tot acest timp fără să-şi dea seama de nimic, dar apoi Chōtarō deschise ochii şi spuse:

– Ichi, s-a făcut deja lumină afară.

Ichi se apropie de patul lui şi-i şopti:

– E încă prea devreme. Mai dormi puţin. Noi ieşim singure, cu o treabă importantă pentru tata.

– Dacă-i aşa, merg şi eu, spuse Chōtarō, străduindu-se să se ridice.

Ichi cedă:

– Hai atunci, scoală-te şi îmbracă-te. Chiar dacă eşti mic, cum sîntem numai fete, e mai bine să vii şi tu.

Mama lor, auzind mişcarea din preajmă ca prin vis, începu să se foiască. Se întoarse pe cealaltă parte, dar nu deschise ochii.

Cam pe la al doilea cîntat al cocoşilor, cei trei copii se furişară pe tăcute din casă. Afară, bruma lucea în lumina zorilor. Ichi dădu peste un bătrîn paznic de noapte care trecu pe lîngă ei făcîndu-şi rondul cu un felinar şi bătînd din două beţe şi îl întrebă de drumul către locuinţa judecătorului. Bătrînul era un om bun şi săritor; ascultă cu grijă povestea copiilor şi-i îndrumă politicos spre locuinţa judecătorului de vest. Pe vremea aceea judecătorii oraşului erau, la est, Inagaki Awaji no kami Tanenobu(1) iar la vest, Sasa Matashiro Narimune(2). În luna a unsprezecea era rîndul jurisdicţiei lui Sasa.

În timp ce bătrînul le explica drumul, Chōtarō spuse:

– Dacă asta e, ştiu eu locul. După aceea cele două surori îl lăsară pe Chōtarō să le conducă.

Cînd nimeriră în sfîrşit la locuinţa judecătorului, văzură că poarta era încă închisă. Căţărîndu-se pînă la ferăstruica portarului, Ichi începu să strige:

– Hei, hei!

După un timp ochiul de fereastră se deschise şi apăru faţa unui bărbat de vreo patruzeci de ani.

– Ce-i gălăgia asta? întrebă el.

– O petiţie pentru preaonoratul judecător, spuse Ichi, înclinîndu-se politicos.

Omul bombăni ceva, dar expresia sa arăta că nu înţelesese despre ce era vorba.

Ichi repetă ceea ce spusese.

Părînd să înţeleagă treptat, omul răspunse:

– Copiii nu pot vorbi cu judecătorul, ar trebui să vină părinţii voştri.

– Nu. Tatăl nostru o să fie executat mîine şi noi înfăţişăm o petiţie care-l priveşte.

– Să fie executat mîine? Atunci înseamnă că eşti fiica lui Katsuraya Tarobē.

– Da, răspunse Ichi.

Omul bombăni ceva şi se gîndi puţin:

– E îngrozitor. S-ar zice că nici copiii nu se mai tem de autorităţi. Judecătorul n-o să vorbească cu voi. Plecaţi acasă, plecaţi acasă, spuse el şi închise fereastra.

Matsu îi şopti lui Ichi:

– S-a supărat pe noi, hai să ne întoarcem.

– Taci din gură! Chiar dacă o să urle la noi, n-o să plecăm. Fă ca mine, răspunse Ichi şi se chinci în faţa porţii. Matsu şi Chōtarō se ghemuiră şi ei.

Cei trei copii aşteptară multă vreme să se deschidă poarta. Pînă la urmă zăvorul scîrţîi şi poarta se dădu îndărăt. Cel care o deschise era omul care-şi arătase mai devreme faţa prin ferăstruică.

Ichi se ridică prima şi porni către poartă. Matsu şi Chōtarō o urmară.

Cum Ichi era atît de sigură de ea însăşi, portarul nu se grăbi să-i oprească. Rămase o clipă uluit pe cînd ei continuau să meargă către uşa de la intrare. Apoi, revenindu-şi în sfîrşit, strigă:

– Ei! Ei!

– Da, spuse Ichi, oprindu-se ascultătoare şi întorcîndu-se.

– Unde credeţi că mergeţi? Nu v-am spus să plecaţi acasă?

– Ba da, domnule, dar nu ne întoarcem pînă cînd nu vom fi înaintat petiţia.

– Nu mai spune! Şi totuşi nu puteţi intra acolo. Veniţi încoace.

Copiii reveniră la ghereta de la poartă. În acelaşi timp, de pe uşa laterală de la intrare ieşiră trei gardieni care strigară:

– Ce se întîmplă aici?, înconjurîndu-i totodată pe cei trei copii. Ichi, care atîta părea să fi aşteptat, îngenunche acolo pe loc, scoase petiţia şi i-o întinse celui care stătea în fruntea celorlalţi. Matsu şi Chōtarō îngenunchiară împreună şi se înclinară.

Capul gărzii, căruia îi fusese oferită petiţia, păru nehotărît dacă s-o ia sau ce să facă şi rămase cu ochii aţintiţi la Ichi.

– Este o petiţie pentru judecător, spuse Ichi.

– Copilandrii ăştia sînt ai lui Katsuraya Tarobē, care a fost expus la stîlpul infamiei la gurile rîului Kizu. Au venit să implore îndurare pentru viaţa tatălui lor, interveni portarul.

Capul gărzii se întoarse către cei doi însoţitori ai săi şi spuse:

– Atunci hai să vedem mai îndeaproape despre ce e vorba. Ceilalţi doi nu obiectară.

Capul gărzii luă petiţia din mîna lui Ichi şi pătrunse pe uşa de la intrare.

Judecătorul de vest, Sasa, fusese numit de curînd; venise de la Osaka de mai puțin de un an. Treburile biroului său erau rezolvate prin consultare cu Inagaki, judecătorul de est, iar hotărîrile lor erau emise împreună cu nobilul răspunzător de castelul din Osaka. În ce priveşte dispoziția oficială în cazul lui Katsuraya Tarobē, Sasa, care nu făcea decît să ducă la îndeplinire hotărîrea luată anterior de judecătorul de est, considera problema ca fiind gravă şi resimţea ca o povară ce i se lua din spate faptul că procedurile de pedepsire se apropiau de sfîrşit.

Acum, totuşi, în raportul său de dimineaţă, capul gărzii de noapte afirmase că erau unele persoane care depuseseră o petiţie pentru a se cruţa viaţa lui Katsuraya. Sasa începu să simtă că situaţia, care pînă atunci fusese calmă, începea să se tulbure.

– Cine sînt? – în vocea lui Sasa se desluşea plictiseala.

– Două fiice ale lui Tarobē şi fiul. Fiica cea mare spune că vor să vă înfăţişeze o petiţie. Am verificat-o. Vrea Înălţimea-Voastră să o vadă?

– Cum superiorii noştri au hotărît să se înfiinţeze o cutie pentru acte oficiale, o voi primi la timpul cuvenit. Spune-le că există anumite proceduri. Totuşi, dacă o ai la tine, o să mă uit la ea acum.

Capul gărzii îi înmînă petiţia lui Sasa. Luînd-o şi uitîndu-se la ea, expresia feţei i se încordă a enervare.

– Fata asta, Ichi, pare să fie cea mai mare; cîţi ani are?

– N-am cercetat, dar pare să aibă cam paisprezece sau cincisprezece.

– Zău?

Sasa citi petiţia pe îndelete. Era scrisă stîngaci în *kana,* dar cu o logică sigură. Îi trecu prin minte chiar că nici un adult nu ar fi putut spune cu uşurinţă atît de multe în atît de puţine cuvinte. Deodată îi încolţi bănuiala că un adult o pusese să o scrie. Continuînd pe firul acestei bănuieli se întrebă dacă nu era fapta vreunei persoane îndrăzneţe, care încerca să înşele autorităţile. Pînă la urmă, decise să rezolve situaţia o dată pentru totdeauna.

Tarobē urma să fie expus la stîlpul infamiei pînă a doua zi seara. Pînă atunci, fie că ar fi dat curs petiției sau nu, se mai putea consulta cu judecătorul de est și cu superiorul său. Și dacă la mijloc era vreo înșelătorie, putea fi descoperită în timpul procedurilor legale. În orice caz, copiii trebuiau trimiși acasă, gîndi Sasa.

Sasa spuse apoi capului gărzii că a cercetat petiția, dar întrucît nu trebuia să fie prezentată direct judecătorului, trebuia să le spună copiilor s-o ia înapoi și să o înfățișeze șefului gărzii lor.

Gardianul îi povesti lui Sasa cum portarul încercase să-i trimită înapoi, și cum ei refuzaseră neclintiți.

– În cazul ăsta, spuse Sasa, dă-le niște dulciuri și ademenește-i să se ducă acasă. Dacă tot nu se supun, tîrăște-i afară, porunci el.

Nici nu se sculase bine gardianul de la locul lui, că responsabilul castelului din Osaka, Oda Batchu no kami Sukenaru(3), veni în vizită la Sasa. Nu venea cu afaceri oficiale, ci cu o treabă particulară. Cînd aceasta fu rezolvată, Sasa pomeni că tocmai apăruse o anumită problemă, îi povesti ce credea el și-i ceru sfatul.

Neavînd vreo părere anume în acea privință, Oda fu de acord cu Sasa că, în acea după-amiază, judecătorul de est, Inagaki, ar trebui să fie prezent, iar cei cinci șefi ai gărzii aveau să fie chemați să-i însoțească pe copiii lui Katsuraya Tarobē.

– Ar putea fi o înșelătorie la mijloc, spuse Oda, care credea că bănuielile lui Sasa erau întemeiate; de aceea era de părere să se aducă instrumente de tortură la tribunal. Asta ar fi un mod de a speria copiii, ca să spună adevărul.

Tocmai cînd terminară această discuție, apăru gardianul de mai-nainte; se opri în ușă, uitîndu-se la cei doi și încercînd să le citească gîndurile de pe față.

– Ei, au plecat copiii? întrebă Sasa.

– A fost așa cum s-a gîndit Înălțimea-Voastră. Am încercat să le dăm dulciuri ca să-i convingem să se ducă acasă, dar fata Ichi a refuzat să se supună. Pînă la urmă am făcut-o să ia petiţia înapoi şi i-am tîrît acasă. Fata mai mică ţipa, dar Ichi nu.

– Pare să fie încăpăţînată, spuse Oda, uitîndu-se la Sasa.

Era către sfîrşitul după-amiezii celei de-a paisprezecea zi a lunii a unsprezecea. Curtea judecătoriei de la Nishimachi oferea un spectacol impresionant. În sală, ambii judecători erau prezenţi. Într-un loc separat fusese adus un scaun special (deşi nu era cu faţa înainte), căci nobilul responsabil al castelului din Osaka venise în particular ca să urmărească desfăşurarea procesului. Pe treptele de la intrare, în spatele grefierilor, stăteau gardienii, cărora li se ceruse să asiste.

Instrumentele de tortură fuseseră aliniate în grădină, solemn păzite de ofiţeri mai mici în rang, care puseseră acolo şi tridentul simbolic al justiţiei. În acest loc fură aduşi soţia lui Tarobē şi cei cinci copii ai ei, de către cei cinci şefi ai gărzii.

Interogatoriul începu cu soţia. Cînd fu întrebată despre nume şi vîrstă, de-abia dacă putu răspunde, iar cînd fu întrebată despre orice altceva, nu spuse mai mult decît "nu ştiu" sau "vă rog să mă scuzaţi".

Apoi fu interogată fiica cea mare, Ichi. Deşi avea şaisprezece ani pe atunci, părea puţin mai mică. Era o fetiţă slăbuţă. Fără urmă de şovăială ea povesti totul în amănunţime. Răspunse limpede la orice întrebare despre întîmplările zilei trecute, cum ascultase din umbră povestea spusă de bunica ei; cum după ce se dusese la culcare în seara aceea îi venise ideea să scrie o petiţie; cum i se destăinuise surorii sale mai mici, Matsu, şi o convinsese; cum scrisese ea însăşi hîrtia; cum Chōtarō se trezise şi îi dăduse voie să vină cu ele; cum după ce întrebaseră unde se află Judecătoria fuseseră îndrumaţi într-acolo; cum răspunseseră gărzilor cînd ajunseseră; cum ceruseră paznicilor casei să transmită petiţia lor şi cum fuseseră siliţi de către gardieni să se întoarcă acasă.

Funcţionarul care conducea ancheta o întrebă apoi:

– Este deci adevărat că, în afară de Matsu, n-ai mai discutat cu nimeni?

– N-am spus nimănui. Nu i-am spus nici lui Chōtarō prea multe. Nu i-am spus decît că o să mergem cu o petiţie, ca să rugăm să fie cruţată viaţa tatălui nostru. Cînd ne-am întors de la locuinţa judecătorului şi ne-am întîlnit cu gardienii, le-am spus că noi patru făcuserăm o petiţie ca să-l salvăm pe tata, oferind vieţile noastre. Atunci Chōtarō a spus că voia şi el să-şi dea viaţa. Pînă la urmă Chōtarō m-a pus să scriu o petiţie din partea lui singur, iar eu am adus-o.

Cînd termină de vorbit, Chōtarō întinse propria lui petiţie.

La porunca funcţionarului anchetator, unul dintre ofiţerii mai mici luă documentul de la Chōtarō şi îl înmînă spre verandă.

Anchetatorul deschise petiţia şi o compară cu cea a lui Ichi. Petiţia ei fusese luată de la primul şef al gărzii înainte de începerea anchetei.

În petiţia sa Chōtarō spunea că, împreună cu surorile mai mari şi cu restul copiilor, voia să moară în locul tatălui lor.

Era acelaşi scris ca şi la cealaltă petiţie.

Anchetatorul strigă:

– Matsu.

Deşi Matsu fusese strigată, ea nu băgase de seamă. Numai atunci cînd Ichi spuse "Te-au chemat", Matsu îşi ridică timid capul plecat şi se uită către anchetatorul de pe verandă. El o întrebă:

– Vrei să mori o dată cu sora ta?

Matsu spuse "Da" şi încuviinţă cu capul.

Apoi anchetatorul strigă:

– Chōtarō!

Chōtarō răspunse repede:

– Da, domnule!

– După cum scrie aici, tu vrei să mori o dată cu fraţii şi surorile tale. Aşa e?

– Dacă toţi mor, nu vreau să fiu eu singurul care să trăiască, răspunse Chōtarō foarte hotărît.

– Toku! strigă anchetatorul.

Toku îşi dădu seama că fraţii şi surorile ei mai mari fuseseră strigaţi în ordine şi că era rîndul ei. Făcu deci ochii mari şi-l privi atent pe funcţionar.

– Şi tu preferi să mori?

În timp ce Toku se uita în tăcere la faţa lui, buzele ei îşi pierdură culoarea şi ochii i se umplură de lacrimi.

– Shōgorō! strigă funcţionarul.

Cel mai mic dintre copii, Shōgorō, care avea de-abia şase ani, tăcu şi el uitîndu-se la funcţionar, dar cînd fu întrebat: "Dar tu? Vrei să mori?", dădu iute din cap că da. Oamenii din sală, văzînd aceasta, zîmbiră fără să vrea.

Ajunşi aici, Sasa veni pînă la marginea sălii şi strigă:

– Ichi!

– Da, domnule!

– Există vreun neadevăr în declaraţia ta? Dacă ar fi vreo greşeală, chiar şi una mică, în ceea ce ai spus, sau dacă ai mai discutat şi cu altcineva, spune-o pe loc. Dacă ascunzi ceva, o să fii torturată cu instrumentele acelea pînă o să spui tot adevărul.

Arătă în direcţia unde se aflau instrumentele de tortură.

Ichi aruncă o privire într-acolo şi spuse fără ezitare:

– Nu, nu e nici o greşeală în ceea ce am spus. Arăta sigură de ea şi vorbea încet.

– Dacă e aşa, tot mai am să te întreb ceva. Dacă cererea de a-l înlocui pe tatăl vostru e serioasă, voi toţi o să fiţi executaţi în curînd. N-o să-l mai vedeţi pe tatăl vostru. Primiţi chiar şi aşa?

– Primim, spuse ea, răspunzînd în acelaşi fel detaşat; dar după o clipă adăugă, ca şi cum tocmai şi-ar fi dat seama: Pentru că, oricum, nu încap greşeli în hotărîrile autorităţilor.

Pe faţa lui Sasa apăru consternarea, ca şi cum ar fi fost luat prin surprindere, dar ea dispăru îndată, iar ochii lui pătrunzători o scrutară pe Ichi.`S-ar fi spus că erau ochi plini de uimire, dar cu o nuanţă răutăcioasă. Totuşi, nu zise nimic.

Apoi Sasa şopti ceva funcţionarului anchetator, care-i porunci scurt mai-marelui gărzii:

– Ancheta s-a terminat, puteţi pleca.

Privind copiii cum se retrăgeau din tribunal, Sasa se întoarse către Oda şi Inagaki şi spuse:

– Mă tem că viitorul copiilor ăştia e cam întunecat.

În inima sa, imaginea bietei fete, atît de credincioasă tatălui ei, se estompase deja, la fel şi imaginea celorlalţi copii interogaţi; ceea ce mai avea ecou în el, rece ca gheaţa şi ascuţită ca sabia, era ultima frază spusă de Ichi.

Pe vremea aceea, funcţionarii din familia Tokugawa n-aveau habar de cuvîntul occidental "martir" şi nici cuvintele "sacrificiu de sine" nu se aflau în dicţionarele vremii. Aşa că nu a fost de mirare că, nefăcîndu-se în mintea omului nici o distincţie, între tînăr sau bătrîn, bărbat sau femeie, ei nu înţeleseseră comportarea fiicei criminalului Tarobē. Totuşi Sasa, care vorbise cu Ichi, nu era singurul sfredelit de spiritul de revoltă ascuns în spatele atitudinii ei de sacrificiu, căci el pătrunsese şi în inimile celorlalţi din sală.

Nobilul de la castelul din Osaka şi amîndoi judecătorii shogunului o considerau pe Ichi "o fetiţă ciudată" şi în plus aveau simţămîntul superstiţios că ar fi putut fi posedată de vreun duh rău, aşa că nu prea dădură dovadă de simpatie pentru acest copil credincios.

Şi, totuşi, administraţia justiţiei, atît de primitivă pe vremea aceea, îşi urmă cursul în mod firesc, astfel încît rugămintea lui Ichi se îndeplini într-un fel neaşteptat. Pedeapsa lui Katsuraya Tarobē fu "suspendată cît timp se făceau cercetări la Edo".

Aceste vorbe ajunseră la mai-marele gărzii a doua zi după anchetă, în cea de-a douăzeci şi cincea zi din luna a unsprezecea.

Apoi, în cea de-a doua zi a lunii a treia din anul patru /al perioadei/ Gembun (1739), se anunţă că "datorită ceremoniilor care urmează să aibă loc la Kyoto, în legătură cu urcarea pe tron a noului Împărat, se decretează amnistia". Pedeapsa lui Tarobē cu moartea a fost astfel comutată, el urmînd a fi exilat pentru totdeauna de acasă la Miguchi, /districtul/ Temma, /provincia/ Minamigumi, Osaka.

Familia Katsuraya fu chemată din nou la locuinţa judecătorului de vest, unde toţi membrii ei putură să-şi ia rămas-bun de la tatăl lor.

Ceremonia cu pricina fusese ţinută pentru împăratul Higashiyama(4) în 1687, dar abia la puţină vreme după ce tăbliţa ce-l privea pe Katsuraya Tarobē fusese înfiptă în cea de-a douăzeci şi treia zi a lunii a unsprezecea a anului 1738, respectiv, în cea de-a nouăsprezecea zi a aceleiaşi luni, împăratul Sakuramachi(5) duse la îndeplinire acel edict, după o întîrziere de cincizeci şi unu de ani.

Octombrie 1915

TAKASEBUNE

"Bărcile de pe rîul Takase" este una dintre cele mai apreciate povestiri ale lui Ōgai, fiind tradusă în engleză de mai multe ori. De-a lungul a numai cîteva pagini sînt relevate toate caracteristicile stilului său tîrziu: patos, o anumită preocupare pentru demnitatea umană şi o claritate a stilului exemplară. Conversaţia dintre gardian şi puşcăriaş este prezentată astfel încît autointerogatoriul treptat al lui Shōbē îl duce tot mai departe de concepţia sa obişnuită despre viaţă, pînă la acel moment al concluziei finale cînd, la fel ca în *"Saigo no ikku"*, cititorului i se oferă încă un exemplu elocvent din sensibilitatea cu tentă ironică a lui Ōgai.

Un alt punct de interes ar putea fi acela că *"Takasebune"*, o povestire atît de reprezentativă pentru "seninătatea" aparte şi înclinaţia estetică evidentă ale lui Ōgai, a fost aleasă de către autorul însuşi drept titlu al unui grupaj de astfel de povestiri istorice, care au apărut către sfîrşitul vieţii sale.

Comentariile lui Ōgai asupra genezei nuvelei sînt conţinute într-un eseu care o urmează. Rîul Takase mai există, deşi într-o formă mult diminuată, în Kyoto de azi. Curge de la nord la sud, pe la est de Kawaramachi-dōri şi apare la suprafaţă în mai multe locuri, de exemplu la nord şi sud de Oike-dōri.

Bărcile de pe Takase alcătuiesc o mică întreprindere care deserveşte rîul Takase ce trece prin Kyoto. În timpul perioadei Tokugawa, ori de cîte ori un criminal din Kyoto era exilat într-o insulă îndepărtată, rudele sale erau chemate la închisoare şi li se permitea o vizită de adio. După aceea, criminalul era urcat într-o barcă *takase* şi transportat la Osaka. Funcţionarul care îl însoţea era un gardian sub comanda judecătorului-şef din Kyoto şi se obişnuia ca acesta să îngăduie unei rude apropiate a criminalului sà-l întovărăşească în barcă pînă la Osaka. Treaba asta nu era prevăzută de lege, ci era o înţelegere – un fel de încălcare tacită a legii

Criminalii exilaţi pe vremea aceea în insule îndepărtate erau, desigur, oameni găsiţi vinovaţi de fapte grave. Ceea ce nu însemna însă cîtuşi de puţin că majoritatea lor aveau firi vicioase, cum au cei care comit o crimă sau o incendiere pentru tîlhărie. Cei mai mulţi criminali care călătoreau în bărcile *takase* comiseseră delicte în mod neintenţionat, din vreo greşeală. Ca să dăm un exemplu obişnuit, să luăm cazul în care bărbatul, într-o încercare de sinucidere din dragoste, de genul numit pe atunci "moarte prin consimţămînt mutual", ucisese femeia, dar el însuşi supravieţuise.

Pornind în călătorie cu asemenea criminali la bord, cam la vremea cînd sunau clopotele de seară, bărcile *takase* zoreau spre est, în timp ce casele întunecate din Kyoto se vedeau pe ambele maluri, apoi traversau rîul Kamo şi coborau către Osaka. În bărci, criminalii şi rudele lor discutau despre treburi personale toată noaptea. Se putea asculta întotdeauna aceeaşi litanie despre cît de tîrziu era ca să mai schimbe cumva trecutul.

Gardienii, în a căror sarcină cădea escorta, auzeau totul şi puteau afla în amănunt toate împrejurările nefericite a ceea ce născuse şi făcuse să crească făptura ucigaşă – împrejurări la care funcţionarii, ascultători de declaraţii oficiale în biroul judecătorului sau cititori de depoziţii aflate pe masa lor, nici nu visau.

Gardienii aveau şi ei firi diferite. În timp ce unii se dovedeau oameni fără inimă, a căror unică dorinţă în asemenea momente era să-şi astupe urechile, astfel încît să nu mai fie necesar să audă "zgomotul", alţii erau profund mişcaţi de pasiunile omeneşti şi, deşi nu o arătau deschis din cauza funcţiei lor oficiale, sufereau în sinea lor, în tăcere. Cînd se întîmpla ca un gardian deosebit de sentimental şi de blînd să escorteze un criminal şi pe ruda sa, care fuseseră victimele unor împrejurări extrem de nefericite, acesta chiar nu-şi putea stăpîni şiroaiele de lacrimi. De aceea, sarcina de a însoţi bărcile *takase* era urîtă din inimă de gardienii de la biroul judecătorului, fiind privită ca o obligaţie nesuferită.

Cînd s-a întîmplat, nu sînt sigur. Ar fi putut fi în perioada Kansei, cînd nobilul Shirakawa Rakuo(1) era în fruntea guvernului din Edo. Către apus, într-o zi de primăvară, pe cînd petalele de cireş de la templul Chion cădeau plutind, la gongul clopotului de seară, un criminal neobişnuit, de un fel nemaiîntîlnit pînă atunci, fu urcat într-o barcă *takase*. Se numea Kisuke, se apropia de treizeci de ani şi nu i se ştia un domiciliu anume. Întrucît nu avea rude care să poată fi chemate la închisoare, era singur la urcarea în barcă.

Haneda Shōbē, gardianul desemnat să-l însoţească, nu auzise decît că acest Kisuke îşi ucisese fratele mai mic. Din ceea ce observase la palidul, subţiraticul Kisuke în timp ce îl conducea de la închisoare la ponton, constatase că omul era foarte docil şi paşnic, respectuos faţă de el, ca funcţionar guvernamental, supus la fiecare poruncă. Mai mult, nu avea acea comportare adesea întîlnită printre criminali, de docilitate prefăcută, linguşindu-se în faţa autorităţilor.

Lui Shōbē îi părea foarte ciudat. Chiar şi după ce urcară în barcă, gardianul continua să supravegheze cu grijă mişcările lui Kisuke, dînd dovadă de o atenţie care depăşea simpla îndatorire.

În ziua aceea vîntul se liniştise după apusul soarelui şi un cer uşor acoperit întuneca profilul lunii; era o noapte în care căldura verii ce se apropia părea să se ridice în aburi din pămînt de pe ambele maluri şi chiar de pe fundul albiei rîului. De îndată ce lăsară în urmă Kyoto de sud şi traversară rîul Kamo, fură înconjuraţi de linişte. Singurul sunet era clipocitul valurilor despicate de rame.

Puşcăriaşii aveau voie să doarmă în timpul drumului de noapte, dar Kisuke nu părea că ar fi dorit să se culce; se uita ţintă în sus la luna care se juca v-aţi ascunselea printre şirurile de nori, zbenguindu-se pe după ei. Chipul său era luminat şi ochii îi străluceau.

Shōbē nu se uita drept la el, şi totuşi nu-şi putea lua ochii de la faţa lui Kisuke. Gîndea: "Ciudat.... grozav de ciudat". Căci faţa lui Kisuke radia doar fericire. Părea că, dacă n-ar fi fost de faţă şi un funcţionar, ar fi început să fluiere sau să fredoneze.

Shōbē cugetă: "Nu ştiu de cîte ori am răspuns de această lotcă *takase* pînă acum. Criminalii pe care-i îmbarcam în ea arătau atît de nenorociţi încît nu mă puteam uita la ei. Totuşi, omul ăsta... Ce e cu el? După expresia feţei lui ai crede că face o plimbare de plăcere. Se spune că şi-a ucis fratele. Oricît de rău ar fi fost fratele său sau oricare ar fi fost împrejurările care l-au făcut să-l ucidă, dacă ar simţi cît de cît omeneşte, n-ar trebui să se simtă atît de fericit. Individul ăsta, slab, palid, este o asemenea raritate, un astfel de bun-de-nimic, încît să fie cu totul lipsit de sentimente omeneşti? Nu s-ar zice. Poate e nebun? Nu, nu! Nu e nici o aiureală de nebun în vorba sau gesturile sale. Ce e cu omul ăsta?" Cu cît Shōbē se gîndea mai mult la purtarea lui Kisuke, cu atît era mai uimit de ea.

După un timp, nemaiputînd să se reţină, Shōbē vorbi:

– Kisuke, la ce te gîndeşti?

– Eu, domnule? răspunse Kisuke, aruncîndu-i o privire; şi temîndu-se că funcţionarul îi găsea vreo vină pentru ceva, se îndreptă şi se uită ţintă la el.

Shōbē simţi că trebuia să se explice pentru întrebarea sa neaşteptată şi să-şi exprime dorinţa de a sta de vorbă cu el neoficial. Aşa că spuse:

– Nu că m-aş fi gîndit la ceva anume cînd te-am întrebat... Ca să-ţi spun drept, de cîtva timp sînt curios să ştiu cam ce simţi despre drumul în exil. Am trimis o mulţime de oameni pe drumul fără de întoarcere cu barca asta. Erau indivizi cu poveşti de toate felurile, dar fiecare suporta cu greu plecarea. Întotdeauna plîngeau toată noaptea împreună cu ruda care venise să-i conducă. Totuşi, judecînd după felul cum arăţi, mi se pare că nu eşti cîtuşi de puţin amărît că pleci în exil. Ce simţi?

Kisuke zîmbi:

– Mulţumesc pentru compliment. Sînt sigur că plecarea asta trebuie să fie un lucru trist pentru alţii. Îmi închipui cum se simt. Dar asta o fi din cauză că s-au bucurat de o viaţă îndestulată în lume. Kyoto e un loc frumos, nu zic nu, dar oriunde aş merge, nu cred că va mai trebui vreodată să îndur ceva asemănător cu ceea ce am suferit acolo. Autorităţile au fost atît de milostive încît mi-au cruţat viaţa şi m-au trimis în exil. Chiar dacă insula e un loc aspru, n-o fi un cuib de diavoli. N-am fost niciodată în viaţa mea într-un loc care să-mi placă. Acum, autorităţile mi-au poruncit să rămîn pe o insulă. Sînt aproape recunoscător că mă pot aşeza într-un loc, unde mi se porunceşte să stau. În afară de asta, slăbuţ cum sînt, n-am fost niciodată bolnav; oricît de grea muncă mă aşteaptă acolo, nu cred că sănătatea mea va avea de suferit. Mai mult, pentru că sînt trimis în exil, am primit chiar două sute de *mon!* Îi am aici. Spunînd acestea, îşi bătu cu palma pieptul kimono-ului.

Pe vremea aceea era legea să se dea suma de două sute de monezi de aramă oricărui condamnat la exil. Kisuke continuă:

– Mi-e ruşine să mărturisesc, dar n-am avut niciodată în buzunar o asemenea sumă, de două sute de *mon*. Hoinăream peste tot sperînd să găsesc de lucru pe undeva, iar cînd găseam, munceam din greu. Banii pe care-i primeam trebuiau să treacă întotdeauna în mîinile întinse ale altora. Iar cînd puteam să cumpăr ceva de mîncare cu bani peşin, mă consideram înstărit; de cele mai multe ori dădeam înapoi nişte bani doar ca să iau un alt împrumut. Dar acum, de cînd am fost închis, am fost hrănit fără să trebuiască să muncesc. Chiar şi numai pentru asta şi mă simt ca şi cînd aş profita îngrozitor de pe urma autorităţilor. Şi totuşi, cînd ies din închisoare, mai capăt şi două sute de *mon*. Dacă continui să primesc mîncare, asigurată în felul ăsta de autorităţi, pot să păstrez toţi cei două sute de *mon* fără să cheltuiesc nici unul. Faptul că am banii aceştia ai mei, e ceva nou pentru mine. Pînă cînd voi ajunge la insulă nu ştiu ce fel de muncă voi avea de făcut, dar abia aştept să folosesc cele două sute de *mon* drept capital de pornire. Ajuns aici, tăcu din nou.

Shōbē spuse:

– Hmmm, înţeleg. Dar cum fusese uluit de tot ceea ce auzise, nici el nu putu rosti nimic un timp şi rămase tăcut, pe gînduri.

Shōbē se apropia de patruzeci de ani şi avea deja patru copii de la soţia sa. În plus, mama lui era încă în viaţă, aşa că erau şapte în familie. Ducea mai mult o viaţă frugală, pînă într-atît încît lumea o considera sărăcăcioasă şi în afară de ceea ce purta cînd mergea la muncă, singurele haine pe care şi le făcuse vreodată erau cele de noapte. Din nefericire pentru el, se căsătorise cu o fată dintr-o familie bogată, de negustori. Rezultatul era că, deşi soţia sa avea cele mai bune intenţii să o scoată la capăt numai cu salariul soţului, fusese răsfăţată prin creşterea într-o familie prosperă, aşa că nu era în stare să se descurce cu mijloacele lor aşa cum i-ar fi plăcut soţului ei. De cele mai multe ori, cînd se apropia sfîrşitul lunii, banii erau pe terminate. Atunci ea făcea rost de bani de la părinţii ei şi echilibra socotelile. Proceda aşa, deoarece soţul ei nu putea suferi să se împrumute. Demersurile ei nu-i erau necunoscute lui Shōbē. Şi cum el nu vedea treaba asta cu ochi buni, chiar atunci cînd ea se folosea de una dintre cele cinci sărbători sfinte(2) ca pretext pentru a primi cadouri de la familia ei, sau sărbătoarea *shichigo-san*(3) a copiilor, ca pretext de a primi haine pentru ei, ori de cîte ori descoperea că ea făcuse rost de cîte ceva ca să-şi acopere deficitele, nu era deloc fericit. Aceasta era cauza rarelor furtuni din gospodăria Haneda, altminteri liniştită.

După ce ascultă povestea lui Kisuke, Shōbē compară istoria vieţii lui Kisuke cu a sa proprie. Kisuke spusese că orice plată primise vreodată, dispăruse imediat în mîinile altora. Într-adevăr foarte trist şi demn de milă. Dar dacă se uita puţin la propria sa viaţă, ce diferenţă era între Kisuke şi el? Nu dădea şi el tot timpul altora salariul pe care îl căpăta de la guvern? Diferenţa dintre ei era doar una de proporţie, în fapt. Şi totuşi, el nu avea economii care să se compare cu cei două sute de *mon* de care Kisuke era atît de încîntat. Adevărat, văzut la altă scară, nu era ciudat că acest Kisuke era fericit la gîndul că avea ditamai comoara de două sute de *mon*. Înţelegea atitudinea lui. Totuşi, oricum ai fi privit problema, ceea ce părea straniu era lipsa de pretenţii a lui Kisuke şi felul cum se mulţumea cu ce avea. Kisuke îşi aflase cu mare greutate cîte ceva de lucru în lume. Cînd găsea, muncea din greu, bucuros că putea să-şi ducă zilele mai departe. De aceea, din prima zi la închisoare, fusese surprins să capete, fără nici o trudă, aproape ca un dar al zeilor, mese pe care nu le obţinea mai înainte, şi simţea o satisfacţie pe care n-o mai trăise niciodată.

Shōbē îşi dădu seama că aici era imensa diferenţă dintre Kisuke şi el însuşi. Nu era vorba doar de o diferenţă de proporţii. Cu salariul său, în general, o scotea la capăt, în ciuda lipsurilor întîmplătoare. Reuşea să le depăşească. Totuşi, arareori se mulţumise cu asta. În majoritatea timpului, zilele treceau fără ca el să fie conştient de fericire sau nefericire. Dar în străfunduri se ascundea teama: ce s-ar face dacă şi-ar pierde postul? Ce s-ar face dacă s-ar îmbolnăvi grav? De cîte ori descoperea că soţia sa primise bani de la părinţi pentru a rotunji socotelile casei, aceste presimţiri urcau pînă în pragul conştiinţei sale.

De ce naiba exista o asemenea prăpastie? Dintr-un punct de vedere superficial ar fi fost destul să spui despre Kisuke că nu avea pe nimeni care să depindă de el, în timp ce el avea. Dar nu era corect. Chiar dacă şi el ar fi fost necăsătorit, era improbabil să aibă aceleaşi vederi ca şi Kisuke. Rădăcina deosebirilor părea să fie mult mai adîncă, cugetă Shōbē.

Gîndurile sale se întoarseră apoi la lucruri cum ar fi viaţa omului în general. Cînd cineva se îmbolnăveşte, îşi doreşte să se însănătoşească. Cînd zi de zi nu mănîncă o masă cumsecade, îşi doreşte să aibă totdeauna de mîncare din belşug. Cînd nu are rezerve pentru zile negre, îşi doreşte să fi pus măcar ceva deoparte. Chiar atunci cînd a economisit cîte ceva, îşi doreşte să fi fost mult mai mult. Dacă stai să te gîndeşti, una duce la alta în felul ăsta şi nu poţi spune pînă unde o să ajungi înainte de a trage o linie dedesubt. Şi, totuşi, drept în faţa sa se afla exemplul viu al unuia care-şi încheiase socotelile – acest Kisuke –, îşi dădu seama deodată Shōbē.

Ca şi cum l-ar fi văzut acum într-o lumină cu totul nouă, Shōbē se uită la Kisuke cu ochii lărgiţi de admiraţie. I se părea că o aură îi încercuia capul pe cînd se zgîia către cer.

Shōbē, cu ochii aţintiţi asupra lui Kisuke, îi vorbi din nou:

– Kisuke-san. De data asta îi spusese *"san"*, dar trecerea la forma mai politicoasă de adresare nu era întru totul conştientă. De îndată ce îi ieşiră vorbele din gură, îşi dădu seama cît de nepotrivit fusese să i se adreseze lui Kisuke astfel, dar era prea tîrziu ca să-şi retragă spusele.

Kisuke, care răspunse "da", păru şi el încurcat, căci îl privi pe Shōbē cu stînjeneală.

Shōbē îşi recăpătă siguranţa întrucîtva şi întrebă:

– S-ar putea să ţi se pară că mă amestec prea mult, dar am înţeles că eşti trimis în exil pentru că ai provocat moartea cuiva. Mă întreb dacă mi-ai spune cum s-a întîmplat, dacă tot mi-ai spus şi restul.

Vizibil descumpănit, Kisuke răspunse supus:

– Cum doriţi, domnule.

Apoi începu să vorbească blînd, cu o voce stinsă:

– A fost curată nebunie din partea mea şi nu am scuze. Cînd mi-amintesc, nu pot să-nţeleg cum de-am putut face aşa ceva. Îmi ieşisem din minţi cînd s-a întîmplat. Amîndoi părinţii mei au murit în urma unei molime, cînd eram mic, lăsîndu-ne în urmă pe mine şi pe fratele meu mai mic. Cînd eram copii, orăşenii erau buni cu noi, bunăoară cum s-ar fi înduioşat şi de căţeluşii care se năşteau la uşa lor. Aşa că hoinărind şi bîntuind prin vecinătate am crescut fără să murim de foame sau să îngheţăm de frig. Chiar şi cînd ne-am făcut mai mari şi-am început să căutăm de lucru, am încercat să fim uniţi, noi doi, pe cît puteam. Locuiam împreună şi ne ajutam unul pe altul la muncă. Apoi toamna trecută amîndoi am făcut rost de slujbe la filatura din Nishijin; ni s-a dat de lucru la brocarturi. După cîtva timp fratele meu s-a îmbolnăvit şi a trebuit să lase lucrul. Pe vremea aceea locuiam la Kitayama într-o casă nu mai grozavă decît o baracă; eu treceam podul peste rîul Kamiya ca să ajung la fabrică. Cînd mă întorceam acasă după lăsarea întunericului cu de-ale gurii, el mă aştepta şi-şi tot cerea iertare că trebuia să cîştig pîinea eu singur. Într-o bună zi m-am întors seara ca de obicei, fără să bănuiesc nimic şi l-am găsit pe fratele meu întors cu faţa în jos, peste aşternut, plin de sînge. Uluit, am scăpat pachetele cu mîncare din mînă şi m-am dus lîngă el. "Ce s-a întîmplat? Ce s-a întîmplat?", am strigat eu. A ridicat o faţă albă ca de stafie, mînjită de la obraji pînă la bărbie de sînge şi s-a uitat la mine, dar n-a putut vorbi. Singurul sunet pe care îl scotea era un şuierat uşor din gîtlej de cîte ori respira. Cum n-aveam habar despre ce era vorba, am spus "Ce s-a întîmplat? Ai vărsat sînge?" şi am încercat să mă apropii, cînd el cu mîna dreaptă s-a săltat puţin din pat. Cu mîna stîngă îşi apăsa cu putere gîtul, dar fire întunecate de sînge i se scurgeau încet printre degete. Mi-a spus din ochi să nu mă apropii şi buzele au început să se mişte. Abia putea vorbi. "Îmi pare rău. Iartă-mă, te rog. Oricum, nu aveam nici o speranţă de însănătoşire. Am vrut să mor repede, să-ţi fac ţie viaţa puţin mai uşoară. Credeam că o să mor. Mi-am închipuit că trebuia să apăs adînc, apoi şi mai adînc, aşa că am împins-o înăuntru cît am putut, dar a alunecat în lături. Lama nu pare să se fi rupt. Cred că dacă o scoţi cum trebuie, o să pot muri. Mă doare groaznic cînd vorbesc. Te rog, ajută-mă. Scoate-o." Cînd şi-a îndepărtat mîna stîngă, şuieratul a mai ieşit o dată din rană. Am încercat să-i vorbesc; dar n-am putut scoate un sunet. Mă uitam fără o vorbă la rana de la gîtul lui. Cred că ţinuse briciul în mîna dreaptă şi-şi tăiase beregata dar, nereuşind să moară pe loc, apăsase mai adînc, cu o mişcare de spintecare. Doar vreo două incii din mîner se mai zăreau. Cînd am văzut asta, am rămas holbîndu-mă la el. Mintea mi-era goală. Privirea lui mă străpungea. Pînă la urmă am reuşit să spun ceva: "Aşteaptă, mă duc după doctor". Mi-a aruncat o privire de mustrare. Încă o dată şi-a apăsat gîtul cu mîna stîngă şi a spus: "La ce bun un doctor... mă doare... scoate-l repede... te rog". Nu ştiam ce să fac; nu puteam să-mi iau ochii de la el. În asemenea clipe – e ciudat, dar e adevărat –, ochii au limbă. Ochii fratelui meu continuau să mă hăituiască, spunînd: "Repede, repede!". Mi se învîrtea capul. Ochii lui îşi păstrau aceeaşi rugăminte îngrozitoare. Mai mult, privirea lor de mustrare s-a ascuţit treptat şi pînă la urmă s-a transformat într-una fioroasă, de ură înverşunată. Văzînd această schimbare, pînă la sfîrşit am hotărît că trebuia să fie cum îmi cerea el. " Bine, ai învins", am spus, "o s-o scot". Imediat ochii lui au căpătat cu totul altă expresie, au devenit senini, aproape bucuroşi. "Fă-o repede!", mi-am zis în sinea mea. Am îngenunchiat şi m-am aplecat înainte. S-a aşezat înapoi pe-o parte; braţul care fusese ridicat la gît a căzut pe pat. Am apucat strîns mînerul briciului şi l-am tras afară.

În momentul ăsta uşa din faţă, pe care o închisesem pe dinăuntru, s-a deschis şi a intrat vecina pe care o rugasem să-l îngrijească pe fratele meu cît timp eu eram plecat. Era deja destul de întuneric în casă, aşa că nu ştiu cît a văzut, dar a ţipat şi a zbughit-o fără să închidă uşa. Cînd am scos briciul, am încercat să-l smucesc drept afară, dar după cum am simţit cînd am tras, îmi închipui că a tăiat şi vreo parte care nu fusese tăiată înainte. Lama fusese cu faţa în afară, aşa încît carnea de la suprafaţă putea să nu fi fost tăiată. Cu briciul încleştat în mînă, stăteam acolo împietrit şi mă uitam cum bătrîna intra şi ieşea fugind din casă. După ce a dispărut mi-am revenit şi m-am uitat la fratele meu – îşi dăduse deja duhul. Sîngele gîlgîia din rana care se lărgea. Pînă cînd capii obştei vecine au intrat mai apoi şi m-au dus la primărie, n-am putut decît să pun briciul alături şi să mă holbez la faţa fratelui meu mort, cu ochii pe jumătate deschişi.

Kisuke vorbise cu capul uşor aplecat înainte şi privind în sus către Shōbē, dar cînd îşi termină povestirea, privirea îi căzuse pe genunchi.

Povestea lui era foarte convingătoare. Aproape prea convingătoare. Asta pentru că îşi amintise întîmplarea de nenumărate ori în cursul ultimei jumătăţi de an, cînd fusese silit să repovestească fiecare amănunt cu foarte multă grijă, de cîte ori era interogat la primărie sau cercetat la judecătorie.

Ascultînd povestea, Shōbē se simţea ca şi cum scena avusese loc în faţa ochilor săi. Pe la jumătate i se înfiripă în minte îndoiala dacă aceasta se putea numi fratricid ori crimă; chiar şi după ce auzi întreaga poveste nu-şi putu risipi nedumerirea. Fratele lui Kisuke se gîndise că o să moară dacă briciul avea să fie scos, aşa că îi ceruse să-l scoată. Da, se putea spune că dacă îl omora scoţîndu-l, însemna că îl ucisese. Dar se pare că fratelui său îi era sortit să moară oricum, chiar dacă l-ar fi lăsat în pace. Motivul pentru care spusese că voia să moară repede, era că nu mai rezista să îndure durerea. Kisuke nu putuse suporta să-l vadă suferind atîta. Aşa încît îi pusese capăt vieţii ca să-l elibereze de suferinţă. Era aceasta o crimă? Dacă l-ar fi ucis, ar fi fost cu siguranţă o crimă. Dar cînd te gîndeşti că o făcuse ca să-l scape de suferinţă... Aici apărea îndoiala şi el nu putea să o risipească.

După ce meditase la toate aspectele problemei, Shōbē ajunse la concluzia că singurul lucru de făcut era să lase totul la judecata celor mai de sus; el nu putea decît să îndeplinească decizia autorităţilor. Hotărî să-şi însuşească sentinţa acestora. În ciuda acestei decizii totuşi, ceva rodea liniştea minţii lui şi nu se putea împiedica să-şi dorească să o poată discuta cumva cu judecătorul.

Posomorîta noapte se scurgea încet, iar barca *takase*, cu cei doi ocupanţi tăcuţi, aluneca lin pe apele negre.

Originea /povestirii/ "Takasebune"

Se spune că rîul Takase din Kyoto a fost săpat de Suminokura Ryōi[4]; partea de la sud de Gojo în 1587, iar partea dintre Nijō şi Gojō în 1612. Bărcile care îl străbat sînt /un fel de/ şlepuri. Cum *takase* a fost la început numele bărcii şi orice rîu pe care plutesc acestea este numit *takase*, se pot găsi rîuri cu acest nume în mai multe provincii. Dar *takase* nu înseamnă numai şlepuri. Astfel, în *Wamyōshō*, semnul *kyo* este folosit pentru o *takase*. "O ambarcaţiune mică şi adîncă se cheamă *kyo*." Am apelat la *Wakan sen'yo shu* din Biblioteca Chikuhakuen şi am găsit această descriere: "Prora este înaltă şi atît pupa cît şi laturile sînt joase şi plate". Ilustraţia arată o barcă împinsă cu prăjina.

Se spune că în perioada Tokugawa, cînd un criminal era condamnat la exil, era transportat cu o barcă *takase* la Osaka. Gardienii de la biroul judecătorului din Kyoto îi escortau pe aceşti puşcăriaşi, ascultînd o poveste tristă după alta. Odată fu îmbarcat un om care era vinovat de fratricid şi totuşi nu părea amărît deloc. Cînd i se cerură amănunte, răspunse că-şi cîştigase cu greu existenţa şi totuşi, cînd fusese condamnat la exil, primise două sute de *mon* de aramă – era pentru prima oară cînd avea ceva bani, pe care nu trebuia să-i cheltuiască. De asemenea, întrebat de ce săvîrşise crima, răspunsese că el şi fratele său fuseseră angajaţi la filatura din Nishijin şi puşi să lucreze la brocarturi dar salariile lor erau atît de mici încît nu puteau trăi din ele. Într-o bună zi, fratele său încercase să se sinucidă, dar nu-şi putuse duce treaba pînă la sfîrşit. Nu mai era nici o speranţă ca el să se însănătoşească, aşa încît îl implorase să-i dea lovitura de graţie şi... îl ucisese.

Această povestire apare în /colecţia/ *Okinagusa*[5]. În versiunea tipărită revăzută de către Ikebe Yoshitaka[6], acoperă ceva mai mult de o pagină. Cînd am citit-o m-am gîndit că ea conţinea două aspecte importante. Unul este conceptul de proprietate: bucuria de a avea bani, trăită de cineva care nu avusese niciodată bani mai înainte, nu are nimic de-a face cu numărul lor. Dorinţele omului nu cunosc limite iar cînd cineva posedă bani nu e niciodată mulţumit. Faptul că acest om se bucura că avea două sute de *mon* mi s-a părut interesant.

Al doilea aspect este problema de a face să moară un om care va muri oricum, dar care, neputînd încă să moară, suferă cumplit. A ajuta pe cineva să moară înseamnă a-l ucide. Nu trebuie să ucizi sub nici un motiv. În /colecţia/ *Okinagusa* de asemenea erau oarecare critici în sensul că acest om sfîrşise prin a comite o crimă, fără rele intenţii, doar pentru că era un om needucat. Dar aceasta nu e nicidecum o problemă simplă, care să poată fi rezolvată respectînd doar regulile. Închipuiţi-vă un bolnav care este pe punctul de a muri şi care are dureri mari. Nu există cale de salvare pentru el. Ce-ar simţi cineva stînd lîngă patul lui? Chiar şi o persoană educată ar simţi cu siguranţă că, întrucît omul urmează să moară oricum, nu ar vrea să lase ca suferinţa lui să se prelungească, ci ar prefera să-l ajute să se sfîrşească mai curînd. Aici se ridică întrebarea: este bine sau rău să dai omului un anestezic? Chiar dacă doza de drog nu ar fi fatală, ar putea grăbi moartea pacientului. De aceea nu trebuie să i-o dăm, ci trebuie să-l lăsăm să sufere îngrozitor. Moralitatea tradiţională ne îndeamnă să-l lăsăm să sufere. Dar în lumea medicală există o opinie care respinge această poziţie; ea susţine că, atunci cînd omul e pe punctul de a muri şi are dureri mari, este mai bine să-l facem să moară fără durere şi să-l scutim de suferinţă. Aceasta se numeşte *euthanasia*. Înseamnă să laşi pe cineva să moară fără dureri. Se pare că criminalul din barca *takase* se aflase tocmai într-o asemenea situaţie. Pentru mine toate acestea au părut extrem de interesante.

Am scris *"Takasebune"* cu gîndul la cele de mai sus şi am publicat-o în Chūō Kōron.

Ianuarie 1916

NOTE

OKITSU YAGOEMON NO ISHO (*Prima versiune*)

1. Muntele Funaoka era în provincia Yamashiro, actuala Kyoto.
2. Taisho Inden era Hosokawa Fujitaka, tatăl nobilului Shōkōji (Hosokawa Tadatoshi).
3. Gamō Ujisato (1557-1596). Romancierul /din perioada/ Meiji Kōda Rohan a scris o biografie sumară a acestui personaj în 1925.
4. Familia Hosokawa se mutase în anul acela de la Buzen-Bongo (domeniul Kokura: 370.000 *koku)* la Higo (domeniul Kumamoto: 540.000 *koku).*
5. Trebuie făcută cu grijă deosebirea dintre acest nobil Rokumaru şi bărbatul cu acelaşi nume care apare în versiunea revizuită şi care este tatăl său Mitsuhisa. Atît tatăl cît şi fiul au avut acelaşi *yomyo* ("nume de copil").
6. O culegere de *zuihitsu* ("eseuri diverse") de Kamizawa Teikan (1710-1795).
7. Lucrarea *Dai Nihon yashi,* scrisă în 1851 de Iida Tadahiko.

OKITSU YAGOEMON NO ISHO (*A doua versiune*)

1. Hosokawa Tadatoshi (1586-1641), al cărui nume postum a fost Myōgein, era conducătorul domeniului Hosokawa din provincia Higo; el a urmat tatălui său Tadaoki, în 1619. Pentru alte informaţii, vezi nota 7 de mai jos şi paragrafele introductive din *"Abe ichizoku".* Acest ultim testament al lui Okitsu Yagoemon Kageyoshi este adresat fiului său, Saiemon. Kageyoshi (1594-1647) era un slujbaş al lui Hosokawa Tadatoshi, cu o leafă de două sute de *koku;* avea cincizeci şi patru de ani la vremea acestei povestiri.
2. Imagawa Yoshimoto (1519-1560), comandant suprem al armatei la începutul secolului al şaisprezecelea.
3. Akamatsu Hirohisa (date incerte) era stăpînul castelului din Koshio.
4. Ishida Kazushige (1560-1600) era un vasal direct al lui Toyotomi Hideyoshi; a fost înfrînt de forţele lui Tokugawa Ieyasu în bătălia de la Sekigahara, în 1600.
5. Onogi Minosuke (?-1600), stăpînul castelului din Fukuchiyama, în provincia Tamba; a fost de asemenea înfrînt de Ieyasu în 1600.

6. Castelul de la Tanabe era deţinut pe vremea aceea de către Hosokawa Fujitaka (1535-1610), al cărui nume de călugăr a fost Yūsai. El era tatăl lui Tadaoki şi bunicul lui Tadatoshi. După moartea lui Nobunaga în 1582, Fujitaka l-a sprijinit pe Toyotomi Hideyoshi, deţinînd totodată şi castelul din Tango, pe care fiul său îl cucerise în 1584. Fujitaka era cunoscut ca un învăţat în ale poeziei şi ca figură literară şi avea anumite cunoştinţe secrete, preluate din unele şcoli, despre *Kokinshu* şi *Genji monogatari*. A refuzat să se alăture fracţiunii Ishida împotriva lui Ieyasu. Cînd Tanabe a fost asediat de forţele lui Ishida Mitsuriari (Kazushige) în 1600, împăratul Go Yōzei a intervenit, din teamă pentru pierderea secretelor sale poetice.
7. Hosokawa Tadaoki (1563-1645), fiul lui Fujitaka, a fost la început stăpînul castelului din Tango. Ca şi tatăl său, el fusese loial mai întîi lui Nobunaga, apoi lui Hideyoshi, dar o dată cu moartea celui din urmă, supunerea sa s-a întors către Tokugawa Ieyasu. În 1600, soţia sa, doamna Gracia, convertită la creştinism, a fost ucisă, mai probabil din ordinul său decît să fi devenit ostatecă a lui Ishida. După bătălia de la Sekigahara din 1600, a primit feuda Buzen, la Kokura, în nordul Kyushu. A fost însărcinat să supravegheze Shimazu şi s-a aflat cu Ieyasu la asediul castelului lui Osaka în 1615. În 1619 a cedat domeniul fiului său Tadatoshi şi a adoptat tonsura cu numele de Sansai. Avea largi preocupări estetice, inclusiv legate de ceremonia ceaiului, în care era discipol al faimosului maestru Rikyu, la a cărui moarte primise cîteva articole ceremoniale renumite; Tadaoki (Sansai) era el însuşi cunoscut ca stăpînind secretele ceremoniei ceaiului. Tadatoshi era fiul lui Tadaoki şi al doamnei Gracia. Ostatec la Edo pe vremea /bătăliei de la/ Sekigahara, el primise /particula/ Tada din numele său de la fiul lui Ieyasu, Hidetada. L-a însoţit pe Hidetada în trupele care porniseră să reprime clanul Uesugi. În 1609 s-a căsătorit cu fiica adoptivă a lui Hidetada. În 1632 a preluat feuda Higo (Kumamoto), evaluată la 540.000 *koku* anual; forţele lui Tadatoshi s-au remarcat cu ocazia înfrîngerii răscoalei din Shimabara în 1637/38.
8. Uesugi Kagekatsu (1555-1622) era fiul adoptiv al faimosului comandant suprem de oaste Uesugi Kenshin (1530 -1578). A luptat sub Toyotomi Hideyoshi şi a devenit stăpînul castelului de la Wakamatsu în provincia Aizu în 1597. Pe vremea aceea era aliat al lui Ishida Kazushige împotriva forţelor lui Ieyasu.
9. Karasumaru Mitsuhiro (1577-1638), membru al Casei din nord a /clanului/ Fujiwara; deţinea mai multe titluri nobiliare şi a contribuit la renaşterea literaturii la începutul perioadei Tokugawa, ca poet şi autor de *kana zoshi* (cărţi de poveşti în caractere /fonetice/ japoneze).

10. Manhime (1598-1664), cea de-a patra fiică a lui Hosokawa Tadaoki.
11. Cîmpia Kantō este regiunea în care se afla Edo (acum Tokio).
12. Mitsuhisa (1619-1649), fiul cel mare a lui Hosokawa Tadatoshi. A moştenit domeniul în 1641, aşa cum aflăm din /nuvela/ lui Ōgai *"Abe ichizoku"*.
13. Kurobe Kazutomo (?-1637).
14. *Daimyo*-ului Hosokawa i-a crescut prestigiul cînd forţele sale au luat capul lui Amakusa Shiro Tokisada (?-1638), conducătorul răscoalei din Shimabara, în 1638. Victoria dusese la culme persecuţia creştinilor în Japonia, cînd, în 1637, ţărănimea demult creştinată din regiunea Shimabara de lîngă Nagasaki s-a răsculat, exasperată de opresiunea economică şi religioasă. Peste douăzeci de mii de oameni, baricadîndu-se în castelul abandonat din Hara, au rezistat aproape trei luni asaltului forţelor Tokugawa reunite, susţinute de artileria de pe vasele olandeze. Rebelii creştini au fost în final masacraţi aproape pînă la ultimul.
15. Date Masamune (1567-1636), aliat al lui Tokugawa Ieyasu în bătălia de la Sekigahara; a devenit stăpîn la Sendai şi Mutsu în 1607 şi a obţinut la Curte funcţia de consilier mijlociu în 1617. Era cunoscător în arta poeziei şi a ceremoniei ceaiului.
16. Gamō Ujisato (1556-1595), comandant suprem al armatei în perioada Azuchi-Momoyama; i-a slujit pe Nobunaga şi Hideyoshi şi a primit înscrisuri pentru teritoriile din provincia Aizu. A fost cunoscut ca maestru de *renga* (versuri legate) şi al ceremoniei ceaiului şi era convertit la creştinism.
17. Împăratul Gomizuno-o (r.1611-1629).
18. Hosokawa Tatsutaka (1615-1645), cel de-al cincilea fiu al lui Tadaoki şi frate mai mic al lui Tadatoshi.
19. Ōgai preia povestea acestor nouăsprezece *junshi* anterioare în *"Abe ichizoku"*.
20. Minota Masamoto (1623-1645), Ono Tomotsugu (1621-1645), Kuno Munenao (?-1645), Hōsen'in Gyoja (?-1645).
21. *Yamabushi* erau preoţi budişti hoinari care trăiau în munţi; erau consideraţi în popor ca exorcişti.
22. Tsutsui Junkei (1549-1584), comandant suprem al armatei în perioada Sengoku.
23. Seigan Jitsudo (1588-1661).
24. Hotta Masamori (1608-1651), stăpîn al domeniului Kaga; Inaba Nobumichi (1608-1673), stăpîn al domeniului Bungo.
25. Karasumaru Sukeyoshi (1623-1669) şi Karasumaru Sukekiyo (date incerte), fii ai unei fiice a lui Hosokawa Tadaoki; au fost poeţi renumiţi ai vremii lor.

26. Textul acestui poem în stil *kyoka* sună astfel:

    Hirui naki
    Na wo ba kumoi ni
    Ageokitsu
    Yagoe wo kakete
    Oibara wo kiru.

    Cuvintele-cheie *(-okitsu Yagoe)* duc atît la numele său cît şi la sensul de "a făcut mare tărăboi". *Oibara* se referă anume la *junshi.* Menţionarea aici a *kumoi*, izvorul norilor, eufemism din poezia clasică pentru Curtea Imperială, poate fi înţeleasă ca o referire a lui Ōgai la sinuciderea rituală a generalului Nogi.
27. Honda Toshitsugu (1595 -1668) a devenit stăpîn al domeniului în 1636; a primit teritorii mai întinse în provincia Omi, în1651.
28. Acestea erau oraşe de poştă de-a lungul şoselei către Tokaido.
29. Textul lui Ōgai pomeneşte în acest punct despre Hosokawa Tsunatoshi, dar se pare că este o greşeală, în loc de Tadatoshi (vezi nota 1), care era stăpînul domeniului pe vremea aceea (1637). Tsunatoshi, născut în 1643, era nepotul lui Tadatoshi.
30. Kuroda Tadayuki (1602 -1654) a moştenit domeniul Fukuoka din provincia Echizen în 1623 şi a primit de la shogunat porunca să participe la înăbuşirea răscoalei din Shimabara (1637). În textul lui Ōgai apare Mitsuyuki, dar Mitsuyuki (1628-1707) era fiul lui Tadayuki.
31. Hosokawa Nobunori (1676 -1732), care a moştenit domeniul în 1712.
32. Hosokawa Munetaka (1718 -1748), fiul lui Nobunori; a moştenit domeniul în 1732.
33. Hosokawa Shigataka (1720-1785), fiul lui Munetaka; a moştenit domeniul în 1747.
34. Nakatsukasa Harutoshi (1759-1787), fiul cel mai mare al lui Shigetaka; a moştenit domeniul în 1785.
35. Tsunahime (1785-1861), fiica lui Hitotsubashi Dainagon Haruzumi; a fost soţia moştenitorului domeniului Hosokawa.

ABE ICHIZOKU

1. Hosokawa Tadatoshi (1586-1641) avea cincizeci şi cinci de ani pe vremea aceea. Vezi şi paginile introductive ale /nuvelei/ lui Ōgai *Tokō Tahei.*

2. Referință la sistemul *sankin kotai*, stabilit de shogunatul Tokugawa, în 1615.
3. Din cei aproximativ două sute şaptezeci de stăpîni feudali din acea vreme, doar şapte *daimyo* au condus teritorii evaluate la peste 500.000 *koku* anual.
4. Tokugawa Iemitsu (1604-1651), al treilea shogun.
5. Amakusa Shiro Tokisada (?-1638), conducătorul răsculat a peste douăzeci de mii de creştini în iarna anului 1637. Cînd castelul Hara de la Shimabara din provincia Hizen a căzut în cea de-a doua lună a anului 1638, forțele lui Hosokawa Tadatoshi erau în avangarda atacului şi l-au decapitat pe Amakusa. Întrucît această victorie a îndepărtat şi ultimul obstacol din calea hegemoniei sale asupra Japoniei, casa Tokugawa avea multă stimă pentru casa Hosokawa, aşa cum este arătat în povestire.
6. Matsudaira Izu no Kami Nobutsuna (1596-1662), Abe Bungo no kami Tadaaki (1602-1675) şi Abe Tsushima no kami Shigetsugu (1598-1615), erau cei mai înalți consilieri *(rōjū)* ai shogunatului pe vremea aceea.
7. Ogasawara Hidemasa (1597-1649).
8. O-sen no kata (1597-1649).
9. Rokumaru, mai tîrziu *daimyo* Mitsuhisa (1619-1649).
10. În realitate, Rokumaru trebuie să fi avut douăzeci şi trei de ani pe atunci.
11. Tsuruchiyo (1635-1685).
12. Taien (1588-1653), cel de-al treizeci şi nouălea stareț al /templului/ Myoshinji.
13. Matsunosuke (1637-1680).
14. Katsuchiyo (1641-1703).
15. Fujihime (1634-1698).
16. Matsudaira Tadahiro (1631-1700).
17. Takehime (1637-1694).
18. Sansai Sōryū a fost numele budist al lui Hosokawa Tadaoki după retragere. Tadaoki (1563-1645) apare în /nuvela/ lui Ōgai, *Tokō Tahei.*
19. Tatsutaka (1615-1645).
20. Gyōbu Okitaka (1617-1679).
21. Nagaoka Shikibu Yoriyuki (1617-1666).
22. Tarahime (1588-1614).
23. Inaba Kazumichi (1587-1641).
24. Manhime (1598-1665).

25. Nenehime (1620-1636).
26. Poarta exterioară din colţul de sud-vest al castelului din Kumamoto.
27. Keishitsu (1597-1666).
28. Takuan (1573-1645).
29. Naitō Chōjurō Mototsugu (1625-1641).
30. Katō Yoshitake (1563-1631), general celebru al lui Toyonomi Hideyoshi; mai tîrziu l-a slujit pe Tokugawa Ieyasu.
31. Gōtō Mototsugu (1560-1615), slujise mai întîi casa Kuroda, apoi a devenit *rōnin* şi a luptat alături de Toyotomi Hideyoshi la asediul castelului din Osaka în 1615, unde a murit în luptă.
32. Katō Kiyomasa (1559-1611), vasal al lui Toyotomi Hideyoshi; mai tîrziu a fost numit stăpîn al castelului din Kumamoto.
33. Katō Tadahiro (1598-1653), fiul lui Kiyomasa, aliat al lui Toyotomi Hideyoshi. Kiyomasa a fost făcut stăpîn al castelului din Kumamoto în 1600. Tadahiro a preluat pămînturile tatălui său pe cînd era tînăr, ceea ce a favorizat o serie de certuri între vasalii săi. A fost mustrat oficial de către shogun, iar mai apoi chemat la Edo şi exilat. Figurează în /nuvela/ lui Ōgai, *"Kuriyama Daizen"*.
34. *O-Kiku monogatari*, scrisă în 1615, era o povestire care descria viaţa fetei de douăzeci de ani în interiorul fortăreţei, pe vremea asediului castelului din Osaka. Mai tîrziu a fost publicată împreună cu *O-An monogatari* în 1637.
35. Ten'yu (?-1666).
36. Konishi Yukinaga (?-1600), fiul unui negustor care a ajuns unul din cei mai mari generali ai lui Toyotomi Hideyoshi. Împreună cu Katō Kiyomasa a înfrînt răscoala din Higo în 1587 şi ca răsplată a fost numit stăpîn peste jumătate din provincia Higo. Mai tîrziu a fost învins şi decapitat în bătălia de la Sekigahara, în 1600.
37. Hosokawa Tadakuni (1484-1531).
38. Shimamura Danjō Takanori (?-1531).
39. Tachibana Muneshige (1569-1642), războinic care a luptat mai întîi sub Hideyoshi, apoi sub Ieyasu, la asediul castelului din Osaka în 1615 şi în final sub Iemitsu, la asediul castelului Hara de la Shimabara în 1638, aşa cum este relatat în povestire.
40. Seki Kanemitsu: se pare că Ōgai a încurcat acest nume cu Kanemoto, stăpînul din generaţia a şasea a familiei Seki, renumită familie producătoare de săbii din Akasaka, din /districtul/ Mino, în timpul perioadei Muromachi. Dar mai multe din textele folosite de Ōgai conţin numele Kanemitsu.
41. Masamori, o faimoasă manufactură de săbii produse în provincia Higo pe la 1510-1520.

42. Gamō Katahide (1524-1584), războinic viteaz care a luptat sub Oda Nobunaga.
43. Yoichirō Tadataka (1580-1646).
44. Shimmen Miyamoto Musashi (1584-1645), legendarul luptător cu sabia care apare în /nuvela/ lui Ōgai, *Tokō Tahei.* A fost chemat în serviciul lui Hosokawa Tadatoshi în 1640.

GOJIINGAHARA NO KATAKIUCHI

1. Această povestire se bazează pe o întîmplare istorică: vendeta îndeplinită de Yamamoto Riyo la Gojiin-nibanwara, lîngă podul din afară de Kanda în /provincia/ Edo, în cea de a paisprezecea zi a lunii a şaptea a anului 1835. Există mai multe însemnări contemporane, inclusiv *Ibun zakko* de Takizawa Bakin. Ōgai s-a bazat în general pe *Yamamoto fukushuki* (Povestea răzbunării /familiei/ Yamamoto).

   Pentru detalii asupra practicării vendetei în Japonia perioadei Tokugawa, vezi Sir George Sansom, *A History of Japan* (1615-1867) (vol.3), pp. 92-93. Sansom spune că "...există o reglementare anumită pentru această acţiune în Codul celor o sută de articole... acest document este un fel de constituţie a societăţii războinice. El susţine că omul «nu trebuie să trăiască sub acelaşi cer cu cel care i-a rănit stăpînul sau tatăl» (articolul 51). În continuare, se afirmă că autorităţile trebuiesc anunţate de intenţia de a ucide pe cel care a adus ofensa, permisiunea urmînd a fi acordată, atîta timp cît nu există întîrziere sau pericol de a duce la răzmeriţă".
2. Sakai Tadamitsu, care a devenit *daimyo* al domeniului Harima în 1814.
3. Referitor la foametea din Temmei dintre 1782-1887.
4. Hosokawa Okitake (citit corect Okitoku), care a devenit stăpînul domeniului în 1788.
5. Ogasawara Sadayoshi (citit corect Sadatoshi), fiul lui Sadayoshi; Sadatoshi a moştenit domeniul în 1822.
6. Focul a făcut ravagii la Edo între a şaptea şi a douăsprezecea zi a lunii a doua a anului 1834.
7. Matsudaira Muneakira, stăpînul castelului de la Miyazu din /provincia/ Tango, din 1805.
8. Okubo Tadazane (1781-1837), stăpînul castelului de la Kodawara din 1796; a devenit Ministru de Stat *(rōjū)* sub shogunatul Tokugawa în 1818.

9. Cei trei judecători ai oraşului *(bugyō)*: înalţi funcţionari ai shogunatului din Edo, care administrau birourile primarului oraşului, altarele şi templele precum şi finanţele.
10. Aceasta era o zeitate shintoistă.
11. Katō Kiyomasa (1559-1611), comandant suprem de oaste din secolul al şaisprezecelea; a fost vasal al lui Toyotomi Hideyoshi şi numit mai tîrziu stăpîn al castelului de la Kumamoto.
12. Honda Tadataka, stăpînul castelului de la Kobe în provincia Ise din 1803; reşedinţa sa din Edo era la Kandabashi.
13. Endō Tanenori, stăpînul castelului din Ōmi.
14. Sakai Tadanori, fiul lui Sakai Tadamichi, fratele mai mare al nobilului Tadamitsu (vezi nota 1 de mai sus). Tadanori moştenise teritoriile Sakai în luna a patra a aceluiaşi an (1535).
15. Nishimaru era incinta de vest a castelului din Edo unde îşi avea reşedinţa moştenitorul shogunatului.
16. *Goningumi:* un sistem mutual de supraveghere şi întrajutorare, cuprinzînd cîte cinci familii învecinate, folosit în timpul regimului Tokugawa.
17. Tsutsui Masanori (1778-1856), vasal direct al lui Tokugawa; a devenit judecătorul oraşului Edo, în 1821.
18. Mizuno Tadakuni (1794-1851), stăpînul castelului de la Hamamatsu din 1821; a devenit *rōjū* în 1834 şi este cunoscut pentru reformele de mai tîrziu /din perioada / Tempo, pe care le-a înfăptuit în 1841.
19. Yashiro Taro Hirotaka (1758-1841), învăţat contemporan de la Universitatea Naţională.
20. Ōta Shichizaburō (1749-1823), scriitor comic al vremii.

SAKAI JIKEN

1. Tokugawa Yoshinobu (Keiki, 1837-1913), fiul lui Tokugawa Nariaki din Mito. Keiki a fost cel de-al cincisprezecelea şi ultimul shogun între 1866 şi1867. În luna a douăsprezecea a anului 1867, Keiki a părăsit castelul Nijō din Kyoto şi s-a instalat sub arest la domiciliu în castelul din Osaka. Mîniat de provocările de la *han*-ul Satsuma din Edo, a strîns o armată de douăzeci de mii de oameni de prin trupele vechi ale shogunatului şi soldaţi de pe domeniile Aizu şi Kawano, cu care era pe punctul de a porni spre Edo. Trupele sale au fost înfrînte de către forţele reunite ale domeniilor Satsuma şi Chōshū în bătălii cumplite, purtate la Fushimi şi Tosa în partea de sud a lui Kyoto, în cea de-a treia zi a primei luni a anului 1868. Keiki a părăsit castelul din Osaka şi s-a îmbarcat pe o navă engleză,

îndreptîndu-se spre castelul din Edo în cea de-a şasea zi a aceleiaşi luni. A acceptat termenii de capitulare fixaţi de împărat, în luna a patra a anului 1868.

2. Osaka, Hyōgo şi Sakai fuseseră oraşe administrate direct de funcţionari ai shogunatului *(bugyō)*, judecători ai oraşului sau primari sub regimul Tokugawa.
3. Sugi Kiheita şi Ikoma Seiji (date necunoscute).
4. Date Munenari (1818-1892).
5. Pe atunci, numai cele cinci porturi Yokohama, Hakodate, Nagasaki, Niigata şi Hyōgo erau porturi deschise.
6. Steagul fusese dat trupelor din Tosa ca emblemă a noilor forţe imperiale; domeniul Matsuyama era aliat al cauzei / familiei/ Tokugawa.
7. Ishikawa Ishinosuke (date necunoscute).
8. Ikegami Yasakichi (1831-1868), locotenent din Divizia a Şasea.
9. Oishi Jinkichi (1831-1868), locotenent din Divizia a Opta.
10. Fukao Kanae (1827-1890).
11. Yamanouchi Toyoshige (1827-1872), stăpînul /domeniului/ Tosa din 1848; s-a retras în 1859.
12. Leon Roche (1809-?).
13. Shinoura Inokichi (1844-1868).
14. Nishimura Saheiji (1845-1868).
15. Yamanouchi Toyonori (1846-1886),stăpîn al /domeniului/ Tosa din 1859; avea douăzeci şi trei de ani la vremea acestei povestiri.
16. Hosokawa Yoshiyuki (1835-1876), stăpînul domeniului Higo.
17. Asano Shigenaga (1812-1872), stăpînul domeniului Hiroshima.
18. Prinţul Yamashina (1816-1898), membru al familiei imperiale.
19. Higashikuse Michitomi (1833-1912); vezi nota 4 despre Date Munenari.
20. Distanţă de aproximativ trei sute treizeci de metri.
21. Cei patruzeci şi şapte de *rōnini* au îndeplinit o vendeta faimoasă în numele fostului lor stăpîn, Asano, în 1702.
22. Ii Naosuke (1815-1860), care a devenit *tairō* în 1858, era oponent politic al lui Tokugawa Nariaki, stăpînul de la Mito.
    A semnat Tratatul comercial japono-american, din 1858, fără să aştepte aprobarea imperială şi a instituit epurarea opoziţiei sale politice în Ansei. Asasinarea sa de către oameni ai clanului Mito a fost un eveniment major al decadei în care a avut loc această povestire.
23. Go-zannen-sama; "Cei care au murit cu părere de rău pentru ţară."

24. Ikiun-sama; "Cei care au fost sortiţi să nu moară."

SANSHŌ DAYŪ

1. Editorii moderni sugerează că Ōgai a menţionat marele număr de credincioşi din zonă, deoarece în timpul perioadei medievale această parte a Japoniei a fost un bastion al sectei budiste Ikko. Secta a devenit mai tîrziu o forţă puternică şi adeseori belicoasă, înainte de a fi fost înfrîntă în luptă, către sfîrşitul secolului al şaisprezecelea.
2. /Templul/ Tōdaiji din Nara este cartierul general al sectei budiste Kegon, una dintre primele importate în Japonia din China şi Coreea. A funcţionat ca templu central al sistemului de temple provinciale, instituit în perioada Nara.
3. Fujiwara Morozane (1042-1101) a fost un înalt funcţionar de la Curte, care a deţinut cîteva din rangurile cele mai importante. Şi-a cucerit de asemenea o oarecare reputaţie ca poet.
4. Kudara este numele vechi japonez pentru regatul corean din Paekche. În anul 552 e.n., regele din Paekche a trimis Japoniei statui budiste şi cărţi sfinte. Această dată este în mod curent luată în considerare pentru introducerea oficială a budismului în Japonia.
5. Prinţul Takami era descendent al Împăratului Kammu (care a domnit între 781-806); fiul său a fost fondatorul marii familii Taira.
6. Împăratul-în-retragere menţionat este Shirakawa (1053-1129), care a abdicat de la tron în 1086 şi a continuat să supravegheze domniile mai multor împăraţi succesivi, menţinîndu-şi rangul de Împărat călugărit.

GYOGENKI

1. Yü Hsüan-chi (843-/?/-868), cunoscută şi ca Yü-wei sau Hui-lan, a fost o poetă de la sfîrşitul dinastiei T'ang din China.
2. Li era numele de familie al lui Lao-tzu, primul înţelept taoist şi autor reputat al Tao te Ching. Li era şi numele de familie al lui Kao-tsu, fondatorul /dinastiei/ T'ang. Împăratului Kao-tsu personal nu-i plăcea taoismul şi a încercat să-l suprime. Taoiştii au cîştigat bunăvoinţa imperială abia în vremea celui de-al treilea Împărat T'ang, Kao-tsung.
3. I-tsung (833-872), cel de-al şaptelea Împărat T'ang.
4. Li Po (701-762) şi Tu Fu (712-770), cele mai celebre două nume printre poeţii de la începutul dinastiei T'ang.

5. Po Chü-i (772-846).
6. Yüan Wei-chin (779-831).
7. Ling Hu-t'ao (795-872).
8. Chung-k'uei: erou din timpul dinastiei T'ang, zeificat ca protector împotriva demonilor; în sculptură era reprezentat zdrobind demonii, cu o faţă îngrozitor de mînioasă.
9. Wen T'ing-yin (date incerte).
10. Li Shang-yin (813-858).
11. Tuan Ch'eng-shin (?-863).
12. Pai-le, un legendar expert în materie de cai.
13. *Chín-shih*, literal "În prezenţa învăţaţilor", era cea mai înaltă întrecere din sistemul naţional de examinare.
14. Chuang-tzu, unul din vechii clasici ai taoismului.
15. Hsuan-tsung (810-859), cel de-al şaisprezecelea împărat T'ang.
16. Caracterul exact al acestei practici este neclar.
17. Caracterul acestei practici este de asemenea neclar. S-a presupus că ea consta dintr-o formă de obiceiuri de împreunare dintre bărbat şi femeie.
18. Sung Yu, poet din regatul Ch'ü, din perioada Statelor Beligerante. A fost discipol al cunoscutului poet Ch'u Yüan care a scris *Li Sao*. A scris de asemenea *fu* şi o lucrare intitulată *Kao-t'ang*. Conform preferinţelor acestor *fu* din /culegerea/ *Wen-hsüan*, /cartea/ *Kao-t'ang* povesteşte întîlnirea regelui Hsiang din Ch'ü cu zeiţa din Wu-shan. Odată, Sung Yu l-a însoţit pe rege într-o călătorie la lacul Yun meng. Cînd regele l-a întrebat pe Sung de unde veneau ceţurile şi norii, Sung i-a răspuns că ei revelau prezenţa zeiţei, care "apărea în zori ca roua dimineţii şi devenea ploaie torenţială la apus". Regele i-a poruncit atunci lui Sung să scrie un *fu* despre ea. Zeiţa veni la rege chiar în acea noapte, în timp ce dormea. Mai tîrziu, numele Wu-shan şi Kao-t'ang au fost folosite ca simboluri ale locurilor unde se întîlneau îndrăgostiţii, iar "norii şi ploaia", ca simboluri ale actului sexual.
19. Wang Ch'ang (?-375?), nume care apare frecvent în poezia /din timpul dinastiei/ T'ang. Identitatea sa reală nu este cunoscută. A fost în general considerat ca prototipul soţului ideal.
20. *Tui-shih*, expresie pentru relaţia de tip soţ-soţie între lesbiene; se pare că-şi are originea în palatul *Han*-ului, unde doamnele de la Curte se ataşau adesea una de alta (cf. *Han shu Wai-chi chüan)*.
21. În chineză, caracterul *p'in* din numele Ts'ai-p'in înseamnă lintiţă; caracterul *Hui* din Hui-lan înseamnă orhidee.
22. Pentru această aluzie, vezi nota 18.

23. Prin "orhidee", Yü Hsüan-chi se referă la ea însăşi; vezi nota 21.

SAIGO NO IKKU

1. Inagaki Tanenobu (1634-1763); a slujit ca judecător al oraşului Osaka între1729-1740.
2. Sasa Narimune (1690-1746), judecătorul oraşului Osaka între 1737-1744.
3. Oda Sukenaru (1695-1740), *daimyo* /al *han*-ului/ Bitchū; numit supraveghetor al castelului din Osaka în perioada 1734-1740.
4. Împăratul Higashiyama (1675-1706), care a urcat pe tron în 1687.
5. Împăratul Sakuramachi (1720-1750), care a urcat pe tron în 1735.

TAKASEBUNE

1. Cunoscut mai curînd ca Matsudaira Sadanobu (1758-1829). Perioada Kansei s-a întins între 1789 şi 1801.
2. *Gesekku:* cele cinci sărbători de la 1 ianuarie, 3 martie, 5 mai, 7 iulie şi 9 septembrie.
3. O zi specială pentru copiii de 3, 5 şi 7 ani.
4. Suminokura Ryōi (1554-1614).
5. *Okinagusa:* un volum de poveşti şi anecdote de două sute de pagini, alcătuit de Kamizawa Teikan şi revizuit şi publicat de Ikebe Yoshitaka în 1906.
6. Ikebe Yoshitaka (1864-1923), învăţat şi poet.

GLOSAR

Bakufu – Guvernul din timpul perioadei Tokugawa.

Bon – Sărbătoare a morților.

Chō – Măsură lineară, de aproximativ 120 yarzi.

Daimyo – Stăpînul unui conac sau stăpîn feudal, de obicei și conducător al zonei în care-și avea reședința.

Furoshiki – Pînză de mari dimensiuni în care pot fi înfășurate și transportate diferite obiecte.

Fusuma – Uși glisante din panouri acoperite de regulă cu hîrtie, într-o cameră japoneză tradițională.

Hakama – Îmbrăcăminte bărbătească de ceremonie, cu pantaloni largi despicați, purtată la ocazii importante.

Han – Domeniul feudal al unui *daimyo.*

Haori – Pelerină sau haină tradițională purtată de bărbați.

Hatamoto – Vasal al shogunului.

Junshi – Sinucidere rituală pentru a-și urma stăpînul în mormînt.

Kana – Alfabetul fonetic japonez care reproduce cele patruzeci și șapte de sunete silabice. Scrierea în *kana* nu pretinde folosirea caracterelor mai dificile chinezești și era folosită adesea în perioada Tokugawa, de femei și copii, care nu învățaseră ideogramele mai complicate chinezești.

Kanmon – Monedă veche japoneză; valoarea ei este greu de determinat. O estimare modernă sugerează că un *kanmon* valora cam zece cenți americani, dar în contextul povestirii lui Ōgai suma pare mult-prea mică.

Kimono – Îmbrăcăminte tradițională cu mîneci lungi purtată atît de femeile cît și de bărbații japonezi.

Koku – Aproximativ cinci măsuri englezești *(bușeli)* de orez. *Koku* era folosit ca măsură de greutate, iar în timpul perioadei Tokugawa ca măsură monetară, întrucît se puteau calcula recoltele etalon pentru un anumit număr de acri.

Koto – Instrument japonez cu corzi al cărui sunet poate fi comparat cu cel al unei harpe occidentale.

Mai – Monedă de aur folosită în timpul perioadei Tokugawa; valoarea ei a avut fluctuaţii considerabile.

Obi – Eşarfă.

Ronin – *Samurai* fără stăpîn.

Ryō – Monedă de aur de mare valoare. Este imposibil de estimat cu precizie un echivalent în moneda actuală.

Sake – Vin de orez.

Samisen – Instrument muzical cu trei corzi, folosit adesea pentru a acompania vocea.

Seppuku – Sinucidere rituală prin eviscerare, întîlnită adesea în Occident sub denumirea de *hara-kiri*. După ce persoana care se sinucide îşi spintecă singură abdomenul, secundantul său o decapitează.

Shōgi – Jocul de şah.

Shogun – Cel mai înalt titlu administrativ din Bakufu, deţinut întotdeauna de către un membru al familei Tokugawa.

Shoji – Panouri glisante acoperite cu hîrtie albă transparentă pentru a permite să pătrundă lumina.

Sushi – Delicioasa mîncare populară japoneză, constînd din turte de orez acoperite cu peşte sau cu alge.

Tatami – Rogojină din paie de orez, în bucăţi de aprox. 6/3 picioare şi groase de 2 incii, folosite pe podelele caselor japoneze tradiţionale.

Tokonoma – Nişă dintr-o cameră tradiţională japoneză, unde se atîrnă sau se aşază tablouri, flori sau alte obiecte de artă.

Torii – Poarta de acces a unui altar shintoist.

IMPRIMAT LA ROMCARTEXIM S.A.
Tel: 211.27.52; 211.39.90 Fax: 211.34.21

EDITURA
FUNDAȚIEI
CULTURALE
ROMÂNE

Mori Ōgai (1862—1922) este unul dintre marii scriitori clasici japonezi. Cunoaşterea limbii germane (a studiat medicina în Germania) îi permite contactul cu capodopere ale literaturii europene, din care va şi traduce: *Improvisatoren* de Hans Christian Andersen (1901) şi *Faust* de Goethe (1913). În 1890 îşi face debutul literar cu *Maihimie* (Danșatoarea), rod al unei experienţe de viaţă personală — dragostea pentru o europeană. Urmează o serie de povestiri, cu tematică variată: *Masui* (Anestezia), *Seinin* (Tânărul), *Shokudō* (Cantina), *Gan* (Raţa sălbatică) etc.

În 1912 publică romanul istoric *Okitsu Yagoemon no isho* (Testamentul lui Okitsu Yagoemon), care conţine toate caracteristicile prozei lui Mori Ōgai — amestec subtil de retorică chineză şi fină analiză psihologică europeană. În 1914 apare *Incidentul de la Sakai*, proză de război care cultivă elemente ce ţin de tradiţia de luptă japoneză. Biografia *Shibúi Chūsai* (1917) încheie cariera artistică a marelui prozator.

ISBN 973-9132-61-8

LEI 6 000